

Biró Endre

"ISTEN HAJLÉKA"

**A BUCSAI REFORMÁTUS TEMPLOM
ÉS GYÜLEKEZETÉNEK TÖRTÉNETE**

BIRÓ ENDRE

„ISTEN HAJLÉKA”

A BUCSAI REFORMÁTUS TEMPLOM
ÉS GYÜLEKEZETÉNEK TÖRTÉNETE

Ha helyet adunk Istennek, bármi megtörténhet.

Charles R. Swindoll

A könyv megjelenését támogatta:

a Nagykunsági Református Egyházmegye esperesi hivatala

A könyv megjelenését elővásárlással támogatta:

*Aknai Károlyné, Bányai József, Berényi Jánosné, Berényi Zoltánné,
Budai-Biró Katalin, Budai-Biró Endre,
Budainé Fábián Emília, Budai István és felesége, Budai László és felesége,
özv. Deák Sándorné, Demény Zoltánné, Éliás Józsefné,
iff. Fábián László, Fábián Lászlóné,
Faluházi Sándor Attila, Faluházi Sándor Attiláné, Faluházi Sándorné,
Farkasinszki Klára, Halápiné Mikáczó Viktória, Holecskáné Varga Éva,
Opóczki Andrásné,*

Köszönöm a kutatásomhoz nyújtott segítséget a
Tiszántúli Református Egyetem Nagykönyvtárának
és a
Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltárának

Köszönöm
Biró Zsuzsanna
és
Elisabeth Zenger
segítségét a svájci kapcsolat létrejöttéhez.

BIRÓ ENDRE

„ISTEN HAJLÉKA”

A BUCSAI REFORMÁTUS TEMPLOM
ÉS GYÜLEKEZETÉNEK TÖRTÉNETE

Bucsa, MMXVIII.

Borítótervet és az újkori fotókat a szerző készítette

ISBN 978-615-00-2570-4

Magánkiadás

*Nyomdai kivitelezés:
BIRÓ family Nyomda és Könyvkiadó
Felelős vezető:
Biró Krisztián*

ELŐSZÓ

Nem véletlenül került idézőjelbe a könyv címe. Nem plágium az, amikor egy másik szerző könyvének címét veszem át, főleg így, hogy jelzem: szerettem volna egy nagyszerű embernek, egy templomépítő lelkésznek a gondolatait, elképzeléseit tovább vinni. Bucsai László bucsatelepi református lelkész 1926-ban a templom felszentelése alkalmával megjelentetett egy kis füzetet „Isten hajléka” címmel. Mivel ezt a szöveget ő alkalmazta, így nem szándékozom elvenni, eltulajdonítani ezt a szellemi értéket. A cím az ő hagyatéka s ezt meg kell őriznünk az idők végezetéig.

Isten hajléka.

Milyen kifejező s mennyire találó ez a cím egy templomra vonatkoztatva. Valóban az Isten és a hit állandó hajlékaként ismerhetjük ezeket az épületeket bárhol a világban. Isten hajlékának felépítése, megvalósítása bizony áldozatokkal jár. S nem kismértékű ez, hiszen itt Bucsatelepen kirívóan nagy számban éltek szegény sorsú emberek, szegény hívők. Az anyagi hátrányok azonban nem befolyásolták a lelki gazdagságot. A hit ereje mutatkozik meg abban, hogy ez a kis közösség először a katolikus Jézus Szíve templom felépítését vállalta, majd a reformátusok is hozzáfogtak a sajátjuk megszervezéséhez, megvalósításához.

Isten hajléka.

Bucsai László a kiadványában szeretne volna bemutatni mindazt a küszködést, segítőkészséget és azt a hatalmas összefogást, amellyel végül megvalósulhatott a több évtizede megálmodott templom épülete. Leírta a kezdeteket, a folyamatot és minden olyan adattal szolgál, amely most általam feldolgozásra kerülhetett. Köszönet jár neki ezért, hiszen jól tudta, csakis azok az adatok hitelesek, amelyeket a megvalósításban szereplő személyek szolgáltatnak a jövő kutatóinak.

Isten hajléka.

Nem egy nagy terjedelmű dolgozatról van szó, de az abban leírtak óriási segítséget nyújtottak a templom múltjának feltárásában. Ezzel a könyvvel Bucsai László gondolatait, elképzeléseit szeretném tovább vinni. Ezért is vettem át tőle az „Isten hajléka” címet, hiszen csak folytatom az eredeti mű történelmi, történeti fonalát. A jövő számára fontos, hogy a templom múltja teljes egészében fel legyen tárva. Minden olyan adatot felkutattam, amely bármilyen vonatkozásban utal a reformátusok itteni működésére, az egyhá-

zi élet küzdelmeire. Segítségemre volt ebben a korabeli sajtó mellett folyamatosan vezetett Presbiteri Gyülekezeti Jegyzőkönyv. Sajnos ez csak az 1949-től maradt meg. Nyilván a kezdetektől lejegyezték a presbiteri gyűléseken elhangzottakat, de sajnos a régiek eltűntek. Az idők történelmi viharjai az írásos emlékeket semmisítik meg legelőször. Érthető ez, hiszen a lejegyzett adatok egy korszak hiteles dokumentációi s az erőszak szülte társadalmak szerették eltörölni a múlt igazságait.

Isten hajléka.

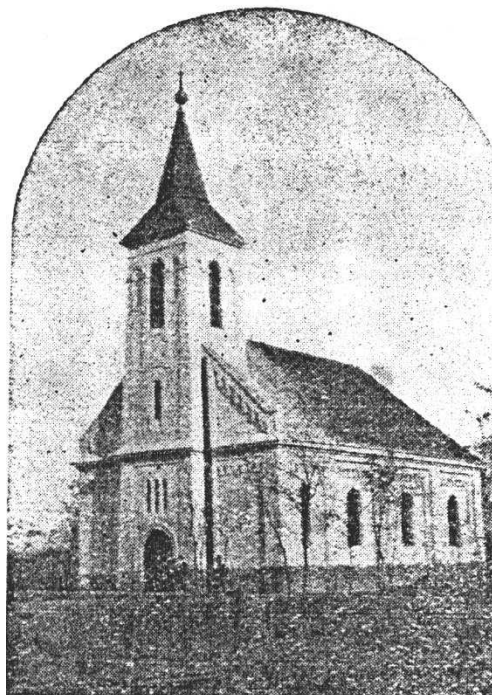
Immár közel száz éve, hogy megfelelő helyen végezheti a lelkész az Úr előtti szolgálatát. Bucsai László lelkész gondolatai éltetik tovább a református gyülekezetet, hiszen az általa szervezett és véghezvitt építkezés nyoma itt látható Bucsá főutcáján. Ez az épület nemcsak a vallást szolgálja, de tanúbizonysága annak az összefogásnak, annak a lendületnek, amely végül sok-sok áldozat után végre megvalósult.

Isten hajléka.

Mennyi küzdelem és mekkora összefogás kellett ahhoz, hogy egy megfelelő épületben dicsérhessék az Urat a hívők, ezt szerettem volna felkutatni. Nagyon sok támogató, nagyon sok lelkes – vallástól független – hívő, nagyon sok távoli ismeretlen fogott össze ennek a célnak a megvalósítására.

Sikerrel.

*Biró Endre
a Magyar Kultúra Lovagja*

MERT KEGYELMED SZEMEM ELŐTT VAN...

(26. Zsoltár 3. vers)

Vannak dolgok, amik annyira hozzá tartoznak az életünkhöz, hogy csak azok hiánya tűnne fel. Szemünk előtt vannak mindennap és így válnak „láthatatlanná”. Ilyennek tűnik egy-egy településen a templom, vagy a köré telepedett gyülekezet is. Bucsán is ritkábban hangzik el a régiek szava járása szerinti iránymutatás: Torony iránt!

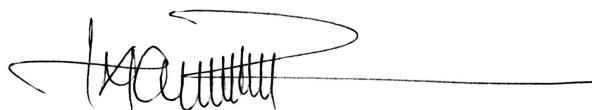
Manapság kevésbé kérdés egy-egy párkapcsolatban, hogy „kálvinista”, vagy „pápista” valamelyik fél. Rendjén is van ez így. Mindez azonban arra mutat, hogy a többség számára megszokottá lett, sőt lényegtelenné a református templom és a református eklézsia jelenléte.

A könyv, amit most a kezében tart a Kedves Olvasó, arra íratott meg Biró Endre szándéka szerint, hogy újra feltűnjön a reformált keresztyén közösség és szent temploma mindazoknak, akik naponta elmennek mellette, vagy a községbe látogatnak. A könyvben a gyülekezet mindennapos heroikus küzdelméről és lelki otthona megépítéséről olvashat az érdeklődő a szakavatott szerző vezetése mellett. Megértheti mindenki, aki csak olvas a könyvből, hogy ami olyan természetesnek tűnik, hogy van, az valójában Isten kegyelméből és az Istentől kiválasztott bucsai családok és máshonnan érkezett egyházi vezetők áldozatából lett.

Talán ezek után már másképpen néznek majd az Isten Házára és hallgatják a református gyülekezetről szóló híreket mindazok, akik megtisztelik a könyvet, és a Szerzőt figyelmükkel.

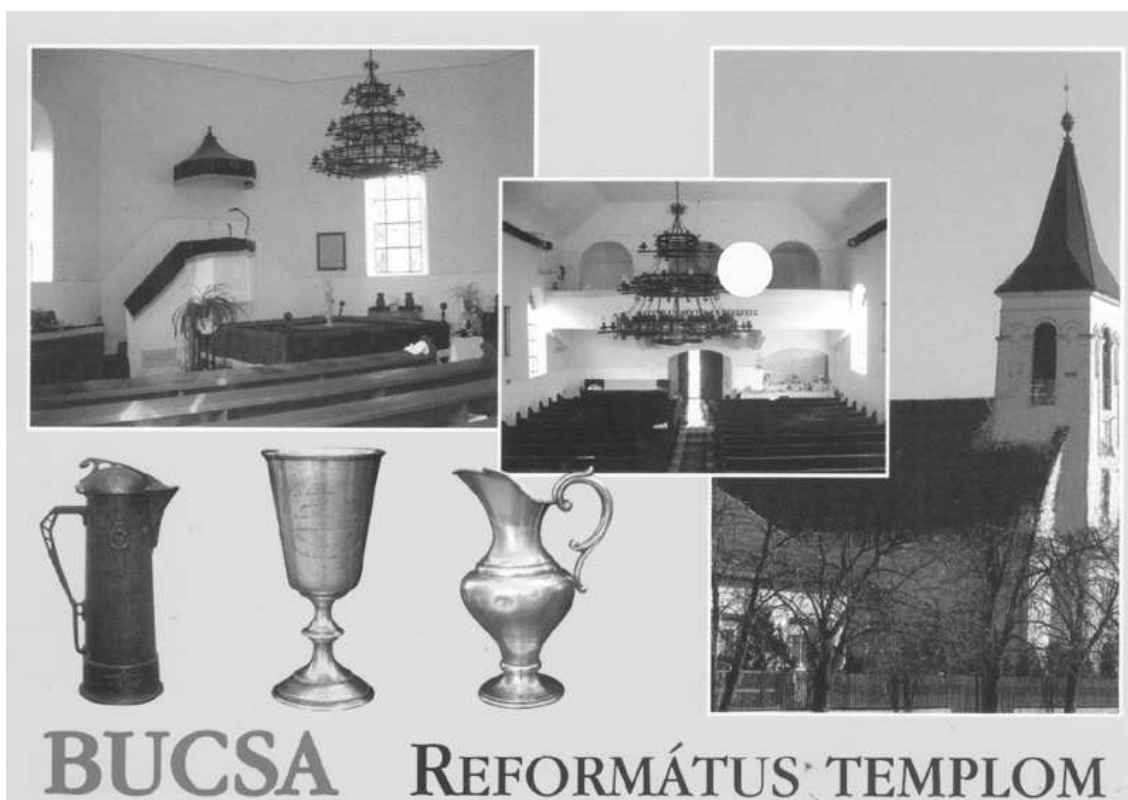
Isten áldja meg az Olvasókat!

Tolle, lege!

Koncz Tibor

a Nagykunsági Református Egyházmegye esperese

AZ EGYHÁZ TÖRTÉNETE

Régmúlt idők történéseit felkutatni, megismerni nehéz feladat akkor, ha nincs egy támpont, amelyen el lehetne indulni. A református egyház múltjáról nagyon keveset tudnak a hívők, az itteni lakók. Ez azért fájó, mert a múlt megismerése nélkül nem sokat ér jelenünk, s ezáltal a jövőnk se. Itt-ott néhány foszlányt találtam az évek során, mikor Bucsá történetét kutattam. A községről készült, s 2006-ban megjelent helytörténeti kiadványban ezeket közre is adtam. Ez azonban nem a teljes múlt! Így most az a feladat várt rám, hogy még régebbre visszamenjek az idők fonálán. Természetesen a már megjelent kiadványból is felhasználok részleteket, hiszen így válik egésszé az egyház múltja. Találkozhatunk majd olyan szövegrésszel, amelyik már előző könyvemben olvasható volt. Ezek beillesztésére azért volt szükség, hogy az egyház történetéről szóló kiadványban minden olyan adat és feltárás megjelenhessen, ami szorosan hozzátartozik a múltjához.

Hitünk mindenkor útmutatóul szolgál mindennapjaink küzdelmében. Sokszor ad erőt, hogy elviselhessük a megpróbáltatásokat, mindig megnyugtathat egy-egy rövid ima, vagy fohászkodás. Jó érezni, hogy egy tiszta és erős közösséghez tartozunk, akikkel egyazon eszméket vallunk. A hitélet azonban sok-sok gonddal jár. Nem elég Istenhez fohászkodnunk, – nekünk kell megoldanunk a saját és egyházközségünk problémáit.

Az anyakönyvi bejegyzések szerint a környező tanyavilágban élő bucsai emberek a körülményekhez képest folyamatosan gyakorolták vallásukat. Bár önálló templomuk nem volt, – de mint filia, a karcagi egyházhoz volt csatolva. Az anyakönyvezést azonban nem mindig itt végeztették el, hiszen akinek Füzesgyarmat volt közelebb, az oda ment gyermekét megkeresztelni, ott fogadott örök hűséget választott párjának s amikor az Úr magához szólította, az itteni temetőben lelt örök nyugalmat. De ez így volt a környező településekkel is. A szerteágazó anyakönyvezés miatt – többek között – ezért is nehéz felkutatni a bucsai őslakosokat. Füzesgyarmat, Szeghalom, Dévaványa, Karcag, Szerep anyakönyvei őrzik a bucsai emberek neveit, foglalkozásukat, vallási hovatartozásukat.

A Bucsáról készült egyik tanulmányban az olvasható, hogy a tanyavilágban szétszórt lakosság az 1880-as években kezd betelepülni a jelenlegi területre. Ez valóban így van, hiszen az anyakönyvekben ebben az időszakban egyre sűrűbben találkozhatunk a Nagy-Bucsá Újülés megnevezéssel,

mint lakhellyel, – bár már 1861-ben is olvashatjuk a dévaványai halotti anyakönyvben az Újülés bejegyzést¹. Nyilván itt is erről a területről van szó, hiszen elképzelhetetlen, hogy a környéken máshol is alkalmazták, máshol is használták volna ezt a nevet.

Bucsa, mint az ország többi települése is, rohamosan fejlődik. A nagymértékű betelepülések, a községbe való beköltözések egyértelművé teszik egyes intézmények, hivatalok megalakulását, létrejöttét. A közösséget össze kell fogni, közigazgatásilag, vallásilag, oktatási szempontból, valamint mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi vonalon is.

Bár nem alakul ki egy gazdag paraszti vagy polgári réteg, mégis feltűnő a fejlődés, – hiszen a házak gombamód szaporodnak, a kereskedők sorban nyitják üzleteiket, az iparosok folyamatos szolgáltatásukkal segítik a lakosságot.

Ilyen körülmények között természetes a vallás erősödése a katolikusoknál és a reformátusoknál egyaránt. Az oktatás Németh Lajos községi tanító kezdeményezésére indult, míg a református istentiszteletek Kovács Károly fűzesgyarmati lelkész közreműködésével valósulnak meg. Az egyházi szolgáltatások alkalmanként állandó lelkész hiányában a tanítókra hárult.

Természetesen nem helyettesíthették mindenben őket, de közös imádságokat szerveztek az iskola épületében, temetések alkalmával ők búcsúztatták a halottakat imádsággal, énekszóval, prédikációval. Németh Lajos mellett ott van segítségképpen a másik két tanító is: Vargha Károly és Koppányi György. Később Császár Károly tanító lett a hitélet meghatározója és irányítója, – akit sokban segít az uradalmi tiszttartó, Rákóczi Lajos. Ő volt az a személy, aki főgondnokként tevékenykedik mindaddig, amíg hivatása más helyre nem vezérli. Az ő munkáját folytatja Bucsa községi jegyzője, Egyed Ignác.

Ezek a személyek nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a gyülekezet ne csak reményekben, hanem hitben is megerősödjön, hiszen a hívők létszámának gyarapodásával nagyobb biztonságban érezhették magukat környezetükben.

Miért volt szükség a biztonságérzetre? Mert a vallási különбözőség miatt a katolikusokkal szemben mindenkor kisebb csatákat vívtak. A vallási más-ság meghatározta mindennapi életüket is. Mai viszonylatban már furcsának tűnik ez az ellentét, de abban az időben még a vegyes-házasság is nagyon ritka volt.

---

¹ Legközelebb 1892-ben a fűzesgyarmati anyakönyvben találkozhatunk az Újülés település megnevezéssel.

Az bucsatelepi református egyház történetének rövid összefoglalóját elsőként Bucsai László készítette el. Ezekkel a szavakkal kezdi írását: „*A bucsatelepi ref. egyház a hevesnagykunsági egyházmegye legifjabb egyháza. Történelmi múltja tulajdonképpen nem is pillanthat vissza.*” Nyilván ő is az itt élő emberek elbeszéléséből, esetleg néhány kiadványból gyűjtötte össze 1918-ban megjelent írásának adatait. A leírtak hitelessége elég biztos talajon áll, hiszen az a néhány évtized, amely a település múltjából eltelt, nem okozhatott túl nagy veszteséget az emlékezetekben. „*Előállása s a fejlődés útján való megindulása a ma élők szeme láttára történt.*” S ez itt a legfontosabb információ. Bár az 1700-as évek végén kezdődött el Bucsára, vagyis a Bucsai pusztára a visszatelepedés, az igazi „roham” az 1866-ban történt lecsapolás után indult meg. Bucsai László szerint: „*1888-ban még alig volt 30 ház, melyek, mint szétszórtan fekvő tanyaépületek, távolról sem viselték magukon a községalkításának gondolatát. Csak a 90-es évek eleje óta kezdtek nagyobb számmal letelepedni itt a környékből ide vándorolt, főként napszámos, cseléd emberek.*”

A bucsai pusztára már ezelőtt is „csábító” volt református jobbágyoknak, akik Debrecen közelsége miatt is egy reformátusok által elfoglalt vidéket jelentett. A jobbágyságnak (a XVII.-XVIII. században) a leírások szerint, egyszerű nád-kunyhók szolgáltak lakhelyül. Erre példa éppen a Bucsatelep Bogárcsóként elnevezett része, melyet a Tiszanánáról átköltözött jobbágy-ság hozott létre. A korabeli írás az 1772. évi közgyűlési jegyzőkönyv szerint a 102 jó robotos „*padlás nélküli, nádfalbul levő bogárcsókú kusurnyóikat*” lebontották, s szekerre rakva elindultak új lakhelyük felé. Ez volt egyik alapító közössége Bucsának. Elképzelhető, hogy református vallásúak voltak, hiszen Tiszanána történetében úgy fogalmaznak erről az eseményről, hogy „*A föld nélkül maradtak közül 102 család elköltözött. Az elvándoroltak helyébe, zömébe katolikus lakosság telepedett le.*” Ez által az feltételezhető, hogy az elköltözött reformátusok érkeztek Bucsára.

Bucsai László is úgy véli, hogy: „*A telepesek nagy része, mint a környékbeli helyek lakossága is, református vallású volt.*”

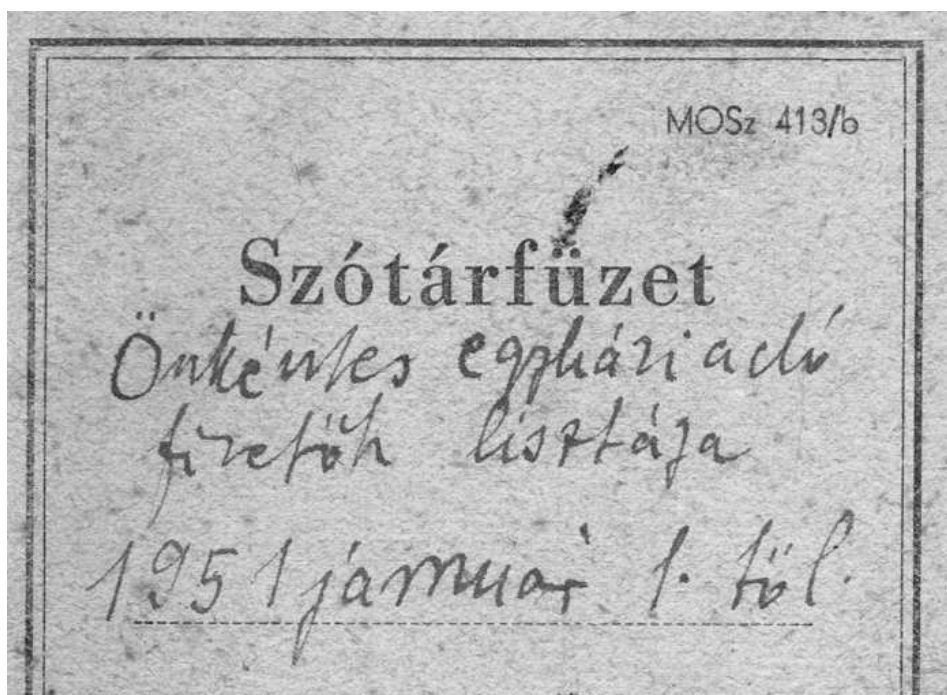
A népesség növekedésével párhuzamosan igény volt arra, hogy a vallásos emberek egy csoportba tömörüljenek. Ez vonatkozott a reformátusokra, de a katolikusokra is. Mivel közigazgatásilag Füzesgyarmathoz tartozott a település, így egyértelmű volt, hogy a vallás gyakorlása is erre a helyre vonzotta, ide irányította az embereket. A keresztelek, esküvők s a temetések ügyében is ide jártak. Füzesgyarmat távolsága azonban arra készítette a hívőket, hogy a közelebbi településre, Karcagra menjenek, ha szükség volt egyházi szolgáltatásra. Erről tanúskodnak a karcagi református egyház régi

anyakönyvei, melynek lapjain számtalan bejegyzés található, amelyek bucsai (bucsatelepi) lakosokra vonatkoznak.

Az egyházhoz tartozás egyik feladata az egyházi adó befizetése is. Akik igénybe vették a „szolgáltatásokat”, azoknak illett a fenntartás végett is hozzájárulni a költségekhez. A füzesgyarmati presbiterek egy adószedőt bízta meg Rácz István személyében. Ezt a feladatot 1893-tól Túri István látja el. A bucsai hívek is joggal elvárták, hogy ügyeikben a saját embereik járjanak el. Így az adószedő mellé egy négytagú presbitériumot is kineveztek. Ez fontos lépés volt, hiszen a közösség a saját soraiból választott egyházi képviselőket.

Egy későbbi időpontban (1949-ben) Nagytiszteletű Gaál István esperes szavai jelzik, hogy a vallási élet, mint az erkölcs és a lelki tisztaság hordozója bizony veszélyben van.

„...sokan nem teljesítik kötelességüket, nem gondolják meg azt, hogy Istennek adják azt abból, amit nekik Isten adott.”

Az egyházadó befizetését igazoló füzet címlapja

Az istentiszteletek is a távoli (26 km) Füzesgyarmat templomában voltak megtartva. Bucsai László ezt így vetette papírra: *„A hívek nagy száma (1902-ben már 1500 lelket említene), a rendkívüli távolság, s a közlekedés nehézségei folytán mindinkább erősödött az a kívánság, hogy a pásztor keresse fel a nyáját. Az első istentiszteletet Kovács Károly füzesgyarmati lelkész 1899-ben tartotta. Ettől kezdve 2-3 heti időközökben ő és segédlel-*

készei rendszeresen kijártak.” Ez csak az első lépés volt ahhoz, hogy önálló egyházzá válhassanak. Ennek megvalósításához több szempontot is figyelembe vettek. Elsődleges a hívők létszáma volt. Mindez talán nem vitte volna előrébb az ügyet. Érdekes módon a természet volt a közbenjáró a függetlenség kialakításához. Erről Bucsai László ezt írja: „*Am Füzesgyarmattól a gyakran járhatatlan utakon való állandó kijárás elviselhetetlen terhet rótt a lelkészekre. Ez is hozzájárult azon terv felmerüléséhez, hogy Bucsatelep anyaegyházzá szerveztessék. A híveknek e közóhajtását nagy buzgósággal képviselte Rákóczy Lajos nagybucsei tiszttartó, kit 1902-ben Kovács Károly lelkész indítványára főgondnoknak választottak.*

A hívők óhaja tehát teljesült. Ez azonban még mindig kevés volt. Az istentiszteletek megtartásának helyszíne a helyi fiúiskola volt, ami természetesen nem felelhetett meg ennek az elvárásnak. Templomra vágytak. Jogosan. Mivel másra nem számíhattak, így maguk kezdeményezték a templom építését. S nem is akárhogyan. A kultúrát vették támasznak. Megszerveztek egy színi előadást, hogy annak bemutatásával helyben és más településeken adományokat gyűjtsenek. Szép és eredményes kezdeményezés volt. (Erről egy külön fejezetben emlékezek meg.)

A körülmények nagy szerepet játszottak az egyházi élet megszervezésében. Az a tény, hogy önálló anyaegyház lett, még nem biztosította, hogy saját lelkész gondolja lelküket. Tehát az önállóság csak úgy ér valamit, ha saját pásztor van közöttük. Ezt is megpróbálták elérni. Részben sikerült is, hiszen 1914-ben Bucsai László személyében végre lelkésze is lett a közösségnek.

Az egyház működését s ezzel párhuzamosan a történelmét hitelesen tükrözik azok a jegyzőkönyvek, amelyek az egyházmegye közgyűlésén készültek. Ezek ismertetését fontosnak tartom, hogy a múlt kutatására vállalkozók, de a helyi hívők is kaphassanak egy vezérfonalat egyházukkal kapcsolatban.

Akkor nézzük az egyik legrégebbi 1905-ben íródott jegyzőkönyv szövegét.

„47. Olvastatott a hevesnagykunsági egyházmegye Kúnhegyesen 1905. május 4-én tartott rendkívüli közgyűlése jegyzőkönyvének 51. száma, a mely szerint a bucsatelepi leányegyházat mely eddig a békésbánáti egyházmegyéhez tartozott (fekszik Békés vármegye északi részén, Karczagtól úgy 18, Füzesgyarmattól pedig 22 kilométernyire) s Füzesgyarmat filiája volt, mint a karczagi egyház leányegyházát a maga kebelébe fölvette.

Miután azt, hogy Füzesgyarmattól Karczaghoz csatoltassanak, magok a bucsatelepi leányegyház hívei kérték 1904. június 12-én tartott közgyűlés-

ükben (2. jkvi sz.); miután a békésbánáti egyházmegye 1904. szeptember 6., 7. Hódmezővásárhelyen volt közgyűlésében, arra tekintettel, hogy a bucsatelepi híveket a füzesgyarmati egy lelkészi állomással bíró népes anyaegyház legjobb akarata mellett sem részesíthette a megfelelő lelki gondozásban, míg a karczagi egyház, melynek két lelkésze és két segédlelkésze van, erre már földrajzi fekvésénél fogva is sokkal jobban képes s 1904. április 1. óta a bucsatelepiek lelki gondozását a legnagyobb buzgósággal teljesíti is, beleegyezett abba, hogy a bucsatelepi leányegyház a békésbánáti egyházmegyéből kilépve, a hevesnagykúnsági egyházmegyéhez s benne a karczagi anyaegyházhoz csatlakozzék; s végre miután a karczagi presbyterium 1904. november 13-diki gyűlésének 133. jegyzőkönyvi számában kijelentette, hogy a bucsatelepieket örömmel veszi gondjai alá: egyházkerületi közgyűlésünk a bucsatelepi leányegyháznak a hevesnagykúnsági egyházmegyébe átlépését s a karczagi anyaegyházhoz csatlakozását megerősíti. (E. T. 50. §)

Immár egy közelebbi anyaegyházhoz tartozik a gyülekezet. Ez könnyebbé teszi a lelki gondozást, hiszen Karcagról érkeznek a lelkészek. A lelkesedés tovább fokozódik, s meg akarják teremteni a templom és a lelkészlak felépítésére szolgáló helyet. Ezért a telekvásárlás elengedhetetlen volt. Mint az alábbi jegyzőkönyvből kiderül, már 1903-ban történt egy adásvételi szerződés, melyet utólagosan engedélyeznek.

„416. A hevesnagykúnsági egyházmegye 1905. október 10. napján Nagyrevén tartott rendes közgyűléséből fölterjeszti 86. jk.-számú (3190. püspöki iktatószámú) határozatát, melyben megengedi, hogy a bucsatelepi leányegyház a K. Szabó Sándor és neje Pál Terézia-féle, füzesgyarmat-bucsai 211. sz. tjkben A + 5304/8 b. 284. hrsz. a foglalt belteleknek 2100 koronáért történt megvételére vonatkozólag az akkor leányegyházzá nem alakult ev. ref. hívek nevében Rákóczy Lajos által 1903.márczius 6-án aláírt adásvételi szerződést elfogadhassa és megerősítse, továbbá, hogy ezen beltelek mellett az ugyanottani 82. számú tjkvben A+5304/8. b. 267. hrsz. alatti 201 □-öl beltelket és házat 1160 koronáért Bátori Antal és neje Juhos Juliannától megvehesse, kimondja azonban, hogy a K. Szabó Sándor-féle adásvételi szerződés utólagosan, most már a presbyterium törvényszerinti elnöke által aláírandó lesz.”

A karczagi anyaegyházhoz való csatlakozás megerősítésére csak két év múlva, 1907-ben került sor:

„304. Egyházkerületünk 47/1905. sz. végzésével a bucsatelepi leányegyháznak a békésbánáti egyházmegyéből a hevesnagykúnsági egyházmegyébe átlépését s a karczagi anyaegyházhoz csatlakozását megerősítette volt.

Utóbbi egyházmegye f. évi (1907.) szeptember hó 25-én tartott gyűlésében a következő határozatot hozta.”

A bucsatelepi lelkeszi állás betöltése is még várat magára. Ennek egyik feltétele, hogy a kinevezendő személy megfelelő díjazásban részesüljön.

„305. A hevesnagykunsági egyházmegye 127-1907. határozatával helybenhagyta a bucsatelepi új anyaegyházközség lelkeszi állásának díjlevéltervezetét; e tervezet szerint a díjlevél 566 korona alapfizetése 1034 korona kongruával 1600 koronára lesz kiegészítendő.

Megerősíti közgyűlésünk az egyházmegye határozatát s a kongrua ügyben az összes iratokat a tőkesegély- és kongrua-bizottságnak adja ki kedvező elintézésre.²”

A jegyzőkönyvekben leírt események azt bizonyítják, hogy folyamatosan törekednek a bucsatelepi hívők arra, hogy megfelelő alapot biztosítsanak az egyház működésének, melynek egyik elengedhetetlen feltétele egy parókia és egy templom felépítése. Az ehhez tartozó beltelkek megvásárlása az időközben összegyűjtött adományokból lehetett megoldani.

„209. A hevesnagykunsági egyházmegye 1909. május hó ötödikén Tiszafüreden tartott közgyűléséből fölterjeszti 37. számú határozatát, melyben megengedi, hogy bucsatelepi leányegyházközség a füzesgyarmat-bucsa 45. sz. tjkvben A+5304/8b/2/68 hrszám alatt vezetett beltelket, a bucsatelepi olvasókörtől, mint eladótól, 600 korona vételárban megvehesse.

Egyházkerületi közgyűlésünk az egyházmegye végzését jóváhagyván, a Bucsatelepen, 1909. évi január hó kilenczedikén kelt adásvevési szerződést megerősíti.”

A jegyzőkönyvek szövegéből azt is megtudhatjuk, hogy mekkora összegért sikerült megvásárolni a telkeket. Bár értékét a mai viszonyokhoz nem tudjuk hasonlítani, de ha mélyebben utána nézünk az akkori fogyasztói áraknak, tisztábbá válik a kép.

A lelkeszi tiszteletdíj se mellékes az egyház működése szempontjából. Éppen ezért annak összege és kiutalása is az egyházmegye gondja és feladata.

„596. A hevesnagykunsági egyházmegye 98/1912. sz. a. jóváhagyja s megerősítés végett fölterjeszti a bucsatelepi egyház presbiteriumának s közgyűlésének névszerinti szavazással egyhangúlag hozott azon határozatát, mellyel a szervezendő lelkeszi állás törzsfizetésére évi 800 koronát megszavaz. Közgyűlésünk e határozatokat megerősíti s a hevesnagykunsági egyházmegye esperesét az iratok kapcsán felhívja a lelkeszi állás megszervezése tárgyában további lépésekre s a rendes díjlevél kiállíttatására.”

---

² Papi fizetéspótlék; az egyházi forrásból kapott illetmény állami kiegészítése.

Ebben az időben a hívők adományaiból tudott minden egyház ingatlant vásárolni, s ebből az adományból volt képes iskolát, imaházat, templomot építeni – sőt lelkészt illetve papot tartani. A református egyháznak volt megművelhető földterülete is, ez 39 kataszteri hold volt.

1905-ben a református iskolák létesítése után végül sikerült telket vásárolni, ahová lelkészlakot, majd templomot szerettek volna építeni. Bucsá református gyülekezete a békés-bánáti egyházmegyéhez tartozott. Innen került át a heves-nagykunságihoz,³ így a karcagi egyház biztosította a lelkészi szolgálatot. Hosszú ideig a karcagi segédlelkészek jöttek át Bucsára a lelkészi teendők elvégzésére. Az ő áldásos tevékenységük tartotta és erősítette a hitet természetesen a tanítókkal karöltve, az akkor már Bucsatelepnek nevezett községben.

A lakosság létszámának növekedése arra készítette az egyházi előljárókat, hogy a leányegyházból anyaegyházat hozzon létre. Ez 1912-ben történt meg hivatalosan is. Az eseményről a „Nagykunság” című karcagi újság számol be 1912. augusztus 18-án megjelent számában. A cikk címe: „A bucsatelepi református leányegyház ünnepe”. Ebből egy részlet:

„Az elmúlt vasárnap Győry Lajos hevesnagy-kunsági egyházmegye esperese és Madarász Imre felügyelő lelkész kiszálltak Bucsatelepre, hogy a leányegyház anyásítását a presbitériummal elfogadtassák. Az esperest, akit a felügyelő és helyettes lelkész Hemző Lajos főgimnáziumi tanár, Hajdú Béni kurátor és Poócs Kálmán tanító kísért ki, – a presbitérium tagjai Egyed Ignác főgondnokkal az élen a községházán nagy lelkesedéssel fogadták.

Délelőtt istentisztelet volt, melyen Madarász Imre prédikált beszédében buzdított, hogy építsenek templomot az Isten dicsőségére. Istentisztelet után gyűlés volt, melyen a helyettes lelkész, Fias Kálmán a presbitérium nevében üdvözölte az esperest és felügyelő lelkészt és megköszönte nekik az egyház iránti atyai szeretetüket, és kérte őket, hogy azt különösen most mutassák ki a bucsatelepi református egyház iránt. A presbitériumi gyűlés az esperes és a felügyelő lelkész buzdítására egyhangúlag kimondta, hogy az anyásítás, illetve az önálló lelkészség felállítása ügyében leküldött kultuszminiszteri feltételeket elfogadja. A lelkészi fizetésre az évenkénti 800 koronát megadja. Sőt kimondta azt is, hogy 20.000 korona tőketörlesztési kölcsönt kér az Egyetemes Konventtől, hogy a templomot is minél előbb felépíthessék.”

Ebből kitűnik, hogy már sokadszorra, de újból eltervezték a templom felépítését, sőt a kezdéshez szükséges alaptőkét megigényelték az Egyete-

---

³ Évek múlva (1952) újra a Békési Egyházmegyébe térnek vissza.

mes Konventtől. A szándék és a lelkesedés immár megvolt, már csak a kivitelezés volt hátra. Ehhez azonban még sok mindent meg kellett tenni. Először is saját lelkipásztorra volt szüksége a közösségnek, hiszen kellett egy olyan vezető, aki a hit terjesztése és oktatása mellett szervezőként is odaáll a gyülekezet élére.

1913 volt az az esztendő, amikor végre saját lelkészt választhattak maguknak. Bucsai⁴ László volt az első lelkész, melyet a hívők maguknak választottak. Érdekes és figyelemre méltó, hogy az első lelkész neve megegyezik a településével. Nyilván valamelyik ősenek lehetett köze Bucsához, hiszen csakis így vehette fel az illető ezt a nevet. Bizonyára innen származhatott ez a régi rokon.⁵

Bucsai László lelkész a beiktatásakor

Végre sok-sok küzdelem után 1914-ben önálló egyházzá alakul a bucsatelepi gyülekezet, s még ebben az évben elfoglalhatta állomáshelyét az első bucsatelepi lelkész. Erről az eseményről így számol be a Békés c. újság 1914. január 25-én:

⁴ Több helyen y végződéssel írták a nevét, de ő maga aláíráskor i végződéssel szignózott, tehát ezt az írásmódot tekinthetjük hitelesnek.

⁵ Kutatásaim során például Dobozon, az ottani anyakönyvben találkoztam több Bucsai nevű személlyel.

„A bucsatelepi református lelkész beiktatása.

Magyarország legnépeseb református leányegyháza volt a bucsatelepi. A 2622 lélekszámból 1693 lélek református s ezen lelkeknek 12 éven keresztül kellett küzdeni az önállósításért és a lelkészi állás szervezéséért Bucsatelepen úgy a reformátusok, mint a katolikusok szegény emberek; azonban míg az utóbbiaknak mecenásuk a nagyváradi római katolikus püspök, addig az előbbieket anyagiakban teljesen magukra vannak hagyatva. És így érthető, hogy míg a reformátusok számban sokkal többen vannak, mégsem volt eddig papjuk és templomuk. Ezt a tűrhetetlen állapotot belátta Balthazár Dezső dr. debreceni református püspök és egy éven belül szerveztette a bucsatelepi református egyházat önálló egyházzá és a lelkészi állást. Ezen lelkészi állást töltötték be az elmúlt vasárnapon. A bucsatelepi ref. egyház egyhangúlag meghívta lelkésznek Bucsay László dévaványai református segédlelkészt. Az imaház ez alkalommal teljesen megtelt. Harangozás és éneklés mellett vonult be az imaházba Győry Lajos ref. esperes és Egyed Ignác ref főgondnok élén a presbiterium, bevezetve lelkészüket Bucsay Lászlót, ki elfoglalta a szószéket és elmondta első beszédét. Majd Győry esperes imádkozott, megáldotta a lelképásztort. Délben 80 terítékű társas ebéd volt, mikor is számos felköszöntőt mondtak az új lelkészre, az esperesre és az egyházra.”

Vilmányi Sándor⁶ így ír erről: „Hosszú kísérletezés után végre 1913-ban sikerült kieszközölni a lelkészi álláshoz az állami kiegészítést s 1914. január 11-én beiktathatta a gyülekezet első lelkészét Bucsai Lászlót. Fokozott erővel indult meg a templomépítés előkészítése. A hamarosan kitört világháború azonban meggátolta a terv kivitelezését, sőt a nagy világégésben az évtizedeken át gyűjtött templomalap is elhamvadt.”

A bucsatelepi gyülekezet immár egy lelkész vezetésével gyakorolhatta vallását. Természetesen ez se könnyítette meg túlzottan vágyaikat, mely egy templom felépítésére vonatkozott. Bucsay László mindent megtett azért, hogy a mindenki által vágyott templom felépüljön.

A sok küzdelem s a nehézségek legyőzése után végül ez is megvalósulhatott, melyhez az első biztatást Freuenfelder Arnold, svájci lelkész adta meg.⁷ Bár már évtizedek óta gyűjtötték a pénzt, mint ezt az előbbieken leírtak alapján Vilmányi Sándor emlékeiből is tudhatjuk a pénzügyi válság azonban mindezt lenullázta.⁸ A svájci adományok, az újonnan indult gyűjtések újra megcsillantották a reményt a templomépítésre.

---

⁶ 1968-1980 volt Bucsán lelkész.

⁷ Freuenfelder Arnoldról egy külön fejezetben emlékezek meg.

⁸ Erről külön fejezetben írok

Régi látkép a református templommal

1924. május 24-én lerakták a templom alapkövét, majd 1926. november 14-én megtörtént a felszentelése is.

A vallási élet most már kiegyensúlyozottabb volt. A hívők büszkéek voltak arra az épületre, amelyre már oly régen áhítoztak. A vallásosság nem csak a templomban, de a közéletben is jelen volt. Egyesületek, s az általuk rendezett ünnepségek mindig magukban hordozták az egyházak üzenetét. A helyi kulturális életben aránylag könnyebben társultak vagy segítették egymást. Más vonatkozásban azonban a két felekezet: a református és a katolikus bizony versengtek egymással.

A reverzálások¹ azonban keserűvé tették az egyházi vezetőket és a híveket egyaránt. A kicsiben lejátszódó „vallásháború” érdekes történeteket mutat be. Az egyik ilyen „esemény” híre 1938-ban az egyházmegyéhez is eljutott. Erről egy határozati jegyzőkönyv is készült:

„A hevesnagykunsági egyházmegye 78/1938. számú határozatával felterjeszti a bucsatelepi presbitérium vallássérelmi bejelentését. Eszerint Kovács Erzsébet 15 évet élt református vallású, de róm. kath. nevelőszülők által nevelt leány holttestét a helybéli róm. kath. lelkész a református gyászszertartást megelőzően a temetés napján délelőtt beszentelte és általában a róm. kath. egyház gyakorlata szerint elparentálta. A délutáni református végtisztességtételnél a református lelkész előzetes, többszöri tiltakozása ellenére, keresztel álltak a hozzátartozók a koporsófüvél, illetve fejfa helyett keresztet helyeztek a sírra és a községi temető kath. részébe temették.

---

¹ reverzálás: _ irányváltoztatás. Jelen esetben a vallását elhagyó s másik hitet követőre mondták ezt.

Egyházkerületi közgyűlésünk megállapítja, hogy a felhozott esetben vallássérelem nem történt. Vallássérelemet eljáró szerveik útján csak az állam, az önkormányzati hatóságok, a köztisztviselők, a közintézmények és a vallásfelekezetek követhetnek el. Magánszemélyeknek egyházunk jogait és érdekeit sértő jogellenes magatartása csak akkor válik vallássérelemmé, ha az erre illetékes hatósági szerv az eset bejelentése után a szükséges intézkedéseket megtenni elmulasztja. Nem tekinthető ennél fogva vallássérelemnek, ha a temetésen a róm. kath. vallású hozzátartozók kereszttel állnak a koporsófőnél, ha a sírra keresztet helyeznek s a halottat a köztemető kath. részébe temetik el. Nem tekinthető vallássérelemnek az sem, ha a róm. kath. lelkész a hozzátartozók felkérésére a halottat a református szertartást megelőzően a róm. kath. egyház szertartása szerint beszenteli. A bejelentett eset annak sajnálatos következménye, hogy a református vallású gyermek más-vallású nevelőszülők gondozására bízott.

A bucsai református gyülekezet élete nagyon változó volt. Mint már az előbbieken megismerhettük, a békésbányai egyházmegyéből átkerültek a hevesnagykunságiba 1904. november 13-án. Nem tudni miért, de majdnem 50 év múlva visszavágytak a békési körzethez.

1952. július 1-től kezdve az egyházkerületi döntés folytán a **Békési Egyházmegyébe tartozik.**

A vallásos élet, illetve a templomba járás egyre inkább a háttérbe szorul. Közrejátszik ebben a helyi pártvezetés, s vele együtt a helyi munkaadók zsarolása, fenyegetése. Hol a gyerekeken keresztül, hol pedig a hívő embernek közvetlenül hozzák tudomására, hogy a templomba járás következményeként bizony hátrányok érhetik. Érthető, hogy mindenki féltette az állását, s egy idő után szép lassan elmaradoznak az Istentiszteletekről. Erről így vall dr. Kincses Endre bucsai lelkész 1964-ben:

„Annak az elég nagyszámú közömbös, egyháziatlan rétegnek, amely csak elvétve, nagy ritkán, egy-két „sátoros ünnepen” jut el az ígéhez, sajnos, a tisztulásban, a lelki előbbre jutásban nem sok változást hozott az igeszolgálat...”

De szól a segítőkész hívőkről is, akik „szolgáló szeretetük kifejezésre jut abban is, hogy a templom és parókia előtti hosszú utcai részen a virágágyak felásásáról, beültetéséről és gondozásáról a lelkipásztorokkal együtt gondoskodnak, a templomot a gyülekezet asszonyai vasárnapról-vasárnapra beosztva rendszeresen takarítják...

„Ez a réteg korcsmától, haszontalan szórakozástól távol tartja magát s a tiszta szív, tiszta száj, a tiszta kéz szolgálatával, munkájával a megváltásban Isten tulajdonának tudhatja magát....”

A gyülekezet helyzete az elmondottaktól eltekintve nem sok változást mutat. Vagy talán így mondhatnám: a község helyzete.

„A templommal szemben lévő korcsma ma is szedi áldozatait. (Az alkohol öl, butít és nyomorba dönt kapható korlátlan mértékben az italboltokban.) Az évtizedes, kialakult rossz közszellem ereje sokakat fogva tart és visszahúz...”

Istentisztelet után

A helyzet sajnos nem sokat változik az évek során. 1965-ben is szomorúan számol be a tapasztalatairól. Elkeseredett, de bízik a változásban. Az elbeszélgetéseim során nagyon sokan dicsérték állhatatosságáért, szelídségéért, s azért, hogy a református közösségért mindent megtett. Sajnos a helyi „közélet” egyre mélyebb színvonalra süllyedt.

„...Itt, a községben mélyen elszomorító napról-napra hallani a mocskos száj durva, Istent káromló beszédét, a kis gyülekezet tagjai viszont már kezdik megtanulni, hogy nem lehet hazugságban imádni az Istent: az imádságot mondó szájjal nem lehet káromolni az Ő szent nevét.

Kívül sokat rombolt ez évben is a tisztátalan szív: önzésben, hamis nyereségvágyban, haragosan, gyűlölködésben, verekedésekben, még gyilkosságban is végezte rontó munkáját az emberölő ördög, a hazugság atyja...

...A templom népét a korcsma sem tudja úgy magához ölelni, ezért is van pénzük az Úr ügyére, a maguk szegénységében is...

...az akadályok és nehézségek ismeretében azt kell látnunk, hogy eredmények eléréséhez a mi munkánk nagyon gyarló, tökéletlen és elégtelen."

Elkeseredett vallomás ez. A párt és a csatlósai eredményesen agitáltak, fenyegettek, így nem is meglepő, hogy a templomba egyre kevesebb hívő jelent meg. Esetleg a nagyobb ünnepeken félve és rettegve.

Többen elvitték újszülött gyermekeiket egy másik településre, ahol megkeresztelték, nehogy pogányként kelljen felnevelkedniük.

A hittanra való beíratás és egyáltalán a lehetőség a vallás gyakorlására kétségbeejtő volt. Dr. Kincses Endre próbált mindent megtenni a hívők megtartására, de a környezeti hatásokkal ő se vehette fel a versenyt.

„A régi gyülekezet társadalmi összetételében jórészt uradalmi, gazdasági alkalmazottakból állt. Ma nagyrészt tsz. tagok. A nehezen művelhető, kemény, szikes talaj, a kicsi kereseti lehetőség miatt sokan mennek máshova dolgozni. A régi adventista kitérés sajnos, a lelki-, szellemi elitet s az anyagilag is jobban szituált réteget vitte el."

A hívők megfogyatkozása természetesen kihatott úgy a lelkész munkájára, mint a gyülekezet életére. Az istentiszteleteken egyre kevesebben vettek részt, s ezáltal az adományok is fogyatkoztak, ami az egyház működésének egyik gátjává vált. A lelkipásztorok bármennyire is próbálták összekovácsolni, összetartani a hívőket, emberfeletti vállalkozásnak tűnt.

TEPLOSÉPÍTÉS I.

Templom építése minden egyházi közösség álma, még akkor is, ha ennek kivitelezése kisebb-nagyobb akadályokba ütközik. Merész vállalkozás, hiszen pénzügyi háttér nélkül meddő elképzelés. Mégis erre törekedtek Bucsatelepen már a kezdetektől fogva. Látván azt, hogy akár Füzesgyarmaton, akár Karcagon kértek egyházzolgáltatási segítséget, támaszt, mindkét helyen impozáns épületben gyűltek össze a hívők vallásuk gyakorlására. A korabeli leírások alapján is tudjuk, hogy az ide költözött lakosság vagyoni helyzete egyáltalán nem volt ideális. A szegénység elől jöttek ide, föld és munka reményében. A beáramló, nagy létszámú településnek itt se volt alkalma egy gazdagabb élet megteremtéséhez. A felkínált munkalehetőség az uradalomban korlátozott volt, földet nem sokan tudtak szerezni, hiszen erre vagyonuk nem volt. A kisgazdák is szerény körülmények között tevékenykedtek, tehát nem beszélhetünk egy gazdag közösségről.

Bucsatelepen a kezdetekben magánházaknál, később a községi iskola épületében tartották az Isten-tiszteleteket. Bármennyire is kényszer szülte helyzet volt ez, tarthatatlannak vélték a reformátusok ezt az állapotot. Az 1800-as évek végén szerveződő település lakói vallásuk gyakorlásáért minden áldozatra készek voltak. Úgy a katolikusok, mint a reformátusok. A két felekezet között nagy volt a rivalizálás, s talán ez is ösztönözte a kis közösségeket még akkor is, ha szegények voltak, hogy a másik felé is megmutathassák összetartozásukat, s vallásuk iránti elkötelezettségüket.

A református közösség templomépítési vágya már szinte a kezdetektől érzékelhető. Nem zárkóztak el attól, hogy maguk vegyék kézbe az ehhez szükséges pénzalap előteremtését. Erről az első hír 1902. május 13-án jelent meg a Békés Megyei Közlönyben. A hír így szólt:

*„**Műkedvelők Bucsatelepen.** E héten műkedvelői előadásban gyönyörködtek Bucsatelep lakói s amellet letették filléreiket az ev. ref. templom jótékony céljára. **Cigány Panna** került színre a műkedvelők szép játékában. A közönség rendkívül nagy volt: körülbelül 600 ember nézte végig az előadást, a szomszédos községekből s a szomszéd vármegyéből is érkeztek vendégek. Az összes bevétel 500 koronát meghaladja s így igen szép összeg jut a templomépítés céljaira. A műkedvelői előadás után vidám táncmulatság következett.”*

Mint ebből is következik, egy kulturális eseménnyel vette kezdetét a templom építésére fordítandó pénzalap előteremtése. (Erről az eseményről, sőt eseménysorozatról s magáról az előadás címadó történetéről egy külön fejezetben írok!)

Töretlen akarattal és hitük iránti elkötelezettséggel szervezkedtek a templom építésére összegyűjtendő pénzalap előteremtésében. Bucsai László lelkész az egyház történetét feldolgozó írásában nagyon jól érzékelteti ezt az időszakot:

„Míg a felsőbb egyházi hatóságoknak csak résztvevő szavai voltak a kezdet nehézségeivel küzdő, anyagiakban rendkívül szegény bucsatelepi reformátusok számára, ezek a reformátusság ügyéért hevülő Rákóczy Lajos és Egyed Ignác vezetése mellett nem szűntek meg törhetetlen akarattal egy szebb jövő útját egyengetni.”

Nagyon szépen és érzékletesen vázolja a lelkész az itt lakók vagyoni helyzetét és vallásuk iránti tiszteletüket s mellette elszántságukat vallásuk gyakorlása érdekében. Rákóczy Lajos és Egyed Ignác volt a mozgatórugója a református közösségnek. Ez abban is megnyilvánul, hogy az előbbiekben már említett színdarabbal s más eszközzel is próbálták megteremteni a templom felépítésének anyagi fedezetét. Erről is említést tesz Bucsai László:

„Ezek a szükséges anyagi eszközök előteremtése végett költséget és fáradtságot nem kímélve helyben és a szomszédos városokban műkedvelő előadásokat szerveztek s adományokat gyűjtöttek.”

A Protestáns Egyházi és Iskolai Lapok című kiadvány is beszámol 1902. május 18-i számában, a templomalap javára szervezett összejövetről:

*„**Belmissziói kirándulás.** A karczagi „Kis Tükör Olvasók Evangéliumi Szövetsége” Áldozócsütörtökön sikerült kirándulást rendezett Bucsatelepre (Kis-Új-Gyarmat), és ott a délutáni istentisztelet végeztével, a református iskola termében, a bucsatelepi ev. ref. templom-alap javára alkalomszerű s ünnepélyes evangéliumi felolvasó-összejövetelt tartott. Mindenek előtt bevezetésül megnyitó beszédet mondott Czina János karczagi presbiter, a Szövetség elnöke; ének s ima után szavalattal, felolvasással, szabadelőadással közreműködtek Nádasdy József, Dobray János, B. Kiss Sándor. A tágas iskolaterem zsúfolásig megtelt érdeklődő hallgatósággal. Az egész összejövétel nagyon szépen sikerült, s a keresztyénekhez illő méltó befejezést nyert Nádasdy József titkár imája és a „Jövel Szent-Lélek Úristen” kezdetű dicséret éneklésével. A bucsatelepiek és a karczagiak (ez utóbbiak 25-én) egyaránt kedves emlékek s hitben erősödve, szeretetben épülve váltak el egymástól.”*

A beszámolóban olvasható, hogy a templomalap javára rendezték ezt az összejövetelt. Bár a cikkben nem említik a befolyt összeget, de nyilván némi adomány ekkor is befolyt a templomépítési alapba.

A gyűjtés azonban nem maradt meg a környék szűk keretei között. 1905-ben országos gyűjtést is kezdeményeztek. Mint ahogyan Bucsai László megemlíti: „*A templom-alap céljára országos gyűjtést indítottak. 1905-ben lelkészlakásnak egy megfelelő épületet s a templom számára telket vásároltak.*”

Erről 416 szám alatt a hevesnagykunsági egyházmegye közgyűlésén készült jegyzőkönyv is tanúskodik:

„*A hevesnagykunsági egyházmegye 1905. október 10. napján Nagyréven tartott rendes közgyűléséből fölterjeszti 86. jk.-számú (3190. püspöki iktatószámú) határozatát, melyben megengedi, hogy a bucsatelepi leányegyház a K. Szabó Sándor és neje Pál Terézia-féle, füzesgyarmat-bucsai 211. sz. tjkben A + 5304/8 b. 284. hrsz. a foglalt belteleknek 2100 koronáért történt megvételére vonatkozólag az akkor leányegyházzá nem alakult ev. ref. hívek nevében Rákóczy Lajos által 1903.márczius 6-án aláírt adás-vevési szerződést elfogadhassa és megerősítse, továbbá, hogy ezen beltelek mellett az ugyanottani 82. számú tjkben A+5304/8. b. 267. hrsz. alatti 201 □-öl beltelket és házat 1160 koronáért Bátori Antal és neje Juhos Juliannától megvehesse, kimondja azonban, hogy a K. Szabó Sándor-féle adásvevési szerződés utólagosan, most már a presbyterium törvényszerinti elnöke által aláírandó lesz.*”

A templomalap javára összegyűjtött pénz sorsát végig kísérni lehetetlen, hiszen erről pénztárbevételei bizonylat, illetve pénztárkönyv nem található, ha volt is ezek eltűntek az idők folyamán. Azonban a fel-fel bukkano hírekből, jegyzőkönyvekből, visszaemlékezésekből valamennyire tájékozódni tudunk. A pénzek mozgását az előző jegyzőkönyvből is megismerhetjük. Egy templom felépítéséhez szükség van egy megfelelő méretű telekre. Az későbbiekben itt szolgáló lelkész részére is kell biztosítani egy megfelelő épületet lakhatás céljára. Ha pontosan nem is ismert a bevételi összeg, a kiadások mutatják, hogy bár apránként, de szépen gyűlt a pénz. Az előző jegyzőkönyv szerint immár 3260 korona lett kiadva telekvásárlásra. Ennek a teleknek a mérete elegendő egy templom felépítésére. Egy lakóház is áll rajta, amely lelkészlaknak is megfelel.

1909. január 9-én egy további telek vásárlása történt meg. Erről az egyházmegye közgyűlésének jegyzőkönyve számol be 209. számon:

„*A hevesnagykunsági egyházmegye 1909. május hó ötödikén Tiszafüreden tartott közgyűléséből fölterjeszti 37. számú határozatát, melyben meg-*

engedi, hogy bucsatelepi leányegyházközség a füzesgyarmat-bucsai 45. sz. tjkvben A+5304/8/b/2/68 hrszám alatt vezetett beltelket, a bucsatelepi olvasókörtől, mint eladótól, 600 korona vételárban megvehesse.

Egyházkerületi közgyűlésünk az egyházmegye végzését jóváhagyván, a Bucsatelepen, 1909. évi január hó kilenczedikén kelt adásvevési szerződést megerősíti.”

Így már 3760 korona lett a felépítendő templom s lelkészi lakás céljára.

A helyrajzi szám alapján ez a leendő templom melletti telek volt. Az 1904-ben alakult Protestáns Körtől vásárolhatták, bár a jegyzőkönyvben olvasókörként van feltüntetve. Alakult ugyan 1903-ban egy Katolikus Olvasókör Bucsatelepen, de nem valószínű, hogy ez lett volna az eladó.

Az ideiglenes működést szempontjából kellett egy terület, ahol egy egyszerű épület szolgálhatna a hívők vallásgyakorlásához. Ez a templom részére fenntartott helyre nem épülhetett, így egy másik ingatlan szolgált erre. Ez a leendő templommal szembeni telek volt, ahol később felépült az imaház.

A templom építésére rendelkezésre állt egy telek s volt egy épület, amely a leendő lelkész lakásául szolgálhatott. Minden készen állt, már csak lelkész és templom kellett volna. Egyed Ignác főgondnok mindent megtett a vallási közösségért. Mint ezt Bucsai László le is jegyezte: *„Bár a karcagi anyaegyházszeretettel gondozta leányegyházát, a régi törekvés az önálló lelkészség után állandóan meg volt. Ez ügyben, valamint a templomépítésre tőkekamati segélyért Egyed Ignác főgondnok sürgetésére évenként kérvényeztek.”*

A küzdelem folyamatos volt, mely nehezen, de a megvalósítandó cél felé haladt. Bucsatelep első lelkészét 1914. január 11-én iktatták be hivatalába Bucsai László személyében. Erre így emlékszik vissza:

„Az új lelkész Egyed Ignác főgondnok, Beke Mihály gondnok és a presbitérium szeretet teljes támogatása mellett megkezdette az egyház kiépítését. A cél nemes volt, de nehéznek s szinte kivihetetlennek látszott.”

A templomalapban 4800 korona volt, amelyhez adócsökkentés formájában még 958 korona került. Az egyházmegyétől még kapott a közösség 10.000 korona tőkesegélyt. Ez már megfelelő támaszként szolgált a templom építésének megkezdéséhez, hiszen volt már telek, volt lelkész és immár némi készpénz is. Hozzá kell tenni, hogy a lakosság erejéhez képest, □ sőt azt talál felülmúlva is adakozott folyamatosan. Az egyházadó is nehezen folyt be, de némi forrást az is biztosított. *„A hívek, bár számuk 1600-on felül volt, anyagilag rendkívül gyengék. Egyházadó alig folyt be 800 koronára.”*

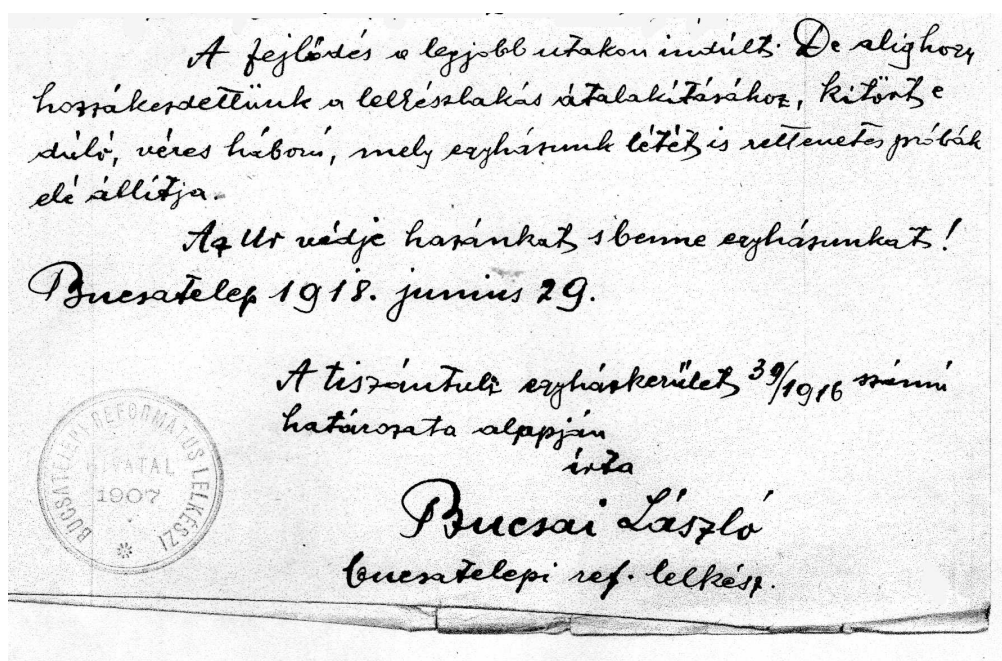
Ez a megállapítás mutatja az akkori szegénységet, a lakosság anyagi helyzetét.

A szép reményekkel kecsegtető tervek azonban rövidesen füstbe mentek. Közbeszólt a politika, a mindent és mindenkit elsöprő szörnyű háború. Bucsai László lelkes szomorú szívvel fejezi be az egyház történetéről összeállított írását:

„A fejlődés a legjobb utakon indult. De alighogy hozzákezdettünk a lelkészlakás átalakításához, kitört e dúló, véres háború, mely egyházunk létét is rettenetes próbák elé állítja.

Az Úr védje hazánkat s benne egyházunkat!

Bucsatelep, 1918. június 29.”

Ezeket a szomorú gondolatokat egy későbbi írásában, az 1926-ban megjelent „Isten hajléka” című kis füzetben is újra feleleveníti:

„Csak bánatos visszaemlékezéssel emlegettük, hogy 16.000 korona jó pénzünket hamvasztott el a nagy világégés, melyet templomépítésre takarékpénztárban gyümölcsöztettünk....

...Hosszan s kitartó buzgólkodás után már-már úgy látszott, hogy valósággá lesz a régi álmodozás: temploma épül itt a reformátusoknak. Ám az előkészületek alatt kitört a világháború s annyi más nemes célok közt ennek is útját szegte, még pedig amint mi borús sejtelemmel láttuk örökre.”

Így lett vége egy álomnak, egy vágnak!

Ezzel tulajdonképpen lezárult a bucsatelepi református templom építésének első szakasz. Ezért is írtam a fejezet címét így: **Templomépítés I.**

ARNOLD FRAUENFELDER

(1875. június 10. Hallau – 1927. november 27. Berlingen)

Nagyon fontos megtudni azt, hogy a templom építése és annak elindítása kihez fűződik. Először természetesen Bucsai László lelkész neve kerül előtérbe. Ez érthető is, hiszen ő volt az, aki végül megvalósította a bucsai reformátusok régi álmát. A kutatásaim azonban érdekes adatokkal szolgálnak.

Bucsai László lelkész, 1926-ban, a templom felszentelésére megjelentett egy kiadványt, – egy emlékfüzetet, – amelyben feltárja a tényeket előttünk. Így számol be erről, rögtön az első mondatokban:

„1921. október 13-án ritka vendége volt a szerény bucsatelepi paróchiának. Frauenfelder Arnold svájci lelkész – megható bizonyosságát adva a baráti hűségnek és a hittestvéri szeretetnek – mikor még szinte érezhetőek voltak a nagy világrendés utólokései, elhagyta boldog békességet biztosító bérce hazáját s hosszú, fáradságos úton a mi legázolt, szegény országunkba jött, hogy részvételével vigaszt, példájával hitet és bátorságot gerjessen itt a szívekben. Ezen útjában baráti kötelékek kapcsán felkereste a mi félreeső, példátlanul szegény – mondhatjuk: nyomorúságos községünket is. És itt érdeklődő szemmel nézett mindent. Hivatásának megfelelőleg tudakozódott a hely után, ahol mi, reformátusok az Úr előtti szolgálatunkat végezzük. Bár e kérdésre szégyenpír futotta be arcunkat – nem titkolózhatunk: be kellett vallani, hogy még egy imaházunk, még egy iskolánk sincs; csak az a szerencse, hogy istentiszteletünk céljára a község jólelkűen átengedi iskoláját. Ám amidőn megtekintette az 50-60 gyermek számára épített egyszerű kis iskolát, ahol 1800 lelkes gyülekezetünk Istenhez vágyótagjainak kell szorongani s hova ünnepnapokon a hívek jórésze a legelszántabb igyekezet mellett sem képes beférkőzni, – mélységes fájdalommal s igazi részvétellel jegyezte meg, hogy az evangéliom fáklyáját alkalmasabb és méltóbb helyen kellene világoltatni!”

Bucsai László lelkész utal az írásában arra, hogy a svájci lelkész „baráti kötelékek” alapján látogatott Bucsatelepre. Ez a barátság a két lelkész között jött létre még évekkel a látogatás előtt, hiszen Bucsai László, – amikor a bázeli egyetemen tanult – Arnold Frauenfelder parókiáján volt elszállásolva. Szoros barátság alakult ki a két egyházfi között, s ez most még jobban a felszínre került. Az előzőekben leírtak érezhetően mutatják meg, miként szembesült a svájci barát a magyarországi, de főleg a bucsatelepi vi-

szonyokkal. Barátként és lelkeszként is a szívébe markolt mindez. Talán éppen ezért próbálta lelkesíteni az itteni hívőket – élükön Bucsai Lászlót – a jövő és egyben a templomuk felépítésére.

„S azután buzdított, hogy mit sem gondolva a kishitű kétkedés ellenvetéseivel, építsünk hajlékot az Örökkévalónak.” – így folytatja visszaemlékezését Bucsai László. Ez is lelkesítette őt és a hívőket, de leginkább a következőkben leírtak indították útjára a templomépítés megszervezésének küzdelmét:

„És e nemes lelkű férfiú nemcsak szépen hangzó szavakkal biztatott, hanem midőn visszatért hazájába: gyűjtést indított 5000 lelket számláló gyülekezetében (Teufen, Appenzell kanton) s 335 frankot juttatott templomépítésünk céljára.”

Azt hiszem ez a néhány soros visszaemlékezés felhatalmaz arra, hogy bemutassam ezt a nagylelkű és érzelmektől se mentes lelkeszt: Frauenfelder Arnoldot. Életéről és munkásságáról szerettem volna mindent megtudni. Éppen ezért fordultam a Teufen-i evangélikus egyházhoz, segítségemre munkámban. Megkeresésemre meg is érkezett a válasz:

„Ich bin seit einem Jahr Präsidentin der Evangelischen Kirche in Teufen. Auf Ihre Anfrage, ob ich etwas über Herrn Arnold Frauenfelder weiss, kann ich nur teilweise beantworten.

Auf unserer Pfarrertafel fand ich seinen Namen und er war von 1910 bis 1925 Pfarrer in unserer Kirchgemeinde in Teufen. Er stammte ursprünglich aus Schaffhausen.

Über unsere Kirche kann ich Sie auf Wikipedia verweisen, dort finden Sie viele Informationen.

https://de.wikipedia.org/wiki/Reformierte_Kirche_Teufen

Ausserdem können Sie bei der Kantonsbibliothek in Trogen anfragen, ob sie Unterlagen zu Herrn Arnold Frauenfelder haben, ich vermute, dass man etwas in den Appenzeller-Jahrbücher findet.

<https://www.ar.ch/?5216>

Ich hoffe Ihnen mit dieser Auskunft etwas weiter geholfen zu haben.

Mit freundlichen Grüßen Marion Schmidgall Mäder”

Sajnos a válaszadó levélben jelzett Internetes oldalakon nem találtam semmi adatot a lelkeszről. Azt ugyan jelezték a levélben, hogy 1910-től 1925-ig náluk szolgált. Ez viszont kevés volt számomra. Így tovább kellett kutatnom. Sikerült megtalálnom Frauenfelder Arnold édesapját (valamint néhány adatot és egy fényképet róla). Az édesapa is lelkesz volt. Legnagyobb sajnálatomra az általam keresett személyről csak a születési és a halálozási évet találtam meg, fotót azonban nem.

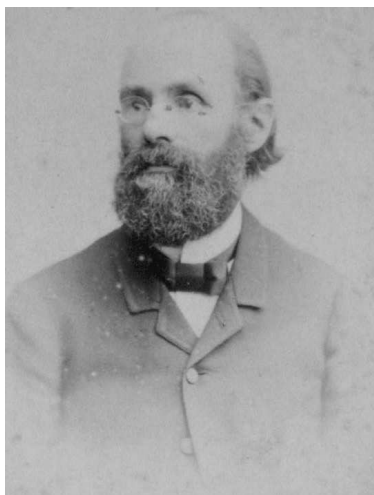
Tovább léptem – hátha máshol sikerül egy képet szerezni róla.

Az Internet segítségével nagyon sok minden elérhető, s egyre nagyobb a lehetőség, hogy olyan adatok kerüljenek a birtokunkba, amelyek a későbbiekben hasznunkra lehetnek. Kicsi a világ, így megtaláltam egy azonos nevű személyt éppen azon a településen, ahol az általam keresett lelkész élt. Arra gyanakodtam, hogy talán éppen a leszármazottja is lehet. Ezért az általa megadott címre írtam egy levelet.

Sajnos megkeresésemre egyáltalán nem érkezett válasz. Mivel nem akartam mások életét a saját kutatásaim problémájával zaklatni, így feladtam ezt a vonalat. Ennek ellenére – vagy éppen ezért – úgy érzem, hogy illik bemutatnom ennek a családnak s benne Frauenfelder Arnoldnak az életét, hiszen ő nagyon sokat tett Bucsatelepért és az itteni református közösségért. Munkásságát, életútját felelevenítve áldozzunk emlékének. Megismerhetjük azt a múltat, amely alapján ez a család kötődött Magyarországhoz, a magyar emberekhez. Megismerjük az igaz teológust, a rendkívüli lelkipásztort, a lelkes szervezőt, a nemes magyarbarátot.

Akkor most nézzük meg Frauenfelder Arnoldnak – ennek a nagyszerű embernek – az életét¹:

1875. június 10-én született Hallauban (ez Schaffhausen mellett lévő település). Itt volt lelkész édesapja: Frauenfelder Eduárd. Anyja Bächtold Mária, aki szintén lelkészi családból származott. Így érthető a mély vallásosság, amely jellemezte ezt a családot. Az édesapa 1876 – 1885-ig Heidenben volt lelkésze az egyháznak. 1885–1911-ig pedig szülővárosában, Schaffhausenben szolgált első lelkészként.

Eduard Frauenfelder

---

¹ Az adatokat Veres István: „Frauenfelder Arnold a nagy magyarbarát 1875–1927” címmel megjelent kiadványából ismertem meg

Veres István – akinek írásából szemezgettem ki az adatokat – 1898-ban és 1903-ban vendégeskedett a Frauenfelder családnál. Itt tudta meg, hogy miért is volt Arnold számára természetes, hogy a magyarok iránti szeretetét minden módon kinyilvánítsa. Ugyanis az apa (Eduárd) 1850-es években a Bázeli Alumneumban² olyan diákokkal tanult, akiknek az édesapja az 1848-49-es szabadságharcban honvédek voltak. Az itt elmesélt történetek érezhetően hatottak rá s ezeket adta át később tovább fiának is.

1898-ban Arnold Frauenfelder és Veres István találkoztak, majd egy életre szóló barátságot a Bázeli Alumneumban. Ami számunkra érdekes és nagyon fontos, az 1912-13-as tanévben itt ismerkedett meg Bucsai László is Frauenfelderrel. Az itt kialakult két kapcsolatnak, sőt – joggal mondhatom – szoros barátságnak volt köszönhető, hogy 1921-ben a bucsatelepi lelkész vendégül látta svájci barátját. Ennek történetéről is Veres István írt megemlékezésében.

De menjünk egy kicsit vissza még az időben!

1899-ben látogatott először Magyarországra Arnold Frauenfelder édesapja engedélyével és támogatásával. Többen le akarták beszélni erről az útról azzal az indokkal, hogy az ide érkezőknek nincs biztonságban az élete. Budapestre érkezése után ellátogatott Magyarország néhány településére. Bethlen grófok vendégül látták Bethlenben és Keresden. Ellátogatott természetesen Debrecenbe is. Mindenütt rokonszenves embernek ismerték meg. Ezt a szíves vendéglátást tolmácsolta hazájában is. Egy hónapos itt tartózkodásáról Svájcban előadássorozatot tartott – nagy sikerrel.

A pályafutása és magánélete is jó irányt vett. 1903-ban Tägerwylen (Thurgau kanton) lelkésze lett a jó megjelenésű és kiváló szónok. Még ebben az évben feleségül vette Schmücker Erzsébetet, akivel hallei diákkorában ismerkedett meg. Néhány év múlva a gyermekáldás se hiányozhatott. Ilse és Erich boldogabbá tette életüket.

Szónoki képessége és a hit iránti elkötelezettsége növelte hírnevét. S talán éppen ezért egy nagyobb közösség élén látjuk már 1910-ben. Teufen (Appenzell kanton) volt az a település, amelynek egyházközössége egyhangúlag lelkésszé választotta.

A világ politikai eseményei is hatással voltak rá s aggodalommal figyelte szeretett barátainak sorsát meggyötört országukban. Napi szinten tájékozódott Magyarország helyzetéről. Erre jó példa az a néhány sor, amelyet 1919-ben írt barátjának: *„Nagyon érdekelne tőled megtudni, miként fogod fel Károlyi ténykedéseit. Hiszed, hogy a most annyira szenvedő magyar protestantizmus elnököitökben támaszt nyer? Van-e sok reményed a párisi*

---

² Alumneum: a teológia szakra járó egyetemisták kollégiuma Baselben.

békekonferenciához? Be kell vallanom, hogy én sok tekintetben csatlakoztam benne.”

Igen. Ezek a sorok bizonyítják, hogy milyen mélyen érintette hazánk sorsa, s mennyire aggódott hittestvérei sorsa iránt.

Mennyire szerette a magyarokat és Magyarországot, az kiderül abból a levélből is, amelyet az I. Világháború után írt. *„A magyarországi viszonyokról gyakran olvasok a lapokból, de távolból a dolgok másképpen néznek ki mint amilyenek tényleg.... Van-e sok reményed a párisi békekonferenciához? Be kell vallanom, hogy én sok tekintetben csatlakoztam benne.”*

Okkal aggódott Magyarorszáért, hiszen Trianon szégyent hozott országunkra, s legyünk őszinték egész Európára. Egy későbbi levelében a román megszállás időszakáról is ír:

„Egy úr azt mondta nekem... hagyjak fel minden reménnyel, mert a bolsevisták Debrecenben minden intelligens embert lemészároltak.”

Gondoljunk bele, ezt egy Svájcban élő teológus írta olyan hírek alapján, amelyek ezekben a zűrzavaros időkben még hozzájuk is eljutottak.

Veres István is megemlékezik erről az időszakról, amelyre bizony még napjainkban is meghatódva lehet csak gondolni:

„Ebben az időben megkezdődött a magyar gyermekek svájci nyaraltatásának az akciója, melyben elől jártak Irlet berni, Frauenfelder teufeni, Altherr eglisau, Gantenbein reuti és Keller zürichi lelkészek. Frauenfelder több magyar gyermeket a lelkészlakba fogadott be. Kedvökért megtanult egy kicsit magyarul is. Hozzávitték a teufeni asszonyok a magyar gyermekeket, ha nem tudtak velük beszélni.”

Veres István így emlékezik meg a svájci lelkész második magyarországi látogatásáról, amely már Bucsatelepet is érinti:

*„Frauenfelder, a magyarok iránt való szeretet által indítatva, másodszor is eljött 1921. október 10-én Budapestre. ha látta egykor az integer Magyarországot, látni akarta a megcsúfított, a megalázott, szenvedő Csonkamagyarországot is. Gazdag gyáros barátja előre nagyobb összeget küldött nekem, hogy Frauenfelder magyarországi költségeit fedezhessem. Budapestre elébe utaztam. Mindössze egy hetet töltött nálunk. Meglátogatta Debrecent s itt a kollégiumi ifjúság előtt előadást tartott az oratórium-ban. Meglátogatta Bucsatelepen Bucsai László lelkészt, aki a baseli egyetemen tanult s náluk, az ő parókhiján töltött 2 hónapot. A Bucsatelepen építendő templomra Svájcban tekintélyes összeget gyűjtött. Részt vett Nagyállóban a harangavatáson. Mindnyájan emlékezetünkben van még az a szép felköszöntő beszéd, amelyet az ünnepi lakomán mondott s e szavakkal végzett: **Hiszek Magyarország feltámadásában.**”*

Azt hiszem egy született magyar ember se tudta volna ilyen átérzéssel, ilyen meghatottsággal felhívni a figyelmet az ország sebeinek a bemutatására és fájdalmára.

Ennek a látogatásnak a keretében érkezett Bucsatelepre, barátjához, Bucsai László lelkészhez. Ekkor szembesül az itteni protestánsok szomorú helyzetével s ennek hatására biztatja barátját arra, hogy feltétlenül építsenek egy templomot, amely erősíti őket hitükben és támaszuk lehet a szenvedésükben.

Mikor hazatért, első dolga az volt, hogy a Magyarországon szerzett tapasztalatait, élményeit sajtó útján ismertette. 1921-ben a Sántis novemberi és decemberi számában „*Erlebtes und Geschautes in Ungarn*” címmel leírta benyomásait magyarországi utazásáról. Erről több svájci lapban is beszámolt.

A bucsatelepi templom felépítéséhez és a magyar gyermekek svájci üdültetéséhez egy ottani gyáros is nagy segítséget nyújtott. Kérte, hogy nevét ne közöljék haláláig. Ez azonban megtörtént 1925-ben, így Frauenfelder lelkész nyilvánossá tette ennek a nagylelkű támogatónak a kilétét. Neve legyen ismert számunkra is: őt Zürcher Károlynak hívták.

Frauenfelder nem tudta soha titkolni a magyar nép iránti érzelmeit. Ez tükröződik egy levelében is: „*Az Úr kegyelmet gyakorolt velünk akkor, mikor megkímélt a háború borzalmaitól s közben a barátság kedves kötelékével fűzött bennünket össze idegenekkel. Magyarországot a mi kedves szüni-dei gyermekinkben tanultam megszeretni. Teljes szívemből kívánok ezen bátor, jelenleg leigázott népnek derűs jövőt s egészséges fejlődést.*”

Bár lelkes prédikátor volt, az élet által produkált események időnként depresszióba vitték. Sokszor elővette őt – szavai szerint – „*valami titokzatos életuntság*”. Talán éppen ez a negatív hangulat is közrejátszott abban, hogy egy novemberi hűvös napon kerékpárbaeset érte. A gyászjelentés:

„*Megindult szívvel tudatjuk rokonainkkal, barátainkkal és ismerőseinkkel a szomorú hírt, hogy Istennek, a Mindenhatónak tetszett forrón szeretett férjünket, atyánkat, testvérünket, sógorunkat és nagybátyánkat, Frauenfelder Arnold lelkészt elhívni az örök hazába. Meghalt szombat este baleset következtében, élete 53. évében. Berlingen, 1927. november 27. A gyászoló hátramaradottak nevében: neje: Frauenfelder-Schmükler Erzsébet, gyermekei: Frauenfelder Ilse, Frauenfelder Erich.*”

Legyen zárszónak egyik kijelentése hazánkról: „***a magyarság története a szenvedések története.***”

TEMPLOMÉPÍTÉS II.

Református templom építésére szánt pénzt és a hívők álmát elsöpörte a világháború. Kutatásaim kezdetén szembesültem azzal, hogy szépen gyűlt az adomány a templomépítési alap javára. Mivel ez az akció már 1902-ben elkezdődött, felmerült bennem a kérdés, vajon hová tűnhetett el az erre szánt pénz? Nem gondoltam semmi rosszra, nem feltételeztem semmi szabálytalanságot. Csak egyszerűen azt szerettem volna megtudni, mi lett a sorsa a templom építésére szánt pénznek.

Nagyon hamar megtaláltam a választ. Nem éppen az első lelkész, Bucsai László írásából, hanem egy 1926-ban történt közgyűlés jegyzőkönyvéből. Itt szembesültem azzal, amire pedig gondolhattam volna, hogy a pénz elértéktelenedése és a világháború szomorú eseményei voltak a háttérben.

„Békésvármegye törvényhatósági bizottságának Gyulán, 1926. évi április hó 20 napján tartott rendkívüli közgyűlése jegyzőkönyvéből.

143. bgy 6632—1926. ikt. szám.

A bucsatelepi ref. egyházközség kérelme templomépítési célra segély megszavazása iránt. Békésvármegye törvényhatósági bizottsága, a bucsatelepi ref. egyházközségnek templomépítési célra segély megszavazása iránti kérelmét, tekintettel a cél közérdekű voltára, valamint arra, hogy a templomépítésre gyűjtött alap, mely takarékpénztárba lett elhelyezve gyűmölcsozóé végett, a pénz nagymérvű elértéktelenedése folytán úgyszólván megsemmisült, végül az egyházközség tagjainak korlátolt anyagi helyzetére és adókkal amúgy is nagymérvben való terhelt voltára, teljesíti és kimondja, hogy fenti célra az ebadó alap állategészségügyi része terhére névszerinti szavazással 10 millió, azaz tízmillió koronát ezennel megszavaz és utasítja a vármegye alispánját, hogy ezt az összeget a határozatnak jogerőre emelkedése után kérelmező egyházközségnek utalja ki. A határozat mellett — tehát igennel — szavaztak: dr. Jeszenszky Elek, Beliczey Géza, Reok Géza, dr. Berthóty Károly, dr. Hegedűs Béla, dr. Jantsovits Emil Szabó Emil, dr. Fekete László, dr. Geiszt Gyula, dr. Korniss Géza, K. Schriffert József, Kraszkó Mihály Nemmel nem szavazott senki. Erről további megfelelő eljárás végett a vármegye alispánját értesítjük. Közöljük ezt a határozatot a bucsatelepi ref egyházközség lelkészi hivatalával is Kmft Kiadta: Dr. Uhrin, várm. aljegyző.”

Tehát az 1926-ban megszavazott pénzsegélyről szóló jegyzőkönyv bizonyítja, hogy elsősorban a pénz elértéktelenedése hiúsította meg a reformá-

tus templom építését. A segély kiutalása is hozzásegítette az egyházat, hogy az ekkor már épülőfélben lévő templom költségeinek egy részét fedezze.

Most visszatérhetünk néhány évvel az időben, hiszen 1926-ban már a templom felszentelése a nagy esemény. De végül mikor és hogyan sikerült nekivágni a templom építésének, milyen ösztönző események indították ezt el? A dátum: 1921.

Részlet Bucsa László: **Isten hajléka** című emlékfüzetéből:

„1921. október 13-án ritka vendége volt a szerény bucsatelepi paróchiának. Frauenfelder Arnold svájci lelkész megható bizonyosságát adva a baráti hűségnek és a hittestvéri szeretetnek mikor még érezhetőek voltak a nagy világégés utólökései, elhagyta boldog békességet biztosító bércecs hazáját s hosszú, fáradságos úton a mi legázolt, szegény országunkba jött, hogy részvételével vigaszt, példájával hitet és bátorságot gerjessen itt a szívekben. Ezen útjában baráti kötelékek kapcsán felkereste a mi félreeső, példátlanul szegény mondhatjuk: nyomorúságos községünket is.”

A szégyenteljes trianoni döntés után szinte minden magyar település mély depresszióba esett. A fájdalom, amely a világháborút követően érte a nemzetet, mindenkit éritett és mélységesen felháborított. Ezért azt hiszem gyógyírként hatott, hogy egy semleges állam egyházának képviselője tett látogatást ebben a kis faluban. Tájékozódni próbált az itteni vallási életéről. Kissé szégyenkezve, de azért a helyi közösség hitbéli meggyőződését is vállalva vendégül látják Frauenfelder Arnold svájci lelkészt.

„Ám amidőn megtekintette az 50-60 gyermek számára épített egyszerű, kis iskolát, hol 1800 lelkes gyülekezetünk Istenhez vágyó tagjainak kell szorongani, s hova ünnepnapokon a hívek jórésze a legelszántabb igyekezett mellett sem képes beférkőzni, mélységes fájdalommal s igazi részvétellel jegyezte meg, hogy az evangéliom fáklyáját alkalmasabb és méltóbb helyen kellene világoltatni! S aztán buzdított, hogy mit sem gondolva a kishitű kétkedés ellenvetéseivel, építsünk hajlékot az Örökkévalónak.”

Belegondolhatunk, hogy Bucsa László lelkész milyen lelkesedéssel s némi szégyenkezéssel vezette vendégét híveihez s arra a helyre, ahol az istentiszteleteket szokták tartani, vagyis az iskolába. Mint az írásból kiderül, mélyen megrendült a svájci lelkész ezen a nyomorúságon. Lelkészként azonnal cselekvésre buzdította a reformátusokat. Sokat számított a buzdítás és még többet az anyagi támogatás. Az eddig mély depresszióba süllyedt felekezet megfelelő indítást kapott arra, hogy tevékenyen és nagy lendülettel lásson hozzá immár másodszor templomának felépítésének a megszervezéséhez. Miért sikerült ez?

Egyértelműen azért, mert „*e nemes lelkű férfiú nemcsak szépen hangzó szavakkal bíztatott, hanem midőn visszatért hazájába: gyűjtést indított 5000 lelket számláló gyülekezetében (Teufen, Appenzell kanton) s 335 frankot juttatott templomépítésünk céljára.*

Mint villanyütés, úgy rázott fel halálos dermedtségünkből. Mi eddig csak keseregni tudtunk a romok felett.”

S ekkor jött a svájci barát: Arnold Frauenfelder.

Megható és tiszteletreméltó kezdeményezés volt. Azt hiszem, örök hálával gondolhatunk Frauenfelder Arnold svájci lelkészre és Teufen adakozó lakóira. Mindemellett ne feledkezzünk el arról a gyárosról se, aki nemcsak a templom felépítésére, de a magyar gyermekek üdültetésére és a svájci-magyar kapcsolat erősítésére rengeteg pénzt adományozott. Az ő neve: Zürcher Károly (Karl Zürcher 1865-1924.)

Karl Zürcher 1865-1924.

A templom építésére már 1902-ben elkezdődött a gyűjtés, amikor lelkes fiatalok a Czinka Panna című népszínművet mutatták be itt Bucsatelepen, majd Karcagon, később néhány környékbeli településen. Az összegyűjtött pénzt a templom építésére szánták. Ennek egyik látványos cselekedete az volt, hogy 1905-ben lelkészlaknak és templomhelynek építési telket vásároltak. Tehát az elképzelés és a lelkesedés nem hiányzott, mégis kellett egy külső erő, egy jó barát, aki az elkeseredettség minden megnyilvánulását elfojtotta, s biztatására megindulhatott a régi vágy teljesítése.

Amikor a templom építéséről beszélünk, mindenképpen figyelembe kell venni a kor adottságait és a település lakosságának hozzáállását, anyagi helyzetét. A templom építéséhez szánt adományok begyűjtése nem volt olyan egyszerű feladat, ehhez bizony nagyon sok segítség kellett. Bucsai László olyan emberek támogatását tudhatta magáénak, mint Egyed Ignác jegyző, Zsombok György községi bíró, szövetkezeti pénztáros, és a mellettük egyéb tisztséget vállaló egyháztagok s természetesen maguk a hívők. Egy személyben még ő is nagyon kevés lett volna e nemes és szép cél megvalósításához. Maga mellé tudta állítani az embereket, meg tudta győzni őket a cél szépségéről, magasztosságáról és elsősorban szükségességéről.

A bárói birtokon élő cselédség is hozzájárult a költségekhez, mégpedig úgy, hogy a gazdatiszt a hónap végén esedékes gabonából 20 kilónyt levett minden cselédtről, s ennek értékét adták át az építésre. Ugyanakkor megengedték, hogy időnként (a majorból) átmenjenek a „fundamentum” építéséhez segédkezni.

A kezdetek se voltak egyszerűek. Most újra volt pénz és megfelelő akarat, de a hivatalos szerveket se szabadott kihagyni a folyamatból. Merészen vágtak bele Bucsai László szerint is a megvalósításba.

„1925 tavaszán templomtervet készítettünk s merész elhatározással ki-mondtuk az építés megkezdését. Felsőbb egyházi hatóságaink megütközve tárgyalták ügyünket. Nem csoda, hisz’ nem tudtunk kimutatni egyebet, mint nemes lelkű báró Fould Jenőné, báró Springer Mária 100.000 drb tégladományát, 80 köbméter behordott homokot és 9 mázsa búza magtári készletet. Minden egyéb szükséges dolog felől csak reménységet tápláltunk. De abból is kitetszik az isteni Lélek vezérlete, hogy az építési engedély ilyen körülmények között sem tagadtatott meg tőlünk.”

Két évtizednek kellett eltelti ahhoz, hogy végül egy szép ünnepség keretében letegyék a templom alapkövét. 1925. május 24 volt a templom születésének a napja. Ez az ünnepség sokáig ott élt a hívők emlékezetében. Ezen nem is csodálkozhatunk, hiszen egy ilyen megható és vallásossággal telített

esemény beleéghet az emberek lelkébe s az onnan egy jó ideig ki nem tör-
lődik. Ezt írta le a bucsatelepi lelkész is:

*„1925. május 24-én tettük le a templomunk alapkövét. Sok epekedő só-
haj, sok buzgó imádság, szent, kitartó törekvés előzte meg egyházunk életé-
nek e nagy horderejű eseményét. Míg az ének szárnyalt, az ige hangzott s
míg az emlékirat átgondolása és befalazása tartott, könnyek peregtek az
egybesereglett hívek szeméből. E könnyek csak részben voltak a meghatott-
ság könnyei. Inkább a lelkekre nehezedő aggodalom sajtolta ki azokat. Hi-
szen az előkészület közben az volt minden bizakodásunk, hogy az építés
megkezdésével fellángol egyháztagjaink hitbuzgósága és az áldozatkészség
csodákat fog művelni. Abban is reménykedtünk, hogy módosabb hittestvé-
reink a nagyobb egyházakban nem nézik majd részvétlenül Isten dicsőségét
munkáló, emberfeletti erőfeszítésünket.”*

A templomépítés elkezdése valóban merész vállalkozás volt, hiszen a
gazdasági körülmények, az emberek vagyoni helyzete, a környéket pusztító
elemi csapások mindezt nem könnyítették meg.

*„De akkor, amikor egy esztendeig tartó aszálysújtotta vidékünket, midőn
a szárazság miatt a kutak vizét kiapadni láttuk, akkor, midőn ezen felül még
pusztító sáskák rettentő sokasága is meglepte határunkat, várhattuk-e, hogy
az ínséges nép fizetés nélküli munkára jöjjön; várhattuk-e, hogy kenyérenél-
küli hajlékok ajtaján eredményes lesz a kopogtatás?...*

*...És az isteni hatalom rettenései között nem volt eredménytelen a hívó
szó és a kérő beszéd.”*

Azt hiszem, ehhez a leíráshoz nem kell semmi kiegészítés.

A templom Czoczek Alajos építész terve alapján, neoromán,
neoreneszánsz stílusban épült fel. (A Czoczek család Vildonból költözött
Újvidékre s az építész Alajos innen Nagyváradra, majd Szeghalomra.
Szeghalmon és környékén számos terve valósult meg. Czoczek Alajos
1867-ben született Újvidéken és 1942-ben halt meg Szeghalmon.)

A kivitelezést Nagy István és Lantos Mihály karcagi kőművesmesterek
végezték precízen és lelkesítve a segítő lakosságot. Munkájukkal mindenki
meg volt elégedve.

A templomépítés egyik érdekessége, hogy az épület egyik sarkába né-
hány pénzérmét és egy emlékiratot helyeztek el, hogy ezzel is üzenjenek az
utókornak. (Természetesen se a pénz mennyisége, se a mai értéke nem in-
dokolná azt, hogy esetleg bárki ezt felkutassa és kibontsa onnan. Bár a he-
lyét senki nem ismeri!)

1925 májusában tehát elkezdődött a templom építése. Nem kapott nagy
nyilvánosságot az esemény, de a helyi lakosság egy emberként ott volt

minden munkafázisban. Nem győzöm hangsúlyozni, hogy vallási hovatartozástól függetlenül, szinte mindenki részt vett valamilyen módon a munkákban. Mindig volt megfelelő számban segítség, akár fuvarozásról, akár a kőműveseket segítő kezekre volt szükség. Jól mutatja ezt Bucsai László beszámolója is:

„A legnagyobb munkaidőben is mindig volt elegendő segítő kéz. A 60 éves férfi 4 éves unokájával egész hétig hordta a téglát. Két ifjú lány 30 napig munkálkodott anélkül, hogy fizetést kaptak volna. Alig van egyháztag, aki kivonta volna magát az Istennek tetsző, szent munka alól. A hat hónap alatt tartó munkaidő alatt, közel 1800 dolgozó napért a szakmunkások díján kívül elenyészően csekély összeget fizettünk ki a kézi munkásoknak.”

Milyen megható, hogy a legfiatalabbtól a legidősebbig ott tevékenykedtek Isten hajlékának a felépítésénél. Mindenki úgy segített, ahogyan tudott. Ez volt a legnagyobb adomány az anyagiak mellett. Az ingyenes szállítás is segítette a falak emelkedésének ütemét. A fuvarosok a kézi munkájuk mellett az állatok (lovak) táplálásával is az ügyet szolgálták nem kis mértékben, hiszen a takarmány, amellyel az igavonókat etették is értéket képviselt, s nem is olyan kis mértékben, főleg akkor, ha az elmúlt aszályos időszakra és a sáskajáráásra gondolunk. Hogy érezzük az előzőekben leírtak önfeláldozó cselekedetét, a hitelesség kedvéért néhány mondat az 1925. június 19-én megjelent újságcikkből:

„Bucsatelepen töméntelen sok a sáska

A házak tetejét és falait is ellepik

Az óriási sáskafertőzés, amely az idén eddig még soha nem tapasztalt méretekben lépett fel itt-ott, rendkívül nehéz helyzet elé állította az irtást vezető és külön erre a célra kirendelt állami tisztviselői kart, valamint az érdekelt törvényhatóságokat. A legkörültekintőbb előkészítés és négyheti szakadatlan küzdelem után sikerült megállítani a veszedelmet és azokat a beláthatatlan károkat, amelyeket a marokkói sáskának ez a szokatlanul nagymértékű fellépése okozhatott volna, előrelátható haladással sikerült legnagyobbbrészt elhárítani...

...Jellemző az óriási fertőzésre, hogy nem volt ritka az olyan község, így Bucsatelep Békésmegyében, ahol a sáska az irtás elől először a község alatti vetésekbe ment, majd egyes házak falait és tetejét lepte el töméntelen mennyiségben, úgy, hogy az irtás csak az egyes házakban és az uccákban folyt, ahonnan a sáskát valósággal ki kellett verni.”

A fentiek ismeretében mi is láthatjuk, mekkora áldozatra voltak képesek annak érdekében, hogy a református templom építése végre elkezdődhessen. A lelkes segítőgárdának köszönhetően a falak szép lassan egyre maga-

sabbak lettek. A május hónapban elkezdődött építkezés novemberre már elérte a legmagasabb pontot: a toronydízsz a helyére került. Erről a Szózat című újság így számolt be 1925. november 5-én:

„Főszolgabíró a szószéken

A bucsatelepi református egyház minap tette fel épülő templomának toronyára a gömböt és csillagot, amelynek költségeit az egyház főgondnoka Egyed Ignác községi főjegyző viselte. A lelkészek közreműködése után Kiss László főszolgabíró lépett a szószékre és buzdító beszédet tartott a hívekhez.”

A toronydízsz felhelyezésének ünnepe tulajdonképpen jelképesen a templom elkészültét is jelenti. Ez azonban még korántsem volt így, hiszen még nagyon sok feladat várt az építő közösségre, hogy immár véglegesen a hívőket szolgálja. A belső tér kialakítása, a belső és külső tér festése, a bútorzat elkészítése és elhelyezése még váratott magára.

A felszabadultság érzése futott át a résztvevőkön, hiszen itt tornyosult előttük a várva várt templom: „Isten hajléka”.

A templom 2003-ban

ADOMÁNYOK ÉS ADOMÁNYOZÓK

*ALÁZATOSSÁG, JÓTÉKONYKODÁS, JÉZUS TANÍTÁSA.
NE LEGYÜNK HÁT ENGEDETLEN TANÍTVÁNYOK!*

Sok, nagyon sok közbenjárás és házalás kellett ahhoz, hogy a templom javára annyi pénz, adomány összegyűljön, hogy érdemes legyen egyáltalán belefogni az építkezésbe. A gazdasági válság, a természeti csapások, a lakosság szegényes anyagi helyzete mindenképpen nehezítette az elvégzendő feladatokat.

Mint az előzőkből is megtudhattuk, az 1902. év óta megkezdett gyűjtés bár szép eredményt mutatott nem volt sikeres. Hiába gyűlt össze mintegy 16.000 korona, a gazdasági válság teljesen lenullázta az összeget. Szerencsések voltak viszont abban, hogy az évek során befolyó összeg egy részét mégiscsak a templom javára tudták fordítani. Gondolok itt arra, hogy sikerült időben telket vásárolni, amelyen majd megkezdődhetett az építkezés.

Az építkezés előtti adománygyűjtés a Cinka Panna népszínmű bemutatásával és a belmissziós rendezvényekkel vette kezdetét. A kilátástalanság feloldását és a végső nekirugaszkodást Arnold Frauenfelder svájci lelkész lelkes biztatása s a hozzá mellékelt 350 svájci frank adta meg. Ezután nagyon sok helyről érkezett természetbeni és mellette pénzadomány is. Az anyagi adományok is nagyon fontosak voltak, hiszen ezek is a szent célt szolgálták. Nézzük meg a teljesség igénye nélkül ezeket:

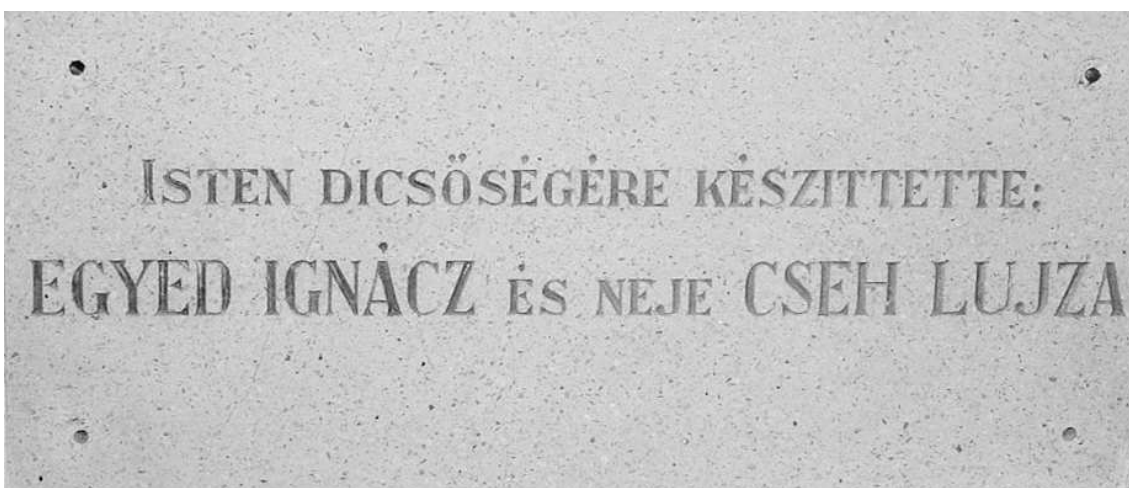
Kezdjük talán éppen a fizikai támogatással. A lakosság nagy része pénzhiányában inkább a kétkezi munkájával adakozott. Ez is nagy értéket képviselt, hiszen a napszamosok bére se volt alacsony, s az építés előkészítésekor s a munkálatok során nagyon sok kézre, nagyon sok besegítőre volt szükség. A nem kézzel fogható támogatások közé sorolhatjuk a fuvarozást. Az anyagszállítás az Uradalomról, Karcagról, a mészégetőkből s ki tudja még honnan sok időt és energiát emésztett föl. Ezt pénzzel ki se lehet fejteni. A fuvarok száma se volt csekély, a leírások szerint mintegy 800-ról tudunk.

Springer Mária bárónő bár zsidó származású volt 100.000 téglát adományozott, melyet Schwartz Adolf tisztartó az Uradalom igáival szállított a helyszínre. A Karcagi Közbirtokosság 5.000 darab téglával állt be az adakozók sorába.

Az 5 millió korona értékű Úrasztala a karcagi református egyház adományaként került a bucsatelepi templomba.

Szószék és Űrasztala

Márvány emléktábla a szószék készítőiről

A református gyülekezet főgondnoka, Egyed Ignác jelentős mértékű adománnyal segítette egyházát. A főgondnok, aki egyben Bucsatelep jegy-

zője is volt feleségével, Cseh Lujzával közösen a toronygömböt ajándékozta és mellé 8 millió korona értékben elkészíttette a szószéket.

Bucsai László megemlíti a katolikusok adakozását, segítségét is. *„Nem titkolhatjuk el, hogy e szomorú időben, midőn a felekezeti villongás éket ver nemzetünk testébe, római kath. testvéreink közül is sokan siettek segítségünkre adománnyal és fuvarozással, viszonzva azt, hogy a mi egyháztagjaink is teljesítettek ingyen fuvarokat az ő templomuk építésénél.”*

A környező nagybirtokosok is bőségesen hozzájárultak a templomépítés költségeihez. Az előzőekben említett Springer Mária bárónő mellett Jakabffy Jenő nagybirtokos például 62 millió koronát tett le, pedig nem is tartozott a bucsatelepi körzethez. Őt a református hite vezérelte erre a nem cselekedetre.

A környező települések most, mint a kezdetekben pénzzel is hozzájárultak a költségekhez. Az anyaközség, Füzesgyarmat, 10 millió koronát adományozott.

Dr. Temesváry Imre kincstári főtanácsosnak, a választókerület népszerű képviselőjének 20 millió koronás „rendkívüli és kivételes” államsegélyt köszönhet a templomépítő közösség.

A Békés Megyei Közlöny 1926. április 21-i számában közli, hogy a megyegyűlés 10 millió koronát szavazott meg a bucsatelepi református templom építésére.

Az országos gyűjtés eredményeként melyet 27 községben végzett a gyülekezet 47.551.800 korona jött össze. Ebből a legtöbb Kisújszállásról érkezett, összesen 6.926.000 korona, ezt követte Karcag 5.699.900 koronával. Dévaványán 4.632.550 korona gyűlt össze. Az adományozók közül Kisújszálláson Pusztay János 1,5 millió korona értékű ajándékot juttatott el Bucsatelepre.

Összességében sikerrel zárult a gyűjtés, amely végül biztosította a templom felépítéséhez a költségek egy részét.

Azt hiszem leginkább azok az adományok értek a legtöbbet, amelyet a lakosság – vallástól függetlenül – kétkezi munkával biztosított. A lelkesedés, az összefogás csodákra képes s ezt csak akkor tapasztalhatjuk, ha ilyenre életünk során egyszer sor kerül.

Bucsatelep református temploma ezzel nemcsak a hit erejét közvetíti, hanem az emberi összetartozás és segítségnyújtás eszméjét is. Érdekes, hogy abban az időben, amikor a szegénység nemcsak itt Bucsatelepen, de a környék településein is jól érzékelhető volt, akkor sikerült a legszebbet, a legnagyobbat alkotni: Isten hajlékát.

ADOMÁNYOZÓK NÉVSORA

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azokat se, akik bármilyen módon és bármilyen összeggel járult hozzá a templom felépítéséhez. Mint tudjuk a szegénység volt a jellemző Bucsatelep lakosságára. Néhány jobb módú gazda is volt közöttük. Mindenki a saját vagyonához képest próbált □ akár csak kisebb összeggel is az adakozók közé kerülni. Nem mindig az adomány nagysága számít, hanem az, hogy milyen hittel és meggyőződéssel adja azt bárki. Lehet, hogy egy nagyon szegénynek néhány korona nagyobb érték, mint a gazdagabbnak egy-két ezer. Éppen ezért tisztelet és becsület azoknak, akik ebben a névsorban szerepelnek.

Köszönet jár mindenkinek, aki akár munkával, akár természetben vagy éppen pénzzel segítette a templom felépítését.

Tiszteletünk és elismerésünk jeléül álljon itt a teljes névsor.

Ács Zoltánné	Banadics Antal	Bökfő Sándor
Ádám Albert	Bányai András	Bracsók Mihály
Ádám István	Bányai Gábor	Bucsai László (id.)
Albrecht Rezső	Bányai Imre	Budai Istvánné
Ali Pál	Bányai József (ifj.)	Bukovics Sándorné
Ambrús Imre	Bányai Mihály	Burai Imréné
Auer Lajosné	Bárdos János	Czinege János
Bacsa Sándor	Barna Lajos	Czövek Imre
Bacskai József	Barna Sándor	Csaba Andrásné
Bak Istvánné	Báthori Antal	Csaba Ferencné
Bak Józsefné	Báthori Gyula	Csaba Józsefné
Baláthi József	Báthori Károly	Csapó Sándor
Balázs Andrásné	Bedő Lajos	Császár Irma
Balázs Antal	Bedő Sándorné	Csenkés Józsefné
Balázs István	Beke Mihály	Cser Imre
Balázs Istvánné	Berczi János	Csikós Lajos
Balogh Antal	Bere János	Csirik György
Balogh Gáborné	Bere Károly	Csurka János
Balogh István	Béres Antal	Danka János
Balogh Jánosné (özv.)	Béres János	Daróczi József
Balogh Lajos	Boros Jánosné (özv.)	Deák Ferenc
Balogh Lajos (id.)	Boros Zsigmond	Deczki János

Demecs István	Gyurik András	Juhász Istvánné
Dikó Lajos (id.)	Gyurik Andrásné	Juhász Mihályné (özü.)
Dina Mátyás	Gyurik János	Juhász Sándor
Dobák Imre	Hajdú Ferenc	Kabai János
Dobák Jánosné (özü.)	Hajdú István	Kandó Sándor (ifj.)
Dobák Károly	Hajdú Károly	Karakas József
Domokos Sándor	Hajdú Sándor	Karas István
Éliás Józsefné	Halász József	Karas József (id.)
Erdős Lajos	Háló Bálint	Karas József (ifj.)
Erneyi Árpádné	Havancsák Mátyásné	Kardos Ernőné
Fábián László	Hegedűs György	Karikó Mihály
Fábián László (id.)	Hízó Etel	Karikó Mihály
Faluházi Sándor (vitéz)	Hornyák Lajosné	Kásmér Lajosné
Fehér Ferencné	Horváth András	Katona István
Fehér Imre	Horváth Imre	Kázmér József
Fehér Józsefné	Horváth István	Kecse Gábor
Ferenczik András	Horváth Lajosné (özü.)	Kecse József
Finta Lajos	Horváth Mihály	Keller Mihály
Finta Sándor	Högye Andor	Kelemen Imre
Finta Sándorné (özü.)	Högye Imre	Keller András
Flach Ferencné (özü.)	Högye Imre (ifj.)	Keller Pál
Flach Józsefné	Högye István (id.)	Keresztesi Lajos
Földesi András	Högye István (ifj.)	Kiss Albert
Földesi Gábor	Högye János	Kiss Ferenc
Földesi György	Högye Mihály	Kiss Károlyné (özü.)
Földesi Lajos	Hugyec András	Kiss Lajos
Földesi Mihály	Hugyec Pál	Kiss Lajosné
Földi Mátyásné	Hugyec Pálné és gyermekei	Kiss Mihály
Gacsai Imre	Huszár András	Klárícz Lajos
Geszti János	Huszár Mihály	Koczka András (id.)
Geszti Sándor	Jakab Jánosné	Koczka András (ifj.)
Gombos János	Jámbor Gyula	Koczka György
Gombos Lajos	Jámbor Sándor	Koczka János (id.)
Gonda Zsigmond	Járosi György (id.)	Koczka János (ifj.)
Gyarmati Lajos	Járosi Pál	Koczka Pál
Gyebnár Jánosné	Jenei Imre	Koczka Pálné (özü.)
Gyolcsos István	Jónás Gyula	Koczka Sándor
Gyökeres Imre	Juhász Gábor	Koma Balázs (id.)
Györi János	Juhász Géza	Koma Balázs (ifj.)

Koma Sándor	Magyar István	Nyíri Kálmán
Kontra János	Majoros János	Nyíri Lajos
Koós Imre	Marton Ferencné	Nyúzó Lajosné (özv.)
Koós Imréné	Marton Imre	Oláh Mátyás
Koós Istvánné (özv.)	Mellár Györgyné	Oláh Pál
Koós Istvánné (özv.)	Mellár Imréné	Oláh Sándor
Koós Lajos	Mészáros Ferenc	Opczki András
Koós Pálné	Mile Imre	Opoczki János (ifj.)
Kóti Benjámin	Molnár (L.) István	Orbán Ferenc
Kóti Ferenc	Molnár Imre	Orvos Vendelné
Kóti István	Molnár János (vitéz)	Palásti Pálné
Kóti Márton	Molnár Károly	Palkó János
Kovács (T.) József	Molnár Lajosné	Papp Imre
Kovács György	Molnár Márton	Papp Imréné (özv.)
Kovács Jánosné	Nagy (B.) Ferenc	Papp István
Kovács József	Nagy (Cs.) Imre	Papp Lajos
Kovács Mihály	Nagy (Gy.) György	Papp Mihály
Kovács Sándor	Nagy (Gy.) Jánosné (özv.)	Pengő Lajos
Kozma Bálint	Nagy (K.) József	Percz István
Kozma István	Nagy (L.) József	Percz József
Kozma Lajos	Nagy (Z.) János	Percz Mátyás
Kővári András	Nagy (Z.) Lajos	Pittuch Lászlóné
Kristóf József	Nagy András	Pócsi Imréné (özv.)
Kristóf Pál	Nagy Ferenc	Polgár Antal
Kukli Antal	Nagy Györgyné	Polyák János
Kürthi Mátyás (id.)	Nagy Imre (id.)	Pozsonyi Jánosné
Kürthy Istvánné (özv.)	Nagy István (id.)	Puskás János
Ladányi Ferenc	Nagy József	Rácz Imre
Ladányi István	Nagy Józsefné	Rácz Lajos
Laurencsik János (id.)	Nagy Lajos	Rácz Mihály
Laurencsik János (ifj.)	Nagy Lőrinc	Rózsa Mihályné
Lázár Gyula	Nagy Mihály	Ruska Mihály
Lengyel János	Nagy Péter	Sarkadi Antal
Lengyel Sándor	Nemes Benjámin	Sárkány András
Lép Albertné	Nemes Lajos	Simon Sándor
Lestyán Mihály	Németh Károly	Soós Zsigmond
Lukács Kálmán	Nyakó Ferenc	Süveges József
Madar Gábor	Nyakó Istvánné (özv.)	Szabó György
Madar László	Nyíri József	Szabó Györgyné

Szabó Imre	Torma Imre	Upatovszki Antalné
Szabó Imréné	Torma László	Vágner János
Szabó István	Torma Mihály	Váradi István
Szabó János	Torma Sándor	Varga András
Szabó Sándor	Tóth (R.) Istvánné	Varga Bálint
Száfián György	Tóth Benjámin	Varga István
Szakácsi János	Tóth Gábor	Vass Györgyné
Szalai László	Tóth János	Vass Imre
Szatmári István	Tóth Károlyné	Végh Károly
Szatmári István	Tóth Sámuel	Venczel Józsefné
Szatmári Mátyásné	Tóth Sándorné	Vida Jánosné
Szélpál Józsefné	Töröcsik Pálné (id.)	Vida Lajos
Szigligeti József (vitéz)	Töröcsik Pálné (ifj.)	Vida Márton
Szoboszlai Józsefné özv.)	Török Antal (id.)	Vida Sándor
Szöllősi Sándor	Török Antal (ifj.)	Vígh Imre
Takács Ferenc	Török József	Vígh Mihály
Takács Istvánné (özü.)	Túri Gergely	Vígh Sándor (id.)
Takács Károly	Túri Imre	Vígh Sándor (ifj.)
Tarr István	Túri Istvánné (özü.)	Vojánszki Viktorné
Tarsoly Ferenc	Újfalusi András	Zsadányi Ferenc
Tenkés János	Újfalusi József	Zsombok Albert
Tenyei Gyula	Újfalusi Lajos	Zsombok László
Tobolík Józsefné	Újfalusi Lajos (ifj.)	

368 név szerepel a listán. Bucsai László lelkész jegyzetében szereplő neveket az általa leírt módon másoltam le. Amennyiben bármelyik család másképpen írta le nevét, az se vegye sértésnek a tévedést.

Ez az 1926-ban készült felsorolás pontosan bemutatja azokat a családokat, hívőket és más vallásúakat, akik részt vállaltak a templomépítés szent vállalkozásában.

Leszármazottjaik büszkéek lehetnek rájuk és az mutatná meg igazán az elődök tettének igazolását, ha utódként folytatnák az adakozást a most, 2018-ban felújított templom javára.

A TEMPLOM FELSZENTELÉSE

Templom felszentelése, templom megáldása mindig egy új szakasz a vallásos hívők életében. Ez egy olyan esemény, amelyen részt venni, amelynek részese lenni, nem adatik meg mindenkinek. Különleges ünnepség és minden résztvevője örökre megőrzi ezeket a fennkölt pillanatok. Egy új épület, egy új környezet, amelyben imádsággal, énekszóval, fohászokkal lehet Istenhez fordulni. Ebbe belépni csakis tiszta lélekkel szabad, már csak azért is, mert ez ISTEN HAJLÉKA.

Bucsei László nem véletlenül választotta ezt a címet a templom építéséről szóló beszámolójának. Lelkészként igazán csakis ő érezhette, hogy ez az épület nem csak egy gyülekezet találkozóhelye, hanem Isten hajléka, ahová vendégként, a házigazda iránti tiszteletet megadva léphetünk csak be akár imádkozni, akár egyházi szolgáltatást igénybe venni.

Bucsei László, mint az első önálló lelkész és mint a templom építője szolgálatát a Zsoltárok Könyve 24:9 alapján végezte, mely így hangzik: *„Ti kapuk, emeljétek fel fejetekeket, és emelkedjétek fel örökké való ajtók, hadd menjen be a dicsőség királya!”*

Célkitűzése egyértelmű volt: összefogni a hívőket, közel vinni őket Istenhez, s biztatni az élet nehézségeinek a leküzdésére a vallás segítségével. A templomszentelési ceremónia részleteiről sajnos nem maradt fenn semmilyen feljegyzés, így csak képzeletünkre hagyatkozhatunk, ha ezt az eseményt meg szeretnénk ismerni. Mindenképpen lélekemelő örömnépként élték át a résztvevők. Az egyházi méltóságok mellett nyilván szót kaptak a világi vezetők is. Az egész eseményről csak egyetlen emlék maradt meg. Mégpedig dr. Baltazár Dezső püspök beszédének szövege, mely ott látható a szószék mellett. Jelképes az elhelyezés is, hiszen innen hangzott el, innen intézte szavait a hallgatóság felé.

A szószékről – 1926. november 14-én – hangzott el Főtisztelendő dr. Baltazár Dezső püspök úr templomszentelési áldása:

„Ezekután megáldalak és elbocsájtalak titeket szeretett gyülekezet, kik az Úr Jézus majorsága, öröksége, szent nép, választott nemzetség és királyi papság vagytok. Megáldalak, mint pásztor szokta az ő nyáját, mint vezér seregét, mint édes atya az ő háza népét buzgó szeretettel. Mint fészken felrebbenő sas lebeg fiai felett, úgy terjessze ki az Úr ti felettetek tökéletes ol-talma szárnyát.

*Felirólatok Dr. Baltazár Dezső püspök úr 1922. nov. 14.
mondott templomszentelési
előadása.*

Exultáns megalálatok és elborzultatok, titkos szentelt gyüleke-
zet, kik az Úr Jézus magassága, erőssége, szent és, valóságos nemessége és
királyi papasága vagytok. Megalálatok, mint páster szólt az ő nyáját,
mint veszt szerget, mint édes atya az ő háza népét bűnös szenteltet.

Mint a férfien felrebbent és lebegt szent, úgy terjeszt
ki az Úr ti felültek töhöltek oltalma szentelt. Örök kérel és
hatalmas harrral nyújtson ki deidat és kereset, látot ká-
rolatokat az igazak örökségétől fogva ellenességét. Vidulm-
ból tartson papot és veszt aratot házatok házába elött, hogy át ne
mehessen azon sem károkkal, sem betegségek, vették a világ bűn. Hox-
na fel ellett napját, a templom szent és szent napot, a hat-
matot; tartson ki károlat és károlat általalok kívánt al-
hatmatos időkörökben e ti szent földetek fellett.

Legyen hővesség a ti barázdáitokban. Kéreltek neküljenek
kenyérnek való áldástól; szentek, hamarútok, teljesedjenek-egye-
ségei templomokkal, károlatok sikerét, károlatok házatok látna meg
ki-ki káreltek károlat látnaságban, bűnös megelégedésben, hogy eideam
vadász magatalkassatok a minden és adományok ajándékára. Jelenet.

Szeretettel, növekedjenek engedelmességben és szorgalmas-
ságban. Jelen elött és ti ellettetek minden kedvességben. Jelenetek fűvöl-
jenek övére tiédre hársasságban és látnassák meg ti vették az egész-
séges unokák szerget örömtőlre, szent renddel. Ti mindannyan
magatokat egyen - egyenként és együttiesen fonydótok össze a szent-
tel és békesség, káreltek, együtt imádkozván és dolgozván.

Legyen ikesség káreltekben a rend, szentekben a látnaság, hogy
kedvet látna bennetek az Úr és kiterjeszt felültek áldását az ő háll.

És hogyha kísértetek, próbáltatjátok, szenvedetek és vánd-
tok, tekintetek az Úr Jézus sebére, amelyekben számunkra bizonysá-
gyulás erőssége vagyton. Az Önyegő és ártatlanabb szenvedése ve-
gasztaljon meg káreltek és eideaméson meg az a díszesség, amelyet káreltek-
ből felülmadott, memykbe szállott és jön itelni eleveneket és káreltek.

Legyen a ti elmétek gondolatja kegyesség, szentek szent és
lidség, utaitok látnaság, káreltek járnak egyenesség, káreltek munká-
ja háson, egész ellettetek áldás mind ti magatokra, mind fellett mind egy
háritokra Jsten díszségére!

Amen.

Dr. Baltazár Dezső püspök
a templom szentelésekor elmondott áldása bekeretezve is elolvasható

Erős kézzel és hatalmas karral nyújtsa ki dárdát és kergesse távol határotoktól az igazak örökségébe jött pogány ellenségeket. Védelméből tartson pajzsot és vessen árkot házatok küszöbe előtt, hogy át ne mehessen azon sem kárvallás, sem betegség, vétek avagy bűn. Hozza fel éltető napját, s tápláló esőjét s szerezzen napsugárt és harmatot, terítsen ki fűtakarót és hólepelt átalatok kívánt alkalmas időközökben a ti szép földetek felett. Legyen kövérség a ti barázdáitokban. Kévéitek nehezüljenek kenyérnek való áldástól; csűreitek, kamráitok teljesedjenek egészséges táplálékokkal.

A templom belseje

Munkáitok sikerét, hivatalotok hasznát lássa meg ki-ki közületek külső tisztességben, belső megelégedésben, hogy vidám orcával magasztalhassátok a minden jó adományok ajándékozó Istenét. Gyermekseitek növekedjenek engedelmisségben és szorgalmatosságban, Isten előtt és ti előttetek minden kedvességben. Ifjaitok fűződjének össze tisztas házasságban és látassák meg ti veletek az egészséges unokák seregét örömtökre szép renddel. Ti mindnyájan magatokat egyen-egyenként és együttesen fonjátok össze a szeretet és békesség köteleivel, együtt imádkozván és dolgozván. Legyen ékesség házaitekben a rend, szívetekben a tisztaság, hogy kedvét találja bennetek az Úr és kiterjessze felettetek áldását adó kezét. És hogyha kísér-

tetnének, próbáltatnátok, szenvednétek és sírnátok, tekintsetek az Úr Jézus sebeire, amelyekben számunkra bizonyos gyógyulás orvossága vagy. Az Ő nagyobb és ártatlanabb szenvedése vigasztaljon meg titeket és vidámitson meg az a dicsőség, amellyel halottaiból feltámadott, mennyekbe szállott és jön ítélni eleveneket és holtakat. Legyen a ti elmétek gondolatja kegyesség, szátok szólása szelídség, utaitok tisztaság, lábaitok járása egyenesség, kezeitek munkája haszon, egész éltetek áldás mind ti magatokra, mind földi, mind égi hazátokra Isten dicsőségére! Ámen."

BUCSATELEPI PROTESTÁNS KÖR

Alapítva: 1904. április 17.

Rivalizálás mindenkor jelen volt a két vallás hívei között. Mármost a katolikusok és a reformátusok között. A hit szempontjából ez talán természetes is volt. Ugyanakkor az oktatás, a művelődés vonalán szintén találkozhatunk ezzel a jelenséggel. Mint ismeretes, a két felekezet külön iskolát működtetett mindenütt az országban, nemcsak itt Bucsán. Éppen ezért nem kell azon csodálkozni, hogy a katolikus olvasókör 1903. évi megalakulása után a protestánsok is hasonló lépésre szánták el magukat. Nyilván ők se akartak lemaradni ebben a nemes versenyben

Mindenképpen jó és üdvözlésre méltó ez az igyekezet, hiszen ezáltal csakis a műveltség színvonalának az emelkedése várható a településen. Bár vallási keretek között működik, mégis nagy a jelentősége, hiszen a protestáns szellem ápolása mellett az egyetemes kultúra is helyet kap a tagok mindennapjaiban. Ezt szépen megfogalmazták az Alapszabály 2. §-ában:

„Az egylet célja

Az egylet célja: tagjai között a protestáns szellemet, művelődést és társas életet fejleszteni s előmozdítani, melyet az egylet a következő eszközök által szándékozik elérni:

- a.) felolvasások által az ismeretek minden ágából*
- b.) hasznos és népszerű könyvek és hírlapok beszerzése s olvasása, valamint előbbieknél az egylet könyvtárából való kölcsönzése által.*
- c.) társas mulatságok, hangversenyek, ünnepélyek stb. rendezése által.”*

Azt hiszem mindent megtudhatunk ebből a néhány mondatból. Leginkább „a protestáns szellemet, művelődést és társas életet fejleszteni” meghatározás a mérvadó és az irányt mutató. A vallás szellemiségét próbálják az istentiszteletek után is a megfelelő szinten tartani s ez leginkább a műveltség folyamatos megőrzése és nagyobb körben való terjesztése. A társas élet felpezsdítésével növelik a kultúra terjedését is. A helyi lakosok vallás szerinti társaságba tömörülése sokat segít abban, hogy a lassan önállóvá váló község egy távlatokban is gondolkodni képes tömeget alakítson ki, amely ezáltal az elkövetkezendő időkben egy stabil és életképes közösséggé fejlődhet.

Szép példa erre az 1902-ben, a lakosság körében megszervezett és nagy sikerrel előadott népszínmű a Czinka Panna. A kultúra szeretete, a vallási nézetek mellőzése, a közösség formálása volt az, amely valóban időszerűvé tette egy újabb közösség, egy újabb egyesület megalakítását.

Bucsatlepi protestáns kör alapszabályai.

1. §.

Az egylet czirne.

Az egylet czirne: „Bucsatlepi protestáns kör”,
székhelye Füzesgyarmatbucsatlepi.

2. §.

Az egylet czélja.

Az egylet czélja: tagjai között a protestáns szellemet,
művelődést és társas életet fejleszteni s előmordítani,
melyet az egylet a következő eszközök által szándékozik elérni:

a., felolvasások által az ismeretek minden ágából.

b., hasznos és népszerű könyvek és hírlapok beszerzése
s olvasása, valamint előbbieknél az egylet könyvtárá-
ból való kikölcsönzése által.

c., társas mulatságok, hangversenyek, ünnepek
stb. rendezése által.

3. §.

Az egyletnek rendes és pártoló tagjai vannak; ren-
des tagnak minden, Bucsatlepien lakó, büntetlen
előéletű egyén felvétetik, ki az alapszabályokban
közülről kötelezettségnek megfelel.

4. §.

Minden tag köteles félévenként előre 1 korona
20 fillér rendes járulékot fizetni, belépéskor
neve a legközelebbi ülésig az egylet helyiségé-
ben kifüggesztetik s ha ezen időközben irán-
ta ellenvétel nem jelentetik be, az egyletbe
felveendő.

Bármilyen egyesületről, vagy csoportról van szó, az eredeti feladatok mellett egyben a fegyelmezett és kulturált életmódra is neveli a tagságát. Vegyük azt figyelembe, hogy a földeken végzett nehéz munka után a fiatalok – de az idősebbek is – egy kis kikapcsolódásra vágnak. Egyik módja nyilván az egyesületi rendezvényeken való részvétel, ahol a megfelelő szabályok érvényesek. Ennek értelmében semmilyen rendzavaró cselekedet nem megengedett. Ez is arra „tanítja” a – főleg fiatal – tagokat, hogy mindenkor megfelelően kell viselkedni. A rendezvények sokszor alkalmat adhatnak arra, hogy az előírásokat néhányan megszegjék. Ez természetesen következményekkel jár: először figyelmeztetés, majd kizárás.

A tagok viselkedéséről és egymás közötti viszonyáról az Alapszabály 13. § c.) pontja is említést tesz, mi szerint a tagok által kijelölt választmánynak egyik fontos feladata: *„az egylet tagjai között a béke és kölcsönös tisztelet fenntartása.”*

Milyen ésszerű célok és elvárások határozták meg ennek a kis közösségnek a működését. A visszaemlékezések során kiderült, hogy ezeket a szabályokat, előírásokat bizony szigorúan be is tartották. s ez így volt jó, ez így volt helyes. Példaként állhatnának előttünk az elődök egységessége a kultúrában, a vallásban, a közösség formálásában.

Egy új település formálódása és megerősödése mindenképpen a benne élő emberek viselkedésétől függ. Az összefogó erő sokszor a fiatalságban élő lendület és a bennük egyre magasabb szintet elérő ismeretek utáni vágy. Az ismeretek természetesen nem csak a szakmai vonalon, hanem a kultúra, a világ megismerése, az embertársak tisztelete. Ennek egyik előfeltétele pedig az olvasottság. Többek között ezt biztosította a Protestáns Kör is.

Az alapszabályban lefektetett előírások világosan meghatározzák a tagság iránti elvárásokat. Ez elsősorban a vallásosság, majd a műveltséggel párhuzamosan a közösségi élet felpezsdítése. A felolvasások, a könyvek és folyóiratok tanulmányozása mindenképpen a közösség megerősödését és összekovácsolását eredményezi.

Bár a vallások között ekkor még nagy volt a rivalizálás, de végsőképpen ez is pozitívan hatott a falu kulturális életére.

Összetartozás a saját hittestvéreinkkel, de összetartozás a falu minden jóérzésű lakosával is. Ez nem csak azt jelenti, hogy egy kis közösség megmutatja magát a világnak, hanem azt is, hogy a világ felfigyelhet arra a településre, ahol ez a kis közösség magába olvasztja az ismerősöket, a barátokat.

CIGÁNY (CZINKA) PANNA

Bucsatelep református hívei egy saját templom felépítését kezdeményezték. Az istentiszteleteket szerették volna egy erre a célra készült épületben megtartani. Céljuk nemes és valóban magasztos volt, hiszen az 1900-as évek elején még csak épphogy elkezdődött Bucsatelep benépesítése.

A megfelelő pénzösszeg összegyűjtése hatalmas feladatnak bizonyult, hiszen az itt élők nem éppen a gazdagságukról voltak híresek. Éppen ezért az akkor oly népszerű s több kisebb-nagyobb faluban is létrehozott alkalmi – most azt mondanánk: amatőr – színtársulat vállalta magára a pénzgyűjtés nem éppen könnyű feladatát.

Vegyük figyelembe, hogy a „színtársulat” tagjainak többsége egyszerű, csak néhány osztályt elvégzett fiatal volt. Ennek ellenére a lelkesedésük és cselekvési kedvük minden elképzelhető felülmúlt. A népszínművek egyre nagyobb tért hódítottak az egész országban. Egyre több helyen alakultak meg a színjátszó-körök s mutatták be az általuk kiválasztott darabokat.

A népszínmű gyors térhódítása talán annak is köszönhető, hogy az egyszerű emberekről szólt leginkább, bár nem ez volt a kritériuma. Ennek következtében közelebb állt a nézőkhöz, akik ráadásul személyesen is ismerték a darabban megformált szereplőket. A műfaj reprezentatív darabjai által – melyek mindig falusi környezetben játszódtak – kialakult az a nézet, mely szerint a népszínmű mindig ilyen helyszínekhez kötődött volna. A népszínműben – mivel nem irodalmi, hanem inkább színpadi ihletésű műfaj – igencsak nagy szerep jutott a színészi játéknak, még akkor is, ha a „színészek” napközben a földeken, vagy a gazdaságokban dolgoztak. Talán éppen ezért is tudták jól bemutatni az általuk megformált személyt, hiszen csak önmagukat kellett adni.

A falu rossza, A piros bugyelláris, Nótás Kata, mind olyan népszerű színmű volt, amely nem hiányozhatott egyik alkalmi társulat repertoárjából se. Az egyszerű emberek bemutatása mellett természetesen ott volt az igencsak népszerűségnek örvendő cigányzenészek bemutatása.

A cigányábrázolás olyan keretek között lett sikeres (Almási Balogh Tihamér: *Cigány Panna*, 1884) amelyben az ismeretlenségből, a tehetsége által kitűnő főszereplő a nézők szívébe lophatta magát. Ide sorolhatjuk Dankó Pista nótáival teletűzdelt, Rigó Jancsit is (*Cigányélet*, 1903).

Ami a népszínműveket olyannyira népszerűvé tette, az talán éppen az volt, hogy azokat a zenei elemeket építették be, amelyek oly közel álltak a falusi emberekhez. Ez nem operett jellegű volt, inkább mulató, vagy éppen a szerelmi jeleneteknél bús-borongós és érzelmes. Természetesen nem hiányozhattak a vidám, tréfás, kuplé-szerű jelenetek se. Ez biztosította az egyes darabok hatalmas sikerét is.

Bucsatelep ifjú színészei az 1902-ben nagy sikereket elkönyvelő Serly Lajos – Almási (Balogh) Tihamér népszínművét, zenés színjátékát választották. A Cigány Panna 3 felvonásos népszínmű óriási népszerűségnek örvendett, s ez itt Bucsatelepen se volt másképp.

A népszínmű érdekessége, hogy a szövegíró Almási – írói álnevéen Balogh – Tihamér civil foglalkozása orvos volt. Aradon főorvosként praktizált. A jelentős számú színművei mellett orvosi tanulmányai is nyomtatásra kerültek.

Néhány színdarabja: A milimári, Borzáné Marcsája, A tót leány, Aranylakodalom, Sári néni és természetesen a nagy népszerűségnek örvendő Cigány Panna (Czinka Panna).

— **Műkedvelők Bucsatelepen.** E héten műkedvelői előadásban gyönyörködtek Bucsatelep lakói s amellet le tették filléreiket az ev. ref. templom jótékony céljára. Cigány Panna került színre a műkedvelők szép játékában. A közönség rendkívül nagy volt: körülbelől 600 ember nézte végig az előadást, a szomszédos községekből s a szomszéd vármegyéből is érkeztek vendégek. Az összes bevétel 500 koronát meghaladja s így igen szép összeg jut a templomépítés céljaira. A műkedvelői előadás után vidám táncmulatság következett.

Újságcikk (1902. április 13)

*Cigány Panna, az a híred,
Hogy kőből van a te szíved.
Kő a szíved, jég az ajkad,
A szerelem, a szerelem
Nem fog rajtad.
Verjen meg az Isten téged,
Vegye el a szerencsédet!*

*Szíved csak olyat szeressen,
Aki reád fittyet vessen,
Cigány Panna!
Hogyha villanó szemedet,
A legényre reá veted,
Fellobban a szíve tőle,
Mint amikor üszköt dobna
háztetőre.*

Cigány Panna, vagyis Cinka Panna népszínműben elhangzott nótát akkor slágerként fújta szinte minden fiatal, de még az idősebbek is. Bálokon, rendezvényeken, s persze a korcsmákban is sűrűn lehetett ezeket a sorokat hallani.

De ki is volt tulajdonképpen ez a cigánylány?

Talán kezdjük ott, hogyan is kerültek hazánkba a cigányok? Az Indiában vándorzenéléssel foglakozó cigányokból 10.000 főt a perzsa király kért el Shankal, indiai királytól népének mulattatására. Végül ezek a zenészek nem tértek vissza szülőföldjükre, hanem Európa felé vették útjukat. Így kerültek hazánkba is. A feljegyzések szerint Csepel-szigeten a zenét kedvelő Beatrix királynénak is cigányok muzsikáltak.

Ami a cigányságot összeköti a népszínművel, az nem más, mint II. Rákóczi Ferenc fejedelem, melynek seregét éppen Czinka Panna apjának a bandája buzdította és lelkesítette a csaták előtt és mulattatta a győzelmeik után. A legenda szerint a Rákóczi-induló dallamát is nekik tulajdonítják.

Czinka Panna 1711-ben született Sajógömörön. Legendája egy népszínműben kelt életre. Virtuóz hegedűsként ő volt az első cigányprímás. Már 9 éves korában nagyon tisztán és szépen hegedült. Ezt tapasztalta néhány gömöri földbirtokos, akik saját költségükön Rozsnyóra küldték, hogy ott tökéletesíthesse hegedűjátékát. A rozsnyói jeles karmester olyan rohamos haladást ért el nála hegedűjátékban, zeneszerzésben, hangszerelésben, hogy 12 éves korára már bámulat tárgya lett. Két év múlva – 14 évesen – férjhez megy egy bőgőshöz, aki egyben cigánykovács is volt. Férjével és két sógorával 1728-ban megalakítja az első igazi cigánybandát (prímás, kontrás, cimbalmos és bőgős). Hírük hamar elterjedt és népszerűségük következtében egyre több helyre hívták őket.

Földesúr patrónusuktól házat és telket kaptak, és kétéves időközönként új vörös ruhát. Panna volt az első hegedűs, de amikor nem zenéltek, ellátta a háztartást és segített főállásban kovácsmester férjének a műhelyben. A kortársak szerint ördögien bánt a hegedűvel, férfi ruhában járt és rövid pipát szeretett szívni, amelynek hossza nem zavarta a hegedülésben. Talán éppen ez a pipa tette még népszerűbbé a tehetsége mellett Czinka Pannát.

Voltak saját művei is, de ezek sajnos nem maradtak fenn. Legnagyobb tisztelője Fáy gróf Czinka Panna legendateremtő tisztelője és csodálója volt. Feltűnő szépségű, drágakövekkel díszített ruhájú cigány asszonynak írta le Pannát, akinek Amati-hegedűje volt.

Végrendeletében azt kérte, a mulatságokon viselt díszruhájában helyezék örök nyugalomra, gyémántos gyűrűvel az ujján, és hogy temessék vele kincsét: Amati-hegedűjét is.

Így végakarátának megfelelően férfiruhában, kedvenc hegedűjével és pipájával együtt temették el 1772-ben a gömöri temetőben.

Ennek a kalandos és regényes életű cigánylánynak az életét dolgozta fel a népszínmű, persze teletűzdelve romantikával, szerelemmel, csalódással. Ezt a romantikus-szerelmes s persze népszerű darabot vitte színre Bucsatelep ifjúsága. A korabeli újságok is megemlékeznek erről a jeles eseményről.

Ennyi idő távlatából érdekes lenne belepillantani azokba a próbákba, melyekkel készültek a nagy-nagy eseményre: a fellépésre. Gondoljunk bele, milyen nagy feladat volt ez sokuk számára, hiszen a napi nehéz munka után, esténként gyűltek össze s tanulták a szöveget, gyakorolták a nótákat, dalokat.

Az előadás egyik érdekessége maga a főszereplő személyét megformáló tehetséges lány volt. Neve: Bartmann Albinka, az egyik bucsai tisztartó lánya volt. A különlegesség pedig abban mutatkozott meg, hogy Bécsből érkezett Bucsatelepre, néhány évvel ezelőtt még csak németül tudott beszélni. Lehetséges, hogy törte a magyar nyelvet s talán ezért még jobban kihangsúlyozta a cigánylány szerepét.

— **A bucsatelepiek Karcagon.** A bucsatelepi ifjuság nemrégén előadta a Cigány Panna népszínművet igen szép sikerrel a reform. templom építése javára. Az előadást most megismétlik Karcagon. Május 4-én fognak játszani a karcagi István mulatóban; az előadás után pedig táncvigalom lesz. A rendezőség lelkes felhívást bocsátott ki a nagykunokhoz s bizonyos, hogy a bucsatelepi ifjuság buzgólkodása Karcagon is szép összeget fog szerezni a templomépítés céljaira.

Újsághír (1902. április 27.)

A „színtársulat” többi tagjáról nincs semmi információ, de összességében jóleső érzés, amikor az egész gárdát megdicsérik a produkciójukért.

Dicséret illeti a rendezőt is. A lelkes művészetpártoló Győry Margit volt, akivel a bucsai jegyző, Nagy Ödön 1889. május 1-én kötött házasságot. A fiatal pár magával ragadó lendülettel szervezte és vitte a közönség elé Czinka Panna történetét.

Karcag város a bucsaiakért.

— A bucsatelepiek karcagi előadása. —

Megkapó jelenségben gyönyörködhetek mindazok, kiknek módjukban volt a legutóbbi vasárnapon megfigyelni, hogyan szórakoznak Karcag városában a derék nagykunok.

Mert bejárta Karcagot a hír, hogy Bucsatelepen kálvinista templomot akarnak építeni. A doktor hozta a hírt, a ki sűrűn megfordul a bucsatelepi kis házikók betegai között. A patikárius felkarolta a hírt és buzgón kürtölte a karcagi tágas portákon: „Figyeljete polgártársak! Bucsatelepen kálvinista templomot akarnak építeni“. A polgármester ur, ugy a mint illik, hivatalos uton megállapította, hogy Bucsatelep csakugyan létezik; valósággal ott bujt meg Karcag és Füzesgyarmat között a sárban; iskoláiból csak ugy rajzik kifelé a sok gyerek, bizonyos tehát, hogy itt pártolásra érdemes jó magyar faj ütött tanyát, és amikor ezeket megállapította a polgármester ur, megtapintotta az ő nemes városának az üterét és hogy észre vette, hogy az együtt ver az ő becsületes szívével, megszólította az ő népeit: „Atyámfiak! A bucsatelepi magyarok színházat játszanak, hogy templomot építhessenek; lássuk őket vendégeül. Nézzétek, így beszélnek hozzánk: Nagykunok! Nektek a sors bőkezűen osztotta kincseit: délibábos rónáitokon az aranykalász tengere hullámozik, míg nekünk épen csak annyit adott, hogy megtudunk élni“.

És a derék nagykunok vendégeül látták a bucsai színjátszókat. Kölcsön adták nekik mulatóhelyüket, fogatjaikat, magánlakásaikat, még elibük is vonultak fényes kocsisorokkal és a polgármester ur, ugy, amint az neki már szokása, szívhez szóló szép beszéddel erősítette meg a barátságot Karcag város és a bucsai művészek között.

No, de ilyen színjátszó társaság. Most az egyszer igazi parasztleányok és parasztleányok declamálnak a l m á s y Tihamér „Cigány Pannájában“, csak a primadonna nem az. A bucsai tisztartóék szépséges kisasszonya: B a r t m a n n A l b i n k a most Cigány Panna, és amint pompás cigányruhájában pajkosan játszik és énekel a saját lelkesedésüktől megbokrosodott nagykunoknak, ki hinné, hogy ez a bájos Cigány Panna tulajdonképen német leány, Bécsben született, két-három esztendővel ezelőtt csak német szóval hívogathatta a bucsai bubos jércéket.

Dehát nincsen ezen semmi csodálni való. A nagykunok és sárréti magyarok közé ékelve egy-kettőre chauvin-magyarra válnék még a bécsi községtanács is. Nem is esett aztán semmi baj. A főtdirektor, impresario, ügyelő, rendező, sugó mindegy-személyben, — ki lenne más, mint a fess bucsai jegyzőné: N a g y Ö d ö n n é, aki kipirulva köszöni meg a lelkes nagykunok elismerő tapsait és éljeneit.

Talán mondani sem kell, hogy a pénz csak ugy ömlött. Egy kisebb fajta bucsai kálvinista tornyot akár ezüstkoronákból lehetne már építeni.

Odajárul a közjegyző a kasszához és leszámol 200 koronát, hogy ezt a bucsaiak egy régi barátja adja; többet is küldene, de attól tart, hogy az ő hitsorsosai is majd egyszer templomot akarnak építeni Bucsán Jehova tiszteletére és azok számára is csak kell valamicskét tartogatni. Kiveszi koronáit a reverenda zsebéből a főtisztelendő ur is és odaviszi a pénztárhoz: a bucsai kálvinista templomtól bizon ő sem sajnál néhány koronát.

S most merje valaki azt mondani, hogy nem élünk a testvériség korszakában és hogy társadalmunk széttagolódik fajta szerint: erre a magyar fajta, arra a svájci, amarra a simentháli. — De Karcagon ne mondja ám senki.

Az újság részletes beszámolója a karcagi előadásról

A GYÜLEKEZETI HÁZ

Nagyon érdekes, s talán meglepő is, hogy Bucsán milyen sorsa volt a reformátusok Gyülekezeti Házának. Sajnos jellemző volt ez a II. Világháború után kialakult egyházak iránti megnyilvánulásoknak. Egy épület, egy ingatlan nagyon sok mindent tud mesélni. Jelen esetben éppen a bucsai egyház vagyónáról van szó. A Gyülekezeti Hárról az információkat az egyház keretén belül működő presbitérium által vezetett jegyzőkönyvekből merítettem. Tehát minden adat, minden történet ezáltal hitelesnek mondható.

Gyülekezeti Hárra szükség van akkor is, ha van s akkor is, ha nincs temploma az egyháznak. Ha még nincs templom, akkor itt lehet megtartani az istentiszteleteket s egyéb más összejövetelt, ha pedig van, akkor is szükség van rá, hiszen főleg télen, a hideg miatt a templom nem alkalmas arra, hogy összejöveteleknek helyt adjon.

Folyamatosan volt igény a Gyülekezeti Hárra. Ezt jól mutatja az a jegyzőkönyvi kivonat, amely 1937. május 15-én készült:

Kivonat

a bucsatelepi református egyháztanács 1937 március 26-án tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

18. szám

Lelkész előadja, hogy Zsombok György és Kovács György presbiterek márc. 15-én szeretetvendégséget rendeztek az építendő gyülekezeti ház javára. A szeretet vendégségre 1 P¹. részvételi díj mellett nemcsak a presbiterek, hanem a gyülekezeti tagok is meghívottak. Zsombok György és Kovács György presbiterek 1-1 hízott juhot adományoztak, továbbá kenyeret is e célra. Csekély kiadás után 81.32 P. tiszta jövedelem volt a szeretetvendégségből, mely tehát nevezett presbiterek adománya.

Egyháztanács nagy örömmel veszi tudomásul lelkész jelentését, Zsombok György és Kovács György presbitereknek, valamint Zsombok Györgyné és Kovács Györgyné asszonyoknak szép adományaikért és odaadó, buzgó fáradozásaikért elismerését és hálás köszönetét nyilvánítja:

Bucsatelep, 1937. május 15.

*Bucsai László
lelkész*

---

¹ Pengő

Kivonat

a bucsatelepi református egyháztanács 1937 márc. 26-án tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

18. szám.

Lelkész előadja, hogy Zsombok György és Kovács György presbíterek márc. 15-én szeretetvendégséget rendeztek az építendő gyülekezeti ház javára. A szeretetvendégségre 1-P. részvételi díj mellett nemcsak a presbíterek, hanem a gyülekezeti tagok is meghívottak. Zsombok György és Kovács György presbíterek 1-1 híztól juthat adományoztak, továbbá kenyeret is cselelra. Esküly kiadós után 81.32 P. tiszta jövedelem volt a szeretetvendégségből, mely tehát mezezett presbíterek adománya.

Egyháztanács nagy örömmel veszi tudomásul lelkész jelentését, Zsombok György és Kovács György presbítereknek, valamint Zsombok Györgyné és Kovács Györgyné asszonyoknak szép adományaikért és odaadó, buzgó fáradozásaikért elismerését és hálás köszönetét nyilvánítja.

Bucsatelep 1937. május 15.

Bucsa László
lelkész

**1937. március 26-i gyűlés jegyzőkönyvének kivonata
Bucsa László szignójával**

Ebből is látjuk, hogy bár már volt temploma a közösségnek, mégis szükségét érezték annak, hogy végre egy Gyülekezeti Ház is a gyülekezetet szolgálja.

Nemcsak egyházi eseményeknek lehet helyszíne egy Gyülekezeti Ház. Vannak kulturális összejövetelek, egyházi és világi ünnepek, magáncélú keresztelési, esküvői, stb rendezvény, amikor szükség lehet egy olyan teremre, ahol jól érezhetik magukat az emberek.

Elsőként csendőrlaktanyaként lett használva az elbeszélések szerint. Talán éppen azért lett ez az épület ideális erre a célra, mivel zárható pincével rendelkezett, ahová az esetleges fogvatartottakat biztonságosan el lehetett zárni.

Még 1908 júliusában jelent meg egy hír egy Békés megyei újságban az alábbi szöveggel:

„Bucsatelep csendőrséget kap. A bucsatelepi Springer Mária-féle uradalom tisztartója K. Ruffy Pál, a községi képviselőtestület útján beadványt intézett a belügyminiszterhez, akitől azt kéri, hogy Bucsatelepen egy csendőrörsöt szervezzon. A miniszter leküldötte ezt az iratot az alispánhoz véleményezés végett. Ambrus alispán most terjesztette föl véleményes jelentését, amelylyel szintén szükségesnek mondja a csendőrörs szervezését. Az örs állomáshelye Bucsatelep volna s körzetéhez a kiritói, nagybucsi, kisbucsi, görbehegyi s az ezekkel szomszédos részek tartoznának.”

A csendőr-örs, (később Gyülekezeti Ház) a templomról készült képeslapon

Ez a hír 1908-ban jelent meg. Nem tudni, mennyi időbe tellett, amíg meg lett szervezve a helyi csendőrség. Ez nem ment egyik napról a másikra, hiszen az állomány mellett meg kellett találni a megfelelő épületet is Bucsatelepen. Az elbeszélések szerint egy ideig a református templom melletti saroktelken lévő épületet egy ideig a csendőrség használta.

Nem ismeretes, hogy milyen céllal és kié volt az a terület és az épület rajta, amelyet később 1943-ban Tóth Kálmán lelkes vásárolt meg 10.000 pengős állami segéllyel.

A sok küszködésnek és a szünni nem akaró vágyaknak köszönhetően végül hozzájutottak a megfelelő épülethez.

Az épület végül az állam segítségével került az egyház tulajdonába. Nagy segítség s bizonyos fokú előrelépés volt ez a tranzakció. Végre a templom mellett egy Gyülekezeti Ház is szolgálta a közösséget. Sajnos erről az időszakról nincsenek feljegyzések, s a presbiteri jegyzőkönyvek se találhatók meg. Így csak vélelmezni tudom, hogy a lelkész vezetésével nagyobb lelkesedéssel lehetett itt vallási életet élni.

Erről az esetről az 1956. január 15-én készült jegyzőkönyv így emlékezik meg:

„Tárgyaltatott, hogy a régi rozoga ócska lelkészlakás helyett teljesen újat ki épített és ki vett meg Bucsán egy másik épületet² az egyháznak?

Presbitérium teljesen egyhangúan igazolja és bizonyítja, hogy a lelkészlakást és a másik épületet is tisztán világi segélyekből Tóth Kálmán lelkész épített és vette meg. Úgy az építkezésben, mint a vételárban sem a gyülekezetnek, sem a felsőbb egyházi hatóságnak egy fillérje sincsen. Ezért a nagylelkűségért Tóth Kálmán lelkésznek presbitérium utólagos legmélyebb hálaátjuttatását és köszönetét fejezi ki és emlékét jegyzőkönyvben megörökítik.”

Ez a bejegyzés is mutatja, milyen önfeláldozó lelkésze volt Bucsának, a bucsai református gyülekezetnek, hiszen még ha kölcsön felhasználásával is de saját vagyonát áldozta fel erre a célra.

A II. Világháború utáni időszak megtépázta az egyházakat, a vallásos embereket, a hitükben bízó közösségeket. Néhányan maguktól váltak ki a közösségből, míg másokat megfélemlítettek. A személyek elleni támadás kevésnek bizonyult, így jött a következő lépés: az ingatlanok államosítása, elvétele.

Újkori történelmünk egyik legalantasabb cselekedete volt, amikor az egyháztól, a magánszemélyektől elvették a sokszor keservesen összegyűjtött pénzből vásárolt épületeket, kisüzemeket, malmokat, üzleteket. A kommunizmus eszméjének hamis állításai mögé bújva, sokszor egyéni sérelmek alapján kisajátítási, elkobzási határozatokat hoztak olyanok, akik életükben nem tudtak semmi érdemlegeset felmutatni se becsületből, se példamutató magatartásból. Munkakarülésüket a párt védőszárnyai alatt nyíltan végezhatték, Az egyházak, vagy éppen egyéni vállalkozók vagyonát az állam nevében elvették s nagyon sokszor a saját céljukra használták fel.

A bucsai Gyülekezeti Ház nem lett államosítva. Nem, hiszen a helyi TSZ vette birtokba minden különösebb kártérítés, vagy bérleti díj fizetése nélkül. Nincsenek adatok arról, miért vették el az egyháztól az épületet, amely □ bár az egyház nevére volt bejegyezve, de tulajdonképpen magánvagyonnak számított. A sajnálatos esemény 1951 júliusában történt.

---

² A Gyülekezeti Házat

A Gyülekezeti Ház elvételébe nem nyugodott bele senki se. Mindent megpróbáltak annak érdekében, hogy visszakerüljön a református egyház tulajdonába. Erre az 1956-os események adtak némi reményt.

A templom s mellette a Gyülekezeti Ház

1956. november 4. Szomorú és gyászos nap. A magyar szabadságharc eltiprása és a megtorlás kezdetének napja ez. S milyen véletlen, éppen ezen a napon próbálta meg az egyház a Gyülekezeti Ház tulajdonjogának a visszaszerzését. Erre lehetőséget adott a helyi politikai és gazdasági bizonytalanság. Erről részletesen beszámol az a presbiteri jegyzőkönyv, amely ezen a napon került rögzítésre:

*„Lelkész jelenti, hogy a Petőfi T.SZ. önkéntes feloszlása következtében felmerült a terv az elnökség részéről, a korábban felső hatóságok felhívására felajánlott **egyházi földingatlanok visszaigénylése** iránt. E tárgyban beadvánnyal is fordultunk a forradalmi tanácshoz, illetve az oszlásban lévő T. Szövetkezet vezetőségéhez. Több presbiter ennek a beadványnak megírására felszólították az elnökséget, s 3 tagú küldöttség ment a presbitériumtól a*

Tanácshoz, majd egy másik küldöttség a T.SZ.-hez. A T.SZ.-hez szóbelileg terjesztették be a gyülekezeti ház visszaigénylése érdekében előadott kérést. *Lelkész s főgondnok a Tanácshoz ez ügyben is beadvánnyal fordult, hivatkozván arra, hogy a tulajdonjog eddig is az egyházé volt, a T.SZ. csupán bérelte az épületet, az épület azonban szükséges az egyházi élet folytatásához. Az illetékesek biztató ígéreteket tettek.*”

A biztató ígérek jó érzéssel töltötték el az ügyben eljáró presbitereket. Örültek a lehetőségnek s boldogok voltak, hogy vallási életüket újra nyugodtabb légkörben folytathatják. A megvalósulás már közel volt, így közgyűlést kellett összehívni, ahol egy határozati jegyzőkönyvet készítettek. Fontos volt ez, hiszen ha a tényleges átadásra kerül majd a sor, legyen erről egy □ a közgyűlés által elfogadott □ hivatalos irat is.

1956. december 16.

Határozat javaslat jegyzőkönyve:

*„Egyházközségi közgyűlés megállapítja, hogy az egyház tulajdonát képező **Kossuth u. 17. sz.** házat a gyülekezet presbitériuma és hívei a mások áldoztából vásárolta annak idején, hogy abban híveinek, tagjainak vallás erkölcsi életét, hitéletét egyházas művelődését szolgálja s egyháztársadalmi életét híveinek épülésére biztosítsa s isten dicsőségére ott nyugodtan, zavartalanul folytathassa. Evégből vásárolta s alakított át az épületet annak idején s csupán 1951. július hóban önhatalmúlag költözött be s használta az egyház jogos tulajdonát s évek óta használja is a Petőfi T. Szöv. Megállapítja a közgyűlés, hogy a T. SZ. 1952. január 1 óta a fél évig előzőleg **fizetett „lakbért” sem fizeti.***

Minthogy egyházunk tudomására jutott, hogy a T. Szöv. feloszlik, a vezetőséggel folytatott szóbeli megbeszélések eredményeképpen bizalommal és türelemmel várta egyházunk presbitériuma az épületnek, vagy annak egy részének már a múlt hetekben való átadását a megürülés rendjén, folyamatosan.

Ehelyett meglepetéssel tapasztalta, hogy a T. Sz. elnökség megengedte, hogy az épületben olyan cselekmények történjenek, amiknek egyházi épületben nem volna szabad megtörténnie.

Ezért közgyűlés egyhangúlag úgy határoz, hogy

a.) szeretettel, de a legteljesebb határozottsággal felkéri a Petőfi volt T. Sz. elnökségét, hogy az egyház tulajdonát képező, de 1951. január óta a T. Sz. által használt ref. gyülekezeti házat a T. Sz. feloszlván adják át, az épület kulcsait adják ki a ref. egyház vezetőségének.

b.) A közgyűlés felkéri a T. Sz. vezetőségét, hogy az épület egy részében az utóbbi időben folytatott borkimérést, boreladást szüntesse meg haladé-

talánul, s azokat az ablakkárokat, rongálásokat térítse meg, ill. téríttesse meg.

c.) Amennyiben a T. Sz. vezetősége a megürült egyházi épület helyiségeit nem adja át 3 napon belül az egyház elnökségét közgyűlés felkéri és felhatalmazza, hogy az esetet az egyházmegye Nt. esperesének jelentse, megfelelő intézkedés folyamatosítása végett.”

Az események felgyorsultak. A TSZ és a község vezetése hajlandó volt a Gyülekezeti Ház visszaszállására. Az épület hasznosítására már reális elképzelések és tervek vannak. A presbiterek és a hívők nagyon boldogok, hiszen egy rég várt álmuk válik valóvá.

Ezt igazolja az 1956. december 23-án készült jegyzőkönyv:

„Lelkész Isten iránti hálával jelenti, hogy a dec. 16-án tartott gyülekezeti (egyházközségi!) közgyűlés 2. sz. határozata értelmében a már korábban folytatott tárgyalások a bucsai Petőfi volt T. Szöv. elnökségével **eredményre vezettek. Az épület nagytermének kulcsait máris átadta** elnökségünknek a v. T. Szöv. elnöksége s így e gyűlés már ott (volt) tartandó. A volt T. Sz. vezetősége azt is megígérte, hogy a még folyamatban lévő felszámolási eljárás befejezte után a gyülekezeti háznak többi helyiségét is átadják, mint jogos tulajdonosnak, egyházközségünknek s szolgálhatja egyházi életünket híveink épülésére, lelki javára, Isten nagy nevének dicsőségére.”

Valóban szép karácsonyi ajándékként értesült erről mindenki. Az előzőekben leírtakkal párhuzamosan még egy probléma vár megoldásra:

„...a gyülekezeti ház Kossuth u. oldalán fekvő s egykor is 1951. előtt lakás céljára szolgáló részében az ott lévő 2 szobát, kamrát kitévő lakrész **szolgálati lakásnak** kívánja biztosítani...”

Ezt mindenképpen közölni kellett az egyházmegyével és értesítették a helyi tanácsot is. Erről tájékoztatták a presbitereket 1957. január 1-én. Így ez az információ egy biztos jövőt ígérő évkezdets első megnyilvánulása volt:

„Lelkész előadja, hogy a visszanyert Gyülekezeti Terem, s a birtokba vevendő Ház többi részének biztosítása érdekében elnökség bejelentette egyház megvényének és a helyi Tanács V. B.-nek is, hogy ott szolgálati lakás lesz...”

A hivatalos eljárások sok időt igényelnek, de a folyamat nem állt meg. Egy hónap elteltével újabb fordulat következik:

„Olvastatott a Gyülekezeti Ház ügyében a Közs. Tanács 96/1.-R-1./1957 sz. átirata, valamint a Járási Tanács V. B. V. K. G. csoportja 191/1-1957. sz. értesítése a **gyülekezeti ház teljes visszaadása** ügyében...”

...Elnök Isten iránti hálával jelenti, hogy az elmúlt hó folyamán, s a 105. sz. alatt előadott járási tanács V. B. 191./1 □ 1957. sz. átirata értelmében a

gyülekezeti házba be tudtunk költözni, s Nyíri Károly harangozó és családja elfoglalta szolgálati lakását a Gyülekezeti Ház Kossuth utcai részében s így szolgálatát el tudja látni január 16. óta.”

1957. január 16-tól már lakója van a Gyülekezeti Háznak a harangozó személyében. Azért gondok voltak az épülettel. Erről tanúskodik egy január 17-én kelt jegyzőkönyv is.

Jegyzőkönyv

Felvétetett 1957. január hó 17-én Bucsán, a Ref. Gyülekezeti Ház átvételekor. Jelen vannak Nt. Tömöry Lajos ref. lelkész, Zsombok György főgondnok, Komoróczki János presbiter és Nyíri Károly harangozó, id. Nyíri Kálmán egyháztag.

A feloszlott Petőfi T. Szövetkezet vezetősége által már korábban átadott nagyterem, s a most átadott többi helyiség igen elhanyagolt állapotban van, 8 ablakráma hiányzik, a bele való 13 kis és 15 nagy ablakkarika hiányzik, úgyszintén a nagyterem egyik ajtajából 3 kicsi (ajtó-ablak) karika.

Nem adta még át a T. Sz. a padlást, a vegyi-szobát s a hátsó színt, ami lelakatozva garázs-színnek használtatott.

A T. Sz. nem tudta átadni a nagy és a ki kaput, mely helyébe egyháznak csináltatni kell új nagykaput, kiskaput.

A hátsó kerítésnél 2 m drótanyag pótlendő.

Az épület utcára néző 2 ajtaja befalazandó illetve a folyosóra átrakandó, mert a harangozó lakás így lesz lakható. Szükséges egy közfal kivétel, ajtója feleslegessé válván, a nagyteremben, 2-ik ajtónak visszahelyezhető, mert onnan lett kivéve.

A villanyt a T. Sz. bevezettette minden helyiségbe.

Bucsá.

Nyíri Károly

Zsombok György

Tömöry Lajos

Harangozó

főgondnok

ref. lelkész

Gondokkal és problémákkal ugyan, de a Gyülekezeti Ház immár teljes egészében újra a református hívők rendelkezésére állt. Ki is használták, hiszen télvíz idején mégiscsak jobb volt egy fűtött helyiségben összejönni. A terem használatával párhuzamosan a szolgálati lakás is be lett lakva.

A boldogság azonban nem sokáig tartott. Az épületet újra el akarták venni a közösségtől. Ebbe nem tudtak belenyugodni, így a határozat ellen fellebbezést nyújtottak be a Megyei Tanácshoz. Az 1957. szeptember 13-án beküldött fellebbezést a Megyei Tanács V. B. Ig. Oszt. nov. 29-én kelt 1220-2/1957. sz. határozatában egyértelműen elutasította. Ez hidegzuhanyként érte a reformátusokat. Az épület visszaadásáról az 1958. január 5-ei dátummal készült presbiteri jegyzőkönyv számol be:

„Lelkész jelenti, hogy

1.) a dec. 8-án hozott 208/1957. sz. határozat alapján a gyűl. ház nagytermét dec. 9-én az egyház vezetősége, presbiteri bizottság jelenlétében a kulcsért jelentkező Tanácsi Bizottságnak (Nyilas Péter V. B. titkár, Verik Lajos közs. gazda) **átadta, kiürítve.**

2.) Hivatkozva a m. Tanács 1220-2/1957. határozatára mely szerint a lakásnak használt rész **továbbra is lakásnak** használható.”

A megjelent tanácsi képviselők viszont jelezték, hogy tavasszal át kell adni majd a lakásként szolgáló részt is.

Egy szép álom romba dőlt. A hatalom újra elvette a vallás gyakorlására használt épületet, ezzel csorbítva a helyi hívőknek a vallásuk gyakorlásához való jogukat.

Az élet megy tovább s a remény újra és újra feltámad. Nem tudott bele nyugodni a közösség, hogy jogos tulajdonukat minden ésszerű indok nélkül elveszik tőlük. A helyi hatalmasságok így próbálták megfélemlíteni azokat, akik továbbra is templomba járók voltak, akik továbbra is kiálltak hitük mellett. Nyilván nehéz volt számokra ez a megpróbáltatás, ezt jelzi az is, hogy szép lassan csökkent az istentiszteleteken résztvevők száma.

Pár év múlva azonban egy új lehetőség, egy biztató ajánlat érkezett. Bár nem erre számítottak, de a kisemmizéstől ez is jobb volt:

1960. január 3.

Nyakó István főgondnok arra vonatkozólag tesz bejelentést, hogy tudomása szerint az egyháznak a Kossuth u. 19. sz. alatti házas belsőségét, amit évek óta használ a T. SZ. most **meg akarja venni.** Ha ez a hír valónak bizonyulna, úgy a presbitérium már most úgy határoz, hogy a vételárat a templomkertben építendő harangozó lakás és gyülekezeti terem építésére használná fel.

Ígéretesnek mondható ez a hír és döntenek is arról, hogy a bevételt mire kellene fordítani. A tárgyalások megindulnak a témában.

1960. június 26.

„Kiss Gyula gondnok bejelenti, hogy a bucsai Alkotmány T. Sz. Vezetőségével folytatott szóbeli tárgyalás során azt a kérdést intézi a Presb.-hoz, hogy hajlandó lenne-e a bucsai ref. Egyház a tulajdonában lévő s jelenleg a T. Sz. használatában álló Kossuth u. 19. szám alatti házasbelsőséget a T. Sz.-nek örök áron eladni? Lp. elnök kéri a Presb.-t, hogy a felvetett kérdésre névszerinti szavazással határozatilag adjon feleletet.

Presb. névszerinti szavazás során hozott egyhangú határozatában kimondja, hogy a kérdéses objektum eladására az egyházi főhatóság jóváha-

gyásától feltételezetten (...?) hajlandó. Megvásárlás esetére **85.000, azaz Nyolcvanötezer ft. vételárat állapít meg.**”

A lehetőség adott arra, hogy ha már az épületet nem adják vissza, legalább valami kártérítést azért kapjanak érte. Bízató volt a megbeszélés, amely olyan kitételt is tartalmazott, mely szerint a felépítendő harangozó ház építéséhez az anyagszállításba is segítséget nyújt a T. Sz.

1960. szeptember 5.-én vasárnap délelőtt 11 órakor:

*„Lelkipásztor elnök jelenti, hogy az Új Alkotmány T. Sz. Vezetősége a Kossuth u. 19. sz. házasság belsőség megvételére érdemi választ nem adott. A megvételére a Kossuth T. Sz. is bejelentette igényét, **de mindkét T. Sz. vezetősége hallgat.**”*

A végső hidegzuhanyt, amely már talán jegesnek is mondható a következő év márciusában kapta meg a presbitérium:

1961. március 5.

*„Lelkipásztor elnök bejelenti, hogy a Községi Tanács V. B. értesítette, hogy az egyház tulajdonában lévő Kossuth u. 19. sz. alatti házat, melyet a Kossuth T. Sz. évek óta bér nélkül használ utólagos államosítással államosítja a **T. Sz. javára bekebelezi.** Kérte a határozat átadását a főgondnoknak és gondnoknak, hogy azt egyházi főhatóságnak bejelenthesse.”*

1971. szeptember 25.

*A gondnoktársakkal való megbeszélés és az esperes engedélyével a lelkészlak kis átalakításával lehetővé lehet tenni, hogy **ismét legyen gyülekezeti helyiség** a kárpótlás nélkül elvett épület után.*

Végül a lelkészlak egy részét alakították át egy gyülekezeti helyiséggé.

ÚJ TERVEK, ÚJ ELKÉPZELÉSEK

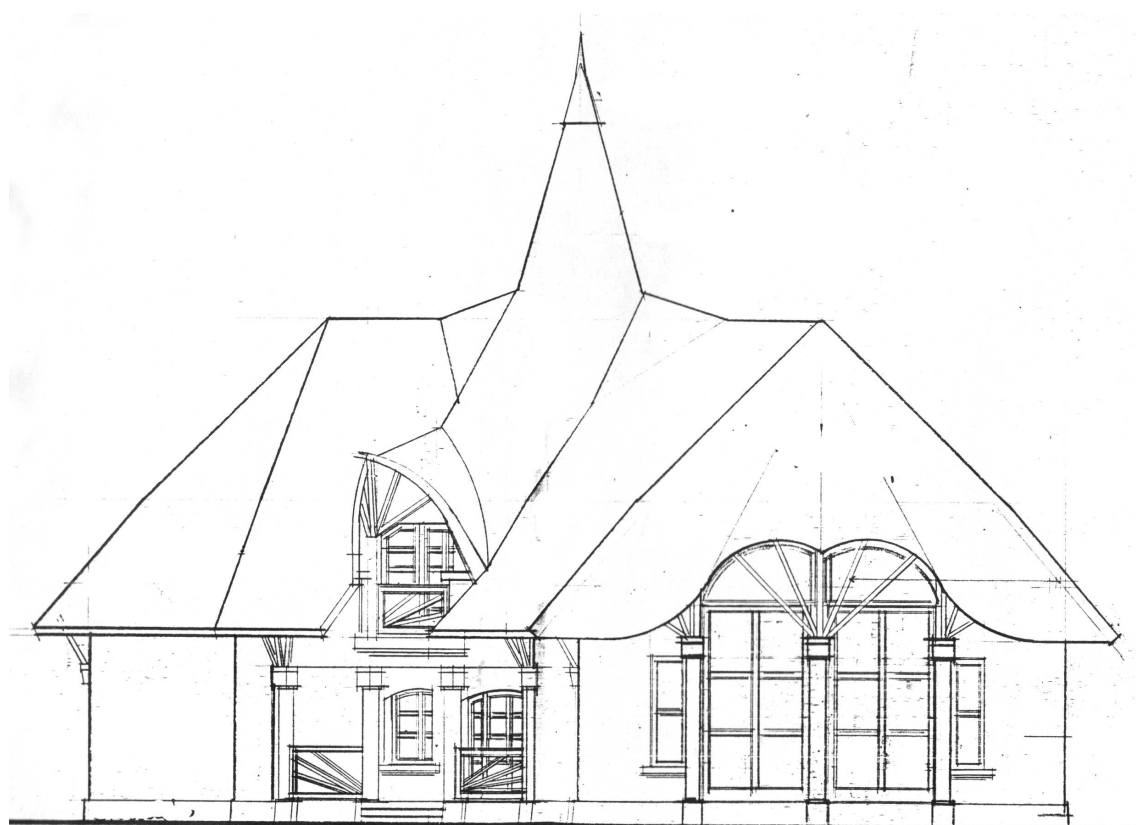
A Gyülekezeti Ház megvalósításáról nem mondtak le a bucsai hívők. Még mindig él bennük a remény – bár már erősen megfogyatkoztak – hogy egyszer majd felépül és használatba kerül.

Kezembe került egy – Kovács Zsolt építésmérnök által megálmodott – tervrajz, amely 1993-ban készült. Ezen már láthatjuk a továbblépést, a célzott megvalósítást. A templomkertbe elképzelt kétszintes épület nemcsak a hívők által szervezett összejövetelekre szolgálna, hanem egyben vendégház is lenne, ahol el lehetne szállásolni az ide érkező egyházi előljárókat, vagy éppen turistaként errefelé utazókat. A földszinti részen lenne az iroda, egy gyülekezeti terem, teakonyha és mosdó helyiségek. Az emeleti részen is lenne egy gyülekezeti terem és még négy vendégszoba fürdővel és zuhanyzóval. Ideális egy kisebb társaság elszállásolására.

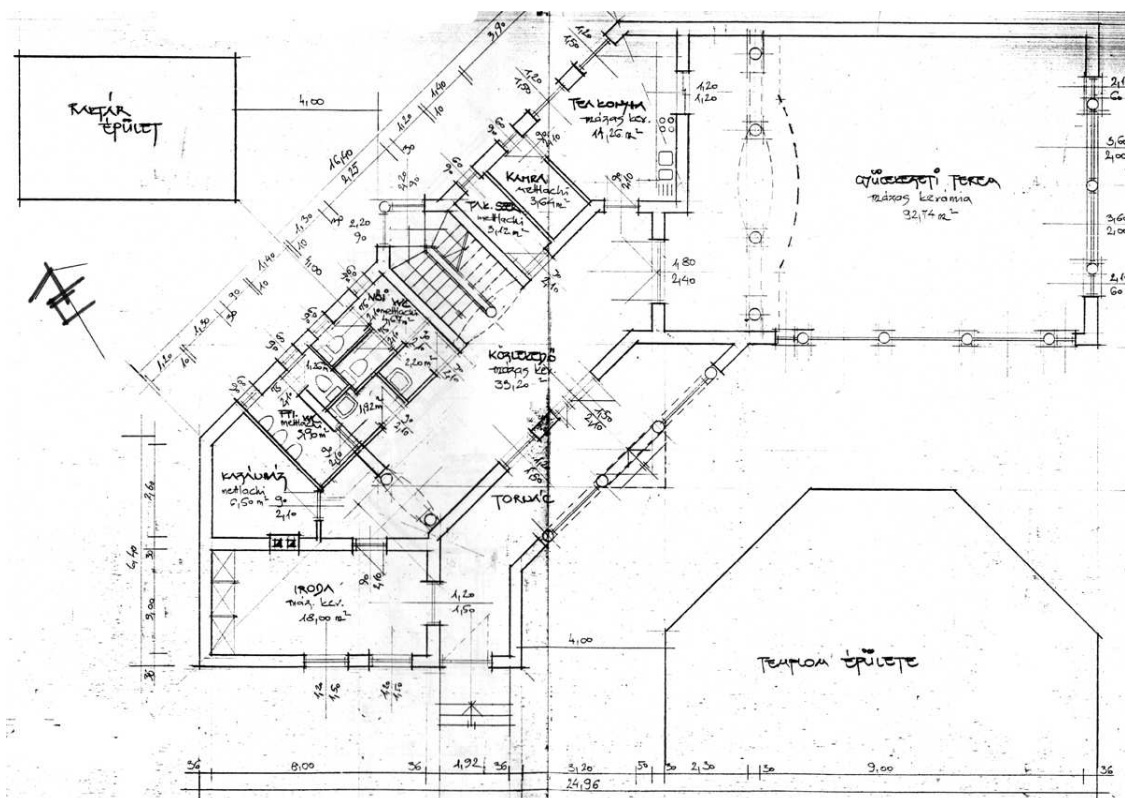
Kapcsolat lenne ez az épület az egyház és a civil társadalom között.

A Gyülekezeti Ház elhelyezkedése

A Gyülekezeti Ház a Szabadság utca felől nézve

A gyülekezeti termekben lehetne előadásokat, kongresszusokat, kiállításokat szervezni. A templom közelsége pedig magához vonzaná azokat, akik nyitottak a hit világára. A jövő a mi kezünkben van! A megvalósítás is csak rajtunk múlik, hiszen a lehetőségek adóttak, csak élni kell velük.

PRESBITERI JEGYZŐKÖNYV I.

1949. OKTÓBER. 8-TÓL – 1956. NOVEMBER 4-IG

Kálvin János írta az Institutiójában: „*Presbiter lehet a gyülekezet minden derék, istenfélő és igazságos tagja, aki az istentiszteleten rendszeresen részt vesz és az úrvacsorával rendszeresen él, aki az egyház érdekében tevékenykedik, aki az egyház rendtartásait és határozatait tiszteletben tartja és tiszteletre méltó családi életet él.*” Az előbbieket figyelembevételével lett megválasztva itt Bucsatelepen is minden presbiter. Maga a presbiter szó jelentése „vén”, vagy „idős”, mégse csak ilyen korú embereket választottak meg erre a feladatra. Ugyanis maga a kifejezés azt is sugallja, hogy bölcs és megfontolt, nagy élettapasztalattal rendelkező személyről van szó. A presbiterek az egyházban azok a közösség által választott testületek, amelyek egy adott gyülekezet szellemi-anyagi ügyeit intézik. Szükség van erre, hiszen egy közösség irányítása sok feladattal és természetesen felelősséggel jár.

Bucsatelep református közössége is az előírásoknak megfelelően választotta ki soraiból azokat, akik méltóak voltak a gyülekezet anyagi és szellemi irányítására. A presbiterek vezetője a lelkész és a gondnok. A feladatuk mindenképpen felelősségteljes, hiszen az egyház költségvetési és világi gazdálkodásáról ők döntenek. Természetesen az egyházi ügyekben is volt szavazati joguk, egyházkerületi tisztségviselők, egyházparlament, vagyis a zsinat tagjainak megválasztásában.

Nagyon sok függött a munkájuktól és a határozatuktól. Azonban a külső főleg politikai tényezők nagyon sokszor akadályozták az egyház szabályos működését. Ez ellen sajnos még a presbiterek se tudtak változtatni, bár mindent megtettek a gyülekezetük érdekében.

A presbitérium évente többször összegyűlt, hogy a működéshez elengedhetetlen döntéseket meghozzák. Kivételes esetekben is összehívták a presbitereket. A gyűlésekről mindenkor jegyzőkönyv is készült. Ez alapján ők maguk is vissza tudtak nézni az elmúlt eseményekre, ugyanakkor igazolásul is szolgált a meghozott döntések okairól.

Fontosnak tartom, hogy a jegyzőkönyvekből azokat a részeket bemutassam, amely híven tükrözi a napi gondokat, a vallás gyakorlásának nehézségeit, a harcot, amelyet a polgári hivatalokkal kellett folytatni, s a küszködést, amelyet a hívőkkel kellett folytatni bizonyos esetekben. Természetesen a jegyzőkönyvekből csak érdekesebb részeket ragadtam ki, ugyanakkor a személyekre vonatkozó megjegyzéseket, panaszokat, amelyek egy ilyen

alkalomkor felvetődött figyelmen kívül hagytam. Ugyanis nem a magán-személyek problémái a lényegesek, hanem a közösség, a gyülekezet élete, működése, a gondok felbukkanása és annak megoldása.

Nem egy szórakoztató olvasmány ez a fejezet, de a hitelesség megkívánja, hogy ezeket a templom és az egyház történetének feldolgozásakor bemutassam. Ugyanakkor tájékozódhatunk arról, milyen nehézségekkel kellett megküzdeni a gyülekezetnek és a vezetőiknek az elmúlt időszakban az egyház fennmaradásáért.

Bizonyára a kezdetektől lett vezetve jegyzőkönyv, de a világháború alatt nagyon sok iratot megsemmisítettek az itt állomásozó szovjet csapatok katonái. Nem volt olyan személy, aki időben eldughatta volna előlük a fontosabb iratokat vagy nem is gondoltak arra, hogy ilyen sorsuk is lehet ezeknek. A hiány bizony nagyon sok értékes adat megismerését lehetetlenné teszi, de a későbbi iratok megléte valamennyire kárpótol bennünket.

Kivonat

*a Bucsatelepi ref. egyháztanács 1928. dec. 23.-án
tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.*

50. szám.

*Lelkész felkéri egyháztanácsot, hogy a Lombotz
Györgyné által ajándékozott díszes urasági
korlátterítő értékeit állapítsa meg a leltárba
való felvétel végett.*

*Egyháztanács elismeré-
sét és köszönetét fejezi ki Lom-
botz Györgynének a templomun-
ka "ékesítő" szép adományáért.
Az adományozó hitbizottságát és
áldozatkészségét, mint követésre-
mélto példaadást jegyzőkönyvé-
ben megörökíti.*

*A díszes kiállítási bárony-
terítő leltári értékét 80 pengőben
állapítja meg.*

Bucsatelep 1929. márc. 18.

*Bucsaidászló
lelkész.*

1928. december 23-án készült jegyzőkönyvi kivonat

Szerencsés véletlen, hogy néhány jegyzőkönyv kivonata megmaradt, s legalább ez alapján is bepillantathatunk azokba az időkbe is. A segítőkészség a templombelső szépítésére megtapasztalható ezekből a részletekből. Itt is kimagaslik az, miszerint a közösség előjárói, a presbiterek példaértékű cselekedeteivel hívta fel magára a figyelmet.

Erről tanúskodik az 1928. december 23-án készült jegyzőkönyv is, mely megemlíti, hogy Zsombok Györgyné bársony úrasztali korlát terítőt készített és adományozott a templomnak. 80 pengőre értékelték.

Az élet azonban más gondokat is létrehoz. Bármennyire is szolgálatkész egy hívő, aki lehet akár presbiter is, nem tud mindent magára vállalni, amit szeretne. Ilyen volt Zsombok György, aki nemcsak az egyháznál, de a közéletben és az üzleti életben is vállalt feladatokat. Ismert az ő tevékenysége s mint olyan személy, akiben a falu minden tagja megbízik, kénytelen felvállalni olyan feladatokat, amelyek előbbre viszik ennek a kis településnek a fejlődését minden szinten.

Tudjuk róla, hogy egyik kezdeményezője volt annak, hogy Bucsatelep kiváljon Füzesgyarmattól s önálló községgé alakuljon. Mindemellett a faluban létrejött egyesületek munkájában is oroszlánrészt vállalt. Megterheltsége miatt 1929. október 13-án tartott presbiteri gyűlésen felmentését kéri gondnoki tisztségéből. Meg is indokolja kérését, mely szerint egyéb elfoglaltságai miatt már nem tudja elvállalni a gondnoki feladatokat, főleg annak azt a részét, mely szerint az egyházadó beszédéséért házról-házra kell járnia. Érthető ez a kérés, hiszen a sok-sok feladat közül ez a legmegterhelőbb s a legtöbb időt igénylő. Ezt ő így fogalmazza meg: *„Bár a szorosan vett gondnoki kötelességeket továbbra is szívesen teljesítené, de az egyház jól felfogott érdekében készséggel átengedi helyét annak, aki a több időt szentelhet a sok nehézséggel járó adóbeszédésnek.”*

Lemondását elfogadják, s egyben értékelik a több mint 10 éves gondnoki munkáját. kihangsúlyozzák, *„Nemcsak az egyház külső építésében vette ki méltó részét, de a lelki élet megújulása körül is maradandó érdemei vannak.”* Ez csak egy jegyzőkönyv, de máris rengeteg adat került a birtokunkba. Először Zsombok György községi bírót ismerhetjük meg, s mindazt, amit a közösség érdekében magára vállalt. Bírói feladatai mellett a helyi szövetkezetnek is ellátja a pénztárosi feladatait. Ez azt is közvetíti számunkra, hogy az 1920. szeptember 25-én megalakult Bucsatelepi Hitelszövetkezet egyik részvényese s egyben pénztárosa volt. Megtudhatjuk a jegyzőkönyvi kivonatból, hogy az egyházadó beszédése milyen nehézségekkel járt. A házról-házra járás azt is sugallja, hogy a szegénység miatt bizony többször is el kellett menni egy-egy családhoz.

Kivonat

a bucsatelepi ref. egyháztanács 1929. okt.
13-án tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

34. szám.

Zsombok György gondnok előadja, hogy mint községi bíró és szövetségi pénztáros sok-irányú elfoglaltsága miatt a legjobb akarat mellett sem teheti meg, hogy a régebbi eredményeknek bizonyított gyakorlat szerint házról-házra járva teljesítse az egyházi adóbeszedést. Bár a szorosan vett gondnoki kötelességeket továbbra is szívesen teljesítené, de az egyház jól felfogott érdekében készséggel átengedi helyét annak, aki több időt szentelhet a sok nehézséggel járó adóbeszedésnek. Kéri lemondásának elfogadását.

Egyháztanács sajnálat-
tal tudomásul veszi Zsombok György
lemondását, ki a gondnoki teendő-
ket 1918. dec. 15-e óta megszakítás
nélkül hűséggel és nagy buzgósággal
végzte. Az ő gondnoksága egyházunk
történetében korszakalkotó jelentőse-
gű. Különösen nevezetes ez idő alatt
a templomépítés, melynek folyamán
Zsombok György buzgó fáradozásával
és áldozatkészségével jó példaadással
járt az egyháztagok előtt minden-
ket serkentetett kötelességük teljesíté-
sére. Nemcsak az egyház külső építé-
sében vette ki méltó részét, de a lelki-
élet megújulása körül is maradandó
érdemei vannak. Az ő házával tarto-

tott a legelső bibliaköri összejövétel
1921. nov.-ben. Az áldozatkészség-
ben és a templom skorgalmas látó-
gatásában nejevel együtt meg nem
halkadott. Miért is egyháztudós
elismerését és közönetét fejezi ki,
s érdemeit jegyzőkönyvileg megöröki-
ti. Életére s további közhasznú
működésére Isten áldását kéri.

Pücsötelep 1929. okt. 29.

Pücsödlány
lelkész.

1929. október 13-án tartott gyűlésen készült jegyzőkönyv kivonata

Zsombok György ugyan megvált ugyan gondnoki tisztségétől, de az egyházhoz való viszonya ezek után sem gyengült. Éppen olyan lelkesedéssel és hitvallással támogatta egyházát, mint annak előtte.

Az előző fejezetben már bemutatam egy jegyzőkönyvet, amelyben Zsombok György és Kovács György szeretetvendégség címen pénzt gyűjt a Gyülekezeti Ház javára. Ez derül ki az 1937. március 26-án tartott presbiteri gyűlésen.

Alig két hónap múlva ismét ez a két személy kerül a gyülekezet reflektorfényébe. Ugyanis a templom kifestését vállalták magukra. Természetesen nem úgy, hogy ők vették kezükbe a meszelőt, hanem mesterembert hívtak ennek a feladatnak az elvégzésére. A jegyzőkönyv a templom „díszes kifestését” említi. Ez nem egyszerű meszelés volt, hanem a legendás csillagokkal díszített mennyezet elkészítését.

Sajnos egy későbbi felújításkor ezt a különleges látványt megszüntették, hiszen egyszerű fehér meszelés mögé került a csillagos égbolt. Az idők során azonban a mészréteg egyes helyeken meggyengült, így elő-elő bukkannak a kékségre festett ezüst csillagok. Mikor ez a könyv íródik, éppen felújítják a templomot. Javasoltam, hogy ennek a régi díszítésnek egy részletét szabadítsák ki, hogy ismét látható legyen. Remélem sikerült!

Kivonat

a bucsatelepi református egyháztanács 1937. május 9-én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

27. szám.

Lelkés jelentő, hogy Zsombok György és neje, továbbá Kovács György és neje Templomunk díszes kifestését egyházunk minden tagjának nagy öröme és meglepésére a költségek közös fedezésével végeztették el. A kifestés 120 pengőbe került. A fuvarát, melynek értéke 10 P. Zsombok György teljesítette. A 6 pengő értékű tejet közösen szállították.

Egyháztanács örömmel veszi tudomásul lelkész jelentését. Elismerését és hálás köszönetét nyilvánítja Zsombok György és Kovács György presbitereknek és feleségeiknek, akik míg egy-évről szép adományokkal Isten dicsőségét munkálták, s nevüknek egyházunk történelmében maradandó emléket szereztek, — másrészről buzgó áldozatkészségükkel egyháztagjaink előtt követésre méltó, szép példát mutattak. — Egyháztanács rájuk és családjukra az Isten megsegítő kegyelmét és gazdag áldásait kéri.

Elrendeli egyháztanács, hogy ezen adományok — Zsombok György és neje 73-P., Kovács György és neje 63-P. az egyház Aranykönyvébe bejegyeztessenek.

Bucsatelep 1937. május 15.

P. Mezővárosi
lelkész.

Csillagok a karzat fölött

Csillagok és a díszítése jól látszik a szószék fölött

A templom kifestése, látványos csinosítása évtizedekig dísze volt a református templom belsőjének. A hívők csodálták s megszerették az égboltot jelképező kékségen ragyogó ezüst csillagokat. Évtizedekig ott ragyogtak az istentiszteletek és az összejövetelek alkalmával, ezzel is méltóságteljessé és misztikussá téve az itt lezajló istentiszteleteket, esküvőket, kereszteléseket, konfirmálásokat.

Meghatódva és a múlt szépségeit felidézve emlegetik azok a hívők, akik még látták ezeket a csillagokat ragyogni.

A régi presbiteri gyűlésekről sajnos több feljegyzés nem maradt fenn.

1949-től találkoztam ismét feljegyzésekkel. A gyűléseken elhangzottak egy erre a célra vásárolt könyvbe lett megörökítve. Most ezekből választom ki azokat, amelyek érdeklődésre tarthatnak számot, illetve az egyház történetének, történelmének egyes állomásait ezen belül is a felmerült problémákat mutatják.

A presbiteri jegyzőkönyv borítójának címkéje

Jegyzőkönyv

Felvétetett Bucsán, a belmisszió bizottság 1949. évi október 8-án tartott ülésében.

Jelen annak: Tóth Kálmán lelkész, Zombok György főgondnok, Z. Nagy Lajos gondnok, Kovács György, Nagy András, Csekey Tibor presbiterek.

426 sz.

Lelkész-elnök az ülést bibliaolvasással és imádsággal megnyitja.

427 sz.

Tárgyaltatott 1949. október 31-től 1950. március 15-ig terjedő időre a missziói munkarend.

Belmissziói bizottsági munkarendet az alábbiakban állapítja meg s elfogadás végett presbitériumhoz felterjeszti:

Hétfőn délután 6–7-ig fiúk részére vallásos előadás. Vezető a lelkész.

Kedden délután lányok részére 4–5-ig vallásos előadás; vezeti lelkész és foglalkozik velük a lelkész neje is.

Szerdán este 6–8-ig mindenki részére vallásos estély. Vezeti: lelkész. Ifjúsági és iskolás gyermekek szavalnak.

Pénteken délután 6–7-ig mindenki részére bibliaóra; vezeti lelkész.

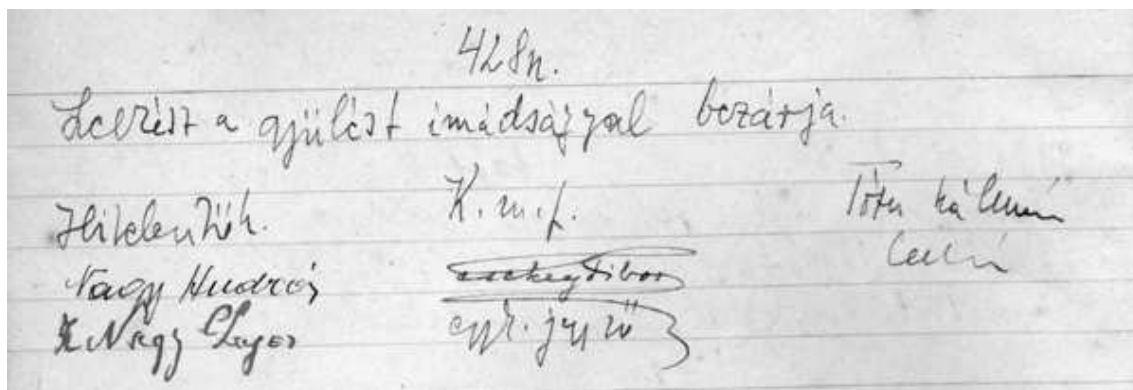
Vasárnap délutáni istentisztelet után – ha nagy hideg nincsen – gyermekek részére vasárnapi iskola és gyermek-istentisztelet.

Állandó beteg és családlátogatás. Havonta egyszer házi istentisztelet.

428. sz.

Lelkész a gyűlést imádsággal bezárja.

K.m.f.

A hitelesítők, a jegyző és a lelkész aláírásai

A munkarend fontos volt a lelkész és a gyülekezet számára. Ebben lett meghatározva azok a vallási és egyéb feladatok, amelyeket az elkövetkezendő időben el kell végezni, meg kell valósítani. Ennek alapján fel tudott mindenki készülni a rendezvényekre, a hitbéli feladatokra.

A helyi működés mellett az egyházmegye dolgaira is oda kellett figyelni. Mivel az egyház demokratikusan működik, így a tisztségviselők megválasztására is volt hatáskörük. Ez kitűnik a következő jegyzőkönyvrészletből.

1949. október 9.

Jelen vannak: Tóth Kálmán lelkész, Zsombok György főgondnok, Bracsok Mihály, Gombos János, Gyarmati József, Hőgye Sándor, Kovács György, Ludányi Ferenc, Madar József, Nagy András, Z. Nagy Lajos, Szabó János, Tóth Gábor, Csekey Tibor presbiterek.

...Az előző napi gyűlés anyagának az ismertetése és elfogadása....

...Majd szavaznak a püspöki tisztségre. Péter János budapesti Philadelphi Diakónissa intézeti lelkészre adja le szavazatát.

1907-ben a bucsatelepi gyülekezet a békésbányai egyházmegyéből átkerült a hevesnagykunságiba. Indokuk az volt, hogy a lelki gondozás szempontjából könnyebben lehet megoldani a lelkészek Bucsatelepre utazását a távolságok miatt. Ugyanis eddig Füzesgyarmatról érkezett a lelkész, ami 27 km távolságra van, s az útviszonyok is borzasztóak voltak, főleg sáros idő-

ben míg az új helyre való csatlakozást követően Karcag gondoskodott a lelki élet megerősítéséről. Az eltelt esztendők során megváltozott a hívők s így a presbitérium véleménye is. Ezért 1952-ben úgy határoztak, hogy viszszaakérlik magukat a Békés megyében működő egyházmegyébe.

1952. március 30.

560 szám

*Tárgyaltatott a Hevesnagykunsági Egyházmegye Nagytiszteletű Espere-sének 487/1952.sz leirata, melynek rendelkezése az egyházi közigazgatás szempontjából szükségessé teszi, hogy az egyházmegye területe egybeessék a közigazgatási megye területével. A bucsai egyházközség Békés megye területén fekszik, viszont a Szolnok megye területén lévő Hevesnagykunsági Egyházmegyéhez tartozik. **Célszerű tehát az egyházközösségnek a Hevesnagykunsági Egyházmegyből történő kiválása és a Békési Egyházmegyéhez való csatolása.***

Presbitérium egyhangúan névszerinti szavazatával a fentiekre való tekintettel elhatározza a Hevesnagykunsági Egyházmegyből történő kiválását és ugyanakkor tisztelettel kéri Felsőbb Egyházi Hatóságtól ennek, valamint a Békési Egyházmegyébe történő felvételének jóváhagyását.

Több tárgy nem lévén, lelkészelnök a gyűlést imádsággal bezárja.

Hitelesítők: Kecse József

Tóth Kálmán lelkész

Kmf. jegyző

A kérés teljesítve lett, így Bucsá református gyülekezete ismét abba az egyházkerületbe tartozott, ahol egyébként közigazgatásilag is működött a település.

Jegyzőkönyv

Felvételezett Bucsán a ref. egyház presbitériumának 1952. július 13-án tartott gyűlésen.

Jelen vannak: Tóth Kálmán lelkészelnök, Zsombok György főgondnok, Z. Nagy Lajos gondnok, Bracsok Mihály, Gyarmati József, id. Kecse József, Nagy János, Nyakó István, Szabó János, Tóth Gábor presbiter.

562.sz.

Lelkészelnök a gyűlést bibliaolvasással és imádsággal megnyitja.

563. sz.

Törvényes egybehívás a jelenlevők számbavételével megállapítást nyert.

564.sz.

Jegyzőkönyv hitelesítésére felkéretnek Gyarmati József és Z. Nagy Lajos presbiterek.

565.sz.

*Lelkészelnök bejelenti a Békési Egyházmegye Esperesének 427/1952. sz. alatt kiküldött értesítését, amely szerint Egyházközösségünk 1952. július 1-től kezdve az egyházkerületi döntés folytán a **Békési Egyházmegyébe tartozik.***

Presbitérium a bejelentést tudomásul veszi.

566.sz.

LXXXI sz. esperesi körlevél 430/1952.sz. rendeltetése értelmében szavazni kell 3 lelkészi és 2 világi tanács bírói tisztségre.

Presbitérium egyhangú névszerinti szavazással alábbiakra adja szavazatát: Lelkészi tanácsbírók: Szabó Dániel Református Kovácsháza, Besztercey László Geszt és Téglás Ferenc Mezőgyáni lelkészek. Világi tanácsbírók: Jakó István gyulai lakos és Végh András ny. mezőgyányi tanító.

567.sz.

Több tárgy nem lévén, Elnök a gyűlést bezárja.

Hitelesítők: Gyarmati József

Z. Nagy Lajos

Tóth Kálmán lelkész

A presbiteri jegyzőkönyvben leírtak alapján megismerhetjük az egyház pénzügyi helyzetét, a gazdálkodás nehézségeit. A perselypénzből befolyó összeg olyan kevés, hogy alig-alig lehet a mindennapi teendőket elvégezni. Az egyház működéséhez is kell anyagi fedezet, hiszen akár az ingatlan (lelkészlak, templom,) fenntartása és karbantartása pénzt igényel. A bucsatelepi majd bucsai lakosság szegénysége itt is megmutatkozik. Az egyházhoz befolyó adományok nem fedezik a felmerülő költségeket. Pénztartalék ezáltal nem keletkezik, így az olyan váratlan feladatokat, amelyek költségekkel járnak, nem tudják elvállalni. Ez igazolódik az alábbi feljegyzésben is.

1952. október 19.

581. sz.

Lelkészelnök felolvassa, megmagyarázza a 84.ik számú esperesi körlevelet, melyben az van, hogy nov. 1-én reggel 9 órákor Békéscsabán egyházmegyei közgyűlés. A nagytiszteletű Esperes Úr nyomatékosan felhívja a presbitériumot, hogy nem lelkészi jellegű képviselőit erre a gyűlésre okvetlenül küldje ki.

*Presbitérium elsősorban az egyház gondnokát hallgatja meg, aki kijelenti, hogy **az egyház pénztára teljesen üres**, de még kilátása sincsen arra, hogy a gyűlésre kiküldöttek útiköltsége biztosítva legyen. A presbitérium tagjaival pedig amúgy is sokféle gondja, baja van, hogy bármennyire sze-*

retnének néhányan a közgyűlésen részt venni, de 70-80 ft békéscsabai személyenkénti **autóbusz útiköltséget nem tudnak a magukéból előteremteni.** Éppen azért bár nagy sajnálattal, de presbitérium úgy határoz, hogy a közgyűlésre nem lelkészi képviselőt nem küld.

Szomorú dolgok ezek, de a pénzügyi helyzet valóban katasztrofális volt. Sajnos ez a gazdasági mélypont végigkíséri az egyházak működését. Az emberek a saját élvezeti cikkeikre rengeteget költenek, de a gyülekezet életben maradása nem mindenkit érdekel.

Az élet azonban megy tovább. Az évek múlnak, s a szolgálatot végző lelkész életkora miatt kéri nyugdíjazását. Tóth Kálmán nagyon sokat tett minden szinten a bucsai egyházért. Próbálta egyben tartani a gyülekezetet. Nagyon sokat küszködött az egyház vagyonának növeléséért, és értékeinek megőrzéséért. Nyugdíjazása azonban újabb gondok elé állítja a presbitériumot is. Amíg nem találunk megfelelő utódot, addig helyettes lelkészként folytatja munkáját. Úgy nézett ki, hogy végül sikerül megtalálni Tömör Lajos személyében az új lelkészt.

1956. év

Felvételezett Bucsán a ref. egyház presbitériumának 1956 évi január hó 15-én tartott ülésében.

Jelen vannak: Tóth Kálmán h.lelkész elnök, Zsombok György főgondnok, id. Szabó János, Hőgye Sándor, Ladányi Ferenc, Kocka András, Nyakó István, Tenkés Sándor, id. Kecse József, Török Antal, ifj. R. Tóth István, Károlyi Gyula, Bracsok Mihály, Id. Madar József, ifj. Tóth Gábor, Óvári János, Komoróczy Pál presbiterek.

681.sz.

H. lelkész elnök bibliaolvasással és imádsággal megnyitja.

682.sz.

Törvényes egybehívás a jelenlevők számbavételével megállapítást nyert.

683.sz.

Jegyzőkönyv hitelesítésére felkéretnek: Óvári János és Török Antal presbiterek.

684. sz.

Tárgyaltatott a nyugdíjazás folytán megüresedett lelkipásztori állás betöltésének előkészítése.

*Presbitérium egyhangúan névszerinti szavazattal úgy döntött, hogy a nyugdíjazás folytán megüresedett lelkipásztori állásra nagytiszteletű **dr. Tömör Lajos Csorvási lelkipásztor Urat bemutatkozó szolgálatra meghívja.** Egyben kéri, hogy idejövételét előre tudassa, hogy az a templomi szószékről már az előző vasárnap kihirdetve legyen.*

685.sz.

Tárgyaltatott, hogy a régi rozoga ócska lelkészlakás helyett teljesen újat ki épített és ki vett meg Bucsán egy másik épületet az egyháznak?

Presbitérium teljesen egyhangúan igazolja és bizonyítja, hogy a lelkészlakást és a másik épületet is tisztán világi segélyekből Tóth Kálmán lelkész épített és vette meg. Úgy az építkezésben, mint a vételárban sem a gyülekezetnek, sem a felsőbb egyházi hatóságnak egy fillérje sincsen. Ezért a nagylelkűségért Tóth Kálmán lelkésznek presbitérium utólagos legmélyebb hálaát és köszönetét fejezi ki és emlékét jegyzőkönyvben megörökítik.

686.sz.

Tárgyaltatott Tóth Kálmán lelkésznek 1952 és 1953 évről elmaradt helyi járandóságának megfizetése, valamint az is, hogy özv. Győri Jánosné harangozónak lelkész 1955-ben a havi 50 Ft harangozói fizetést, vagyis összesen: 600Ft-ot, a sajátjából fizetett ki, hogy egyház majd ezt is megtéríti.

Presbitérium elismeri, hogy Tóth Kálmán lelkésznek fenti évekről bizonyos összeggel tartozik. Azért ígéri, hogy amennyiben mód lesz rá, ha talán esetenként is elmaradt járandóságát is megtéríti.

687.sz.

H. lelkész beterjeszti az 1955. évi számadást.

Presbitérium az 1955 évi számadást: 5616Ft. Kiadással is: 5617Ft.

Bevétellel is 1Ft maradvánnyal elfogadja.

688.sz.

Több tárgy nem lévén h. lelkészelnök a gyűlést imádsággal bezárja.

Hitelesítők:

Török Antal

Tóth Kálmán lelkész

Mint a jegyzőkönyvből kiderül, Tóth Kálmán lelkészként a saját járandóságából is fejlesztette az egyházat. Úgy néz ki, hogy a kiürült egyházi pénztárból nem lehet se az általa befektetett összeget, de még a járandóságát se kifizetni. Sajnos még egyéb kifizetések is függőben vannak.

Ebbe a helyzetbe kerül majd bele az új lelkész. Nem tudni, mennyire volt tájékoztatva.

1956. január 29.

692. sz.

Presbitérium egyhangú, névszerinti szavazással a nyugdíjazás folytán megüresedett lelképásztori állásra nagytiszteletű dr. Tömöry Lajos csorvási lelképásztor urat meghívja.

1956. május 6.

8. szám

Lelkész¹ bejelenti, hogy 1956. március 25-én szolgálatát elkezdte.

10. szám.

*Lelkész bejelenti, hogy N.t. esperes Úr Tóth Kálmán ny. lelkész számára 1956. január 1 március 25. időre h. lelkészifizetésül havi 200 Ft, összesen 600 Ft-ot állapított meg, amit **az egyházközségnek kell megfizetni.***

27.sz.

*Lelkész elnök beszámol egy évnegyed alatt végbement lelkipásztori ismerkedő látogatásairól. A múlt havi tapasztalatainak eredményét erősítették meg az észlelt újabb megfigyelések. Egyházszeretet, egyházhűség, gyermekeink kitartására vonatkozó erős vágy kétségtelen jeleivel óhajával s igényeivel találkozott lépten nyomon. Az évek óta szünetelő hitoktatás fájdalmasan nélkülözők panaszoják s remélik, hogy a közelmúltban (június. 27. d.u., 28. d.e.) lefolyt hitoktatási beírások eredménye folytán a köv. évben ismét megindulhat Bucsán is ref. hitoktatás, amely az egyre erősödő adventista, s rk. missió s a baptista részről tapasztalható expanziós jelenségek megállítása s egyházunk jövő élete s a közerkölcsiség javítása szempontjából is a szülők meggyőződése szerint egyetlen járható út, s az alkotmány (vall. szab. gyak.) biztosítja is ezt. Lelkész utcák szerint végzett ¼ évi ismerkedő látogatásairól részletes beszámolót tart. Huszonhárom utcában 250 családot látogatott meg, az itt található ref. jelenlévő népség (lélekszám) 1300 lélek. A **reverzálisok** arányszáma a múlt gyűlésen ismertetett számoknak felelt meg, a mérlege mérlege csupán az Arany J. u.(3:2), Bartók B. u. (4:2), Vécsey u. (4:1), Alkotmány u. (3:0), Vörösmarty M.u.(5:3), Rákóczy u. (2:0), (Deák F. u.) Széchenyi u. (4:1) utcákban alakult javunkra, a többi utcákban negatív az arányszáma, a rk. egyház nyeresége számottevő ezekben az utcákban. Hátra van még a Lehel u., Munkácsi u., Szondy Gy., Szív u. és a névtelen u. (uj. u.), s Bekefalva rész meglátogatása, megjegyzi lp. elnök, hogy a hitoktatásra jelentkezők közül többen panaszt tettek, a hivatalban, hogy az igazgatóságon nem jegyezték fel gyermekeinket. A panaszokat lp. feljegyezte. Reméli nem lesz szükség az orvoslás kérésére s a ref. szülők jogos kérése meghallgatásra talál. Bejelenti, hogy az Útban megjelent h.o.². jelentkezési tájékoztatót a lelk. hiv. ablakára kitette 26-án d.e. s ezt egyházi közérdekből, a fenti okok miatt még akkor is meg-*

---

¹ Tömöry Lajos

² hitoktatás

ismételteti, 27.-én d.e., mikor a tanács V.B. elnök 26.-án d.u. felhívatván Őt azt a templom ajtón helyeztette át. (Mivel ott nem volt olvasható.) A V.B. elnök ezt jegyzőkönyveztesse. Presbitérium a jelentést tudomásul veszi, megtett intézkedést helyesnek találja.

Ebből a jegyzőkönyvből is megismerhetjük a helyi tanács s azon belül egyértelműen a párt hozzáállását a helyi hitoktatáshoz. Bár államilag engedélyezik a gyermekek részvételét, a beíratásra való felhívást azonban nem lehet könnyen megoldani, hiszen az iskolába nem mehet be a lelkész, az Istentiszteleteken viszont kevesen vannak, akik a hírt elvinnék az érdekeltekhez. Így a lelkész kénytelen a lelkészi hivatal ablakára kihelyezni a felhívást, hiszen az a utca felől, éppen a járda mellett van. Itt minden arra járó elolvashatja és megismerheti. Ez nem tetszett a községi vezetésnek s felszólították a lelkészt, hogy a templom ajtajára helyezze el a felhívást. Ravasz követelés volt ez, hiszen a templomajtó jó pár méterre beljebb van a járdától s még egy kapu is van előtte. Így az nem látható jól, sőt még a figyelmet se kelti fel. A mai fiatalság ennek az eljárásnak a megismerésekor szembesülhetett azzal, hogy milyen küzdelem és harc árán lehetett szabadon gyakorolni megismerni a vallást.

Tömöry Lajos lelkész minden erejével és tudásával a lelki élet megerősítésén fáradozott. Ez kitűnik az előző jegyzőkönyv részletéből is.

Megtisztelő feladat vár rá: a 30 éve felépült templom jubileumi ünnepségének megszervezése.

1956. augusztus 5.

Lelkész megilletődött lélekkel emlékezik meg templomunk ősszel bekövetkező 30 éves jubileumáról. Szeretné, ha az építésben hervadhatatlan érdemeket szerző Bucsay László ny. lelkipásztort megnyerhetné az okt. 28-án tervezett csendes, hálaadó nap egyik igehirdetői szolgálatára. Felkérné nt. Bucsay Lászlót a gyülekezet egykori neves első lelkipásztorát arra is, hogy a gyülekezet ünnepén esti vallásos műsor keretében ismertetné a templom-építés történetét az ifjabb nemzedék épülésére. Felmerült ama terv is, mely szerint okt. 28-án este az addig bevezetni szándékozott villanyt kigyújthatnák...

*...A munkálatok végzésére költségvetés benyújtására többek ajánlatára behívta és felkéri **Lami Béla villanyszerelőt**, akinek jó bizonyítványai vannak s egyetlen ip. engedéllyel rendelkező mester, ismertesse költségvetését.*

Egy hiteles adat, hogy az immár 30 éve álló templom villamosítása mikor történt meg. Tényleg felemelő érzés lett volna, ha az ünnepség keretében kigyúlnak a fények s így még nagyobb élményt nyújtana a jelenlévőknek, akik közül nyilván még sokan segítői voltak a templom felépítésének.

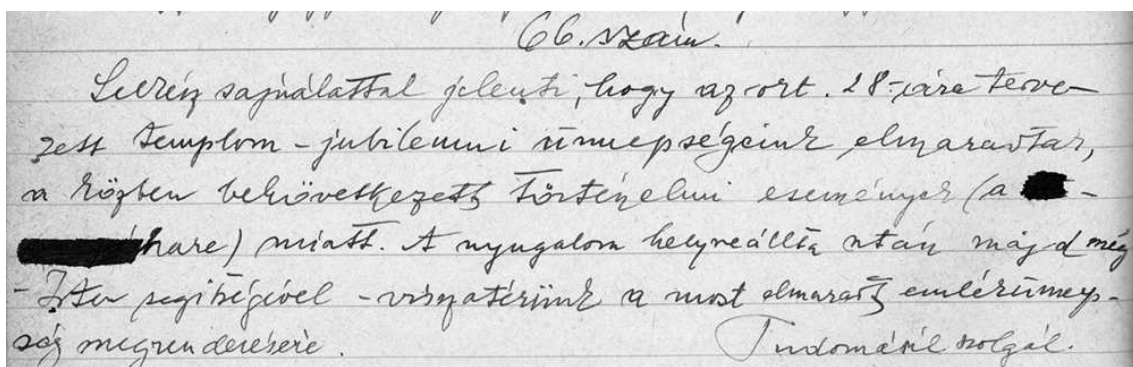
A templomszentelés évfordulójára szervezendő ünnepség lázban tartotta a hívőket, a presbitereket, de leginkább a lelkészt. Mindenki azt szeretné, ha ez a nap emlékezetes lenne a résztvevők és a kívülállók számára is.

1956. október 7.

*Elnök felolvassa a templomszentelés okt. 28-án tartandó 30 éves évfordulója alkalmával szolgálatra felkért Nt. Bucsay László volt lekipásztornak 2 levelét, melyben **örömiünkre elvállalja** a szolgálatot, úgyszintén nt. Horváth Zoltán esperes úr engedélyével kapcsolatban...*

A templomépítő lelkész meghívása valóban ide illő gesztus volt, hiszen személye és munkássága nem ment feledésbe ez alatt a három évtized alatt. Ugyanakkor nem felejtették el azt se, milyen oroszlánrészt vállalt akkor, amikor belekezdett az építés megszervezésébe.

A politikai események azonban mint mindig most is kihatással voltak az egyházra. Ugyanis 1956 októbere bővelkedett eseményekben. Erről a forradalom leverése után már beszélni se szabadott, sőt ellenforradalomnak kellett hívni. Éppen ezért érdekes a következő jegyzőkönyvi részlet, hiszen a forradalom, vagyis ahogyan akkor hívták: szabadságharc miatt a bizonytalanság miatt nem volt célszerű ennek az ünnepségnek a megtartása. Érdekes, hogy ezt éppen 1956. november 4-én a szovjet megszállás napján jelentette be a lelkész. Ami számunkra sokat mond, a jegyzőkönyvben leírt szónak szabadságharc első részét később fekete tintával olvashatatlaná tették, így csak a **harc** szó maradt meg bizonyosságul az utókornak.

1956. november 4-én készült jegyzőkönyv részlete

1956. november 4.

66. szám.

Lelkész **sajnálattal jelenti**, hogy az okt. 28-ára tervezett templom-jubileumi ünnepségeink elmaradtak a közben bekövetkezett történelmi események (a **szabadságharc**) miatt. A nyugalom helyreállta után majd még Isten segítségével visszatérünk a most elmulasztott emlékünnepszög megrendezésére.

LEVELEZÉS

A 30 ÉVES ÉVFORDULÓ MEGÜNNEPLÉSÉRŐL

Forradalom, szabadságharc. Álmok, vágyak, változások. 1956. október 23. egy olyan dátum, amely nagyon sok ember és család életében hozott változást. Egy szebb és biztonságosabb jövőt képzelt el mindenki. Sajnos a politika nem azt produkálja, amit a nép évtizedek, évszázadok óta szeretne. Az elnyomás a legbiztosabb támasza a diktatúrának. A megfélemlítés, a bosszú, a bizonytalanság sugallata lebénítja a tömegeket.

A bucsai református templom felszentelésének 30. éves évfordulóját emlékezetessé szerették volna tenni a hívők. A lelkész és a presbiterek hozzá is fogtak a szervezéshez. Mint az előző fejezetben már megtudhattuk, sajnos nem a tervek szerint alakultak a dolgok. Ennek lelki vonzata is volt. A presbitérium és a lelkész – dr. Tömöry Lajos – is levelet írt a templomépítő első lelkészének, melyben felkérlik az évfordulón való ünnepi igehirdetésre.

A levelek híven tükrözik azt a kapcsolatot, amely még mindig erős volt a bucsaiak és Bucsai László lelkész között. Ugyanakkor, a forradalom miatt kialakult helyzetet jól illusztrálja az a néhány levél, amely megmaradt az egyház levéltárában. Ezeket időrendben bemutatom, – minden kommentár nélkül – hogy érzékeljük azokat az aggodalmakat nem nélkülöző tenni akarást, amely megmutatkozott a felszentelési évforduló megünnepelésének szervezésében.

A Bucsai Ref. Egyházközség Nagyt. Presbitériumának

Bucsa

Nagytiszteletű Presbitérium!

4/1956 sz. határozatát Isten iránt való nagy hálaadással vettem. Bizonyára az Úr lelkének indítására volt az, mely a Presbitériumnak eme határozat meghozatalára serkentette. Az elmúlt hetekben az én lelkemben is gyakran felmerült az a gondolat, mily áldott alkalom lenne rég nem látott kedves testvéreimmel való találkozásra a templomszentelés 30. évfordulójának megünnepelésére. A Presbitérium szíves meghívását tehát annyival is inkább nagy lelki örömmel fogadom el, mert ebben imádságom meghallgatását és szívbeli óhajtasom beteljesedését látom.

Ha Isten életemet megtartja, készséggel vállalom okt.28-án délelőtt az ünnepi igehirdetés szolgálatát és az esti műsoros ünnepélyen a templomépítésről való megemlékezést.

A Bucsai Ref. Egyházközség Nagyb. Presbitériumának

Bucs.

Nagytestületi Presbitérium!

44/1956 sz. határozatát Isten iránt való nagy háláddal vettem. Bizonyára az Úr Lelkénél indítója volt az, mely a Presbitériumhoz eme határozat meghozatalára serkentett. Az elmúlt hetekben az én lelkemben is gyakran felmerült, az a gondolat, mely áldott alkalom lenne számomra látott testvéreimmel való találkozásra a Templomnevelés 30. évfordulójának megünneplése. A Presbitérium szíves meghívását tehát annnyival is inkább nagy lelki örömmel fogadom el, mert ebben imáimból meghallgatott kérés és szívbeli óhajom beteljesedését látom.

Ha Isten életemet megtartja, készséggel vállalom október 28-án délelőtt az ünnepi igazgatói szolgálatát és az esti műsoros ünnepélyen a templomépítésről való megemlékezést.

Abban a boldog reményben, hogy a mi Istenünk megengedi nekünk, hogy annyi év után majd ismét megláthatjuk egymást és együtt örvekedhetünk az Isten kegyelmi ajándékainak, az Örökkévaló gazdag áldásait kérem a Presbitérium és a gyülekezet minden tagjára, s vagyok

Kisújszállás 1956. szept. 6.

atyafisággal szeretettel:

Bucsa László
ny. ref. lelkipáter.

Bucsai László ny. lelkész levele

Abban a boldog reménységben, hogy a mi Istenünk megengedi nekünk, hogy annyi év után majd ismét megláthatjuk egymást és együtt örvendezünk az Isten kegyelmi ajándékainak, az Örökkévaló gazdag áldását kérem a Presbitérium és a gyülekezet minden tagjára, s vagyok atyafiságos szeretettel:

Bucsa
Ny. ref. lelkipásztor

Kisújszállás, 1956. szept. 6.

* * *

Nagytiszteletű Dr. Tömöry Lajos ref. lelkipásztornak.

Bucsa

Kedves Lelkészársam! Megtisztelő bizalmatokkal kimondhatatlan örömet szereztek nekem. Évek óta, főképpen pedig nyugalomba menetelem óta vágyva vágytam jó alkalmat találni, hogy felkeressem az én régi kedves híveimet s újra láthassam azt a helyet, ahol enyéimmel együtt életem legszebb idejét tölthettem, s amelyhez ott elhalt kisleánykánk sírja is köt. – Meghívástokért fogadd hálás köszönetemet! Addig még a részleteket vagy levélben, vagy esetleg személyesen is bővebben megbeszéljük – Alig egy hete, hogy Nánási Mihály lelkészársunk előtt említettem a bucsai templom felépítésének 30. évfordulóját, s kértem őt, hogy ha veled találkozik, emlékeztessen rá. Akkor ő jelezte, hogy a közeljövőben felkeres Téged. Ha az ő látogatását visszaadhatnám, milyen kedvező alkalom lenne ez megbeszélésünknek. De ha erre nem is kerülhetne sor, majd ha a szolgálatomra megkapod az esperesi engedélyt, légy szíves a részleteke tis megírni.

Én is bejelentem az ügyet a mi Esperesünknek.

A mindenható Isten megsegítő és megáldó kegyelmét kérve Reád és Szeretteidre köszöntlek s öllelek

testvéri szeretettel
Bucsa
László

Kisújszállás, 1956. szept. 6.

* * *

Kedves Lelkésztestvérem!

Az okt. 28-i templomszentelési emlékűnnepélyre vonatkozólag immár harmadik értesítésedet nagy örömmel vettem. A feleségemnek és a leányomnak szóló szíves meghívást az ő nevükben is hálásan köszönöm. Boldog izgalmak között várjuk annak a napnak felderülését, amikor majd ismét megláthatjuk híven ápolt kedves emlékeinknek színhelyét, s köszönhetjük

régi kedves testvéreinket, kikkel Isten kegyelméből annyi áldott időt együtt tölthettünk. Leveleid szívélyes hangja, s azok minden sorából felém áradó bizalmad és szereteted azt a bizonyos reménységet keltette fel lelkünkben, hogy majd általad és kedves családot által is újabb eltéphetetlen szálak fognak bennünket a kedves Bucsához fűzni.

Nagy örömömre szolgál, hogy ez idő szerint is Zsombok György, az én nagyra becsült, régi kedves barátom és hív munkatársam törli be a főgondnoki tiszte. Ő és kedves felesége mindenkor erős oszlopa és fáradhatatlan munkása volt a bucsai gyülekezetnek. Az ő hajlékukban tartottuk az első bibliaköri összejövetelt. Az ő rokoni és baráti körük alkotta a gyülekezet magvát. Szíves meghívásukat az okt. 28-i vacsorára hálásan köszönjük.

Megérkezésünk időpontját csak a téli menetrend megjelenése után állapíthatjuk meg. Ránk nézve természetesen az lenne a legmegfelelőbb, ha vásárnap reggel érkezhetnénk. Abban az ügyben majd megtesszük a szükséges levélváltást.

Abban a reménységben, hogy Istenünk megengedi egészségben és békeségben megérnünk azt a várva várt napot, az Örökkévaló gazdag áldását kérem Tirátok, Feleségem és Leányom kedves Feleségednek csókjaikat küldik, én a Nagyt. Asszonynak kézcsókom jelentését kérve, Téged Tóth Kálmán testvéreinkkel együtt köszöntve, s üdvözölve az egész gyülekezetet – öllelek szívem meleg szeretetével:

Kisújszállás, 1956. szept. 17.

Bucsai László

* * *

Kisújszállás, 1956. okt. 11.ü

Kedves Lajos Testvér!

Szíves meghívásodnak, hogy már 27-én, szombaton délután átmenjünk Hozzatok, köszönettel fogadjuk. A hajnalok az év eme szakában már valóban dermesztőek s a közlekedés is bizonytalan. Remélem, hogy délután lesz autóbusz. Tehát, ha Isten segít, 27-én délután mindhárman megérkezünk. Csak arra kérem a Nagytiszteletű Asszonyt, hogy számunkra a legegyszerűbb vacsoráról gondoskodjék. Semmi szín alatt se készítsen meleg ételt. Egy kis szalonna, esetleg vaj teljesen megfelel annyival is inkább, mert már a mi korunkban nem tanácsos a bőséges vacsorázás.

Tegnap megkaptam az Esperesüinktől az engedélyt, melyet Neked is megküldött. Az engedély a Ti engedélyetektől van függővé téve, mert – amint írja – tulajdonképpen Nektek kellett volna ezt kikérni. De hát e részben sincs már akadály, mert a békési Esperes is megadta az engedélyt.

Kimerítő tudósításodnak egyházatok jelenlegi helyzetéről nagy örömmel olvastam. Fogadd érte hálás köszönetemet! Ha alkalmat tudnál szerezni, hogy felkeress bennünket, s élő szóval is körülményesen tájékoztass, az nagyon megkönnyítené a szolgálatokra való készülétemet. Mert bár a régiek emléke elevenen él a lelkemben, az újabb fejleményeket természetesen nem ismerem. Már pedig ezeket se lehet figyelmen kívül hagyni. Légy szíves majd megírni, hogy melyik napon jössz, hogy itthon találhass. Én ugyanis gyakran kísétálok a városon kívül fekvő gyümölcsös kertünkbe, hol egész nyáron át bőséges munka-alkalmat találok. Ilyenkor már persze nincs semmi sürgős dolog. – Hejh, ha mg volna az a kat. hold gyümölcsös kert, melyet ott telepítettem – sok-sok nemes gyümölcsfával, de sok örömet találnátok benne! De már eljövetelem után néhány évre szokatlan esős nyáron a talajvíz felfakadása az egészet kipusztította, mikor már a tömérdék őszibarack és a többi gyümölcsfa is termőre fordult.

Ám ennél még drágább veteményes kertet találtál ott: a gyermeki lelkek nagy seregét, mely körül forgolódva, elmúlhatatlan örömök virágait szedheted. A mindenható Isten tartson meg és segítsen meg Téged ebben a szép munkában! Nemcsak a bucsai atyafiak, mi is boldog izgalmak között várjuk a nagy nap felderülését. Az Úr váltsa valóra minden mi váradalmainkat és reménykedéseinket!

Szívből köszöntöm a Főgondnok úrérát, a Gondnok úrnak – kiknek szíves meghívásáért hálás köszönetet mondok. Köszöntöm a Presbitériumot, az egész gyülekezetet. Feleségednek, a Nagytiszteletű Asszonynak a feleségemék csókjaikat s az én kézcsókom jelentését kérve, Téged ölellek

testvéri hű szeretettel

bátyád:

Bucsai László

* * *

Kisújszállás, 1956. okt. 28.

Kedves Lajos!

Nem tudom, hogy a szégyenkezés, vagy a bánat, a fájdalom és a számközlés hangján szóljak? Ha arra gondolok, hogy ígehirdetésemben arról is akartam beszélni, hogy nem vagyunk a meghátrálás emberei, szégyen fog el, hogy tűzön-vízen keresztül is el nem mentem hozzátok. De aztán keserűség és fájdalom tölt el és szinte sírni szeretnék, hogy váratlanul olyan legyőzhetetlennek látszó akadályok merültek fel!

Pénteken este az autóbusz menetirodában azt a felvilágosítást kaptam, hogy bár már akkor az összes vonatjárás megszűnt, az autóbuszok menetrend szerint közlekednek. Szombaton reggel aztán felkészülten mentem ki az

állomáshoz, hogy ha csak lehet, útra kelek. Lili a vonatok leállása miatt nem érkezett meg. Aggódtunk miatta, hogy hátha valahol útközben rekedt. Vártuk szívszakadva. A feleségem nem mert velem jönni. Úgy volt, hogy csak magam megyek. Kint azonban azt az értesülést nyertem, hogy nincs semmi baj. Megy nemcsak a 7 órás, de a délután 3 órás vonatbusz is. Ebben még nem bíztam. Megvártam az autóbust, megkérdeztem a kalauzt is. Ez is teljes határozottsággal állította, hogy menni fog a délutáni is egészen Bucsáig. Erre azt gondoltam, hogy mégis csak teljesebb lesz az öröm, ha a feleségem is jön. Visszajöttem. Délután, bár Lili még mindig nem érkezett meg, felkészültünk mindketten. Idejében kiértünk az állomásra úgy, hogy még 40-50 percnyi várakozási időnk volt. Közben befutott Szolnokról egy mentesítő vonat. Reménykedve rohantunk, hogy hátha ezzel érkezik meg Lili. De sajnos nem láttuk sehol. Csüggedten jöttünk vissza, hogy már nélküle kell elmennünk, hiszen minden percben érkezhetik az autóbusz. Ekkor nagy hirtelen, a bejárat ajtón keresztül repül hozzánk Lili. Az intézet autóján jött a főnökével együtt, egyenesen Szarvasról.

Kibeszélhetetlen örömünk lett. Most már mehetünk mind a hárman! Vártunk. De aztán aggódni kezdtem. Bementem az irodába, s ott szörnyülködve hallom, hogy az autó elindult ugyan Túrkevéből, de – miért, miért nem? – visszafordult állomáshelyére, s további intézkedésig nem is fog közlekedni. Valószínűleg az általános vasúti sztrájk miatt. Vagy talán azért, mert szombaton délelőtt is tüntetés volt, miközben ledöntötték és szétrombolták a szovjet emlékművet, leszedték és széttörték a címereket. Nagy gyűlés tartottak, melyen forradalmi tanácsot alakítottak, nemzetőrséget szerveztek stb. – Szóval vissza kellett jönnünk. A postára siettem, hogy telefonon beszéljek veled. De sem telefonálni, sem sürgönyözni nem lehetett.

Ekkor gondoltam egy merészet: fuvarost fogadtam, hogy vasárnap reggel korán indulunk Hozzátok. Az eső közben megeredt. A feleségemék visszariadtak. De én készültem. $\frac{1}{2}$ 6-ra tűztük ki az indulást. Közben mind riasztóbb híreket kaptunk. Mikor aztán 8 óra tájban óriási tank-dörgést hallottam, kisiettem a főútra – reménykedve, hogy talán visszafele vonul az orosz sereg? – De bizony befele jöttek csak – vég nélküli menetben nehéz tankok. Bizonyára több száz lehetett. Megborzadtam. Hátha az itteni nyugtalanság miatt a mi városunkat is körülférfi s én Nálátok rekedek, s az enyéim magukra maradnak!

Siettem a fuvaroshoz, s lefűjtam a menetelt. A fuvaros nagy örömmel vette, mert amint mondotta – ő is kockázatosnak tartja az utat. – A reggeli eső még azt jelentette, hogy elázva, meggémberedve, s talán megkésve érkezünk volna meg, s hiábavaló lett volna kétségbeesett igyekezetünk.

Fáj a lelkem, hogy közbejöttek ezek az akadályok. Hiszen ez a szolgálat lett volna lelkészi pályámnak a koronája! Igaz, hogy ünneplésünk könnyzaporos lett volna, sokunknak szívét-lelkét kínzó aggodalom marcangolta volna a halál tornácában járó kedveseink miatt. De talán az együttes sírásban még közelebb kerültünk volna a vigasztalás kútfejéhez, s egymás hite által felbuzdulva, még szentebb reménykedéssel néztünk volna a jövőbe és együtt könnyörögvén küzdő-vérző honfitársainkért még nagyobb bizonyossággal vártuk volna egy új és szebb korszak hajnalpirkadását!

Mindenesetre azonban még nem volt egészen hiábavaló a készülődésem. Gondolatban az egész héten át Nálatok jártam, a Ti sorsotokkal foglalkoztam. Reátok gondolva vettem papírra a fohászkodásokat, az Ige sok-sok tanítását, s így még jobban összeforrott lelkem Veletek, azzal a gyülekezettel, mely nekem annyi kedves emléket jelent.

A jó Isten áldjon meg Téged, kedves Lajos, hogy nekem kényszerült nyugalmam idején reménység által bár, de mégis olyan áldott napokat szerzettél! Ha nem is éri ez el a valóság örömét, de mégis arany sugarakat mér életem alkony-évére. – Szeresd azt a népet, melyet Isten Reád bízott. Pásztorold hűséggel, s megtapasztalod majd, hogy az önzetlen és az őszinte szeretet, a hűséges szolgálat áldott gyümölcsöket terem számodra minden vonatkozásban. A legáldottabb öröm majd az lesz számodra, ha elmondhatod az Örökkévaló színe előtt: Uram, akiket nekem adtál, azok közül egyet is el nem vesztettem!

A jó Isten gazdag áldását és megsegítő kegyelmét kérem régi kedves jó testvéreimre, a Főgondnok úrra és családjára, a Gondnok úrékra, a Presbitérium és a gyülekezet minden tagjára! Talán adódik majd egyszer alkalom, hogy láthassuk egymás orcáját. Ezért imádkozom is!

A Feleségem és a Leányom szívélyes köszöntését tolmácsolom mindnyájatok részére. Én a Nagyt. Asszonynak kézcsókom jelentését kérve, Téged kisleányaiddal együtt öllelek

*igaz szeretettel:
Laci bátyád*

* * *

Kisújszállás, 1956. nov. 15.

Kedves Lajos!

Amint leveledben írtad, melyet tegnap kaptunk meg, a most következő vasárnap lenne a 30. évforduló megünneplésére a legmegfelelőbb dátum. Hiszen tegnap volt az évforduló, mely a mi házasságunknak is évfordulója volt éspedig 39. Tehát nekünk minden tekintetben nagyon kedves napok ezek. Milyen szép is volt az a templomszentelési ünnepély! Ragyogó napsü-

tésben, diadalkapu alatt hullámzó tömeg, a zsúfolásig megtelt templomban áhítatos gyülekezet felejthetetlen Ige, prófétai áldás mint harmat hullása mind-mind kedves emlékek! Sajnos vasárnap már lehetetlenség megtartanunk. A mai napon ismét leálltak a vonatok. Amint egy vasutastól hallottam, nem merészkednek munkába állni, mert mint sztrájktrőket gépfegyvertűz alá vehetnék. Az autóbusz is leállhat. Nem tudhatjuk, mire ébredünk. Ma reggel rémülten hallottuk a hírt, hogy rendőrök az éjjel két embert lelőttek, az egyik meghalt a másikat négy tüdőlövéssel kórházba szállítottak. Azután meg a városházunk elé 2 orosz tank vonult fel, mert a Tsz-ekben valami morgolódás mutatkozott. – Én úgy látom, hogy addig, míg teljesen el nem ülnek a felkavart hullámok, ami úgy látszik csak az orosz sereg kivonulása után várható, hiába tűznénk ki dátumot, mert könnyen megtörténhetik, hogy ismét nem tudnék elmenni a legnagyobb igyekezetem ellenére sem. – Ha azonban konszolidálódik a helyzet, én bármelyik vasárnapon örömmel vállalom a szolgálatot. Azt gondolom azonban, hogy újra be kell jelentened mind a két esperesnek. Hogyha hamarosan nem következik el kedvező fordulat, legjobb lesz tavaszra halasztani az ünnepélyt.

Ti is aggodalmak között hánykódtok hát! Mi sem tudunk semmi bizonyosat. Pesten lakó fiúinkról. De hát majdnem minden család így van. Olyan mindenki, mint az alvajáró. Mindnyájunk lelkét megfekszi a szörnyű bizonytalanság. Csak az a hit lehet támaszunk, hogy a mi Istenünknek gondolata felőlünk békességnek és nem háborúságnak gondolata (Jer. 29,11). Vigaszt és erőt csak az Isten Lelke adhat, amit szól hozzánk Róm.8,27.-ban.

A mi Urunk legyen Tinéktek is kedves Lajos, oltalom és erősség. Legyen öröm a Ti házatokban és békesség a gyülekezetben!

Ha majd lehetségesnek látszik Előttetek az ünnepély dátumának kitűzése, légy szíves értesíteni.

Szívem szeretetével köszöntöm a Főgondnok és a Gondnok úrékat, a Presbitériumot és az egész kedves gyülekezetnek minden egyes tagját. A Feleségem és a Leányom csókjaikat küldik, én kézcsókomat a Nagyt. Aszszonynak, s mindnyájatokra az Úr áldását kérve, Téged öllelek

igaz szeretettel

Laci bátyád

A templom képét, mely nagyon sikerült felvétel, nagy örömmel és hálás köszönettel vettük.

* * *

Ebből a néhány levélből élénk tárul 1956 történelmének néhány hiteles pillanata és a 30 éves jubileumra készülődés sok-sok buktatója. Érdekes és értékes ez az egyház és az 1956-ot még nem ismerő fiataloknak.

PRESBITERI JEGYZŐKÖNYV II.

1956. NOVEMBER 4-TŐL – 1980. AUGUSZTUS 24.-IG

67. szám.

*Lelkész jelenti, hogy a Petőfi T.SZ. önkéntes feloszlása következtében felmerült a terv az elnökség részéről, a korábban felső hatóságok felhívására felajánlott **egyházi földingatlanok visszaigénylése iránt**. E tárgyban beadvánnyal is fordultunk a forradalmi tanácshoz, illetve az oszlásban lévő T. Szövetkezet vezetőségéhez. Több presbiter ennek a beadványnak megírására felszólították az elnökséget, s 3 tagú küldöttség ment a presbitériumtól a Tanácshoz, majd egy másik küldöttség a T.SZ.-hez. A T.SZ.-hez szóbelileg terjesztették be a gyülekezeti ház visszaigénylése érdekében előadott kérést. Lelkész s főgondnok a Tanácshoz ez ügyben is beadvánnyal fordult, hivatkozván arra, hogy a tulajdonjog eddig is az egyházé volt, a T.SZ. csupán bérelte az épületet, az épület azonban szükséges az egyházi élet folytatásához. Az illetékesek biztató ígéreteket tettek.*

68. szám.

*Nyakó István presbiter jelenti, hogy a lelkésszel történt előzetes megbeszélés értelmében a visszanyerendő egyházi (30 hold) földekre számítva az egyház részére **vetőmagot igényelt**. A búzát részint mag, részint Károlyi gyula p. presbiter helyezné el a padlásukon.*

69. sz.

*Tóth Kálmán ny. lelkész arra az estre, ha az egyházi földek visszakerülnének, akkor abból **kérne 5 k(at)**. holdnyi területet használatra. Zsombok György és Óvári János indítványára a döntést mivel az ügy még nem aktuális elhalasztja.*

A politikai események biztató távlatokat sejtetnek. Főleg az egyház részéről. Mint az előzőkből is láthatjuk, végre elérkezettnek érzik az egyháztagok, hogy az elvett vagyonukat, földet, Gyülekezeti Házat visszakaphassák. A remény annyira közel volt a valósághoz, hogy a majd visszanyerendő föld bevetésére már vetőmagot is rendeltek.

A nyugalmazott lelkész Tóth Kálmán is fellép igényével, hogy egy kis föld kiutalásával, majd annak bevételeből biztosítsa megélhetését. A vágyak és remények felpezsdítették a közösség életét. Ilyen volt az a lehetőség, amely alapján végre visszakerülne az egyház használatába, hiszen még ő volt a hivatalos tulajdonos, a Gyülekezeti Ház.

A Gyülekezeti Ház történeteiről az előző fejezetben már beszámoltam, így az erről készült jegyzőkönyvi részletek ott olvashatók.

Az egyházi élet tovább zajlik. A feladatok továbbra is lekötik a hívőket és a lelkészt is. Az évfordulók, a megemlékezések nyilvánossá tétele erősíti az egyházhoz való kötődést. Ugyanakkor a világi vezetők is láthatják, mennyire gyakorolják vallásukat a bucsai hívők.

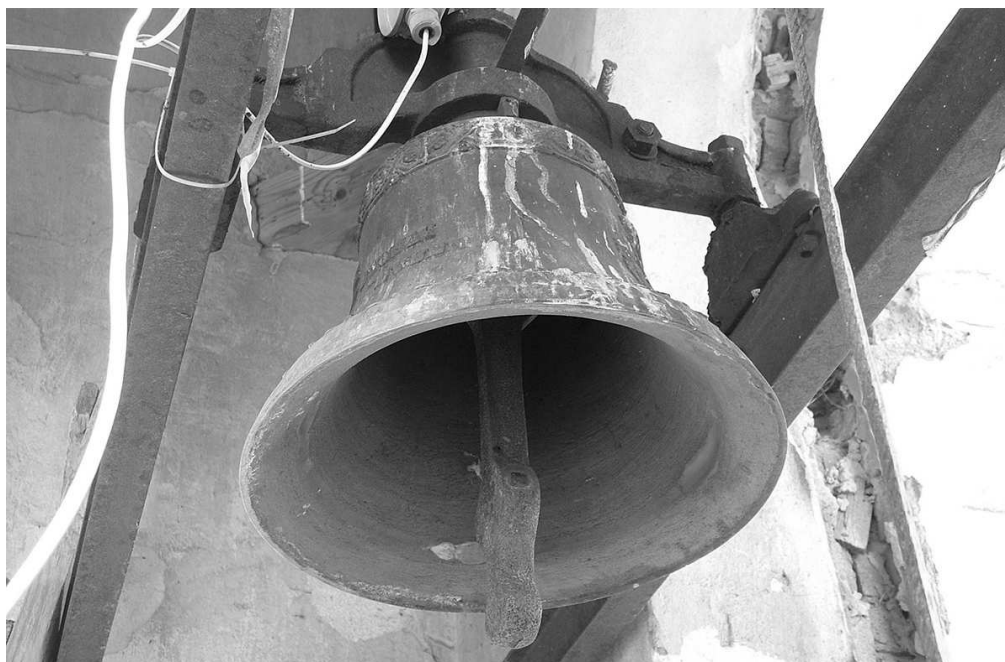
A politikai események miatt 1956 októberében elmaradt a 30 évvel ezelőtti templomszentelésre való megemlékezés. Ezt sikerült végül újra napirendre tűzni. Erről számol be az 1957. április 7-én kelt jegyzőkönyv.

1957. április 7.

120. sz.

A templomszentelés 30 éves jubileuma alkalmával gyülekezetünk márc. 24-én a Lélek egységében borult le a nt. Bucsai László ny. lp. egykori templomépítő lelkész igehirdetésének hallgatása s a templomért való hálaadás imádságos érzéseivel a Mindenható, Kegyelmes Atya Isten előtt. Az Úr gazdag Kegyelmét magasztalva hallgatta a Templomot betöltő hálás gyülekezet a templom megépítése előkészítő és végrehajtói munkájának áldott, drága történetét. A szervező, irányító munka elhívott emberi eszközéért, kedves családja szíves megjelenését, egykori és mostani itteni forgolódásáért legyen Istené a hála és dicsőség! Fogadják a felejthetetlen napért a gyülekezet háláját a nt. Bucsai László lelkész úr és családján kívül a nt. esperes urat is!

Az egyház végül sikeresen megünnepelte a templom felépítésének jubileumát. Lélekben megerősödve folytathatták munkájukat.

A harang, melynek hívó szavára érkeznek a hívők a templomba

Az évfordulók, s azok megünneplése mindig nagy eseménynek számít az egyházon belül. A visszaemlékezés, a múlt felelevenítése sokaknak új és új élményt ad. Azok, akik az eredeti eseményen ott voltak, azok meghatódva gondolnak vissza arra az időszakra, míg a fiatalabb nemzedék tisztelettel és elismeréssel veszi tudomásul, hogy elődeik mit is tettek a közösségért.

Nemcsak a kis közösség ünnepe és jubileuma számít, hanem az egyház történetének jeles eseményei is. Két megemlékezés került bele egy jegyzőkönyvbe. A harangok és a reformáció párhuzamosan jelképezi a református egyházat. Bár az időpontok távol esnek egymástól, jelen esetben ez még jobban kiemeli a páros ünneplést. A harangok hívják a hívőket a templomba, ahol a reformáció által meghatározott és kiharcolt módon zajlik az istentisztelet.

1957. október 6.

137. sz.

*Elnök jelenti, hogy egyházközségünk **harangunk felavatásának** 65 éves évfordulója a **nagy reformáció 440-ik évfordulója** alkalmával ünnepélyes hálaadó, magasztos igehirdetéseket, istentiszteleteket tart 1957. nov. 3 – 10-ig egész héten, minden este vendégigehirdető Pongó Gyula kiszombori lp. szolgál, ...*

Az egyházat a polgári vezetés próbálta ellehetetleníteni, s ezt túrni kellett, illetve túllépni rajta. Amikor viszont a helyi tanácsnak volt szüksége az egyház támogatására, azt kötelezőnek éreztették. A gyülekezet és a lelkész mindig próbált rugalmasan hozzáállni a gondok megoldásához. Így történt ez akkor is, amikor egy új iskola felépítését tervezte a községi tanács. A kijelölt terület ugyanis magánkézben volt, így kellett egy másik ingatlant felajánlani cserébe. Vajon ki lehetne a felajánló, ha nem a református egyház?

1958. január 23.

222. szám.

Az iskola építésére megvásárolná a Tanács a Ságvári u. 2. sz. alatti ingatlant a tulajdonosától s cserébe az egyház adjon egy másik ingatlant.

A telekeladást és annak lebonyolítását az egyházmegye jóváhagyta. Az ügyintézés azonban hosszadalmas volt és költségekkel is járt. A határozat így szólt:

„A békési református egyházmegye elnöksége az egyházi törvényben előírt feltételek mellett hozzájárul ahhoz, hogy Bucsá egyházközség vezetősége az egyházközség tulajdonát képező 8029/302 hrsz. alatt fekvő 999 -öl területű legelő művelési ágú belterületi ingatlanból 500 -ölet a Pénzügyminisztérium vonatkozó rendeletében meghatározott 8.- Ft négyszögölönkénti áron adásvétel útján Daróczi Imre, Bucsá, Ságvári út 2. sz. a. lakosnak eladja.

Indokolás.

Az egyházmegye vezetősége azért választotta a jóváhagyásra ezt a kivételes utat, hogy az állami iskola építkezésének gyorsítását a maga részéről is elősegítse. Az adásvételi szerződés az egyházkerület jóváhagyása után küldetik vissza az egyházközségnek.

Békés, 1958. február 4.-én

Az elnökség nevében:

Horváth Zoltán
/Horváth Zoltán/
esperes

Az indoklás és a hitelesítés

Harminc év telt el a templom felépítése óta. Az idő vasfoga nyomot hagyott az épületen. A felújítás szükségessé vált. A hozzá való anyagi fedezet előteremtése azonban nem volt könnyű feladat. A lakosság azonban kisebb-nagyobb összegekkel támogatta a felújítási munkákat. Erről természetesen egy lista is készült, amely arra volt hivatott, hogy pontos elszámolást adjon a presbiterek felé, illetve bárki részére, aki ez után érdeklődne. Itt most főlegesen tartom a nevek és az általuk befizetett összegek leírását. Az adományok összege 10 Ft-tól 500 Ft-ig terjedt. Nyilván mindenki a saját vagyonához képest járult hozzá a szép feladathoz. Az 1958-as keresetekhez kell viszonyítani ezeket a pénzeket. Amit meghatónak tartok, a 10 Ft-os adakozók egyike egy kislány volt.

Az előkészületek során célszerűen éltek azzal a lehetőséggel, hogy a katolikus templomnál használt eszközöket kérjék kölcsön, így a kiadások is lecsökkenhetnek.

1958. szeptember 28.

284. sz.

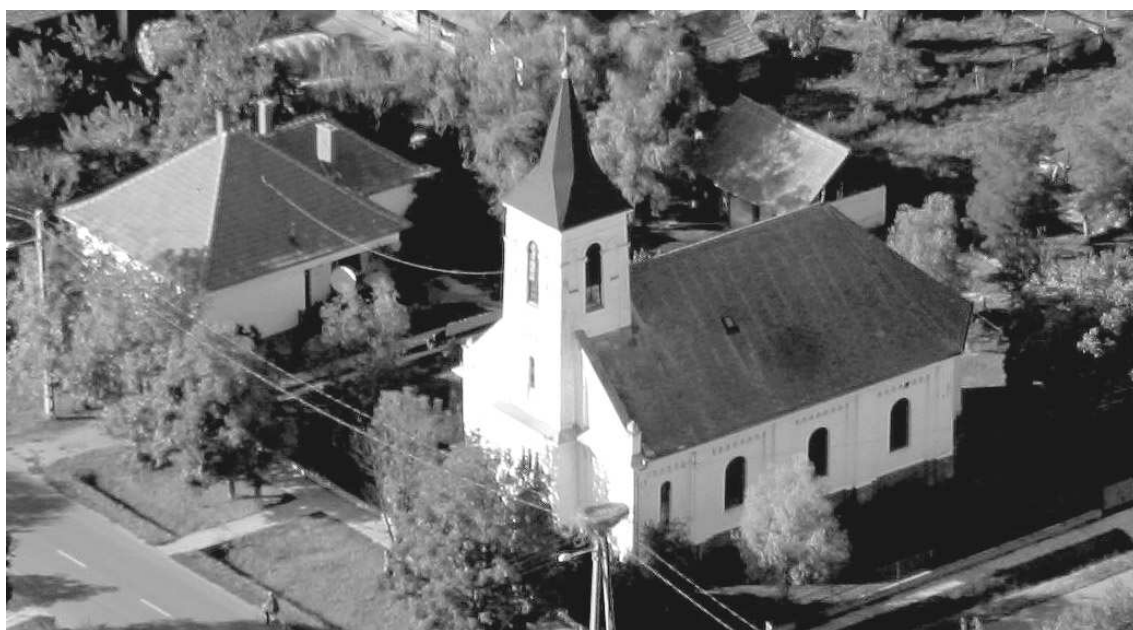
Lelkész ismerteti a templom tatarozás szükségességét, a 3 heti előkészítő munka eredményét. Előadja, hogy a rk. templom tatarozásánál használt állványok, szerelvények kölcsönvétele oly lehetőség, melyet nem lehet figyelmen kívül hagyni. Tárgyalt Szatmári Mátyás kőműves-ács mesterrel..

...A minisztérium által előírt árszabály szerint a munka állványozás, vakolat lehántása, a fal mohának drótkefével való lekefézése, az újravakolás, kőporos freckelés, bemeszelés, a toronyablakok kijavítása, befestése, anyag s munkadíja: 25.000 Ft-ba kerül...

...Károlyi Gyula pr. aggodalmát fejezi ki, a tekintetben, hogy a magas vállalati összeg a hívektől begyűlné. A hívek fele szerint nem fog hozzájárulni a költségekhez. Nyakó István főgondnok annak a meggyőződésének ad kifejezést, hogy a munkát nem szabad elodáznia...

...A határozatot „igen”-nel megszavazta a jelen lévő 17 presbiter. „Nem”-mel nem szavazott senki.

A döntés alapján megkezdődhetett a felújítás. A lakosság, illetve a hívők adakozása végül sikeres volt, így a költségeket fedezni tudta az egyház. Ez jóleső érzés volt mindenki számára. A kivitelező Szatmári Mátyás a kért határidőre befejezi a munkálatokat. Újra régi fényében áll a református templom.

A templom featről

A felújítás befejezéséről beszámol a lelkész a presbiteri gyűlésen, egyben már a hálaadó istentisztelet lebonyolítását is megemlíti.

1958. november 2.

295. sz.

Lelkész és főgondnok jelenti, hogy a templomtatarozás munkája október 27-ével befejeződött s templomunk szép köntösben virít, fehérsége, tisztasága jóleső látványt nyújt...

*...Lelkész jelenti, hogy a **megújított templomban** a hálaadó istentisztelet végzésére nt. Bucsai László nyug. lelkipásztort kérte meg, akinek egyház fennállása óta a gyülekezet Isten után a legtöbbet köszönheti s aki a templomépítés munkáját is megszervezte s egyházi életünk alapjait lerakta, a meginduló egyházközség életét lelkes evangéliumi igehirdetői és pásztori*

hűséges munkával virágzó kezdeti szakaszba repített, s fennmaradását így lehetővé tette a hívek támogatásával. Nt. Bucsai László a szolgálatot elvállalta...

1958. december 7.

304. sz.

Lp. a köv. határozati javaslatot terjeszti elő az 1958. november 9-én tartott hálaadó istentisztelet emlékének megörökítésével kapcsolatban.

„A bucsai ref. egyház hálás örömmel köszöni meg szeretett lelkipásztorának, templomépítő első lelkészének áldozatos hűségét és szeretetét, amellyel imádságaiban hordozza szerény egyházunkat, annak minden fontos életmegnyilvánulását figyelemmel kíséri. s közelebbről hálásan köszöni szíves jóságát, hogy fáradtságot nem kímélve templomunk 32. éves évfordulója alkalmával a megújított templomban 1958. november 9-én tartott hálaadó istentiszteletünkön áldott igehirdetésével és papi szolgálattal kérésünkre szolgálni szíves volt. Isten adjon továbbra is friss jó egészséget szerettei körében áldott hosszú, békességes, boldog életet szeretett nagytiszteletű Urunknak: nt. Bucsai László ny. lelkipásztor úrnak. Ezt kéri és kívánja hálás megemlékezéssel szeretett híveinek serege: a bucsai református gyülekezet.”

306. sz.

Presbitérium kimondja, hogy a templomépítésben anyagi (kölcson) segítségben résztvevőknek s rk plébániának a faanyag átengedéséért köszönőlevélben fejezzük ki hálánkat.

A reformátusok és a katolikusok rivalizáltak egymással s azt se vették jó néven, ha a híveik közül valaki átpártolt a másik egyházhoz. Mégis ha kellett összefogtak, és segítették egymást. Példa volt erre az, hogy a két templom felépítése során félretették a másik iránti nézeteltérésüket és adományokkal, vagy munkájukkal támogatták a másik felet. Példaértékű volt ez az összefogás.

Az események folyamatosan változtatják egy közösség mindennapjait. A működési gondok, a hívek viselkedése, a lelkész munkájának nehézségei bizony nézeteltéréseket is teremt. Nem könnyű irányítani nagylétszámú közösséget, melyben a hozzáállás változatossága miatt viták kerekednek. A gyülekezeteknek mindenkor meg kell küzdeni az emberi gyarlóságokkal is. A presbiterek között is voltak viták, ugyanakkor a világi élet okozta helyzetek miatt is le kellett mondani a tisztségről, éppen azért, hogy a presbitérium teljes egészében tudja szolgálni a gyülekezetet. Nem szokatlan az, hogy éppen a lelki gondozások felfrissítése érdekében váltás történik. Ezt tapasztalhatjuk, amikor Tömöry Lajos lelkész az áthelyezését kéri.

1959. január 4.

Tömöry Lajos lelkész bejelenti, hogy áthelyezési kérelmét az egyházmegye elfogadta.

Új lelkészt vár a bucsai református gyülekezet. Kérésükre megérkezik a válasz az egyházi vezetőségtől.

1959. február 5.

325. sz.

*Presbitérium az egyházi főhatóság ajánlását a lelkészi állásra bizalommal elfogadja s **nt. dr. Kincses Endre** lelkipásztor urat a bucsai lelkipásztori állásra egyhangú határozattal meghívja.*

1959. február 15.

Lelkészwálasztó közgyűlés

Az eseményt természetesen rögzíti a Presbiteri Jegyzőkönyv, ugyanakkor külön levél formájában is elkészül. Nyilván azért, hogy az érintett is megkapja ezt, hogy elolvashassa. (A következő oldalakon mi is elolvashatjuk!)

A lelkész megválasztása után az ünnepélyes, és nagy érdeklődéssel kísért beiktató istentisztelet 1959. március 15-én történt meg. A dátum talán üzenet is, hiszen nt. dr. Kincses Endre múltja sajnos nem volt felhőtlen a politika terén.

A beiktatási istentisztelet résztvevői

1959. március 15.

Jegyzőkönyv

a templomban tartott rendkívüli közgyűlésén a beiktató istentisztelet után

Horváth Zoltán esperes úr bejelenti, hogy a rendkívüli presbiteri gyűlésnek egyetlen tárgya van: az üdvözlések.

A bucsai református egyházközség részéről Nyakó István főgondnok a 134. Zsoltár versével üdvözli az új lelkipásztort s életére és munkájára Isten gazdag áldását kéri.

Jegyzőkönyv.

Felvéstet Bucsán 1959. évi február hó 15-én, a református templomban tartott lelkes-választói közgyűlésről.

Jelen vannak: Kiss János fő-
szolgálati lelkipásztor, egyházmegyei
tanácsbíró; Eszter Terece főszolgálati
egyházi főgondnok, mint a békési egy-
ház megye elnökségének megbízottjai;
Nizakó István és Kiss Gyula, a bucsai
református egyház főgondnoka, illetve
gondnoka, valamint a bucsai presbiteri-
um és választói gyűlékesei tagjai.

Az egyházmegyei bizottság lelkesi
elnöke az Estentörtelet előzése után, az
Urasztalanál a gyűlékessel együtt imád-
kozott a gyűlékeseit békéjéért és egyet-
értéséért, utánna ismertette a bucsai re-
formátus egyház presbitériumának f. é.
február hó 5-én hozott 1959. sz. hatá-
rozatát, mely szerint a megválasztott lelki-
pásztori állásra egyhangulag meghívta
N. T. dr. Kincses Endre mátészalkai lelkipátert.

Ismereteti, a lelkesválasztásról szóló E. T. 2. sz.
34. és 35. §-át, valamint azt, hogy választói joguk
csak azoknak van, akik az 1959. egyházi választói
nőjegyzékben fel vannak véve. Lelkesválasztói
a gyülekezet választói jogú tagjait, hogy kívánják
e a presbitérium határozatával egyetértően
N. T. dr. Kincses Endre mátyásfalvi lelkipásztor-
nak a bucsai református gyülekezet lelkipásztó-
ri állására való meghívását. Eztet kérdésre
a gyülekezet egyhangú igennel válaszolt.

Ezután lelkesek feltevése, a kérdést:
van-e valaki, aki a meghívást ellenzi?
A kérdés is megismételt kérdésre senki nem mi-
latozott.

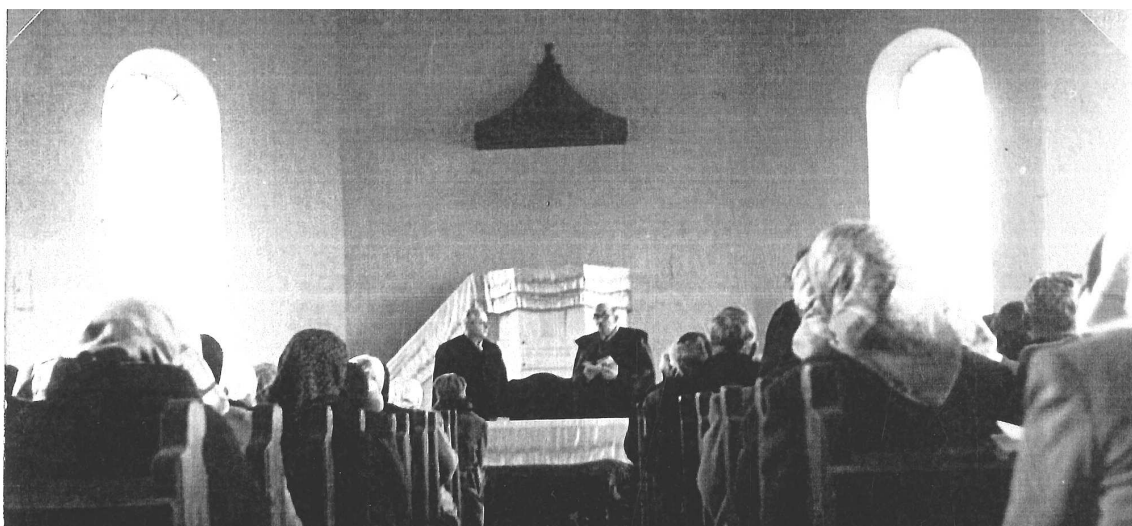
Lelkesválasztói egyházmegyei bizottság a
választói gyülekezet egyhangú nyilatkozata alap-
ján N. T. dr. Kincses Endre lelkipásztor urat
a bucsai református gyülekezet meghívás útján
megválasztott lelkipásztorának jelenti ki. Lel-
kipásztornak és gyülekezetnek Isten bőséges áldá-
sát kéri.

Kmf.

Dr. László
em. lausikó
Ez a Terve
em. kiküldött

Mag. István főgondnok
H. János gondnok
K. János
K. János
L. János

Bartha Béla lelkész, a mátészalkai gyülekezet presbitériuma és a lelkipásztori munkatársak nevében köszönti a lelkészt megköszönve azt az evangéliumi szellemű nevelést, tanítást, amit az Isten az új lelkipásztor szolgálatán, munkáján át nyújtott neki. Lelkipásztor megköszöni mindkét felszólalást, a mátészalkai és bucsai gyülekezet szeretetét és annak a reménynek ad kifejezést, hogy a két gyülekezet élete a jövőben szorosan egymáshoz kapcsolódik a közös hitben és szeretetben és az egymásért való imádságban.

nt. dr. Kincses Endre beiktatása

A mátészalkai gyülekezettel a bucsai templom udvarán

Horváth Zoltán esperes úr azt hangsúlyozta, hogy a lelkipásztor nem egy gyülekezeté, hanem Istené. Isten rendelkezik vele, mint egykor az apostolokkal, s szolgálatával több gyülekezetnek készít áldást. Szolgáljon ez megnyugvásul és vigasztalásul a mátészalkai gyülekezetnek.

A presbiterek nagyon sokat foglalkoztak a Gyülekezeti Ház sorsával. Erről már az előző fejezetben beszámoltam. Reménykedtek abban, hogy végül megoldódik ez az 1951 óta tartó huzavona. A jegyzőkönyvben rögzítettek mindezt híven tükrözik. 1960-tól 1963-ig nagyon sok feljegyzés született ebben a témában. Sajnos a végeredmény ismert: kártérítés nélkül elveszik a reformátusoktól az épületet és a hozzá tartozó ingatlant.

A Gyülekezeti Ház visszaszerzésének sikertelensége elkésértette az egyház vezetőségét. Ugyanakkor a jövőre is kellett gondolniuk. Főleg a gyermekek, a fiatalok vallási neveléséről, ugyanakkor a templom épületében keletkezett károk megszüntetéséről is gondoskodni kell.

1963. április

Lelkipásztor beszámol a presbitereknek a gyülekezetben az ifjúság illetve az iskola gyermekek közt folyó lelki gondozási munkáról. A hittanórák továbbra is keddi és pénteki napokon vannak. az egy hónapos felső (Kossuth u.) iskolai oktatás után most ismét a Petőfi utcában lévő 44-es iskolában¹ du. ½ 5 órától ½ 6-ig. A konfirmációs előkészítés kedden és szombaton van 3 órakor amíg a hideg idő tart a lelkes lakásban....

... A templom padlásán is nagy mennyiségű hó gyülemlett össze ezt idejében letakarítottuk, de a haranghoz vezető úton a toronyban mintegy fél négyzetméternyi úr tátong a tetőn, amin át szabadon ázik a torony, a lépcső, a gerenda.

Az ingatlan tulajdonosának, ha egyházzal van szó akkor is mindenkor ügyelnie kell az épület állapotára és a környezet tisztántartására. Nyilván nem mindig van rá lehetőség, főleg anyagi, de személyi hátrányok miatt, hogy az elvárásoknak megfelelően legyenek ezek elvégezve.

1965. január 31.

Lelkipásztor elnök ismerteti a Községi Tanács ismételt, újabb felhívását a hosszú utcai járda állandó seprésére és tisztántartására. Főgondnok javaslatára presbitérium lelkipásztor felhatalmazza, hogy az egyházi pénztár terhére szükség szerint állítson be erre segédeket.

Lelkipásztor bejelenti, hogy 1965. január 1-től nyugdíjaztatását kéri. Sajnos megfelelő utódot még nem találtak, így felajánlja, hogy szolgálatát díjtalanul fogja addig is végezni, amíg nem érkezik meg az új lelkipásztor.

---

¹ Petőfi utca 4. szám alatti iskola

Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága.
Bucsa, Kossuth-tér. 6. telefon. 1. sz.

F e l h í v á s .

B u c s a Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága nevében felhívom és egyben utolsó esetben hívom fel Református Lelkész Ur figyelmét, hogy az egyház tulajdonában lévő telek előtt elhuzodó járdát a Kossuth utcán és a Szabadság utcán takarítsa le, illetve gondoskodjon a járda letakarításáról. A járda takarítását a hó elhárítását a betonig követeli meg a közlekedés s óvakodjunk mindenféle balesét előidézéséről.

E felhívás sok esetben megtörtént s azért közlöm, hogy utolsó felhívás mert a továbbiakban szabálysértési feljelentést fog a végrehajtó bizottság eszközölni.

B u c s a 1966-évi január hó 14-én

A Községi Tanácstól érkezett levél

1966. február 20.

*Lp. bejelenti, hogy a templom és a parókia előtti hosszú **utcai járda tisztántartására** végre alkalmas embert talált Kázmér Lajos személyében.....
...Január 20-tól végzi ezt a szolgálatot igen lelkiismeretesen Kázmér. Áprilisig s a téli hónapokra havi 100.-, a többi hónapra novemberig havi 50.-forintot ajánlott fel. A téli hónapok költségeihez 50 %-ban ő maga is hozzájárul.*

A Községi Tanács felszólítása jogos volt s erre azonnal meg is történt a megfelelő intézkedés. Ettől kezdve a templom és a parókia előtti járdaszakasza mindig le volt tisztítva.

PÉNZTÁRI LAP 000851

Ptsz.: _____

100 Ft — f, azaz Egyrezer — forint

— fillérről, mely összeget a Bucsa rf.

egyház pénztárába járdaseprésért

január pénztárából

fejében a mai napon befizettem.
felvettem.

Bucsa, 1976-évi febr. hó 1. napján.

Ki utalom. Viktor Sándor Árnyék László

Ref. Sajtóosztály 310. - S-160/1973. - 5120 - 73 1025 Pátia 038-008 - Fogy. ár: 2,- Ft

A járdaseprésért kifizetett pénz nyugtája

1966. június 5.

Új harangláb elkészítése vált szükségessé, mivel a régi, szúette, megrongálódott gerendák összedőléssel fenyegettek!

A korhadt farész a toronyban

A faanyag kifáradása, korhadása nagy veszélyt jelent. A harang súlya miatt a balesetveszély is fennállt. Így sürgősen meg kellett erősíteni a tartógerendákat, mielőtt még tragédia történne.

Az ingatlan, vagyis a templom állapota az idő múlásával egyre rosszabbá vált. Ez a talajmozgás miatt is előfordulhat, hiszen az évtizedek során bizonyos fokú elmozdulás lehetséges egy ekkora épület esetében. A legjobb intézkedés ilyenkor a nagyobb kár megelőzése. A legcélszerűbb ebben az esetben egy megfelelő szakember felkeresése s javaslatát a lehető legrövidebb időn belül megvalósítani.

1966. szeptember 8.

*Lp. bejelenti, hogy mivel őt nyugtalanította a templom karzati részén a boltíveknél látható repedés, megkérte debreceni építésmérnök barátját, annak megtekintésére. Barátja Juhász Attila főmérnök el is jött, gondosan átvizsgált mindent s teljesen önzetlenül, díjtalanul **szakértői véleményt** adott. E gondos és alapos szakértői vélemény szerint elmellőzhető a költséges falkötőrúd alkalmazása, s a falmozgásból támadt repedések tovább terjedése megakadályozható azzal is, ha a két szélső boltív felső kerekded részét vasbeton pálcákon épülő kitöltéssel egyenesbe hozzuk.*

A templom bejárata és a kórus

Az aggodalom nem volt alaptalan. A szakértői javaslat alapján meg lett erősítve a falrész, így további teendőre egy darabig nem volt szükség.

Egy gyülekezet életében vannak örömteljes és szomorú események is. A keresztelek, a konfirmálások, az esküvők mind olyan események, amelyek egy református család életében jelentős eseménynek számítanak. Az életben azonban szomorú események is történnek. Ilyen az, amikor szeretteink, ismerőseink, elöljáróink meghalnak. Ismert személyek esetében ennek jelentősége is nagyobb.

1967. március 5.

*Napirend előtt lp. kegyeletes szavakkal emlékezik meg **elhunyt Faluházi Sándor** presbiter. Példaadóan buzgó templomszeretetéről, áldozatos cselekedeteiről, szavában és tetteiben megnyilatkozó bizonyágtevő keresztyén életéről. presbitérium Faluházi Sándor presbiter áldott életének jó emlékét jegyzőkönyvében kívánja megörökíteni: „Az igazak emlékezete áldott.”*

Szomorú eseménynek számít az is, ha a lelkész, a gyülekezet vezetője bármilyen indok miatt elhagyja a közösséget. Nehéz elválni a lelkipásztortól, aki személyes megnyilvánulásaival, példamutató családi életével és a hívők felé nyújtott szolgálatával elnyerte a hívők szeretetét.

1967. november 26.

*Dr. Kincses Endre bejelenti, hogy az új lelkipásztor Karcagról érkezik **Vilmányi Sándor** személyben.*

Elmondja, hogy a leendő lelkésznek vallástanári vizsgája van, ami jó reménység a gyermekek vallásos nevelésére, kiváló zenei készségű, aki a gyülekezeti éneklés vezetésére, tanítására mindenképpen alkalmas. A gyülekezeti éneklést harmóniumon kíséri, tehát zenei képzettsége is elismert. Hívő lelkű felesége, szép családja, 3 fia van. A gazdasági ügyek intézésében is gyakorlata van.

1968. január 28.

A január 1-én beiktatott Vilmányi Sándor lelkipásztor első presbiteri gyűlésén üdvözölte a jelenlévőket.

„Szeretettel üdvözli a megjelent presbitereket. Isten iránti hálával köszöni a presbiter testvérek bizalmát és megválasztásával iránta tanúsított megbecsülését és szeretetét. Köszönetét fejezi ki a presbitérium útján a gyülekezet felé is. Hangsúlyozva őszinte nyílt szívvel jött s kéri, fogadják őt mindenkor azzal a megértéssel, minden szolgálatában a gyülekezet javát tartja szem előtt s ugyancsak minden ténykedésében. Legyenek nyíltak és őszinték mindenkor, így érthetjük meg mindenkor egymást és a mi Urunk Jézus Krisztus szolgálatában is így járhatunk helyesen. A tiszta érzésű, nyílt szív megnyilatkozása a nehézségek legyőzésében is hatalmas segítség.”

Később:

„Lelkipásztor előadja, mielőtt tárgyalni valóinkhoz kezdenénk, szívbéli és tisztességbéli illendőség az, hogy a gyülekezet eddigi lelkipásztoráról megemlékezzünk.”

1968. január 28-án iktatták be az új lelkipásztort. Az ünnepélyes beiktatása viszont 1968. július 7-én történt meg. Erről is készült feljegyzés:

„Vilmányi Sándor beiktatott új lelkipásztor igehirdetése a Márk 4:2-8 alapján történt. A magvetés munkája sokszor egyedül való munka. Ez volt régen is, ez ma is. Ez a szolgálat valahogy a háttérben marad. Eltakarja az aratás és az eredmény. Mégis nélkülözhetetlen. Ki figyel a magvető munkájára? Pedig unkája sokakat táplál. A földi mag és az Ige egyaránt.”

A meghívott vendégek közül többen üdvözölték az új lelkipásztort:

„Gyülekezeti ének után köszöntések hangzottak el.

A békési egyházmegye részéről Tokaji Gyula füzesgyarmati lelkipásztor... Szolgálatod, hűséges vigye tovább a gyülekezetet a fejlődésben.

Tímár Mihály róm. kath. plébános a bennünket egybekapcsoló Kr.-i szeretetről és megértésről szóló köszöntésében.

Soós Lajos karcagi lelkipásztor ... az ember vágya és Isten akaratának találkozását hangsúlyozta...

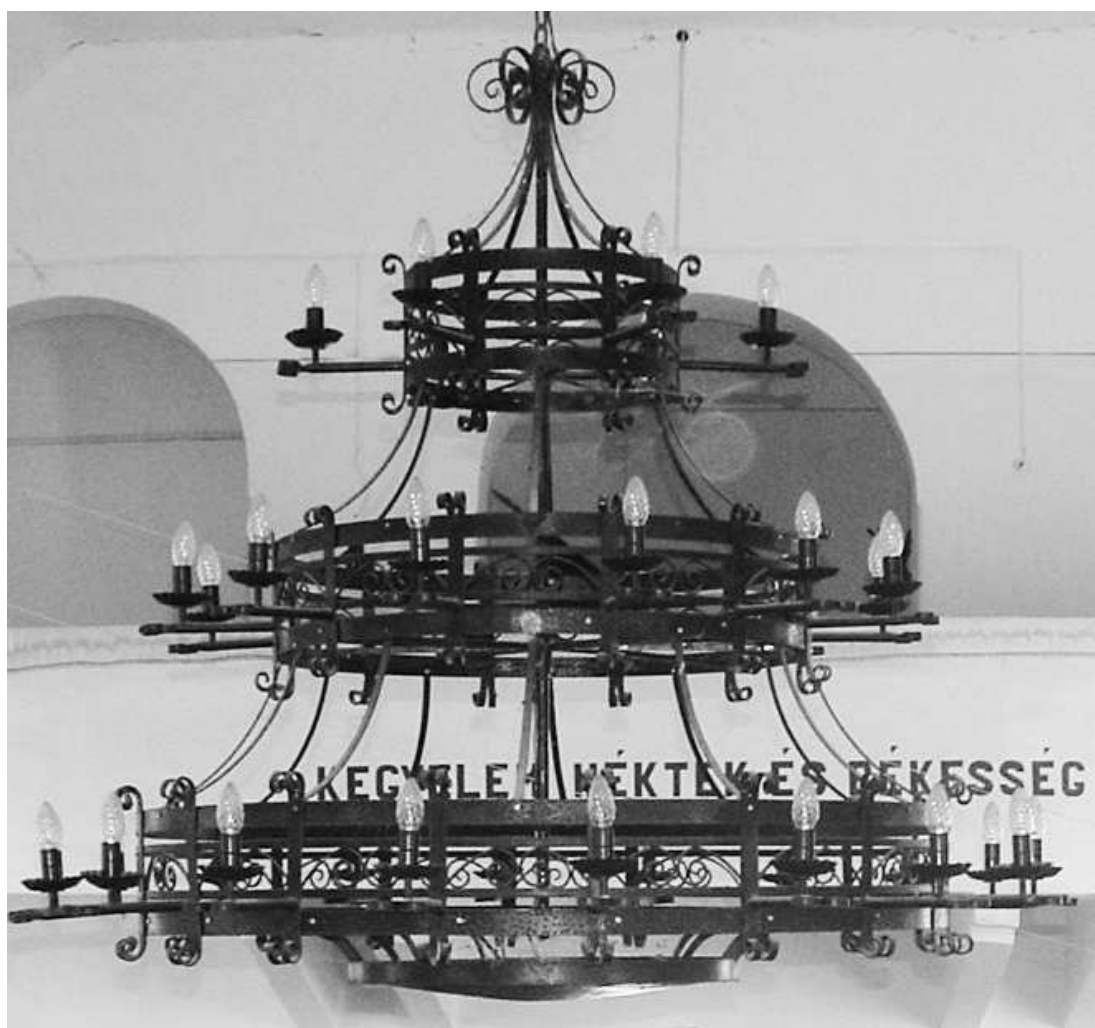
... A most konfirmáltak nevében Molnár Erzsébet, a gyülekezet nevében pedig Kiss Gyula gondnok köszöntötte az új lelkészt...

...Az új lelkipásztor fiai és Koppány Mária zeneművészeti főiskolai hallgató, közös és szóló számokkal szolgáltak köszönésként.”

Itt újra megtapasztalhattuk a katolikus és a református egyház jó kapcsolatát, hiszen meghívott vendégként Tímár Mihály plébános is köszönti az új református lelkészt.

1970. október 25.

*Lelkipásztor jelenti, hogy **a templom villanszerelése** és a még szükséges világítóeszközök beszerzése megtörtént. Soron következik a templom belsejének újra festése. Hiábavaló próbálkozásnak bizonyult helybeli munkaerővel történő megoldás. Örsi Imre karcagi szobafestő kisiparos 4.000 Ft-ért vállalja a munka 2 héten belüli elvégzését.*”

Az új csillár

Mint az előzőekben már láthattuk, az egyházat ért szomorú események is rögzítve lettek a Presbiteri Jegyzőkönyvben. A templomépítőként ismert első bucsai lelkész haláláról szóló hírről is értesülhetünk.

1972. október 7.

*„Lelkészelnök jelenti, hogy nagytiszteletű Bucsai László nyug. lelkipásztor, a gyülekezet első lelkipásztora **ez év júl. első napján meghalt**. Temetése júl. 6-án Gödöllőn volt. A gyülekezetet a lelkipásztor és a Győry család két tagja képviselte.”*

Felemelő érzés olvasni azokat a sorokat, amelyek a gyülekezet kulturális életéről, közös megmozdulásáról szólnak. Vilmányi Sándor nagy hangsúlyt fektetett a hívőkkel való kapcsolattartásra. Ennek egyik látványos bizonyítéka a templomi hangverseny megrendezése.

Vilmányi Sándor igehirdetés közben

1975. szeptember 25.

*„Lelkipásztor beszámol gyülekezetünk életét változatosabbá tevő, aug. 3-án tartott **templomi hangversenyünkről**.”*

A műsoron Bach, Beethoven, Händel, Illyés Gyula, Vivaldi, Gluck, Liszt Ferenc művei szerepeltek.

„Mintegy 80 személy hallgatta végig a műsort megkapó figyelemmel és fegyelemmel. A műsor végén szinte külön kellett felkérni a hallgatóságot a hazamenetelre.”

A templom modernizálása, technikai előre lépése is feladattá vált. A pénzalapokat erre is meg kellett teremteni. Az adakozás a szokott tempóban és a megszokott keretek között haladt.

1978. november 12.

Lelkészünk jelenti, a harang villamosítása hogy az arra alkalmas villanymotor beszerzési nehézségei miatt nem történt meg. Ha ez elhárul, megvalósul.

Templomi harmónium, illetve elektromos orgonára az adakozás folyik. 15.000 Ft van rá.

1980. augusztus 24.

Lelkipásztor jelenti, hogy a Tiszántúli Református Egyházkerület Lelkészjelölő Bizottsága Vilmányi Sándor bucsai lelkipásztort javasolta az elhalálozás folytán megüresedett sarkadkeresztúri lelkipásztori állásra...

...Tájékoztatásul elmondja, elhelyezését nem kérte, a jelölését megbecsülésnek látva fogadta el.

... itten végzett szolgálatát 13 éven át jó lelkiismerettel, sokszor igen nehéz adottságok között, kockázatvállalással, beteg állapotban is, hűséggel végezte....

...Itteni szolgálata kezdete óta azt kérte: az igére figyeljenek. Emberek személye változik, de az ige ugyanaz.

Ennyi adattal és történelmi eseménnyel próbáltam vázolni a bucsai református egyház mindennapjait, bemutatva a reménytelenség és a kilátástalanságból való felemelkedés apró tetteit. A vallásos élet bemutatásával jól láthatjuk, milyen elkeserítő a fogyatkozás, a hívők eltávolodása egyházuktól. Éppen ezért tartottam fontosnak a Presbiteri Jegyzőkönyvből kiragadott részletek bemutatását, hogy mindenki lássa, milyen nehéz és küzdelmes az a feladat, amit az egyházi vezetők a presbiterekkel együtt magukra vállaltak. Legyen itt befejezésül a presbiterek esküje:

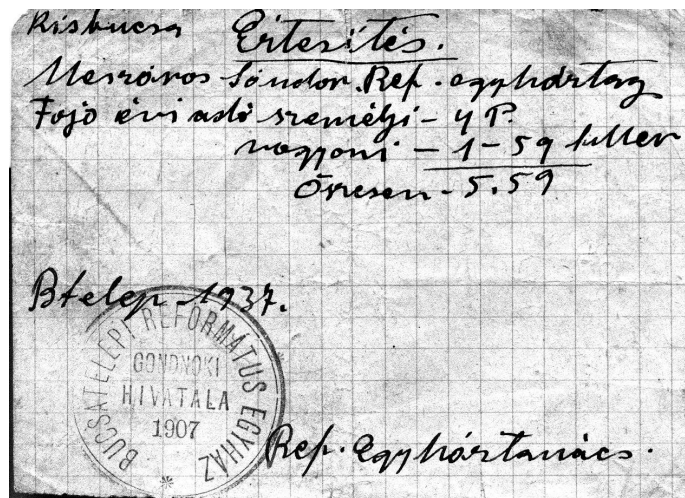
Presbiterek esküje.

Én . . . . . esküszöm az élő Istenre, aki Atya, Fiú és Szentlélek, teljes Szentháromság, egy örök igaz Isten, hogy presbiteri tisztemben híven és igazán eljárak; egyházunk törvényeit megtartom s a rám bízott feladatokat pontosan teljesítem; a gyülekezetben az igaz keresztyén hit és a tiszta erkölcs fenntartásán, a gyermekeknek református keresztyén vallásunkban való nevelésén, a szegények és elhagyottak gondozásán buzgón munkálkodom; az egyházi fegyelmet Isten ígéje és a törvény alapján személyválogatás nélkül gyakorolom; az egyházközség szellemi és anyagi gyarapodását előmozdítani igyekszem; az egyház javát a magam hasznának elébe helyezem és minden igyekezetemmel azon leszek, hogy magamat egész életemmel Jézus Krisztus alázatos szolgájának s református keresztyén anyaszentegyházunk hű tagjának bizonyítsam. Isten engem úgy segéljen.

PÉNZÜGYEK

Kiadások és bevételek. Ez jellemzi azokat a magánszemélyeket, közösségeket, termelőket, gazdálkodókat, akik pénzzel bánnak. Így ez vonatkozik az egyházakra is. A pénzügyeket azonban felügyelni kell, nehogy visszaélések miatt adódjanak gondok. Ezért szükséges pontos elszámolásokat vezetni a bevételekről és a kiadásokról egyaránt.

A legrégebbi bizonylat, amely az egyház pénzbevételeinek egyik ágát mutatja 1937-ből való. Az egyházadó befizetését igazoló bizonylat, vagyis az Értesítés mutatja azt, hogy a Kisbucsán élő Mészáros Sándor befizetése két féle jogcímen történt. 4 Pengőt fizetett saját személye után, vagyis úgy, mint az egyház tagja. 1 Pengő 59 fillért pedig a vagyonának meghatározott arányában. Tehát nemcsak egy összegben meghatározott adóról van itt szó. Igazságos teherviselést mutat ez az elv, hiszen a szegényebbek kevesebb, a vagyonosabbak pedig magasabb összeggel támogatják az egyházat. Ez lehetővé tette, hogy a gyülekezet pénztára ne üresedjen ki. A működéshez mindig szükség van megfelelő anyagi háttérre.

A Kisbucsán élő Mészáros Sándor 1937. évi egyházadójáról szóló átvételi elismervénye

Egy másik bizonylat, amely az egyház bevételeit és kiadásait mutatja az az 1947-es Pénz és termény bevételi-kiadási napló. Gondolom régebben is volt hasonló elszámolás, de a II. Világháborúban Bucsán állomásozó szovjet katonái megsemmisítették ezeket. Sajnos senki nem gondolt arra, hogy valamilyen módon megmentse azokat. Mindenesetre a jelenleg rendelkezésemre álló iratok jelzik, milyen módon történt a pénzek kezelése. A kis fü-

zetecskébe feljegyzett tételek megmutatják nekünk, hogy milyen bevételek kezelése történt s ezeket mire használták fel. Itt szembesülhetünk azzal, hogy egyáltalán milyen kiadások terhelték a bucsatelepi református egyházat.

Mivel az egyház nemcsak lelkiekből él mint az előzőekben már említettem bizonyos javadalmak, anyagi támogatások szükségesek. A református egyháznak is vannak földjei, melyen tisztességes földműves módján termelnek. Az itt megtermelt termények eladásából és a hívők adakozásából tartja fenn magát az egyház, hiszen mindennapos kiadások itt is vannak: épület-karbantartás, fűtés, lelkészlak fenntartása, lelkész fizetése, a harangozó illetménye, a templom tűzbiztosítása stb.

Bucsán nem volt központilag meghatározott adókiivetési kulcs. A református egyház a saját fenntartására a hívektől – földjük arányában – kért hozzájárulást. Ezt mutatja a Mészáros Sándor kisbucsei hívő befizetési értesítése is. Minden földtulajdonostól 1 Ft-ot kataszteri holdanként. A kereskedőktől és iparosoktól 10-10 Ft-ot szeretett volna kapni.

Ezek a pénzek azonban nem úgy folytak be, ahogyan azt az egyházi elöljárók szeretnék volna. A templom gondnoka bejárta a falut és a környező tanyákat, hogy az egyházadót beszedje. Látogatásai során előfordult, hogy egyetlen forint (régebben Pengő) nélkül tért vissza egész napos körútjáról. Szerencse, hogy a lelkészi és az egyházi földek javadalmaiból valamennyi pénz befolyt, így a költségekre némi fedezet azért volt. Jó gazdaként kellett kezelni az egyházi földeket is, hiszen ennek bevétele tudta biztosítani az egyház folyamatos működését. Az ingatlanok azonban nem mindig álltak az egyház szolgálatában. Míg a II. Világháború előtt szépen jövedelmezett, s a belőle befolyt összeg némileg segítette a gazdálkodást, addig 1950-es évek után ez a pénzforrás lepadt. Részben a föld elvétele, részben eladása miatt.

A bucsai református egyház 1948. évi számadása:

Bevétel	Kiadás	Maradvány
5.842,76 Ft	5.840,22 Ft	2,54 Ft
Búza		
2.353 kg	2.353 kg	0 kg
Árpa		
163 kg	120 kg	43 kg
Zab		
754 kg	74 kg	0 kg
Egyházadó		
593,80 Ft		

A bucsai református egyház 1949. évi számadása

Bevétel	Kiadása	Maradvány
8.519,09	8.509,58	9,51
Búza		
3,022 kg	3.022 kg	0 kg
Árpa		
484 kg	484 kg	0 kg
Zab		
130 kg	130 kg	0 kg
Napraforgó		
764 kg	764 kg	0 kg
Csöves tengeri		
349 kg	349 kg	0 kg

Mint látjuk, elég szép termést könyvelhettek ebben a két évben.

Az egyházi szolgáltatásokat is külön tételenként kellett kifizetni a lelkésznek illetve a kántornak. Így az esketési és temetési „stólat”¹ is tételesen kifizették. Mivel pénz nem állt rendelkezésükre, így ez is terményben történt. Így például a meghatározott temetési „stóla” 300 Ft volt, ezt 10 métermázsa búzával váltották meg. (Ezek szerint a búzának 30 Ft volt mázsája!). Ez a kiadás is megterhelte az egyházat, így arra az elhatározásra jutott a presbiteri gyűlés, hogy a „stóla” pénzt ne az egyház fizesse ki a lelkész és a kántor részére, hanem az, akinek a részére történik a szolgáltatás. Meghatározták, hogy ezekért a szolgáltatásokért mennyit kell fizetni:

Keresztelési stóla: tetszés szerint.²

Esketési stóla: lelkésznek 15 Ft, kántornak orgonálásért 10 Ft.

Egyszerű temetés: lelkésznek 20 Ft, kántornak 10 Ft.

Prédikációs temetés: lelkésznek 30 Ft, kántornak 15 Ft.

A teljesen vagyontalanok stólat nem kötelesek fizetni!

Az egyházközség szegénysége köztudott, de se a hívők, se az egyház nem tudta ezt megváltoztatni. Az emberekből lassan kezdett kikopni a hit és az egyház iránti elkötelezettség.

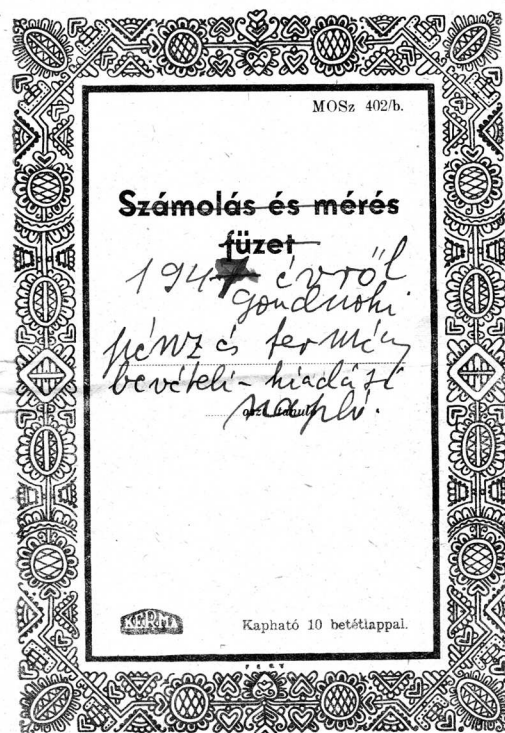
A megváltozott politikai körülmények se kedveztek a hívő embereknek. A munkahelyeken a pártfunkcionáriusok burkoltan de néha nyíltan is támadták a „klerikális reakció förtelmes csökevényét”, vagyis a hívő embereket. Ezért a vallásos emberek is lassan eltávolodtak hitüktől. Az a kevés

¹ A stóladíjak egyházmegyei hatáskörben vannak, tehát változhatnak attól függően, melyik egyházmegyében van az illető templom.

² Nyilván azért nem határoztak meg erre egy határozott összeget, hogy az újszülöttek megkeresztelése során az egyház soraiba történő felvétel ne terhelje meg a szegényebb hívőket, s így ez ne riassza el őket ettől az eseménytől. Az 1952. október 19-én készült jegyzőkönyvből idézett szöveg.

mondhatjuk úgy is, hogy makacs ember, aki megmaradt hitvallásánál, nem tudta fenntartani az anyagi nehézségekkel küszködő egyházát.

Az 1947-es bevételi-kiadási naplóból sok mindent megtudhatunk arról a korról, az akkori gondokról, feladatokról.

1947-es pénztári és termény bevételi és kiadási napló címlapja

Találomra kiválasztottam egy oldalpárt a füzetből, hogy megismerhessük az akkori pénzforgalom tételeit. Láthatjuk, mi mindere kellett költeni csak ebben az időszakban. Voltak állandó, ugyanakkor csak egyszeri kifizetések is. Az előbbieken említett egyházi föld megműveléséből se csak bevétel származott. A bemutatott oldalon szerepel, hogy vetőmagot is kellett vásárolni. Érthető ez, hiszen ha nincs mit elvetni, akkor betakarítani se lehet semmit.

A többi tétel is érdekességeket közvetít felénk. A mézvásárlás, a szoba kifestése, a napszámok, vagy éppen a kovácsmunkák jelzik, milyen felújítások folytak abban az időben, milyen kifizetések történtek. Bár a bevételi oldalon is vannak számok, de az összegzések során ez az oszlop mindig kisebb értéket mutat, mint a kiadási rész.

Ezekből a feljegyzésekből megtudhattuk, hogy milyen kis vagyonnal, minimális bevétellel kellett beérnie a bucsai református egyháznak, s annak szolgálatára rendelt „egyházi szolgáltnak”.

Év	Hó	Nap	Megnevezés	Kiadás		Bevétele	Ft.	Ft.	Ft.	Ft.
				Ft.	Ft.					
			Állózat	1829.0125270						
54	X	14	Létszám	88	-					
55	"	30	Egyház m. nek	269361						
56	X	10	Korvas munkáért	6	-					
57	X	10	Adósságok napján	6	-					
58	X	10	Vetőmagért	345	-					
59	X	10	Lehelcsanak ft. be	277	-					
60	X	10	Állózat	-	-	150				
61	X	10	Lehelcsanak ft. be	150	-					
62	X	13	Egyházatörölés	26	-					
63	X	13	17k. Mestára	12	-					
64	X	16	Újgyes vásárlás	1480						
65	X	20	Újgyes vásárlás	760						
66	X	22	Petői papír	130						
67	X	22	Vapstam	10	-					
68	X	22	Vapstam	30	-					
69	X	22	Vapstam	30	-					
70	X	22	Vapstam	30	-					
			Állózat	31320726770						
			Állózat	313207267701						
71	X	22	Egyházatörölés	-	-	30				
72	"	"	"	-	-	10				
73	"	"	"	-	-	10				
74	"	"	"	-	-	10				
75	X	29	Flazbér	-	-	90				
76	X	29	Állózat	350	-					
77	X	29	Egyházatörölés	4	-					
78	X	29	"	1650						
79	X	29	Kályha javítás	8	-					
80	X	29	Kályha javítás	7	-					
81	X	29	Lehelcsanak ft. be	5450						
82	X	29	Gondviselői ft. be	50	-					
83	X	30	Flazbér	9	-					
84	X	9	Perschypin	-	-	53				
85	X	15	Állózat	2650						
86	X	17	Flazbér	-	-	90				
87	X	17	Korvas munka	824						
			Állózat	3665871297001						

Az 1947. évi napló két oldala

A szegénység még elviselhető a kevéssel, de a nincs már a legvégső pont a kétségbeesés előtt. Ilyen lehetett az az esemény, mely 1952. október 19-én került jegyzőkönyvi rögzítésre. A 84. számú esperesi körlevélről van szó. Ebben arról értesítik a hívőket, hogy adott év november 1-én Békéscsabán egyházmegyei közgyűlés lesz. A Nagytiszteletű Esperes nyomatékosan felhívja a presbiterek figyelmét arra, hogy erre az összejövetelre nem lelkeszi jellegű képviselőket okvetlenül küldjenek ki. S itt jön a szomorúnak mondható bejegyzés, mely híven tükrözi a egyház anyagi helyzetét miszerint: „az egyház pénztára teljesen üres, de még kilátás sincsen arra, hogy a gyűlésre kiküldöttek útiköltsége biztosítva legyen. A presbitérium tagjainak pedig annyi sokféle gondja, baja van, hogy bármennyire is szerezni néhányn a közgyűlésen részt venni, de 70-80 Ft békéscsabai személyenkénti autóbusz útiköltséget nem tudnak a magukéból előteremteni. Éppen azért bár nagy sajnálattal, de a presbitérium úgy határozott, hogy a közgyűlésre nem lelkeszi jellegű képviselőt nem küld.”³

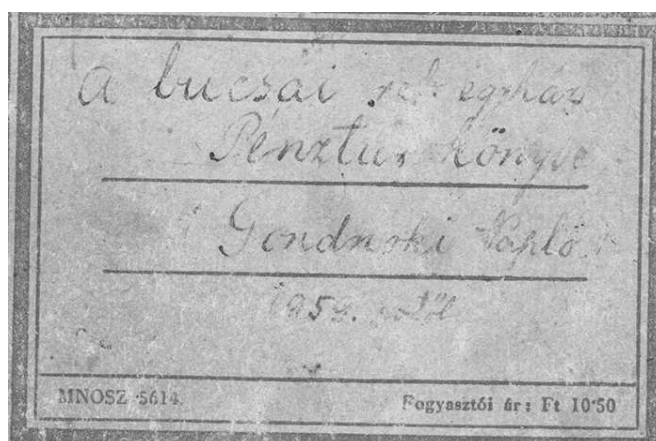
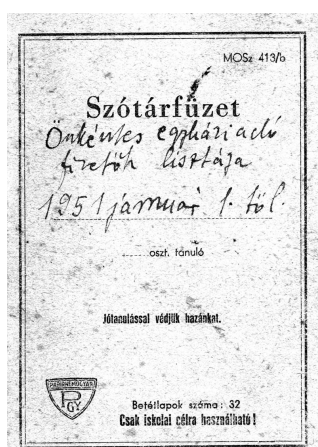
A fenti sorok nemcsak azt mutatják, hogy szegény az egyház, üres a pénztára, hanem azt is, hogy a hívők még ennél is szegényebbek, – s a megtisztelő meghívásnak nem tudnak eleget tenni, bármennyire is szívükön viselik egyházuk sorsát, közösségük képviseletét.

³ Az 1952. október 19-én készült jegyzőkönyvből idézett szöveg.

(Itt kell megjegyezni, hogy pénzhiány miatt az 1953-ban tartott békéscsabai közgyűlésre is csak a lelkeszt tudják képviselőként elküldeni!)

Az egyházadó mértéke egy idő múlva már nem lett meghatározva. Elvárások voltak, de szabályozás nem. Így a befizetések önkéntes alapon történtek. Erről tanúskodik az 1951-től vezetett kis füzet. Bár ez csak egy iskolai füzet volt, de a számviteli fegyelem szempontjából éppen úgy kellett vezetni, mint az ilyen célra kinyomtatott pénztárkönyvet. Az ellenőrzést az egyházkerületől kiküldött személy végezte el. (A belső oldalakat nem mutatom, hiszen se az értékek, se a személyek nem publikusak!)

A *bucsbai ref. egyház Pénztár könyve és Gondnoki Napló 1959-től* címkével ellátott könyv már szabályosabb pénzügyi adminisztrációt mutat. Az itt feltüntetett adatok is csak az adott idő gondjait rögzítik.

1951-es és 1959-es pénztárkönyvek címlapjai

A pénztárkönyvek mellékleteként szerepelnek a különböző nyugták, elismervények és számlák. Ezek kortörténeti szempontból is érdekesek.

Bármennyire is szegény gyülekezetről, vagy településről beszélünk, mégis sikerült több esetben is bizonyos nemes cél érdekében, eredményes gyűjtést szervezni. Ilyen volt az első, nagy tömegeket mozgósító, a templomépítésére indított helyi, országos, sőt a határon is túlnyúló gyűjtés.

A későbbiekben is lehetett számítani a hívőkre, bármilyen is volt az anyagi háttérük. 1956 tavaszán árvíz pusztított a Duna melletti településen. Az itt kárt szenvedett lakosság részére is sikerült némi pénzt biztosítani.

1956 vonatkozásában más adomány is szerepel néhány elsárgult papíron. Ezek azt mutatják, hogy az amerikai nép adományaként ruhaneműket osztottak szét a falu lakosainak. A ruhaneműk átvevőinek listája is megmaradt, ezen nyomon követhető, kik kaptak belőle. Ebből természetesen az egyház tagjai részesültek.

Kiadások voltak festékre, mészre, petróleumra (világításhoz), menetjegyekre, temetési koszorúra, bélyegzőre, stb.

Bányászó i. o.

az évi vételek károsultai megsegítésére a bucsai ref. egyházból, 1956. év

Sorszám	Az adakozó neve	Az adomány összege		Sorszám	Az adakozó neve	Az adomány összege	
		Ft	l			Ft	l
1.	Tömörny Lajos és neje	10	-				
2.	Ladányi Ferenc	10	-				

Handwritten note (top left):
 6 Ft. arany. Holt Ft. 10 kg. uék
 ára feleben a rd, egy ká? félúrtá-
 rából hogy feleltem elismerem.
 Buda, 1906 okt. 1.

Document (top right):
 Fegyverek
 festék árú 6.60
 Buda 1917 III. 14.
 FIZETVE

MÁVÁUT MENETJEGY (middle):
 071074
 MÁVÁUT MENETJEGY
 Budapest - Szeged
 07.10.74

Nap	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Hó	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
Év	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII				
Ór	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	1
Ór	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Ór	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47
Ór	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63
Ór	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79
Ór	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95
Ór	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111
Ór	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127
Ór	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143
Ór	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159
Ór	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175
Ór	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191
Ór	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207
Ór	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223
Ór	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239
Ór	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255
Ór	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271
Ór	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287
Ór	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300	301	302	303
Ór	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319
Ór	320	321	322	323	324	325	326	327	328	329	330	331	332	333	334	335
Ór	336	337	338	339	340	341	342	343	344	345	346	347	348	349	350	351
Ór	352	353	354	355	356	357	358	359	360	361	362	363	364	365	366	367
Ór	368	369	370	371	372	373	374	375	376	377	378	379	380	381	382	383
Ór	384	385	386													

A kiadásokat igazoló bizonylatok

Bár Bucsá nem volt pénzügyileg túlságosan eleresztve, amikor segítségre szorultak mások, a segítséget innen is megkapták. Nyilván nem hatalmas összegekkel, de mégis összefogott a falu egy szép cél érdekében. Ilyen volt például az előbbieken is említett 1956-os árvíz, amikor a Duna kilépett medréből és több települést elárasztott. A kárt szenvedett lakosság megsegítése természetes volt.

Más jellegű egyházi kiadások is voltak folyamatosan. Az épületek karbantartása mellett az egyházi személyek bérezése, juttatása, a felmerülő egyéb munkálatok, vagy szolgáltatások elvégzésének a kifizetése. Minderre elő kellett teremteni a pénzügyi fedezetet. Az egyházból származó alacsony bevétel ezeket a költségeket távolról se fedezte.

PÉNZTÁRI LAP 000851

Pisz.: _____

100 Ft - f. azaz Egyházi - forint

fillérről, mely összeget a Bucai sz. egyház

egyház pénztárából juttatásért

fejében a mai napon befizettem, felvettem.

Buca, 1976. évi febr. hó 1. napján.

utalom. Vilmosz Szabó. Károly László

Ref. Sajóközti 218. - S-160/1972. - 2120 - 72 1025 Pátria 628-008 - Fogy. ár: 2.- Ft

PÉNZTÁRI LAP 000900

Pisz.: _____

240 Ft - f. azaz Kétharmadnegyed - forint

fillérről, mely összeget a Bucai sz. egyház

egyház pénztárából 1 koronai mással

fejében a mai napon befizettem, felvettem.

Buca, 1976. évi szept. hó 15. napján.

utalom. Vilmosz Szabó. Károly László

Ref. Sajóközti 218. - S-160/1972. - 2120 - 72 1025 Pátria 628-008 - Fogy. ár: 2.- Ft

Pénztári Lap

Ref. Egyház Temetői részre Buca

Belső villamos világítás szereléséről

3 dbt. lampu 100 W. égőkkel 12 darab

Kör elantos oromkerék helyi komplett

személyes anyagokból 10 dbt. a

minőségi kivételével állami beszerzés

kifizetésével együtt, anyag

munkadíj Osszesen 1830 - forint

az az egyházi pénztárából

nyújtott kiadásnak felvettem.

Buca 1976. máj. 28. László

Pénztári Lap

Ref. Egyház Buca

1 db. "belyegző" + postaköltség 25 Ft

(Koronai Ft)

Vilmosz Szabó

PAULO ISTVÁN

vénki és bélyegző

DEBRECEN, 48-27.

Báthlyai u. 1. Telefon: 2046-403.

Csekk száma: 2046-403.

Szolgáltatási bizonylatok

Az itt bemutatott néhány bizonylat bemutatja azokat a folyamatos kiadásokat, amelyek szép lassan apasztották az egyház „pénztárcáját”. Ugyanakkor ezek egyben kordokumentumok is, hiszen hasonló elszámolásokkal napjainkban nem találkozhatunk. Egyben igazolások arra, hogy a bemutatott időszakokban milyen volt az adminisztráció, milyen gondokkal kellett megbirkózni, kik és mivel segítették az egyház, vagy a templom működését, miként és mikor történtek meg a modernizáció egyes szakaszai. A papír alapú dokumentációk így egy korszak kézzel fogható tanúivá váltak. Érdekes lesz ez az elkövetkezendő nemzedék számára.

Az egyház bevételeinek egy részét a kezdetekben a tulajdonában lévő szántóföldekből származó jövedelem is biztosította. A föld megművelése bizonyos költségekkel járt, de a megtermelt gabonának az eladásából némi kiegészítés jutott az egyház pénztárába. Jó gazda módjára bántak ezekkel az ingatlanokkal. Sajnos a kor politikája szép lassan lecsökkentette ezt a – nem hatalmas, de – folyamatos bevételt.

Bevétel.					Kiadás.				
Bursa	Arpa	Zab	9000 kupa	Magas	Ugyanaz	Bursa	Arpa	Zab	9000 kupa
755kg	225kg	161kg	1093kg	135kg	Adóba	425kg			
					Éledele	120kg			Pénz: 4671.
					Ölőanyag	210kg			Pénz: 4571.
					Éledele	150kg			
					Adóba	40kg			
					Ölőanyag	35kg			
					Adóba		12kg		Pénz: 4771.
					Éledele		39kg		
					Ölőanyag			100kg	
					Adóba			240kg	
					Ölőanyag			200kg	
					Adóba			553kg	
					Ölőanyag				135kg Pénz: 5372.
755kg	225kg	161kg	1093kg	135kg	755kg	225kg	161kg	1093kg	135kg

Az 1950. évi termés bevétel-kiadás lapja

Nem szabad elfeledkezni azokról a gyűjtésekről, amelyek bizonyos cél érdekében történtek. A valóban szegény sorban élő hívők még ezeket az akciókat is – sokszor erejükön felül – támogatták. A kezembe került iratokat lapozgatva örömmel töltött el a felismerés, hogy az egyház bármilyen kérésére milyen nagyszerű és aktív adakozás indult. S ez így volt a kezdetektől, hiszen a templom építéséhez való hatalmas összeget is sikerült előteremteni. A későbbiekben se határolódtak el az adományozástól.

Református egyház, Bucsai.
A Templomépítés 30. évfordulójára alkalmából a villamosítás
Templomunkba való bevezetése céljára adakoztat. 1956.
Kihirdetve. 10-12. Július 15.
Adókat: 515.-

Gyűjtés a villamosításra (1956)

A bucsai református templom tatarozására a mai napig
felajánlást tettek:
400 Ft-ot felajánlott
100 Ft-ot felajánlott:

ad. 66.
1958. A bucsai református templom tatarozására 18/28-ig
kézpénzzel adakoztak:
400 Ft-ot felajánlott:
150 Ft-ot bevezetett:

Gyűjtés a felújításra (1958)

Az előző fejezetben is megemlített községi jegyző (Egyed Ignác) és főgondnok (Zsombok György) nagyon sokat tett a templomért, a közösségért, a gyülekezetért. Éppen ezért tragikusnak mondható az a levél, melyet Egyed Ignácné 1960-ban írt a Református Lelkeszi Hivatalnak. A bucsai templomot oly nagylelkűen támogató jegyző özvegye fordul a jólelkű hívekhez. Szerény nyugdíja oly kevés, hogy a megélhetésre sem elegendő. Éppen ezért pénzügyi támogatásért „esedezik”.

„Tisztelettel keresem fel a Bucsai Református Lelkeszi Hivatal Vezetőségét megtört szomorú szívvel kérem segítségüket, mivel 83 évesen elhagyott magányomban nélkülözök.

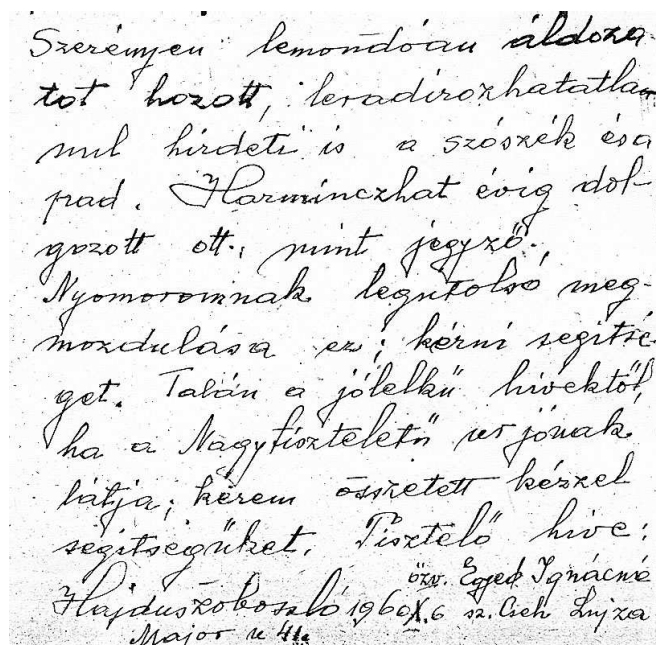
Soha sem volt gyermekem, nincsen kire számítsak. 258 forint kisnyugdíjam van. Soká nem is kintlódhatom már, majd csak elszólít a jó Istenem, de amíg élek – egyszer s mindenkorra pénz segítségért esedezem. Miért éppen a Bucsai Egyháztól? Mert megboldogult férjem ott Bucsán lelkes társadalmi munkát végezve – fáradságot nem kímélve segítséget hozott össze a Bucsai Református Templom felépítéséhez, éjjel-napot egybekötve sikerre is vitte!

Szerényen lemondóan áldozatot hozott, leradírozhatatlanul hirdeti is a szószék és a pad. Harminczhat évig dolgozott ott, mint jegyző.

Nyomoromnak legutolsó megmozdulása ez: Kérni segítséget. Talán a jólelkű hívektől, ha a Nagytiszteletű úr jónak látja, kérem összetett kézzel segítségüket. Tisztelő híve:

özv. Egyed Ignácné sz. Cseh Lujza

Hajdúszoboszló, 1960. X. 6.”

Szerényen lemondóan áldozatot hozott, leradírozhatatlanul hirdeti is a szószék és a pad. Harminczhat évig dolgozott ott, mint jegyző. Nyomoromnak legutolsó megmozdulása ez: kérni segítséget. Talán a jólelkű hívektől, ha a Nagytiszteletű úr jónak látja, kérem összetett kézzel segítségüket. Tisztelő híve: özv. Egyed Ignácné Hajdúszoboszló 1960. X. 6. sz. Cseh Lujza

A levél befejező része

2006-ban megjelent könyvemben így zárom beszámolómat erről az eseményről:

Nem tudom, végül is tudott-e rajta segíteni a mindig anyagi nehézségekkel küszködő egyház. Mindenesetre szomorú, hogy egy olyan ember özvegyének kell alamizsnáért könyörögni, kinek férje – s nyilván ő maga is – rengeteg erkölcsi és anyagi áldozattal példaadó hívő volt ittlétekor. Nevüket márványtábla örökíti meg a szószéken. Sokat áldoztak egy templomért, egy közösségért, mert hitték és tudták, hogy jól cselekednek.

Köszönet nekik érte!

657/1961

A vastagon bekeretezett rovatokat a feladónak tintával vagy írógéppel kitölteni

FELADÓVEVÉNY

Cím: Mr. Egyed Ignácné nak
Hajdusabolcs nek
Majos u. 41. ra
40 (utca, szám) re
szóló 40 Ft összegű postautalványról

A feladaskor lerótt díjak

utalvány díj:	..... Ft	..... f
kif. ért. díja:	..... Ft	..... f
expressz díj:	..... Ft	..... f

A felvevő postahivatal keletbélyegzője:

Bevételi szám: 150

A felvevő aláírása: [Signature]

Pontos címre gondoskodni

A befizetést igazoló feladóvevény

Szerencsém volt, hogy a mostani kutatásaim során kezembe került az a rózsaszín postai feladóvevény, amely özv. Egyed Ignácné részére lett megcímezve, s amely igazolja 1961. december 11-i pecséttel az összeg elküldését. Mai szemmel talán csekély a rajta szereplő 40 forint, de a kereseti viszonyok és az akkori árak nagyon eltértek a maiaktól. Persze ez abban az időben se bizonyult hatalmas vásárlói értéknek, de egy kis időre segítséget jelenthetett egy kis nyugdíjból élő személy számára. Ugyanakkor elismeréssel gondolhatunk azokra, akik ilyen kis mértékben ugyan, de próbáltak segíteni azon, aki nagyon sokat tett az egyházért, a templomért.

KLENÓDIUMOK

Klenódiumok a bucsai református egyház vagyonában azok az értékek, „kincsek”, kis túlzással ereklük, amelyek a kezdeti időszakban – amikor a helyi gyülekezet még csak szerveződött – ajándékként, szinte biztatásként kerültek Bucsatelepre. Értékük a kereskedelemben használatos pénzforgalmi eszközökkel nem mérhetők. Meghatározható ugyan ez az ár, de nem tükrözné azt a szellemi és vallási értéket, amelyet jelenleg képvisel.

Egyszerű kivitelezésű az a tál, amelyet a keresztelekor használnak a keresztvíz felfogására.

Keresztelési tál

A keresztelési tál mentes mindenféle díszről, csak egyszerű vonalakkal teszük különlegessé. Ez, a keresztelésnél használt edény tulajdonképpen

arra szolgált, hogy a keresztelendő gyermek feje alá helyezve felfogja a keresztelő kehelyből kicsorduló vizet. Egy idézet van bevésve az aljába:

„Keresztedjete meg” (Csel. 2. 38.)

Van egy másik kancsó, mely kivitelezésében valamint anyagában is különbözik az előbbitől. Kecsebb, öblösebb és díszesebb. Ez a keresztelési kancsó. Ezt ajándékba kapta a református közösség, melyet a bevésott szöveg is igazol: *„Istennek dicsőségére ‘s a bucsatelepi ev. ref.¹ gyülekezet használatára készítették: a karczagi reformátos nők. 1905.”*

A keresztelési kancsóról készült rajz és az eredeti

Erről az keresztelési kancsóról 1958-ban készült a rajz. Ugyanis ekkor jött az a körlevél a Református Egyetemes Konvent elnökségétől, melyben felkérlik az egyház lelkipásztorát, hogy a tulajdonukban lévő, vagy kezelésükben álló épületek, műemlékek, műtárgyak, történelmi emlékek összeírását, lerajzolását, esetleg fénykép készítését róluk. Ebben kihangsúlyozzák:

---

¹ ev. ref. vagyis evangélium szerint reformált.

„...Nagyon helyes volna, ha a lelkipásztorok műemlék templomukról, a templom különlegesen szép berendezési tárgyairól (pl. szószék) vagy úrvacsora kelyhekről fényképet is mellékelnének...”

A jól ismert anyagi helyzet miatt fénykép nem készült semmiről, viszont lerajzolták a harangot a haranglábbal, az úrvacsorakelyhet, az előbbieken említett padot, a szószéket, a gyertyatartókat, a templom színes üvegekkel elkészített ablakait.

A templom még csak 32 éves volt, s a berendezési tárgyai (bár nagyon szépek) se voltak 50 évnél idősebbek, s ezáltal nem is számíthattak műkincsnek, mégis elkészültek ezek a rajzok és a jelentést elküldték. Ennek köszönhető, hogy most mi is megismerhetjük ezeket a tárgyakat és a későbbi generáció is tudhat majd róla.

A bronzból készült úrvacsorai kancsó

1914-ben készült az a bronz úrvacsorai kancsó, mely az akkori hívek adakozását híven tükrözi. A felirata:

„Készült a bucsatelepi református hívek közadakozásából 1914.”

A kupakkal, billenő-fedővel ellátott kancsó egyszerűségével is magasztosan hat. Hosszúkás formáját az egyenes vonalvezetésű fülrésze még jobban kiemeli. A fatörzset formáló kehely felső részének mindkét oldalán egyszerű díszítést alkalmazott készítője. A talprész is rendelkezik két díszítő elemmel. Itt olvasható a szép kalligrafikus betűkkel bevésett szöveg: „*Boldogok azok akik a Bárány mennyegzőjének Vacsorájára hivatalosak*” (János Jelenések 19. rész 9. vers)

A kancsót lezáró kupak védősisakként lett kivitelezve. Az idők folyamán a felnyitást szolgáló zsanér már többször javítva lett, jelenleg sajnos már nincs is rajta, – csak a korrekciókat bizonyító javítgatások láthatók.

Az úrvacsorához használatos készlethez tartozik még az úrvacsorakehely, melybe az alábbi szöveget vészték:

„*A hálaadásnak poharát veszem és az úrnak nevét hívom segítségül.
A bucsai református hívek közadakozásából vétetett. 1902.*”

Úrvacsorakehely és pohár

A kehelyre vésett szöveg jobb oldalára szőlőfürt, bal oldalára pedig kalász van bevésve, – jelképezve a bort és a kenyeret. Ha beteghez ment ki a lelkész, akkor egy kisebb poharat vitt magával s ebből szolgálta fel a bort. Ezek, a szertartásokhoz használt eszközök egyszerű kivitelezésükkel, szolid díszítésükkel évtizedek óta értéket képviselnek, – nem anyagi, hanem lelki vonatkozásban.

Úrvacsora alkalmával használták a kenyérosztó tálát. A bucsai református gyülekezet részére erre a célra is egy gyönyörű edény szolgált. Stílusában merőben különbözik az előzőektől. A minták a tál szegélyén futnak végig, az alját pedig betölti a négyfelé ágazó tölgyfalevél és az azt körülvevő fonott mintázat.

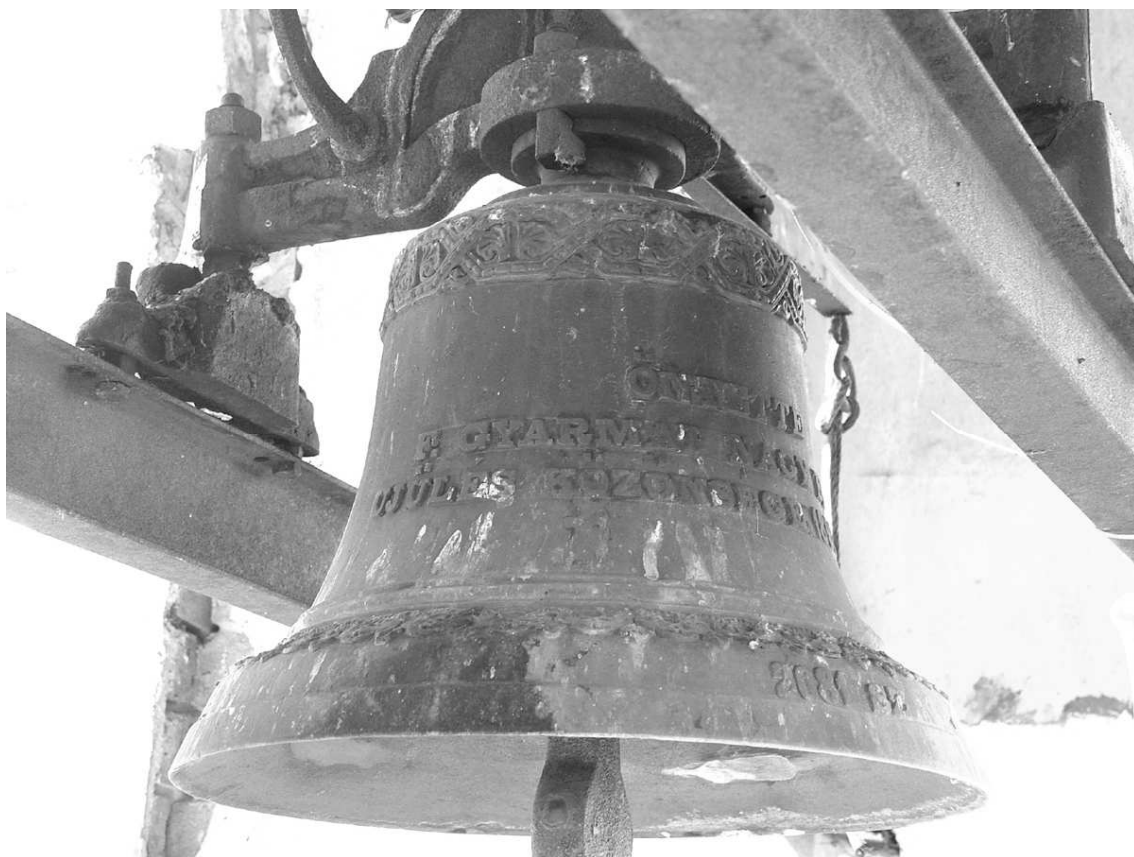
A kenyérosztó tál

A megszentelt edények mind a mai napig használatban vannak, ezáltal különlegességük és szépségük minden alkalommal láthatók.

Az előbbiek is mutatják, fontos volt a hívőknek, hogy vallásuk gyakorlása közben milyen művészi kivitelű eszközöket használnak. Adakozásukkal megmutatták, mennyire szeretik közösségüket, s ezen belül is hitüket.

A HARANG

Harangszó hívja Istentiszteletre a hívőket. Harangszó búcsúztatja azokat, akik befejezték földi küldetésüket. Harangszó riasztja a tűzesetek alkalmával a gazdálkodó embereket, a falu lakosait. Szerencsére ez utóbbira már évek óta nem volt szükség. A harang hangja messzire elhallatszik hirdetve a vallás jelenlétét, a vallás gyakorlását.

*A toronyban elhelyezett harangon jól olvasható a felirat
„Öntette F. Gyarmat Nagybucsa Újulás közössége 1892 évben.”*

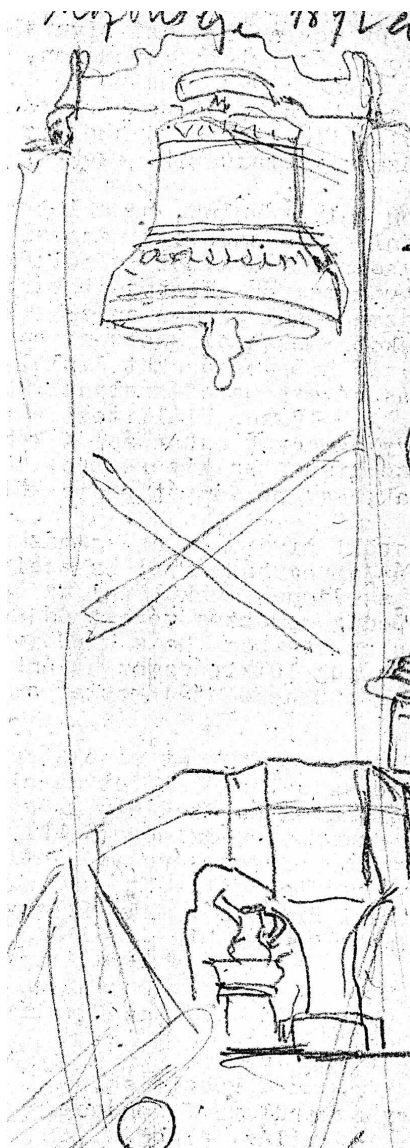
A 21 méter magas toronyban, egy 70 kg-os, 1892-ben öntött harang¹ szólhat meg.

1892-től a templom megépítéséig ez a harang (a haranglábbal) a községi iskola udvarán volt elhelyezve, onnan hívta hívőit az istentiszteletekre és

---

¹ A harangot Thúry János öntötte Budapesten.

vajon hol szólalt meg, amikor az örökre eltávozottakat búcsúztatta? Több mint valószínű, hogy egy haranglábban állt, mely talán az istentiszteleteknek helyet adó iskola mellett volt felállítva. (Ez az én elképzelésem.) Hiszen nem azért öntették ki a hívők, hogy némaságra legyen kárhóztatva. Méreteinél fogva is elképzelhető, hiszen megbírhatta egy egyszerű, fából készített harangláb.

A harangról 1958-ban készült rajz

Ezt a feltevésemet egy rajz is alátámasztja, mely 1958-ban készült. Ezen a harang nem a toronyban, hanem egy haranglábban van ábrázolva. A bucsai lakosokkal beszélgetve mindenki arra emlékszik, hogy a harang a toronyban volt építésétől kezdve. Tehát a harangláb csak a felszentelésig volt használatban. Mindenesetre érdekes, hogy az 1958-as jelentésben nem a

toronyban, hanem a haranglábon ábrázolják. Időközben több emberrel beszélgettem, s azok állítják, hogy a harang ezzel az állvánnyal együtt volt fenn a toronyban.

A haranggal kapcsolatban van egy jegyzőkönyvi feljegyzés, (1957. szeptember 8.) miszerint:

„...Egy harang a toronyban, fel kellett volna húzatni...”

Ez csakis arra utalhat, hogy van a toronyban egy harang, melyet fel kellett volna húzni, húzatni a helyére. Az idézett mondatnak van folytatása is:

„...beadta (mármint a lelkész!) a rézgyűjtőknek – megkérdezésünk nélkül...”

Ez persze azt is jelentheti, hogy volt egy másik – esetleg kisebb – harang, mely nem került a helyére.

Ha már a harangról van szó, meg kell említeni egy levelet, mely egy rákospalotai harangöntőtől érkezett. Az 1958. február 2-án kelt levelében Szlezák Ráfael harangöntő mester ezt írja:

„...harangot önteni még nem lehet, csak repedt, vagy törött harangot lehet újraönteni...”

Ebből viszont azt lehet kikövetkeztetni, hogy a református egyház szeretett volna egy harangot készíttetni a már meglévő mellé.

A modernizáció is jelentkezett akkor, amikor gyűjtés indult a harangozást megkönnyítő elektromos berendezés beszerzésére és felszerelésére.

ÚRASZTALA

Templombelsők egyik fő jellegzetessége a – néha gazdag díszítésű, máskor egyszerűbb kivitelű – szószék. Miért is volt szükség a hívők fölé magasodó helyre? Azért, hogy az onnan prédikáló papot jobban láthassák s természetesen jobban hallhassák a hívők. Amíg nem volt mikrofon és hangszóró, igencsak hasznos volt ez a megoldás. Napjainkban elterjedt az erősítőn keresztüli hangtovábbítás. A közvetlen kapcsolatot azonban csakis a szószék biztosított, hiszen innen jól lehetett látni a hívőket, akihez beszédét intézte a szónok, ugyanakkor őt magát is megfigyelhette a hallgató hívő közönség.

Úrasztala

A templom építését többen adományokkal segítették. Voltak pénzbeli adományok, de sokan munkájukkal, mások egyéb berendezési tárgyakkal járultak hozzá a kivitelezéshez. A szószéket Egyed Ignác és Felesége Cseh Lujza adományából sikerült megépíteni. Erről tanúskodik az itt lehelyezett márványtábla is.

A belső bútorzat díszítésére is gondoltak a hívők. Ügyes kezű lányok, asszonyok szabadidejükben terítők hímzésével járultak hozzá a templom belsejének kicsinosításához.

Az úrasztal, az úrasztali korlát, a szószék, a két oldalt álló padok hímzett terítőkkal vannak ellátva. Egy részük már új, vagy felújított. A régiek közül az úrasztali korlátterítőt például Zsombok Györgyné (a gondnok felesége) ajándékozta az egyháznak, melynek értékét 80 pengőben határozták meg. (Ezek az adakozások jelzik a hívők odaadását hitük felé.) Az egyháztanács 1928. december 23-án készült jegyzőkönyvében rögzítette köszönetét:

„...Egyháztanács elismerését és köszönetét fejezi ki Zsombok Györgynének a templomunkat ékesítő szép adományért. Az adományozó hitbuzgóságát és áldozatkészségét, mint követésre méltó példaadást jegyzőkönyvileg megörökíti. A díszes kiállítású bársonyterítő leltári értékét 80 pengőben állapítja meg.

Bucsai László lelkész”

A presbiteri jegyzőkönyvben többször is megemlíti azokat az asszonyokat, akik a hímzett terítőket adományozták az évtizedek során az egyháznak.

A terítők cseréje folyamatos volt, hiszen az évtizedek során elhasználódtak, megkoptak. Ugyanakkor a kézimunkában jártas asszonyok szerették volna, ha az ő alkotásuk is ott lehet a templomban a legfőbb helyen, az úrasztalon. A vörös bársonyterítő mellett éppen ezért ott voltak a fehér alapra hímzett egyszerű, de a tisztaságot is jelképező terítők.

Mindenki úgy segítette a gyülekezetet, az egyházat, ahogy képességeitől tellett. A kik a kézimunkában voltak járatosak, azok a terítőket ajándékozták a templomnak, mások kézi munkával: takarítással, meszeléssel, kerti munkával varázsolta szebbé a környezetet. Nem tűnik ez olyan nagy feladatnak, de ha összességében nézzük, bizony minden egyes hívő kicsi segítsége számított a gyülekezetnek, az egyháznak.

A szószéktől balra egy pad áll, mely a lelkész ülőhelyéül is szolgál, melyet Mózes-széknek, Mózes-padnak is neveznek. Kivitele egyszerű, a faragás rajta pedig egyedi elképzelés szerint készült. A háttámla közepén egy kehely van kifaragva, míg a jobb és a bal oldali kazettában két kéz összefonódása látható.

A készítője a pad hátoldalára írta nevét. Ez olvasható:
„Készítette Nagy István asztalos 1920.”

Az 1920-ban készült faragott pad

A dátum szerint jó néhány évvel a templom felépülése előtt Egyed Ignác megrendelésére készült, és ettől kezdve nyilván használták is, – ami azt jelenti, hogy a templom felépítésének időpontjáig bizonyára az iskolában volt elhelyezve, hiszen az istentiszteletek itt voltak megtartva.

A régi templomokban meg volt határozva az ülésrend. Ezeket a társadalmi szokások és az egyház által meghatározott szabályok szerint alakították ki. Ez mutatta meg a mindenkori társadalom hierarchiáját.

A szentély – reformátusoknál az úrasztala – közelében elhelyezett üléseket, székeket, padokat használó személyek mindenkor egyházi méltóságot tölthettek be. Ez napjainkban is így van. Jól látható a következő képen is. Sorrendben: Nagy László (Szeghalom), Vilmányi Sándor (Bucsa) és debreceni egyházi főjegyző. Balra kántor a harmónium mellett.

A templomokban a hívők padsorában is kialakult egy hagyományokon alapuló az ülésrend. Gazdagabb, tehetősebb hívők adományaik következtében kiválaszthatták helyüket. Sőt egyeseknek – nyilván a bőséges adakozásuk elismeréseként – még a nevüket is belevéshezték a padba, melyet aztán öröklődés által a családja „használt” évtizedeken keresztül. Erre jó példa a

karcagi református templom néhány padjaiban látható bevésés is, melyek az arra jogosult személy neve olvasható.

A Mózes-pad használói egyházi személyek

Vendégpad

Istentiszteletek és nagyobb ünnepek alkalmával vendéglelkészek és egyéb előljárók is érkeznek a templomba. Az ő részükre külön pad is szolgál. Ezt is díszes terítővel védik a por és a szennyeződés ellen. A felirata: „Az Úr közel!”

A hívők énekét harmóniummal kíséri a kántor. Ennek a védelmére is készítettek díszes terítőt. Egy hímzett, klasszikus lant jelzi, hogy egy hangszer található a takaró alatt. Mivel az elhangzó énekek az Úr dicséretére íródtak, így a rá hímzett szöveg is találó: „*Dicsérjétek az Urat!*”

Harmónium a védőtakaró alatt

A templombelső bútorzata a hívők adományából készült s a díszítése is a hívők szeretetét, vallásukhoz való ragaszkodásukat jelképezi. A templom ez által válik bensőségessé s ez ösztönzi a családon belüli hit megerősödését, hiszen „Isten hajléka” a mi otthonunk is.

Kántor hiányában napjainkban némaságra lett ítélve ez a hangszer. Az Istentisztelet alkalmával csakis a lelkész és a hívők hangja hallható, a zenei aláfestés nélkül. Sajnos ez is mutatja, mennyire visszaesett a vallási élet településünkön.

VALLÁSOS ÉLET

Vallásunk gyakorlása a lelkész segítségével történik. Ő a hit egyik erős támasza a kisebb közösségekben. Nem mindegy, milyen lelkesedéssel és milyen hozzáállással végzi munkáját. A teológia képzés során megalapozódott mindaz a lelki háttér, amelyet végül a szolgálata idején megfelelően kamatoztathat.

A feladat nem kevés és nem is könnyű. Több mindentől függ a lelkész mindennapi tevékenysége. Vallási és társadalmi vonalon is. Meg kell felelnie a gyülekezet elvárásának s őket a hit világában megtartani és megerősíteni szükséges. A világi élet se könnyű, hiszen a kötelezettségek és elvárások itt is meg vannak határozva. Példának okáért, az adószabályok betartása, a helyi tanáccsal való kapcsolat ápolása, stb.

A fentiek figyelembevételével az egész évi működést meg kell tervezni, hogy gördülékenyebb és biztonságosabb legyen az elkövetkezendő időszak. Minden évre egy GYÜLEKEZETI MUNKATERV készült. A lelkész ebben vázolta fel szolgálatának rendjét és tartalmát.

A rendelkezésemre álló iratok alapján bepillanthatunk a bucsai gyülekezet életébe. A munkaterv bevezető része mindig a gyülekezet helyzetéről számol be. A leírtak sajnos a vallásgyakorlás szempontjából nem éppen egy ideális közösségről szólnak. Ezt talán legérzékletesebben dr. Kincse Endre az 1964. évre szóló munkatervében mutatja be:

„Annak az elég nagy számú közömbös, egyháziatlan rétegnek, amely csak elvétve, nagy ritkán, egy-két „sátoros ünnepen” jut el az igéhez, sajnos, a tisztulásban, a lelki előbbre jutásban nem sok változást hozott az ige-szolgálat. Ezeknél a családban végzett egyéni lelki gondozási munka ereje is csak kivételesen kevés esetben tudhatott áttörni a közömbösség évtizedes megszokásból, vagy rossz szokásaiból épített konok falain.”

Bizony a közömbösség és a világi élet egyéb – vallás ellen agitáló – hatásai egyre jobban erősödtek. Ezzel párhuzamosan a folyamatosan templomba járók és a vallásukat büszkén vállalók nagy segítségre vannak úgy az egyháznak, mint a lelkésznek. *„Ez a réteg kocsmától, haszontalan szórakozásoktól, káromkodó, durva beszédű, mulatozó társaságoktól távol tartja magát. – Bár növekedne csekély számuk Isten igéje és Szent Lelke munkája által! Ők az igaz békességemberei is.”*

Bizakodva és büszkén szól ezekről a hívőkről egy évvel később is:

„A templom népét a kocsmá sem tudja úgy magához ölelni (Krisztus, a Kegyelemben nagyobb örömet találtak) ezért is van pénzük az Úr ügyére, a maguk szegénységében is.”

Egy másik helyen újra feltépődik a seb: *„A templommal szemben lévő kocsmá ma is szedi áldozatait. (Az alkohol öl, butít és nyomorba dönt! – kapható korlátlan mértékben az italboltokban.)”*

A helyi polgári vezetésről se feledkezik meg írásában: *„Az évtizedes, kialakult rossz közszellem ereje sokakat fogva tart és visszahúz, bár a kormányzat és a község vezetőségének sok kulturális szolgálata is harcol ellene.”*

A napi küzdelmek során felmerül a gondolat, miszerint: *„az akadályok és nehézségek ismeretében azt kell látnunk, hogy eredmények eléréséhez a mi munkánk nagyon gyarló, tökéletlen és elégtelen.”*

A jövőbe vetett hit azonban mindig erős, hiszen csak így van értelme minden küzdelemnek, minden harcnak. A cél az, hogy *„a sok időn át gyakran hamis és képmutató formában jelentkező s így nem építő... ..egyházi életünk hibáit kiküszöbölve, a célkitűzéssel a gyülekezetet arra segítjük, hogy Isten-imádása, gyakorlati kereszténysége lélekszerinti és igaz legyen, hogy az, így a kívülállókban is ne botránkozást ébresszen, hanem őket is vonzza és építse.”*

A gyülekezeti élet az évek során se sokat változik. Egy jó évtizeddel később –1978-ban – Vilmányi Sándor lelkipásztor is kétségbeesetten írja le aggodalmát: *„A fogyatkozást, a segítő és támaszt jelentőket sorra elveszíti. Egyedül maradok! Ez az érzés fog el. Hogyan tovább?”*

A helyzetértékelés és helyzetismertetés után a szolgálat rendjét és tartalmát is közli velünk a mindenkori lelkész. Az istentiszteletek rendjét, a nagyobb ünnepek és emléknapok időpontjait is rögzítik. Az egyéb gyülekezeti alkalmak felsorolása is fontos: bibliaóra, gyermek-istentisztelet, konfirmáció és az arra való felkészülés, imahét, stb. Mindez egy határozott és az adott évben megvalósítandó munkaterv részletei.

A gyülekezeti szolgálatnak tartalmasnak is kell lennie. Az Isten iránti szeretet és a hozzá való hűség tolmácsolása mindenkor az elsődleges feladat. Ugyanakkor meghatározza minden lelkész a saját „ars poetikáját” is. Ettől lesz egyéni és meghatározó.

Dr. Kincses Endre: *„Sokat kell beszélnünk róla, és gondolkoznunk rajta, hogy mi mindent kell az 1964. évben összetörnünk életünkben, hogy az igazságban imádhassuk Istent.”*

Vilmányi Sándor: *„Isten szeretete életünkben és munkánkban.”*

A VALLÁS GYAKORLÁSA

Lelki életünk gondozása és folyamatos gyakorlása a család vallásos múltjára vezet vissza. Születésünk után első találkozásunk a hit világával a keresztelekor történik. A szülők felelőssége, hogy az újszülött időben megkaphassa nevét, amelyet a vallásos emberek a kereszteleési ceremóniával valósítanak meg.

Keresztelekor tulajdonképpen a szülők és a keresztszülők vállalnak felelősséget Isten színe előtt. A kereszteleés során a megkeresztelt személy a közösség, a gyülekezet tagjává is válik. Maga a kereszteleési liturgia meg-

egyezik az istentisztelet általános liturgiájával. Ez egészül ki az apostoli hitvallás elmondásával, majd a szülők és a keresztszülők keresztelési akaratának kinyilvánításával.

Kereszteléskor két kérdés hangzik el a szülőkhöz: „Akarjátok-e, hogy ez a kisgyermek az Atya, Fiú és Szentlélek szövetségébe, a keresztyén anyaszentegyházba befogadást nyerjen?” A második kérdés arra vonatkozik, hogy megígérik-e, hogy a megkeresztelt gyermekük majd felnőve, a konfirmáció alkalmával önként tesz fogadalmat a Szentháromság Istenbe vetett hitéről. Kisgyermek keresztelésekor a szülők, keresztszülők válaszolnak a kérdésekre, míg a felnőtt keresztelés esetében maga a megkeresztelendő személy.

A konfirmáció, a hitbéli megerősítés nemcsak gyülekezeti, de családi esemény is. A kereszteléskor a szülők, keresztszülők által mondott igent immár majdnem felnőttként, de a hit ismeretében maga a fiatal személy önként és tudatosan válaszol a kérdésekre.

Dr. Kincses Endre lelkipásztor konfirmálókkal a templom udvarán

Az elhangzottak után válik a gyülekezet teljes jogú tagjává s ettől kezdve úrvacsorában is részesülhet. Az ünnepélyes fogadalomtétel istentisztelet keretében zajlik, ahol a hívők imádkoznak a konfirmáltak vallási életének a kiteljesedéseért. Erre az alkalomra összehívott rokonság családi körben ünnepli meg ezt a jelentős eseményt.

„Azt mondta az Úristen: Nem jó az embernek egyedül, alkotok hozzáillő segítőtársat.” Életünk következő nagy egyházi eseménye az esküvő, amely a házasságkötés megáldását jelenti. Csak a polgári szertartást követően kerülhet erre sor.

Esküvő a református templomban

Az esküvő szóban benne van maga a tény, hogy itt egy eskü letételére kerül sor. A menyasszony és a vőlegény a lelkész és a jelenlévők előtt esküvel fogadják – *„esküszöm az élő Istenre, aki Atya, Fiú, Szentlélek, ... hogy akinek most Isten színe előtt a kezét fogom, szeretem... Hozzá hű leszek... őt sem egészségben, se betegségben el nem hagyom.”*

Sokan elmondták ezt az esküszöveget s vajon hányan tartották be? Sajnos a modern kor egyik rákfenéje az eskü megszegése, vagyis a válás ténye. Egyik okozója talán a túl fiatalon, vagy meggondolatlanul kötött házasság. Máskor az élet negatív eseményei befolyásolják a házastársakat egymástól való különválásra.

Életünk végső állomása a temető. Halálunk után a rokonság feladata az, hogy megfelelő végtisztességben részesüljünk. Az egyház a temetés során a gyászolók fájdalmát méltó szertartás elvégzésével Krisztus örök életet adó ígéretéhez kapcsolja. A sírra kopjafa, vagy fejfa kerül, melyet később, akár márvány, vagy műköből készült síremlékre cserélhetik

Imádságunkban ott van a könyörgés, hogy „mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma”. A kenyér mindenki számára az életet, a napi megélhetést jelenti. Immár hagyománnyá vált, hogy augusztus 20 körül egy ökumenikus kenyérszentelésre kerüljön sor. Egyik évben a katolikus, a következőben pedig a református templomban kerül erre sor. A nemzeti színű szalaggal átkötött kenyeret a megszentelés után szétosztásra kerül, hogy a jelenlévők egy-egy falattal is részesülhessenek belőle.

Nemzetiszínű szalaggal díszített szalmafonat és a kenyér

A megszentelt kenyér osztása a templom kijáratánál

Karácsonyi műsor a templomban

Napjainkban már természetes, hogy Jézus születését, az emberek közé való eljövetelet karácsonykor az egész világon megünneplik. Nagy ünnep ez a kereszténység számára, de nagy várakozás előzi meg a gyermekek részéről is ezt a napot. Karácsony ünnepe egyben az ajándékozás ünnepe is. Szeretteinket lepjük meg kisebb-nagyobb meglepetésekkel.

Az egyház is ünnepi istentisztelettel emlékezik meg erről az eseményről. Ünnepegyességét nagyban emelni tudja a gyülekezet ifjúsága, amikor egy kis műsorral készül erre a napra. A versekkel és karácsonyi énekekkel mutatják be Jézus születésének történetét. Ezzel fokozzák a karácsonyi hangulat megteremtését a családok részére.

Az egyházi ünnepek mindig nagyobb tömeget vonzottak a templomokba. A hitünket azonban nemcsak ilyenkor kell gyakorolni, hiszen életünk folyamán számtalanszor „menekülünk” Istenhez. Ő a segítőnk a bajban, ő az, akivel örömünket is megoszthatjuk.

A gyülekezeti élet is közösségformáló erővel bír. Összefogással, egymás segítségével könnyebbé tehetjük mindennapjainkat. Az istentiszteletek alkalmával az imádságok és az énekek közelebb visznek Istenhez.

„Isten hajléka” mindig nyitva áll előttünk.

BESZÁMOLÓK, JELENTÉSEK

Nemcsak igehirdetésből és a gyülekezeti szolgálatából áll a lelkész munkája. Nagyon fontos, hogy az évek során összegyűjtött javakról leltár készüljön, a folyamatos adminisztráció – anyakönyvek, presbiteri jegyzőkönyvek, vizitációs jegyzőkönyvek vezetése – naprakész legyen. A helyi Irattárból előkerült anyagok bizonyítják – leginkább a kutatók számára – milyen is volt az egyház gazdálkodása, milyen eseményekről készültek feljegyzések. Ugyanakkor a vagyoni helyzetre vonatkozó adatok is megtalálhatók.

Az előzőekben már belett mutatva a gazdálkodáshoz nélkülözhetetlen pénztárkönyv, a presbiterek gyűléséről készített jegyzőkönyvek. Most az évente kötelezően előírt Jelentés tartalmáról szeretnék írni.

A Jelentést az egyházmegyében lévő egyházkerületbe kellett beküldeni. Bucsá (régebben Bucsatelep) A Heves-Nagykunsági, majd a Békés megyei egyházkerülethez továbbította beszámolóját, attól függően, mikor hova tartozott. A nyomtatványon feltett pontokra kellett megadni a válaszokat. Az egyházközség életéről kellett nyilatkozni. Ebbe beletartozott a hívők és a presbiterek száma. Az egyházi iskolákról – amíg léteztek – is kellett adatokat küldeni. Az anyakönyvi éves adatok is szerepeltek a jelentésben. Minden költségvetési adatra szükség volt. Ez a vagyoni felmérés jól mutatja az egyház egykori és mai anyagi hátterét. Az ingatlanok – földtulajdonok – adatai is fontosak voltak. A hitoktatói és lelki gondozási feladatok ellátásáról is tájékozódhatunk.

Az évenkénti adatok közlését ebben a könyvben nem tartom célszerűnek, hiszen ma már számunkra ezek csak számok sorát jelzi. Egyháztörténeti szempontból is csak irányt adó, de a nagyközönség számára bizony érdektelen. Az általam összegyűjtött iratok kutatása mások számára is lehetséges lesz, hiszen ezeket a papírokat átadom a Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Levéltár¹ részére, akik a saját gyűjteményükből is segítették munkámat.

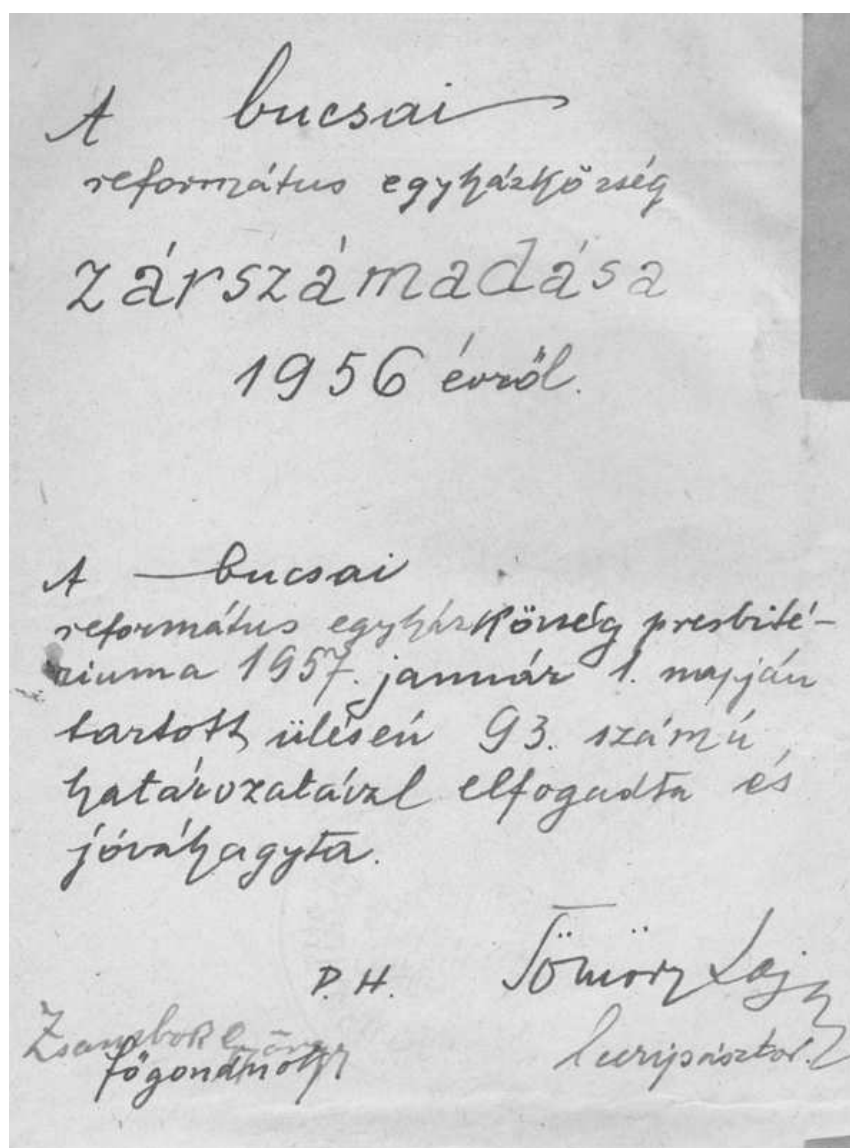
A „Vizitációs Jegyzőkönyv” is biztosít számunkra olyan adatokat, amelyek a templom épületére, a karbantartására, a pénzügyi helyzetre, vagy

---

¹ Debrecen, Kálvin tér 16.

éppen a lelki életre vonatkoznak. Az egyházlátogatói (vizitációs) küldöttség megvizsgálja azokat a tételeket, amelyeket a lelkipásztor az évenkénti jelentésében közölt az előjárósággal. Az ellenőrzésre mindig szükség van, hiszen bármilyen eltérés, vagy hiba kerül a felszínre, azt azonnal korrigálni lehet.

Bár leginkább pénzügyi vonatkozású, de mégis ide soroltam az egyház zárszámadását. Tulajdonképpen ez is egy jelentés, beszámoló, hiszen egy esztendő pénzügyi helyzetét mutatja be. A bevételek és kiadások jól mutatják, miként sikerült eredményesen, vagy éppen hiány zárásával lezárni egy évet.

LELKÉSZEK

„AZ EGÉSZ ÉLETRE TÖRTÉNŐ IGEHIRDETÉSRE VAN SZÜKSÉG”

(Vilmányi Sándor bucsai lelkész)

Lelkészek irányításával és vezetésével működnek a református gyülekezetek. Szolgálatukat ott végzik, ahová a kinevezésüket kapják, s addig, amíg egy másik közösség élére ki nem nevezik, vagy kora miatt nyugdíjba nem vonul. Munkásságuk eredménye a hívők segítségétől, a civil társadalom toleranciájától és természetesen saját egyéniségüktől függ.

Bucsatelep, majd Bucsá református templomának és református gyülekezetének bemutatásakor nem szabad elfeledkezni azokról a lelkészekről, akik rövidebb, vagy hosszabb ideig itt szolgáltak, itt hirdették az igét.

Kutatásaim során természetesen megkerestem a helyi hívőket, elolvastam a presbiteri jegyzőkönyveket, átlapoztam az évente megfogalmazott „Gyülekezeti Munkaterv” minden oldalát, hogy megismerhessem munkásságukat, jellemüket, életüket. Próbálkozásom eredménye nem lehetett teljes, hiszen néhány lelkészről nagyon kevés adatot sikerült előbányásznom. Akiket viszont sikerült közelebbről megismerni, méltán mutatják be a bucsai református gyülekezet életét.

1.) Bucsay László

(1887. augusztus 11. – 1972. június 29.)

Kisújszálláson született 1887. augusztus 11-én, szülővárosában érettségizett 1905-ben. Debrecenben végezte el a teológiai tanulmányait 1909-ben. Mélyítette teológiai ismereteit, Bázelen tanult az 1912-13. tanévben.

Házasságot kötött Pusztai Teréziával 1917. november 14-én, négy gyermekük született: Irén (1918), Klára (1920), Terézia (1922), László (1933).

Szolgálati: rendes lelkész Bucsatelepen 1914-től, Kisújszálláson 1937-től nyugalmába vonulásáig, 1953-ig. Esperesi felkérés alapján tovább szolgált utódja, Nánási Mihály beiktatásáig, 1954-ig.

Az egyházmegyében több tisztséget viselt: tanügyi bizottsági tag 1923-tól, missziói bizottsági tag 1937-től, lelkészkeri elnök 1938-tól. Igehirdetői szolgálataiban gyümölcsöztette német nyelvismeretét, a Soltész Elemér által szerkesztett Igehirdető című folyóiratnak az 1917-es és 1918-as évfolyamaiban összesen nyolc igehirdetést közölt, a Lelkészegyesületben pedig néhány kisebb közleményt közzétett. Meghalt Budapesten 1972. június 29-én, a temetése 1972. július 6-án, Gödöllőn volt.

Bucsai László – a templomépítő

1914. január 11-től 1937. június 10-ig szolgált Bucsán

A bucsai református templom bemutatása után illő néhány szót szólni az építetőről. Mivel éppen a település nevét viselő lelkész idejében sikerült megvalósítani a reformátushívők vágyát és álmát, éppen ezért megfelelő tisztelettel és csodálattal tekintettek és tekintenek ma is erre az emberre.

A „Békés” című újság számol be az első lelkész beiktatásáról 1914. január 25-i számában:

„A bucsatelepi református lelkész beiktatása.

Magyarország legnépesebb református leányegyháza volt a bucsatelepi. A 2622 lélekszámból 1693 lélek református s ezen lelkeknek 12 éven keresztül kellett küzdeni az önállósításért és a lelkészi állás szervezéséért Bucsatelepen úgy a reformátusok, mint a katolikusok szegény emberek ; azonban míg az utóbbiaknak mecenásuk a nagyváradi római katolikus püspök, addig az előbbieket anyagiakban teljesen magukra vannak hagyatva. És így érthető, hogy míg a reformátusok számban sokkal többen vannak, még som volt eddig papjuk és templomuk. Ezt a tűrhetetlen állapotot belátta Balthazár Dezső dr. debreceni református püspök és egy éven belül szerveztette a bucsatelepi református egyházat önálló egyházzá és a lelkészi állást. Ezen lelkészi állást töltötték be az elmúlt vasárnapon. A bucsatelepi ref. egyház egyhangúlag meghívta lelkésznek Bucsay László dévaványai református segédlelkészt. Az imaház ez alkalommal teljesen megtelt. Harangozás és éneklés mellett vonult be az imaházba Győry Lajos ref. esperes és Egyed Ignác ref. főgondnok élén a présbytérium, bevezetve lelkészüket Bucsay Lászlót, ki elfoglalta a szószéket és el no adta első beszédét. Majd Győry esperes imádkozott, megáldotta a lelkipásztort. Délben 80 terítékű társas ebéd volt, mikor is számos felköszöntőt mondtak az új lelkészre, az esperesre és az egyházra.”

A levelezések és a presbiteri jegyzőkönyvek alapján észrevehető, mennyire közel állt a hívekhez. Határozott, de jóindulatú ember lehetett, aki meggyőzően tudott hatni mindenkire – úgy a prédikációi során, mint a civil életben az utcán.

Bár a templom építésének gondolata és terve már az 1900-as évek elején megszületett, de végül Arnold Frauenfelder svájci lelkészbarátja ösztönzésével vette kezdetét. Amikor a templom építéséről beszélünk, mindenképpen figyelembe kell venni a kor adottságait és a település lakosságának hozzáállását, anyagi helyzetét. A templom építéséhez szánt adományok begyűjtése nem volt olyan egyszerű feladat, ehhez bizony nagyon sok segítség kellett. Bucsai László olyan emberek támogatását tudhatta magáénak, mint Egyed Ignác jegyző, Zsombok György községi bíró, szövetkezeti pénztáros, és a mellettük egyéb tisztséget vállaló egyháztagok s természet-

sen maguk a hívők. Egy személyben még ő is nagyon kevés lett volna e nemes és szép cél megvalósításához. Maga mellé tudta állítani az embereket, meg tudta győzni őket a cél szépségéről, magasztosságáról és elsősorban szükségességéről.

A bárói birtokon élő cselédség is hozzájárult a költségekhez, mégpedig úgy, hogy a gazdatiszt a hónap végén esedékes gabonából 20 kilónyt levett minden cselédtől, s ennek értékét adták át az építésre. Ugyanakkor megengedték, hogy időnkén (a majorból) átmenjenek a „fundamentum” építéséhez segítségként.

Egyed Ignác támogatását egy márványtábla örökítette meg, Zsombok Györgyét pedig az egyháztanács 1929. október 13-án tartott gyűlésének jegyzőkönyve, melyből néhány más egyháztörténeti mozzanatra is fény derül:

„...Zsombok György gondnok előadja, hogy mint községi bíró és szövetkezeti pénztáros sokirányú elfoglaltsága miatt a legjobb akarata mellett sem teheti meg, hogy régebbi eredményesnek bizonyult gyakorlat szerint házról-házra járva teljesítse az egyházi adóbeszedést... Kéri lemondásának elfogadását.

Egyháztanács sajnálattal tudomásul veszi Zsombok György lemondását, ki a gondnoki teendőket 1918. december 15-e óta megszakítás nélkül hűséggel és nagy buzgósággal végezte. Az ő gondnoksága egyházunk történetében korszakalkotó jelentőségű. Különösen nevezetes ez idő alatt a templomépítés, melynek folyamán Zsombok György buzgó fáradozásával és áldozatkészségével jó példamutatással járt az egyháztagok előtt s mindeneket serkentetett kötelességük teljesítésére. Nemcsak az egyház külső építésében vette ki méltó részét, de a lelki élet megújulása körül is maradandó érdemei vannak. Az ő házában tartatott a legelső bibliaköri összejövétel 1921. nov.-ben. Az áldozatkészségében és a templom szorgalmas látogatásában nevével együtt meg nem lankadott. Miért is az egyháztanács elismerését és köszönetét fejezte ki, s érdemeit jegyzőkönyvileg megörökíti. Életére s további közhasznú működésére Isten áldását kéri.

Bucsai László lelkész”

Mint a fenti jegyzőkönyvből kiderül, a református lelkész egyik fő segítőtje éppen a községi bíró volt, aki példamutató magatartásával is segítette a hitközösség munkáját s aktív részvételével a templom felépítését. A pénz és az adományok összegyűjtése fáradságos és időt rabló vállalkozás volt. Mégis oly meggyőző és állhatatos munkával sikerült ez a szép feladat.

Bucsai László lelkész a templom felépítése után is sokáig nagy népszerűségnek örvendett, hiszen vasárnaponként a templom megtelt hívőkkel. A

lelki megújulást, a szeretet elterjedését nagyban elősegítette a fő utcán magasodó templom látványa.

Szeretett bucsatelepi gyülekezetemnek
ama kedves idők emlékéül,
melyet Isten Kegyeleméből, mint a
gyülekezet első lelkipásztora
1914. jan. 11.-től 1937. jun. 10.-ig
itt töltöttem, amikor Isten
népével szent bürgöságban és igaz
szeretetben egybeforrva sok lelki
örömek között erősíthettük a
szent Siont és megépíthettük
az Úr imádatának templomát.
„Az én Istenem teljesítse
meg néktek, valami nélkül szűkölt
Ródotok az ő gondviselésének gaz-
dagsága szerint, dicsőségesen a Jézus
Krisztusban” (Filippi 4. r. 19. v.)
Kisújszállás 1939. dec. 29.
Igaz szeretettel:
Bucsei László
lelkipásztor.

A fénykép hátoldalán olvasható kézírásos üzenet

Bucsei László Bucsáról való távozása után is tartotta a kapcsolatot itteni híveivel. 1939. december 29-én az itt látható fényképet küldte a bucsatelepi

gyülekezetnek. A kép hátuljára egy üzenetet írt, melynek lényege, büszke arra, hogy a hívőkkel közösen „...megépíthettük az Úr imádásának templomát.” Ez is mutatja, milyen szoros szálak fűzték ide, ahol ő volt a gyülekezet első lelkipásztora és a templom megépítője is.

Távoztása nem szakította meg azt a köteléket, mely ittlétekor oly erős volt hívő és lelkipásztor között. Még évtizedekkel később is szeretettel gondoltak rá és várták vissza. S ő vissza is jött, bár csak egy igehirdetői feladattal. Bucsáról Kisújszállásra került, s innen kellett őt elkérni – a Nagykunsági Református Esperesi Hivataltól – hogy 1958. november 9-én délelőtt (a frissen felújított templom 32 éves évfordulóján) a rendes istentisztelet keretében szolgáljon. Az egyházhatósági engedélyt a Békés Megyei Esperesi Hivatal is megadta.

Az istentisztelet nyilván sok hívőt vonzott a templomba. A találkozás nagy öröme szolgált a hívőknek és a régi lelkipásztornak is. Felelevenedtek a régi emlékek, a templomépítés során átélt események.

A nagy találkozás még hetekig foglalkoztatta a hívőket. A presbitérium is hálás volt régi lelkipásztorának, hogy jelenlétével szebbé és magasztosabbá tette ezt a napot. Mindezt egy levélben is megköszönték neki:

„A bucsai ref. egyház hálás örömmel köszöni meg szeretett lelkipásztorának, templomépítő első lelkészének áldozatos hűségét és szeretetét, amellyel imádságaiban hordozza szerény egyházunkat, annak minden fontos életmegnyilvánulását figyelemmel kíséri s közelebbről hálásan köszöni szíves jószágát, hogy fáradságot nem kímélve templomunk 32 éves évfordulója alkalmával a megújított templomban 1958. nov. 9-én tartott hálaadó istentiszteletünkön áldott igehirdetéssel és papi szolgálattal kérésünkre szolgálni szíves volt. Isten adjon további friss jó egészséget, szeretetei körében áldott hosszú, békességes, boldog életet szeretett nagytiszteletű Urunknak: nt. Bucsai László ny. lelkipásztor úrnak. Ezt kéri és kívánja hálás megemlékezéssel szeretett híveinek serege: a bucsai Református Gyülekezet.”

A meghatottság érződik ki abból a levélből melyet Bucsai László írt a felejthetetlen találkozás után a Presbitériumnak., válaszul az előző köszönetnyilvánító sorokra:

„A bucsai ref. egyházközség nagytiszteletű Presbitériumának

Bucsai

Kedves Presbiter-testvéreim!

Azért a szíves megemlékezésért, melyet 304/1958 sz. presbitéri határozatban a nov. 9-i szolgálattal kapcsolatban oly megragadó módon áldás-kívánatokkal együtt kifejtteni szívesek voltak, fogadják hálás köszönetemet!

Bucsai László 1925-ben

Nem adhatok elég hálát Istennek azon nagy kegyelméért, hogy adta nekem a találkozásnak és a szolgálatnak azt a kedves alkalmát, amikor meg-elevenedtek a régi kedves emlékek s egymás hite és szeretete által benső emberünkben megerősödhetünk. Aranynyárként ragyog előttem e nap életem hátralévő idejében!

Amikor a Presbitérium és a gyülekezet minden tagjának idvessége karácsonyi ünnepeket és az új esztendőben tiszta örömöket és elfogyhatatlan boldogságot kívánok, köszöntésül a Pál apostol szavait veszem ajkaimra: „És most, atyámfiai, ajánllak titeket az Istennek és az ő kegyelmessége igéjének, aki felépíthet és adhat néktek örökséget minden megszenteltek közt.” (Ap. Csel. 20,32)

Kisújszállás, 1958. dec. 17.

*Testvéri szeretettel
Bucsai László
ny. lelkipásztor”*

Azt hiszem, hogy ebben az egy mondatban – „*Aranynyárként ragyog előttem e nap életem hátralévő idejében!*” – minden benne van, ami arra az időre vonatkozik, melyet Bucsai László lelkész itt – Bucsán – eltöltött.

Szép és felemelő érzés, amikor az innen eltávozott templomépítő a fenti szavakkal köszöni meg a Bucsán eltöltött éveket.

Munkásságát sajnos az 1950-es évek vallásellenessége próbálta csorbítani. Mint a szegények közt élő lelkipásztor, levelet írt az alispánnak 1933-ban. Ezt a humanitást sugárzó írást próbálta meg kigúnyolni és semmissé tenni 1953. február 16-án Kukk Imre AVH-s újságíró a Békés Megyei Népszavak Viharsarok rovatában. *Vádirat népünk elnyomóiról* című cikke a Hősi Emlékei, csendörök, papok a Horthy-rendszer szolgálatában alcímet viselte.

A cikk azt a megmozdulást próbálta elferdíteni, amelyet Fehér Lajos pápai kamarás, Körösladány plébánosa írt az alispánnak egy szegény család megsegítése érdekében. Ehhez csatlakozott Bucsai László is. Erről így írt az AVH-s újságíró:

„Bucsai László a bucsai telepi református pap is akcióba léptette tollát. Levelet küldött az alispánnak. Leírja, hogy a bucsatelepi küldöttek hiába keresték fel az alispánt, mégsem kapták meg a szeghalmi-akasztói-, kerek-szigeti csatorna, továbbá a Füzesgyarmat-Pázmány-Veltréti csatorna építésének munkálatait.

»Nagyságos Alispán úr! Méltóztassék minden lehető megtenni ezen munkálatok beindítására, mert a mi munkástömegeink sorsa sokkal kétség-

be ejtőbb, mint azt a hivatalos jelentések feltüntetni igyekeznek. Én, aki a nép életét közvetlen közletről szemlélem, tudom, hogy ha munkaalkalmak nem szereztenek, nem sok idő múlva a legrettenetesebb dolgoknak kell bekövetkezni.»

A bucsai szentatya¹ kettős célból írta a levelet. Egyrészt azért, hogy magát a félrevezetett, a klerikális burzsoá ideológiával megmételyezett tömeg szemében jótévőnek igyekezzen feltüntetni, másrészt azért, mert félt attól, hogy a mérhetetlen nyomorban élő tömegek felháborodása elsöpri azt a bűnös, vérfoatokkal teli rendszert, amely néki és mákonyhirdető társainak semmittevő, henye és minden jóban dúskáló életet biztosít.”

Azt hiszem ennél aljasabb, ennél komikusabb cikket nem is lehetett volna keríteni ebből a jó szándékú, segítséget kérő levélből. Ebből is látni, hogy bármit is tett, bármilyen szegény körülmények között élt egy pap, egy lelkész, az mindenképpen az elnyomó burzsoázia „minden jóban dúskáló” bérence volt. Sajnos ezt a segítségkérő levelet egy ÁVH-s tiszt próbálta elferdíteni, de egy értelmes ember azonnal érezheti mindazt, ami a két személy: Bucsai László és Kukk Imre leírt.

Ez a cikk is mutatja, mennyire nehéz lehetett ebben az időszakban az egyházak szolgálatában állni. Mennyi megaláztatás, mennyi fölösleges akadékoskodás miatt kellett szenvedni annak, aki a vallását gyakorolni mérészelte.

Talán az előbbieket miatt is érdemes megismerni az egyház vagyonának nagyságát, annak bevételeit s a befolyó összegek felhasználását. A feljegyzett adatok mindig hitelesek voltak, így szembesülhet mindenki azzal, hogy az egyház soha nem zsákmányolta ki a híveit, hisz a nagy szegénységben inkább ők szorultak segítségre.

S a legszomorúbb sorok 1972-ben olvashatók a presbiteri jegyzőkönyvben:

„Lelkészelnök jelenti, hogy nagytiszteletű Bucsai László nyug. lelkipásztor, a gyülekezet első lelkipásztora ez év júl. első napján meghalt. Temetése júl. 6-án Gödöllőn volt.”

---

¹ A szerző nincs tisztába az egyházi személyek megnevezésével, ugyanis a „szentatya” cím csakis a pápa öszentségének jár a katolikusoknál. Bucsai László viszont református volt(!)

2.) Boda Ferenc

(Bucsán szolgált: 1937. július – 1940.)

Sajnos Boda Ferencről se fotó, se irat nem maradt fenn. Mivel 1945-ben a szovjet megszállás alatt az egyház iratait a behatoló katonák megsemmisítették, így tűnhetett el a lelkésről is minden eredeti dokumentum.

3.) Tóth Kálmán

(Bucsán szolgált: 1940. – 1955. december 31.)

Tóth Kálmán lelkész meghatározó személyiség volt a bucsai református gyülekezet élén. Mint a presbiteri jegyzőkönyvekből is kiderül mindent megtett azért, hogy legyen Gyülekezeti Ház, hogy legyen megfelelő lelkészlak és a harangozónak is biztosítva legyen egy lakás. Azt hiszem, az 1952-ben leírtak jól mutatják munkásságát dióhéjban.

Tóth Kálmán lelkész jelentése 1952 évben:

„Bucsai telepés község. Nem régi hely. Szegény község. Csak egyben gazdag, legtöbb családban nagyon sok a gyermek. Az egyház idáig 20 k. hold földjéből élt. Páran fizettek egyházadót. Árvák javára elküldve lett 20 Ft. Debreceni Kollégiumnak 100 Ft. Első elődöm 1926-ban főképpen uradalmi és külföldi segélyből templomot épített. Korábban megvettek paplaknak egy kis egyszerű házat. Második elődöm 2 évet töltött itt. Én 1940-ben Biharkeresztesről áthelyezés folytán kerültem ide. Nagy helyről a leggyengébb helyre tettek. Míg azonban tehettem, egyházamon hát még az egész községen segítettam nem egyházi, de világi vonalon kapott államsegélyekkel. 1942-ben 20.000 pengős segéllyel újjáépítettem a paplakot. 1943-ban 10 ezer pengős segéllyel vettem egy szép nagy, tágas gyülekezeti missziós célokat szolgáló házat. Ezt ma a TSZCS lakja egészen.”

1953. augusztus 1-én a Viharsarok Népe című újságban ismét színre lép Kukk Imre ÁVH-s újságíró. Úgy látszik nagyon a begyében lehetett a valóság s főleg az, amely, és ahogy Bucsán létezett. Érdekes teljes egészében megismerni ezt az írást, hiszen jól tükrözi az akkori rendszer támadását a „klerikális reakció” ellen.

BUCSAI „OKIRAT”

– Jó napot – dörgött rá egy olyan hang Percz Imrére, a bucsai «Előre» tszcs könyvelőjére, amilyentől sötétben meg szoktak ijedni a gyengébb szívek. De akkor nem volt sötét. Sőt, világos nappal volt ez év július 23-án.

Percz Imre nem akart hinni szemének. A hivatlan látogató eddig még egyszer sem lépte át a termelőszövetkezet irodájának küszöbét. Tóth Kálmán volt a látogató, a református pap, aki egy papír paksamétát hozott. A paksamétához használati utasításokat mellékelte s meghagyta Percz Imré-

nek, adja át azt a tszcs elnökének, az terjessze elő az intéző bizottságnak, az intéző bizottság pedig vigye közgyűlés elé és fogadtassa el a tagsággal. Ezzel be is tette maga titán az ajtót, kívülről.

A paksaméta az elnökhöz került. Beleolvasott... és egy kacskaringósat káromkodott. Hogy más is részesüljön a meglepetésben, este Perecz Imre felolvasta vagy tíz tag előtt, akik munkájuk végeztével bementek az irodába. Miről szólt hát ez a nevezetes okirat? Többek között ezt bizonygatta:

Ha Tóth Kálmán, református pap nem született volna, akkor Bucsán nem volna egy 100 százalékosan «szocialista ember» sem, nem volna tanácsháza, járda, kút, óvoda és semmi kerek e világon. «No hiszen» — mormogta felolvasás közben Fésűs István. Az írásban aztán Tóth Kálmán «szorult» helyzetére hivatkozik, amely arra készteti, hogy a néptől kérjen két kiló búzát és 2 kiló árpát fejenként. Ezzel az indokkal: ő ezért száz százalékgig «megszolgált».

– Nyavalyát a pocakjába – adott valaki kifejezést gondolatainak. Még hogy ő tett valamit: a községért! Talán mikor a szolgabírákkal iszogatott?... Hát azoknak aztán igazán megszolgált.

Ezzel aztán letárgyaltnak tekintették az egész históriát. Perecz Imre a «beadvány» hátulján már számolni is kezdett egyes szövetkezeti ügyeket. A «Győzelem», a «Béke» és a «Petőfi» tszcsk-nél pedig még ennyire sem zavartatták magukat. Ebből bárki megtudhatja, hogy Tóth Kálmán sorra látogatta «beadványával» mind a négy bucsai termelőszövetkezetet. Megnyugtatta a tsz-tagokat, hogy az egyénileg dolgozóktól is elvár 2–2 kiló búzát és 2–2 kiló árpát. «Mert mi az a 2–2 kilogramm, – mikor ilyen bő termés van» – indokolja.'

Hát így egymagában nem sok. de ha figyelembe vesszük, hogy az «Előré»-nek 43, a «Petőfi»-nek 360, a «Béké»-nek 39, a «Győzelem»-nek 185 tagja van és ehhez még hozzászámolunk 186 egyénileg dolgozó parasztot, akkor kiderül, hogy a tiszteletes úr 813 embertől kért fejenként 4–4 kiló gabonát, amiből summa-summárum, 32 mázsa 52 kilo gabona jönne össze Tóth Kálmán hombárjában

Mi az a 32 keresztelés és 8-10 temetés havonta – siránkozik Tóth Kálmán református pap. – Előbbiért csak 10-20 forintot, utóbbiért csak 60-80 forintot kapok egyenként. Mert, ha legalább 120 temetés volna havonta! Nekem kérem ez a mesterségem, ez a kenyerem.

Szerinte csak addig ér valamit a «mesterség», amíg dőzsölésig menő jövedelmet hoz, ha már megszabják jövedelmét, meg még kilózni sem hagyják, fabatkát sem ér az egész. A bucsaiak így vélekednek: Lehet, hogy Tóth Kálmánnak nincs ínyére, hogy ma már nem a szolgabírák szava dönt éle-

tükről. Hogy ma már saját maguk kovácsai életüknek. Fel is épült azóta 215 családi ház, minden utcában beton-, vagy téglajárdát csináltak, óvoda, napközi otthon egészségház létesült. Azóta gyulladt ki a villany « szaporodott hálomról 238-ra a rádiók' száma, 200 darabról 906-ra a szarvnsmarha állomány, 60-ról 282-re a lóállomány, 600-ról 2 ezer 900-ra a sertésállomány és így tovább.

Mindez persze kemény munkával lett meg, nem pedig a «beadvány» szerkesztésével, amely Tóth Kálmán hombárját volna hivatott «terülj asztalkám» móríjára megtölteni. A bucsaiak-nak az asztala is megterül, nem csak asztalkájuk, cipójuk is szép barnára pirul, Tóth Kálmánnak pedig most az arca pirulhat előttük – és mindenki előtt.

Kukk Imre.

Erről az „akció”-ról máshol nem olvastam s a presbiteri jegyzőkönyv se említi, így feltételezem, hogy egy mondvacsinált ügyet próbáltak viccesen pellengérré tüzni. Valami visszhangja azért volt – mármint a párt vonalán. Ugyanis egy MDP-s jelentés is született a témában. Természetesen ebben is az egyházakat támadják, mint fő ellenséget.

MDP jelentés:

Az egyházi személyek általában igen sokat foglalkoztak a politikai eseményekkel és erősítették agitációs munkájukat híveik között. Főleg az rk. egyház papjai azt híresztelték, hogy a jelenlegi eseményei "megtérésre készítették" az embereket, mivel azok nem akarnak a "kárhozat útjára lépni." HZ MT. határozat után több ilyen vagy hasonló értelmű prédikációt mondtak az rk. papok.

Tapasztalható , hogy a püspök által kiadott körlevelet az aratás és cséplési munkákkal kapcsolatosan felolvassák ugyan, de ezzel a prédikáció során egyáltalán nem foglalkoznak. Ezzel azt igyekeznek kifejezésre juttatni, a hívek előtt hogy ők csak a felsőbb egyházi hatóság iránti engedelmességükből olvasnak fel ilyen, vagy ehhez hasonló körlevelet. Ilyen jelenség főleg az rk. egyház papjai részéről tapasztalható.

Bucsa községben Tóth Kálmán ref. lelkész a tszcs-k és a község dolgozói részére olyan értelmű körlevelet adott ki, hogy őt mivel jó termés várható – részesítsék jutalomba és személyenként 2 kg. búzával és 2 kg. árpával adományozzák meg. Hivatkozott arra, hogy a község szocialista fejlődése majdnem egészen neki köszönhető, s az ő önzetlen munkáját ezzel tegyék jóvá. Nevezett személy az egyházi hatóság felelősségre vonta, Viharsarok kipellengérez te.

A Viharsarokban megjelent cikk nyilván elkerült az egyházi vezetőkhez is. Mivel egy újságban jelent meg, így kénytelenek voltak ebben a témában

valamilyen módon lépni. Meghallgatták Tóth Kálmán lelkészt is, s az ő beszámolója alapján nyilvánítottak véleményt. Erről se találtam feljegyzést, vagy hivatkozást. Lehet, hogy az erre való utalás is csak hírlapírói fogás volt.

Elképzelhető, hogy erre a szokatlan „támadásra” egy Tóth Kálmán által 1945. május 22-én írt feljegyzés, beszámoló miatt került sor.

Bucsa

Az Orosz hadsereg csapatai Bucsa községet 1944. október 8-án az esteli órákban szállták meg. A bejövetel harc nélkül történt. Az egész lakosság, így a református családtagok is, – akik itthon maradtak – eleinte otthonaikban húzódtak meg, de rövidesen megbarátkoztak az Orosz katonákkal, úgy annyira, hogy a gyülekezeti tagok igen nagy részének, nemhogy megpróbáltatásokban lett volna részük, hanem igazán, valóban örvendeztek.

Lelkész, feleségével együtt elmenekült. Aki a parokhián való ott maradást vállalta, kötelezettségét nem teljesítette. Így könnyen érthető, hogy mindjárt a bejövetel első óráiban a paróchián levő holmiból nem maradt jóformán semmi. Tenyei Gyula kántortanító egy presbiteri jegyzőkönyvet, s néhány darab könyvet meg tudott menteni, úgyhogy ennyiből áll az egyházi és lelkeszi könyvtár, irattár.

A templomban kulcsos, zárt szekrényben voltak az úrasztala megterítéséhez szükséges kelengyék, keresztelési és úrvacsorai kelyhek. A kelyhek mind megmaradtak, de a kelengyék mind eltűntek.

Anyagiakban a legnagyobb károsodás a lelkészt érte. Bútorainak igen nagy részét az Oroszok vitték el. A megmaradt többi részt a falusiak. Igaz, 1945. január 22-én történt hazaérkezése után, a bútor itteni darabját lelkesznek a gyülekezeti tagok szépen visszaadták, de edények, termények, jószág, baromfi állomány, s egyéb élelmezéshez szükségesek végérvényesen eltűntek. Az Oroszok vitték el az egyház egyetlen szekrényét.

A hívek 3-4 hétig nem jártak templomba. De nemsokára megszólalt a harang. Templomi istentiszteleteket és temetéseket Tenyei Gyula kántortanító végezte el. A hívek ájtatosságát az Oroszok sohasem zavarták meg. 1945. január 23-tól minden lelkeszi teendőket a lelkész végzi el.

Miután az egész községben simán történt meg a bevonulás, emberéletben nem igen esett kár. Mindössze két 18 éves fiatal legényember lett az áldozat. Este meg nem engedett időben távolabbi helyről jöttek volna haza szüleikhez, kiket gyanúsna látott a megszálló csapat, rájuk tüzeltek és bizony meg is haltak.

A helybeli Orosz Parancsnokság a parokhián lakott. Lelkész csak akkor költöztetett be, amikor Pünkösöd előtt 4 héttel a faluból végleg elmentek. Ma már a hívek templomba járása egészen rendes.

A sorsdöntő időkből ez a krónikája a bucsai református gyülekezetnek.

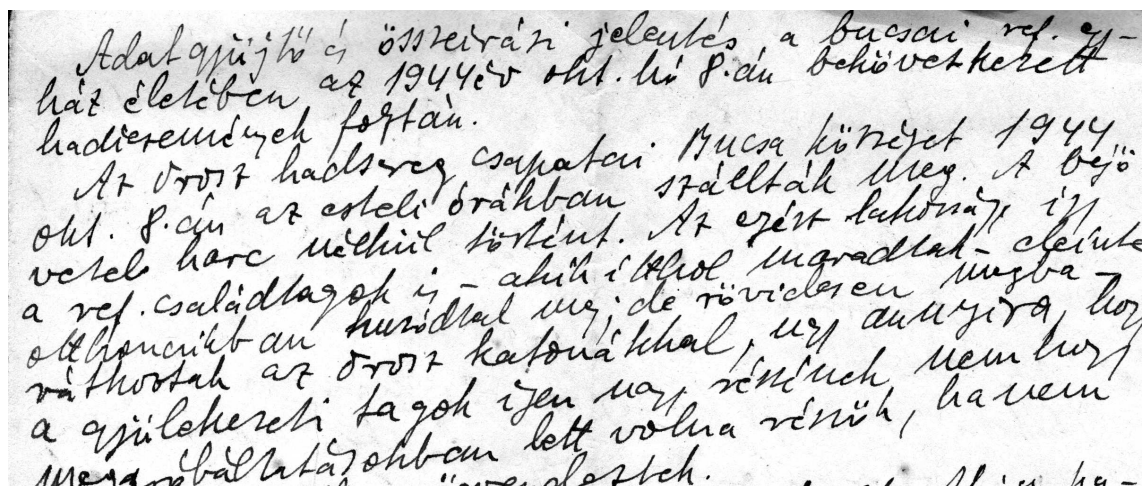
Bucsá,

1945. május 22.

*Tóth Kálmán
református lelkész*

*Keller Mihály
református egyház gondnoka*

Amint az írásból is kiderül, nem dicsérő sorokat írt a szovjet hadsereg Bucsán állomásozó egységéről. Ezek után érthető, hogy valamilyen módon ezt meg kellett torolni.

Adatgyűjtő és önéletrajzi jelentés a bucsai ref. egyház életéből az 1944-es okt. hó 8-án behatolt orosz hadseregek felfutása után.
Az orosz hadsereg csapatai Bucsá községet 1944. okt. 8-án az esteli órákban szállták meg. A bejövél harc nélkül történt. Az egész lakosságot, így a ref. családtagokat is, akik ekkor nyugradlat-csúszkán állapítottak ki, hűvösül meg, de rövidesen nyugradlat-ráthozták az orosz katonákkal, és a nyugradlat-ráthozták az orosz katonákkal, és a nyugradlat-ráthozták a gyülekezeti tagokat igen nagy rendben, nem volt megzavarodásuk, hanem lettek.

Az orosz megszállásról írt feljegyzés kéziratának eleje

Mint láthatjuk Tóth Kálmán valóban egy különleges egyéniség volt, aki a vallás mellett a gyülekezet várát is erősíteni kívánta. Realista, a napi gondokat leküzdeni akaró lelkész volt. A hívőket összefogta, a templomot és a parókiát karban tartotta és tartatta, ugyanakkor a Gyülekezeti Ház is a szívügye volt. Szolgálati idejének lejártakor az utódjához írt egy levelet, amelyben tanácsokkal látja el az itteni szolgálatához.

Tóth Kálmán lelkész levele Tömöry Lajoshoz:

Leveled megkaptuk. Hála Istennek, hogy ebben a hideg időben szerencsésen haza jutottál. Bizony azóta nagyon hidegre fordult az idő. Éppen ezért baráti szeretettel, de legkomolyabban a te és kedves családod érdekében írom a következőket:

1. Esperes úrnak a presbitérium meghívási határozatát én hétfőn mindjárt elküldtem. Még nem írt, hogy ezzel rendben van-e a lelkész-választás,

vagy pedig még külön a gyülekezetnek is kell majd kufárkodnia! Persze ha az szükséges, a meghívás ott is teljesen egyhangú. Te azonban csak akkor fogadd el a bucsai állást, ha szerény, de jogos kérsedet Esperes úr teljesíti. Ezek pedig a következők:

2. Ajtó átrakás. Konyhába ablak csinálás, sőt itt is rossz az ajtó, lehet, azt is javítani kell.

3. Ez a nép úgy nov.-ig nem igen fizet semmit. Tehát a havi minimális 500 Ft havi jövedelmet biztosítsa az esperes úr. Mivel Tégedet nem egyházi bíróság akar fegyelmileg Bucsára küldeni, tehát itt Bucsán nem lehet kevesebb fizetésed, mint Csorváson volt.

4. Miután: Méglen minden kérsedet teljesítik is, csak akkor költözzél, ha teljesen jó tavaszi az idő! Mert először is kőműves munkát most a hidegben nem végeznek, azután pedig teljesen hideg lakásba beköltözni képtelenség, még akkor is, ha lenne rengeteg sok tüzelni valód. Itt pedig sem fát, sem szénét kapni nem lehő. Már többekkel beszéltem, hogy azt a bizonyos 3 mázsa fát a Te részedre megvegyem, de nincsen. Be kell egy szobába a villanyt is vezetni. Igen jó lenne a két lakószobátokat is kifesteni. Mert bizonyos falak elég kopottak; de nem is csoda 15 év után.

Itt tehát, ebben a gyülekezetben legnagyobb baj a pénztelenség! És bizony ez a legszomorúbb is. Ez a nép meghallgatja a hétszám jó prédikációt, de nem fizet. Adja Isten, hogy majd a Te itteni szolgálatod alatt ennek éppen az ellenkezője legyen!

Legjobb lenne, ha kedves Lajos barátom nem csak hogy írnál, de elmennél az Esperes Úrhoz. És ott személyesen Te előadnál mindent. Mert hideg időben költözni nem lehet. De nem lehet az sem, hogy a nagyon szükséges csinálásokat, javításokat már jó előre meg en csinálják. Az sem lehet, hogy Neked, mint 4 gyermekes Úri embernek, szerető jó családapának előre fizetve a havi 511 Ft minimális jövedelem az egyháztól ne legyen meg.

Kétszeri ittléted alatt bennünket megismerhettél. Őszinteségünket és szeretetünket is. Megmondtam, hogy miből élhettem és miből éltem. Hogy szerető jó Sógorom annak idején míg tehette a Belügyből jegyzett egyházat is, de engemet is. Ez már megszűnt, de megszűntettek, mint rendes lelkésznek lenni engemet is.

Mindezeket baráti, őszinte, meleg szeretettel „tanácsként” írom Neked.

Kedves Nagytiszteletű Asszonynak kezit csókolom, Feleségem csókol szeretettel a gyerekekkel együtt. Tégedet üdvözöl szeretettel, én öllelek őszinte baráti szeretettel.

Bucsá, 1956. febr. 4.

Tóth Kálmán

4.) dr. Tömöry Lajos

(1956. március 22. – 1959. február 9-ig)

Rövid, szakmai életrajza:

1908. november 14-én, Gyulán született.

Apja törvényszéki bíró volt, de fiatalon meghalt, anyja tanítónő, 3 gyereket nevelt, kik 6, 4, 2 évesen árván maradnak, hurcolja rokonokhoz, ill. szolgálati helyeire

Polgár, Kaba, Hajdúszovát, majd újra Gyula, ott érettségizik a 2 fiú. Az anya a két fiút taníttatja. Lajos Szegeden joghallgató 1927-1931-falukutató programokban is részt vesz, majd átmegy a teológiára, Debrecenbe 1931-34.

1934-1942 közt segédlelkész Kenderes, Dévaványa, Debrecen, Pusztacseg az állomáshelyei.

Debrecenben szabad bölcsész, földrajztörténelem szakon, bölcsész doktorátust szerez Hajdúszovát gazdasági földrajzából.

1942-1948 között tanár, Orosházán az evangélikus gimnáziumban, majd kimegy Magyardombegyházára, s lelkész és tanár 1948-49-ben, helyettesíti a menekült papot, de mikor az visszatér, Orosházára, majd Csorvásra kerül segédlelkésznek.

Mikor ott a lelkész meghal, őt választják meg lelkésznek.

Csorvás: 1951. 9. hó 30-tól 1956. III hó 22.-ig

Bucsa: 1956. III. 22 1959. II. 9-ig

Gelénese 1959. II. 9 t l 1978. dec.

1978: nyugdíjba megy

1956. március 25-én elkezdte szolgálatát Bucsán.

1956. május 6-án vett először részt presbiteri gyűlésen. A jegyzőkönyvben ezt olvashatjuk:

„Elnök, lelkész a presbitérium előtt első ízben jelenvén meg, hálával köszöni megelőlegezett bizalmukért, melyet a lelkészválasztáson vele szemben megmutatni kedvesek voltak. Isten áldó kegyelmét kéri a presbitériummal közösen végzendő munkájukra, az egész gyülekezetre.”

A dátum kis mutatja, hogy Tömöry Lajos lelkipásztor igencsak gondokkal terhes időszakban érkezett új szolgálati helyére. Az országban és a faluban történő események nem adnak lehetőséget a lazításra. Az 1956-os dunai árvíz károsultjai részére gyűjtés indul az ő vezetésével.

A helyi változtatások is talán időszerűek. Egyik ilyen, hogy Madar József elhunyt presbiter halálával kapcsolatban javasolja, hogy be kellene

szerezni egy fekete lobogót, hogy az ilyen alkalommal a templomra kitűzve is tisztelegjenek az elhunyt emléke előtt.

Ebben az évben kerül bevezetésre a villany is a templom épületébe.

A templomszentelés 30. évfordulójának ünnepi megemlékezésének a megszervezése is elkezdődik.

Majd jön az októberi forradalom és szabadságharc, amely nagymértékben megváltoztatja nemcsak a közéletet, de a hit világát is.

Nem kis feladat hárul a lelkészre. Ugyanis az Egyesült Államokból érkező adományok szétosztása s annak az adminisztrációs része is rá hárul. Mint minden adomány szétosztása, ez se mehetett problémák nélkül. Végül minden tételt sikerül úgy szétosztani a rászorultaknak, hogy különösebb reklamáció nem érte az egyházat.

Volt egy érdekes eset Tömöry Lajos lelkész vonatkozásában, ugyanis „bethánista” volt. Mit is takar ez? A magyarországi történelmi egyházak megtörésére a Rákosi-diktatúra tett kísérletet. A református egyházon belül reakciós sejtet a Református Megújulási Mozgalom képviselte. Hitvalló nyilatkozatukban bírálták a Rákosi-diktatúrát kiszolgáló egyházkerület döntéseit. Bár ez a mozgalom nem politikai jellegű volt, ezért kérték a presbitériumokat a csatlakozásra. A Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke – Péter János – valamelyik kis eldugott faluba helyezte el a renitens lelkészeket s ezért a köznyelvben csak egyszerűen „fegyházmegyének” titulálták a környéket. (Talán éppen Bucsa is egy ilyen büntető hely lehetett.)

„Nagy Károly” névvel beszervezett ügynök folyamatosan foglalkozott a debreceni és a Békés megyében szolgáló bethánistaként számon tartott lelkészekkel. A köröstarcsai segédlelkész – Juhász Béla – aki akkor került ki a teológiáról már bethámistaként szerepel a jelentésben s azt írja róla, hogy mérgezi a levegőt az egyház és az állam között.

„Bosszúsan jegyezte meg az ugyancsak „bethánistának” tartott Tömöry Lajos bucsai lelkész elhurcoltatása kapcsán, hogy „azzal nincs megoldva a dolog, hogy egyik másik bethánista hurokra kerül. A fasiszta fenevadat a fészkében kell megsemmisíteni. A bethániát is már Debrecenben, a főiskolán meg kell látogatni.”²

Nem kell azon csodálkozni, hogy elhurcolták Tömöry Lajost, hiszen az ügynök szerint *„Ez a csoportosulás kimondottan nacionalista és fasiszta alapon történik.”* Ezzel a mondattal el is lehetett ítélni bárkit az 1956-os szabadságharc utáni megtorlások idején.

---

² Idézet Vincze Gábor: Egy túlbuzgó ügynök: „Nagy Károly” esete című írásából

Szálka volt Tömöry Lajos lelkipásztor a politikai vezetők szemében, hiszen véleményük szerint az „ellenforradalom” leverése után a bethánisták módszert változtattak és áttértek a túlzott hitélet hirdetésére. Tehát már az egyszerű igehirdetésbe is próbált belekötni a hatalom az ügynök szerint. A lelkészek megpróbálták az evangelizációt kiszélesíteni, mivel 1956-os forradalom előtt időszakban a misszió és az evangelizáció korlátozva volt.

1956. december 2-án tartott presbiteri gyűlésről készült jegyzőkönyv is utal erre a mozgalmra. Egy körlevélre hivatkozva szól „*az Országos Intéző Bizottság mozgalmáról, mely az ige és lelkiismeret szabadságát helyreállítani s szervezetben s igazgatásban érvényre juttatni akarja...*

...az egyházi szolgáltatásoknak szabad gyakorlása s a szervezetből s igazgatásból a demokrácia ellenes gyakorlat elüntetése érdekében a gyülekezeteket presbiteri határozatban a mozgalomhoz való csatlakozására hívja. Lelkész-elnök, ki maga is helyénvalónak látja, ha országos és helyi egyháznak a maga isteni szolgálatát s igehirdetését, lelki gondozási munkáját nem a változó politikai felfogások, hanem az Örök Ige szellemében végzi.”

Végül megtudhatjuk azt is, hogy: „*személy szerint őt magát is előző szolgálati helyéről éppen a korábbi években e kerületszerte elhatalmasodó parancsuralmi rendszer irányította Bucsára.*”

Ez utóbbi sorok rávilágítanak arra, hogy a Bucsára került értelmiségiek – papok, tanárok – milyen múlttal és milyen felfogással rendelkeztek. Munkájukat ennek fényében kell értékelni s egyben elismerésünkkel jutalmazni őket az itt eltöltött évekért.

1956. május – konfirmáció

Tömöry Márta, – a lelkész lánya – így emlékszik vissza a 2006-ban megjelent Bucsa c. könyvem oldalain:

„1957 tavasza csendben telt, de nyáron evangelizációs napokat, s imakört szerveztek nálunk apám volt bethánista barátai, közel 20 fő jött át Dévaványáról, Ecsegről s a környékből.

Ekkor ment az első feljelentés apánk ellen Kálmán bácsi sugallatára az egyházi hatóságoknál tettek aláírásokkal támogatott feljelentést, a ref. hit védelmében a pietista mozgalom és a hívők ellen.

Aztán elmúlt a nyár s az ősz is. Átléptünk az 1958-as évbe.

1958 márc.14-re virradóra, elvitték Édesapát. Édesanya sírására ébredtem, annyira, rázkódva sírt, azt hittem nevet: elvitték apátokat!

A húgom, Zsuzsi, ahogy felriadt, összekulcsolta a kezét és imádkozni kezdett, majd kiugrott az ágyból megnézte, s látta hogy nincs ott apánk, s akkor sírni kezdett.

Én is imádkoztam magamban, hogy csak álom legyen az egész és ébredjek fel reggel, hogy nem igaz. Fájt a szívem, el voltam zsibbadva. Reggelre hó volt az utcán. Mentünk Zsuzsival friss nyomokat hagyva, a katolikus paphoz, hogy elmondjuk mi történt. Az iskolában a szünetben megkérdezték tanárok, mi baja a húgomnak, folyton sír. Nem válaszoltam, csak lesunytam a fejem valami baj lehet otthon kapcsoltak a tanárok...

...A bucsai emberek karakán viselkedéséért máig hálásak vagyunk.

Általános volt a részvét. A többség sajnált minket, igyekeztek segíteni. Ennivalót hoztak, híreket vittek. Mellár néni pl. átjött aludni hozzánk, mikor Édesanya elutazott. Jött hűségese a viharlámpájával. Zsuzsival naponta kijártunk a buszhoz, minden járáshoz, ami jött. Utólag Kálmán bácsiék bevallották ezt volt a legrosszabb, láttak bennünket visszajönni lehajtott fejjel.

Féltek – kővel bedobta valaki az ablakunkat, anyánkat is megfenyegették ne uszítsa a falut. Bár az üvegszilánk kifelé esett a kocsit közepére, tán ők dobták kifelé a követ.

Atyát a börtönben többször kihallgatták.

Előkerestem s most olvasom édesapa sárgult feljegyzéseit, melyeket hazatérte után sógorának a jogásznak írt, hazatérte után, május 7-én. S a harangozó és a gondnok bácsi levelét a hűség bizonyítékait.

A vádak ellene:

Társadalmi tulajdon erőszakos elvétele

A népköztársaság gyalázása, az ellenforradalom dicsőítése (beadványban)

S alapos gyanú, hogy részt vett az ellenforradalomban.

Az ellenérvei:

A TSz feloszlott, egyébként is csak birtokolta, bérelte a gyülekezeti házat, a telekkönyvi tulajdonos ma is (1956-ban) a ref. egyház.

Erőszakosan nem léptek fel, kérvényt írtak, 1956. november 3-án, a gyülekezeti házat, a egyházi földet kérték. A földért tovább nem is léptek, a gyülekezeti házért is csak akkor mikor 1956. november végén a tsz hivatalosan feloszlott, s a házban borkimérésbe kezdtek. Ekkor a hívek követelték az épület visszakérését. 1957. január 5-én a járási tanács Vb-hez benyújtott kérvény kedvez elintézése után 15-én kelt a járásnál a beköltözési engedély költöztették be a harangozót.

Egyébként 1956. december 10 óta a helyi tanács rendelkezésére adták az épület nagy részét, s 1958. március végén a harangozó is kiköltözött.

Súlyosbította apánk helyzetét a TSz elnök hamis igazolása, s a VB titkár írásbeli vallomása, hogy a lelkész magatartása alkalmas volt a Tsz feloszlására.

Atya megjegyzi, ezzel a vezetők magukat védték, mivel a forradalom idején nem lettek leváltva, sőt felvonultak, szónokoltak – köztük Kálmán bácsi is – földet parcelláztak stb.)

Volt egy nyílt tárgyalás is, Bucsán számosan eljöttek s kinn várakoztak „TL” hívei.

A tárgyi bizonyíték: a beadványok s azok hangja volt a 20. kongresszus bíráló hangnemére hivatkozott, védekezésül.

– De ön ellenség volt 1945. óta – vetette közbe a rendőrhadnagy

Apánk ekkor védekezésül elmondta: 1945-46-ban, Orosházán alap- majd középfokú közigazgatási tanfolyamot vezetett, mint előadó, önzetlenül. Kossa István és Kisházi Ödön ezért dicséretben részesítették a SZOT részéről, s azt, hogy ugyancsak tanított 1945-47-ben a dolgozók gimnáziumában, Orosházán.

A püspök személyes közbenjárására helyezik szabadlábra, mondták neki 1958. május 2-án... ”

...

5.) dr. Kincses Endre

(Bucsán szolgált: 1959. március 15. – 1967. december 31.)

1922.(érettségi) – 1926. – 1929. (doktorandusz)

1904. július 9-én született Mátészalkán. Az elemi iskoláit is itt végezte. A gimnázium 8 osztályát Hajdúböszörményben, a teológiát a budapesti Teológiai Akadémián végezte. Budán gimnáziumi hitoktató lesz, majd Paksra kerül lelkipásztornak. Svájcban is járt tanulmányúton.

***Kincses István, Kincses Istvánné (Kerekes Borbála),
gyermekük: József, Ilona, Endre, István***

1929-ben szerezte meg az államtudományi doktorátust.

1931. május 21-én választották lelkésszé Mátészalkán, édesapja a nagytekintélyű Kincses István utódjául. Erről így számol be a korabeli sajtó:

1933. február 1. (Tolna megyei újság)

Egy hálás egyházközség. „Szatmár és Beregnen“ olvassuk, hogy Kincses látván mátészalkai ref. lelkész 40 évet meghaladó buzgó lelki pásztorkodás után nyugalomba tér. Ezen hírrel kapcsolatosan azt is írja lapunk, hogy örökébe a presbitérium a nyugalomba vonuló lelkész fiát, dr. Kincses Endre paksi lelkészt óhajtja meghívni.

1934-ben a nagykárolyi egyházmegye aljegyzője, 1938-ban tanácsbírája, 1939-ben zsinati pótképviselő.

1952-ben a nyírségi egyházmegye tanácsbírája lett.

Evangelizáció Mátészalkán 1940-ben

Az evangelizáció lelkes híve. Mit is takar ez a kifejezés? Tulajdonképpen ez nem más, mint a keresztény hit terjesztése, Jézus Krisztus megváltó voltának, életének, feltámadásának és tanításának megismertetése a még nem keresztény emberekkel, közösségekkel is.

1956-ban a forradalom mátészalkai résztvevői a parókiához vonultak. Kérték, hogy Kincses nagytiszteletű úr szóljon hozzájuk. A lázas betegségtől szenvedő, ágyban fekvő lelkész az ablakhoz ment és megáldotta az öntudatára ébredő, bátorságot tanúsító tömeget.

A politikai hatalom minden lépését figyelte s nem tetszett a segítőkész, emberekre, hívőkre odafigyelő lelkész aktivitása. Gyanakodtak minden találkozóra, amelyen megfigyelőik, spiclijeik nem tudtak jelen lenni. Ilyen volt a házi istentisztelet, vagy a beteglátogatás. A rendőrség minden összejövetelt, különösen ha azokat bizalmi emberein keresztül nem ellenőrizhették, nemcsak ebben az évben, hanem még később is, ellenforradalmi összeküvés gyanújával szemlélt. 1958. február 19-én kelt levelében többek között ezt írja:

„...hetenként egyszer házi istentiszteleteket tartunk, így a perifériákon lakó, nagyobbrészt szegény sorsú olyan egyháztagokhoz is eljut az evangélium, akik templomba nehezebben tudnak eljönni.

A mai napon az államvédelmi rendőrhatalóság kiküldöttjei látogatást tettek Kincses Endre lelkipásztornál, és e szolgálatok megszüntetését követelték.

A szabadságharc bukása utáni békepap esperese feljelentette, melynek eredményeképpen vizsgálat mellőzése nélkül fegyelmi eljárás indult ellene, s két évre felfüggesztették állásából. Ezután elhelyezték Bucsára. Itt szolgált nyugdíjba vonulásáig.

A családlátogatásokról, a lelkipásztori szolgálatáról naplót vezetett. Ebben minden tevékenysége nyomon követhető. Fel lett jegyezve temetés, családlátogatás, úrvacsora, konfirmálás, stb. Napra, órára lebontva. Így ellenőrizhető volt szinte minden lépése. 1959-től 1965-ig vezette.

Családjával élt és szolgált Bucsán dr. Kincses Endre lelkész. Tevékenységére, kisugárzó egyéniségére ma is emlékeznek a bucsai hívők. A gyüle-

kezet és a község kulturális életének is meghatározó személye volt családjával – feleségével és lányaival – együtt.

Munkásságát, s a hit iránti elkötelezettségét jól mutatja az 1961-ben a Gyülekezeti Munkatervében leírtak. Mit is vár a szolgálatától? Azt, „*hogy a külsőséges vallásos élet hiábavalóságából kivezethessen s az Isten akaratának, a legfőbb jónak irányvonalába állíthasson bennünket a bibliai fogalmú igaz Istenfélelem s a társadalmi és gazdasági átalakulás új helyzetében a közösségi életek hasznos munkásává tehessem az igaz emberszeretet.*”

Célja: „*...új megélésre készíteni a gyülekezetet az istenfélelem tiszta bibliai fogalmának megismerésére s az ősgyülekezet közösségi életében felfénylő áldozatos, kiszélesedő emberszeretet gyakorlására való nevelés által.*”

Nemcsak szavakkal, de tettekkel is segítette és vezette gyülekezetét. Mint már említettem, a templom díszítését, tisztántartását a hívők végezték s azok közül is természetesen az asszonyok.

A Kincses család (bal oldalon Ildikó, jobbon pedig Margit lánya áll)

Akár a templom, akár a lelkészlak takarítására, meszelésére volt szükség, a gyülekezet asszonyai összefogtak, s jókedvűen, vidáman nekiálltak a munkának. A presbiteri jegyzőkönyvben többször is köszönetet mond azoknak, akik ezekben a munkálatokban részt vállaltak.

Amikor új – bársony – terítők beszerzése és hímzése került sorra, sokan adakoztak erre a nemes és szép célra. Az anyag megvásárlása után az asszonyokra került a sor, hogy ízléses hímzéssel még szebbé varázsolják azt. Amikor elkészült, egy kis ünnepséget is rendeztek, amelyen iskolások olvasták fel dr. Kincses Endre lelkész által írt üdvözlő verseket.

*Bársony terítőt tettünk ma
Az Úr asztalára...
Szívünket is betakarja
Krisztus bűntörlő vérének
Drága bíbor-árja.*

*Most, hogy szebb lett a templomunk,
Engem is jobbá:
Tegyed – óh Szentlélek Isten –
Az én kicsi szívemet is
A Te templomoddá!*

Elmondta: R. Tóth Katika 7 éves

*Úrasztali terítőnkön
Mindnyájunknak Atyja,
Hívő népét Jézus által
Szépen hívogatja:
„Jöjjetek megfáradtak,
Igéje néktek is nyugalmat ad,
Terhe könnyű, irgalma nagy.”*

Elmondta: Erdei Rózsika 6 éves

Közel állt az irodalomhoz, de lelkipásztori hivatása miatt ezzel kevesebbet tudott foglalkozni. Újságban jelentek meg cikkei, írásai s mint látjuk „versfaragással” is foglalkozott. Egyik önéletrajzi versében – címe: Mélyből, éjből fénybe szárnyaló ének – így ír:

*Egyszer átkossá vált az élet:
Rám hullt egy nem-értett ítélet.
Kínban égetett év, nap és óra,
Vártam a rehabilitációra.*

Ez a négy sor csak egy részlet a verséből, de azonnal észrevehetjük, hogy az egész életét sűrítette ebbe bele. Erkölcsi és etikai szempontokat tekintve, hivatásának magaslatán állva végezte munkáját.

Beiktatáskor a hívőkkel a templom udvarán

„...lelkiismeretes, hűséges, a gyülekezet gondját, baját szívében hordó, érte a jó utat megtalálásáért tusakodó lelkipásztor...” (utódja, Vilmányi Sándor véleménye)

Részlet a presbiteri jegyzőkönyvből:

„Nagytiszteletű dr. Kincses Endre lelkipásztor úr csaknem 10 évet szolgált ebben a gyülekezetben. Élő hittel végzett igeszolgálatára nagyon komoly nyomot hagyott. Élő hite, szelíd és szolgálatkész egyénisége takarta azt a sok, a szívben és lélekben végbement tusakodást, amellyel felkészült az igével mindenütt történő szolgálatra...”

...Kiváló felkészültségével, hitével és szeretetével a gyülekezet hűséges őreként járt elől. Még csak néhány hete szolgállok itt és lépten nyomon az ő nagyszerű igei szolgálatának jó gyümölcseire bukkanok rá. Nagy boldogság ilyen jó nyomokba lépve szolgálni.

Új lakóhelyén megpihen a gyülekezeti lelkipásztori szolgálat sokszor emésztő gondjaitól. Adja Isten, hogy ez lelkileg törésmentesen történhessék meg. Kívánjunk életére és a mindnyájunk által igen nagyra becsült Szereteteinek Istentől nagyon sok áldást. Találja meg gyermekei boldogságában a saját boldogságát is. Az Úr áldásaként töltse el szívét a jól végzett munka felett érzett boldogság....

...Presbitérium ugyancsak megköszöni dr. Kincses Endréné nagytiszteletű asszonynak azt a szinte második lelkipásztori szolgálatot, mellyel férje mellett az ige szolgálatában a gyülekezetben forgolódott és dolgozott. Megköszöni a sok szeretettel végzett énektanítói szolgálatát. A gyülekezet szép éneklése az ő odaadó jó szolgálatának szép bizonyossága. Őt is áldja meg Isten gazdagon új szolgálatában jó egészséggel és sok örömmel.

Az egész családot arra kéri, ne feledjék el a mi gyülekezetünket. A nehézségeket feledve őrizték meg jó emlékezetükben. Ha úgy hozza útjuk, kereszsenek is fel bennünket.”

Dr. Kincses Endre lelkipásztor vallotta, hogy a lélek által munkálja Isten újjászületésünket. Ebben hitt és talán éppen ez volt hitbéli ars-poétikája is.

Síremlékének fotója alá az általam már az előbbiekben bemutatott versének befejező sorait írom.

*Csendül már lelkem ujjongó dalra,
Ránézek a nagy Diadalra
S halálába eltemetkezve,
Vérében újra-keresztelkedve
Kitisztul bennem szív és elme
S földi orvoslás helyett örökre
E l é g már nékem az Úr kegyelme.*

6.) Vilmányi Sándor

(1916. június 22. Hajdúhadház – ???)

(Bucsán szolgált: 1968. január 1. – 1980. augusztus 24.)

Szolgálati helyei:

Gyulavári, 1942. március – 1942. szeptember

Vésztő, 1942. október – 1949. március

Mezőberény, 1949. március,

1949. április önálló v. o. lelkész

Karcag, 1952. december – 1967. december 31. b. o. l.

Bucsá, 1968. január 1. – 1980. augusztus 24.

Egy lelkész bemutatása során azt hiszem akkor a leghitelesebb, ha ő maga mesél el mindent addigi életéről, munkájáról, hitvallásáról, terveiről. A saját gondolatait és „ars-poeticá”-ját a leghitelesebben ő maga tolmácsolhatja. 1968. január 1-én vette át hivatalát itt Bucsán. Első feladata az egyházközség gyülekezeti munkatervének elkészítése volt. Ebből ragadtam ki részleteket Vilmányi Sándor lelkész bemutatására:

„Hadd szóljon a lelkipásztor először saját magáról. Az ő helyzetét is fel kell mérnie. 26 évi lelkipásztori szolgálat, a szolgálat különböző minősége: segédlelkész, önálló vallásoktató lelkész, újból segédlelkészi szolgálat van mögötte. A karcagi gyülekezetben 19 évet töltött el. Iskolai tanítás, szórvány és tanyai szolgálat, a gyülekezeti lelkigondozás széles skáláján áll ez idő munkája. A fizikailag nagyon igénybe vevő, terhes szolgálat közben, a körülményeket, hogy ebben a gyülekezetben szolgáljon. A mi Urunk felmérési velünk emberi körülményeinket s az elkészített új feladatokat elének adja. Így látja a bucsai szolgálat megkezdéséig vezető utat is.

Új szolgálatba és feladatai szemléletére jellemzőként szólaljon meg első bucsai szolgálatának textusa: „Emlékezzél reám, Uram, népedhez való jószágodért; jöjj el hozzám szabadítással, Hogy láthassam választottjaidhoz való jóvoltodat, és örvendezhessenek néped örömeiben; hogy dicsekedjen a te örökségeddel” (Zsolt. 106:4-5.) Nagy alázattal vallja meg, hogy Isten népének Bucsán lakó része pásztorolására kapott megbízást. A ma élő ember sokféle adottságai és tusakodásai közepette kell az ígét hirdetni alkalmas és alkalmatlan időben, hogy abból Isten népe megkapja a jó úton járásához a szükséges vigasztalást, bátorítást, megerősítést, avagy feddést, hogy „tökéletes legyen az Isten embere minden jócselekedetre felkészített”. (II. Tim. 3:17.) Az egész életre történő igehirdetésre van szükség. Ehhez kéri az őt megbízó Urának segítségét. Próbálja megélni az Úr Jézustól kapott, ama minden tanítvány számára mindenkor szükséges és időszerű, engedelmességre készítető tanítás szerinti életet? „Azon ne örüljete, hogy a lelkek engednek néktek; hanem inkább azon örüljete, hogy a ti neveitek fel vannak írva a mennyben”. (Luk. 10:20) Ezért lelkipásztor, ezért van rá bízva nyáj, szolgálat.

Felmérni való tényező az is, hogy lelkiismeretes, hűséges, a gyülekezet gondját, baját szívében hordó, érte a jó utat megtalálásáért tusakodó lelkipásztor utóda lett. Ennek a rendkívül fontos és áldott valóságnak nem nyomai, hanem bizonyosságai is jelentkeznek...

...Sok apró, szinte jelentéktelennek látszó jel arra vall, hogy egyházukkal törődnek az emberek még akkor is, ha esetleg a szorosabb gyülekezeti kapcsolat hiányzik...

Talán éppen ezek a jelentéktelennek látszó pontok képezik az üdvösség útjához vezető szolgálatra a lehetőséget...

...ha sokszor olyan kis dolgokban, amilyen az egymás köszöntése, egymás iránti jóakarat megmutatása, mennyiszer járhat a békesség fejedelmének jó útján...

...Szolgálatra jöttem. Az autóbussen félig ittas fiatalember segít a bőrönd elhelyezésében. Elbeszélgettem vele. Józan állapotában jó ismerősként köszön. Elmondja családi problémáját...

...Itt a templommal pontosan szemközt van a korcsma. Sok megbotrántoztató tapasztalat származik belőle. Leszaggatták a templomkerítés merevítő szegélyét. A szomszédos termelőszövetkezeti kerítést ugyanaz jellemzi. Ittas fiatalemberek tették...

...Hit, bűnbánat, megtérés, megszentelődés theologiai és igehirdetési témaként szólaltak meg az előző évi munkarendben és természetesen az előző lelkipásztor szolgálataiban...

...Az elmondottak segítenek ahhoz, hogy a megoldandó feladatokat és a gyülekezet életét jó reménységgel láthassa a lelkipásztor..."

* * *

1980-tól 1989-ig semmilyen információt nem találtam az itt szolgált lelkészekről. Két név azonban előkerült. Ezeket itt felsorolom:

A lelkészek felsorolása sorszám szerint:

7.) Szabó Károly???

8.) Furka Péter

9.) Varga Róza

(Bucsán szolgált: 1989. augusztusától)

Hol vannak a fiatalok? címmel egy újságcikk jelent meg a Békés Megyei Népújságban 1990. február 8-án. *Beszélgetés a bucsai református lelkésszel* alcímet viselő írást közlöm itt, mivel Varga Rózáról semmit nem tudnak a bucsai hívők s a presbiteri jegyzőkönyvben sincs egy sor se a működéséről.

Varga Róza – túl az első lelkészképesítő vizsgán – segédlelkészként tavaly augusztusban került a bucsai református gyülekezetbe. A templom mellett álló lelkési hivatalban a napokban kerestük fel.

– *Hogyan fogadták Bucsán?*

– *Amikor a gyülekezet tudomására jutott, hogy női lelkész érkezik hozzánk, nagyon meglepődtek, mert korábban Bucsán csak férfiak látták el ezt a hivatást. Már megszokták az új helyzetet, látják, hogy egy nő is el tudja végezni ezt a munkát.*

– *Mekkora a bucsai gyülekezet?*

– *Az egyházfenntartók tábora népes, de közülük kevesen járnak templomba. Télen a hideg miatt csak 20-25-en jönnek el a vasárnapi istentiszteletekre, de remélem, hogy nyáron már többen leszünk. Hétköznapi, kedden és pénteken egy-egy bibliaórát tartunk, szerdánként pedig a 12-13 éves gyermekek részére konfirmáció előkészítő foglalkozást. Az iskolai hittanoktatást – lévén, hogy csak augusztusban jöttem ide – már nem tudtam elkezdeni. A hittanórákat 12-15 gyerekkel az egyház keretei között tartjuk meg. Jelenleg a legnagyobb gondnak azt látom, hogy a gyülekezetben alig található néhány férfi. Míg máshol a presbitérium férfiakkól áll, nálunk a tagok háromnegyed része nő.*

– Milyen a kapcsolata a faluban lévő tizenévesekkel?
– Nagyon kevés a fiatal, és azzal a néhánnyal is nehéz kapcsolatot teremteni. Hétköznapiak eljárnak, a környező városokban tanulnak, a hétvégét pedig vagy családi körben töltik, vagy társaságba verődve járkálnak a falut. A szülők konfirmálni elküldik a gyermekeiket, mondván, hogy ott semmi rossz nem tanulhatnak, de a lekonfirmáltak az anyukák és apukák rossz példáját követve nem járnak a templomba.

– Hogyan került a teológiára és miért választotta a lelkészi hivatást? – kérdeztük befejezésül.

– Fokozatosan érlelődött meg bennem a vágy, hogy a teológián tanuljak. Az érettségi után szüleim nem engedték, hogy véghezvigyem az elhatározásomat. Még a következő évben is le tudtak beszélni róla, de a harmadik esztendőben már hajthatatlan voltam. Hogy mi indított erre a pályára? Nem mondhatok mást, mint azt, hogy az Isten. – mondta a fiatal lelkész.

Az –m. l.– jellel aláírt cikkhez a fotót (mely az előző oldalon szerepel) Oravszki Ferenc készítette.

Nem sok ez az információ, amely fennmaradt a rövid ideig itt szolgáló fiatal lelkészről. Annyit viszont megtudhattuk, hogy szülei akaratának ellenére választotta ezt a hivatást. Reméljük, munkája hatékony lesz ott, ahol most szolgál.

10.) Kádár Margit (Komróczki Sándorné)

(Bucsán szolgált: 1995. januárjától)

Néhány mondat visszaemlékezéséből:

Az első diplomámat nappali tagozaton szereztem, az „átkosban”, azokban a nehéz időkben, amikor nem volt „divat” a hit, a vallás.

A Bucsai Református Egyházközség vezetőjeként 1995 januárjától tevékenykedtem. Azt gondolom, hogy az emberi élet legszebb esztendeit ott töltöttem el. Szerettünk Bucsán lakni, bár nem volt könnyű.

...Bucsán, akkoriban nehezen fogadták el, hogy számomra fontos a gyermekekkel való foglalkozás. A jövő építése. Rengeteget kirándultunk a református hittanos gyermekekkel, az élmények meghatározó jellege. Olykor csatlakoztak számomra idegen tanulók is... Amikor lehetőséget kaptunk, szerepeltünk az állami iskola ún. Kulturális bemutatóin. Ünnepségeket tartottunk a hittanosok szolgálataival, más szóval szereplésével a szentestéken, az anyák napján, stb, stb. Az akkori lehetőségekhez képest aktív gyülekezeti életet éltünk.....

... A Bucsai református Egyházban kevés férfi volt jelen, biztosan kikutatható ennek a történelmi háttere... De ott volt Annuska néni, Katóka néni, Katica néni, Mancsi néni, stb. akik elfogadtak bennünket, és segítő jelenlétükkel támogatták az Egyház életét is.

Egyetemi diplomás lelkipásztori képzettsége mellett még mestertanár, ff. mentálhigiénés asszisztens, ff. pszichológus asszisztens, könyvtárkezelő, mediátor és kántorképző végzettséggel is rendelkezik.

* * *

Ezzel véget is ért az itt szolgált lelkészek ismertetése. Jelenleg Karcagról jár ki Bucsára a vasárnapi istentiszteletre lelkész.

A TEMPLOM ÉPÜLETE

Minden épület idővel felújításra szorul, hiszen a természet erői dolgoznak. Nyári viharok, őszi esőzések, téli hófúvások, fagyos napok és éjszakák váltakoznak évtizedeken keresztül. Még a szikla se tud ellenállni ezeknek az erőknek. Éppen ezért tudatosan kell építkezni. A környezet adta lehetőségeket kell kihasználni s a természet adta „kincseket” kell felhasználni. Az Alföld egyik jellegzetes építőanyaga kezdetekben a nád, később ezt agyag tapasztásával is erősítették, majd a vályogtégla felhasználására váltottak át.

Az 1770-es évek elején Tiszanánáról Bucsára költöző jobbágyok mar fávázzal és sárral tapasztott falakkal rendelkező „bogárhátú kusurnyókat” építettek. Ezek már „komfort” szempontjából többet nyújtottak elődeiknél.

Az évszázados fejlődés és a körülmények viszont megkövetelték a nagyobb légterű, a családok számára is lakhatóbb házakat. Az építkezések alapanyagát mindenkor a környezet biztosította. A bucsai puszta agyagos talajszerkezete kiváló volt az építéshez szükséges vályog előállításához. Ezt a lehetőséget ki is használták az itt élő emberek.

Szegény vidék csak a legolcsóbb anyagot tudta alkalmazni. A lakóházak építéséhez szinte csak ezt használták. Egy középület – bármilyen szegény településről van is szó – igyekezett időt állóbb építőanyagot használni.

A modernizáció során az ipar, a mezőgazdaság, a kereskedelem fejlődése mindenképpen egy erősebb és időállóbb építési alapanyag előállítását követelte meg. A kezdetben napon szárított agyagtéglat (vályogot) használó ember rájött arra, hogy sokkal jobb minőséget kap, ha ezt inkább kiégeti. A sumérok s leginkább a rómaiak által használt téglák egyre inkább tért nyertek nemcsak a városok, de a falvak és tanyák építésekor is.

A téгла égetését eleinte olasz mesterek végezték, akik az országot járva végezték munkájukat. A vidéki kúriák, kastélyok, udvarházak építéséhez szánt falazó anyagot legtöbbször a helyszínen megtalálható agyagból készítették. A munkafázis a következő volt: a kitermelt agyagot vízzel és megfelelő adalékanyagokkal (pl. homokkal, szénporral) vegyítve gyúrással megdolgozták. Megfelelő állagot elérve a kialakított formákba tették, majd ezt egy sima, homokkal felszórt területre borították. Szárítás után következett az égetés. A boksákba rakott nyers téglák 5-8 napi égetés után érték el végleges minőségüket.

A téглаégetés eleinte csak a kiváltságosok privilégiuma volt. Erre engedélyt csakis a földbirtokosok, (ezek közül is a nemesek) kaphattak. A legtöbb helyen a téglákat jelekkel, számokkal, címerekkel látták el. Ez a készítő, vagyis a tulajdonos jelzése volt. A szignókat a téгла formázójába vésték bele, Így amikor a képlékeny agyagot belegyömöszölték, az átvette a véset mintázatát. Idővel megszűntek a téглаégetési privilégiumok és bárki belevágathatott ebbe a munkába – ha értett hozzá. Tehát nem kellett kiváltságosnak lenni, hiszen – például Monospetriben – „cigánytégla” néven vált ismertté a nagyméretű égetett téгла.

Bucsán és természetesen Békés megyében, – de a környező településeken is –, számtalan helyen égettek téglákat. A helyi azonosítók mindig rákerültek a téglákra. Ha nem is mindegyiken, de nagyrészüket megtalálható. Bucsán a téglák égetése a Nagy-Bucsa majorban történt. Springer Mária bárónő tulajdonában lévő égető is használt egyedi jelzést: a bárói korona alatt nevének betűjele (BS) látható. A helyiek ezeket egyszerűen csak „bárótégla”-ként említik. A kutatásom eredményeként nemcsak az égetés helyét, de a technológiát is megismertem.

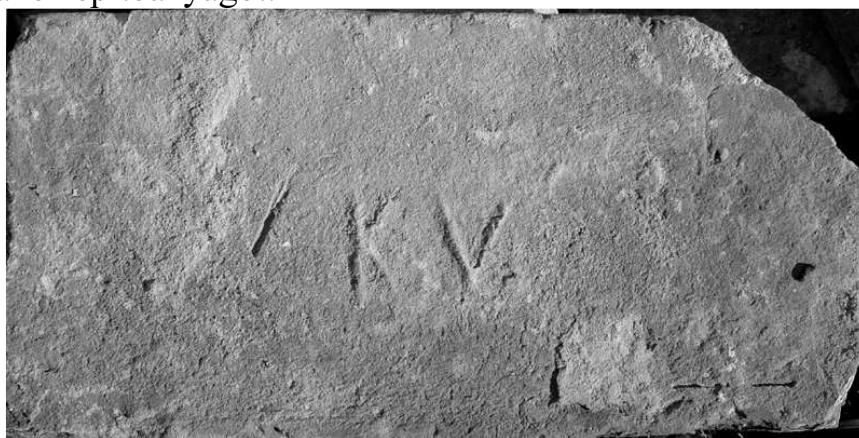
Báró Springer téglája

Van betű, évszám, és a különböző jelek, számok, valamint mindezek kombinációi. A jelek maguk technikai eredetű elemek, és valamilyen szándékos, közérthető jelentéssel bírnak. Ennek lehet gondolati háttere, de leginkább a jel a tárgy „tulajdonos”, nevének kezdőbetűit mutatta. Vannak címerrel ellátott, vagy csak koronával s betűkkel kombinált téglák, melynek jelentősége csak a befalazásig tartott, hiszen ezek után már nem volt látha-

tó. A jelek inkább a „reklám” hordozói voltak, hiszen a minőségük kiváló volt.

Itt Bucsán (Bucsatelepen) a BS (Báró Springer) és a VA (Vallásalap), KB (Karcagi Birtokosság), KV (Karcag Város), LTK (Ladányi Téglák és Kályha), E (Éliás), JS (Jónás Sándor)) jelzésű téglák voltak használatosak. Az első kettő téglán a koronák eleve meghatározzák a rangját a „gyártó”-nak. A hétágú korona egyértelműen a báró rangra utal, míg a kilencágú korona¹ királyi/császári rangra utal.

Marie Cécile Springer bárónő adománya volt a templom építéséhez 100 ezer darab téglák. Ezt említi meg írásában Bucsai László lelkész is. Ez azonban nem lett volna elegendő, így máshonnan is be kellett szerezni a falak felhúzásához építőanyagot.

Karcagi téglák

Így jutottak el Karcag Város téglágyártójához. Mint az adományozók felsorolásakor is láthattuk, a Karcagi Közbirtokosság 5.000 db téglák adományozásával járult hozzá az építkezéshez.

---

¹ A korona egyértelműen utal Mária Terézia személyre, hiszen a Magyar Vallásalapot ő hozta létre

Ezzel nem merült ki Karcag tégláégetőinek sora, hiszen az ugyancsak Karcagon működő Éliás féle téglagyár termékei is fel lettek használva.

Éliás-féle tégl

Az E jelzésű téglák szolgáltak padozatul is, hiszen ezzel volt kirakva a templomhajó belsejének a padlója is.

Bucsai László említi, hogy a templom alapkövébe elhelyezett okmányokat, adatokat és némi fém-pénzt is. Nem tudni hogy helyileg hol található meg. Értékét csak a különlegessége határozná meg. Ezt az évtizedekre, de inkább évszázadokra elhelyezett üzenet „elküldése” lett most 2018-ban – a felújítás során – megismételve. Faluházi Sándor gondnok és én (Biró Endre) közösen elhelyeztünk egy-egy időkapszulát. Iratok s némi – napjainkban használatos – fém pénz került bele. Az, hogy mit üzenünk azoknak, akik évszázadok múlva esetleg megtalálják, nem publikus, ugyanis az nem a ma emberének, hanem az utókornak lett címezve. Hermetikusan lezárva helyeztük el a templomhajó egy bizonyos pontján.

Bucsai László szavaival zárom könyvem: „*A fundamentum erős, a falak szilárdak.... Reménységünk van, hogy századokra szól ez alkotás... az Ég Ura is figyelt s jegyzett lángbetűnkkel az Örökkévalóság könyvébe... Az Ő tekintete folyton e szentelt falakon nyugszik; keresi, vizsgálja ama szíveket, melyek mint élő kövek alkalmasakká lesznek, hogy belőlük építtessék meg az új Jeruzsálem, a lelki templom, mely megmarad akkor is, midőn ez épület omladékká lesz...*”

Bucsai László befejező mondata:

„Együtt építtessünk Isten hajlékává a Lélek által. Ámen”

ADATOK A TEMPLOMRÓL, AZ EGYHÁZRÓL

Megpróbáltam időrendi sorrendbe összegyűjteni azokat az adatokat, amelyeket kutatásaim során megtaláltam. Ez támpont lehet mindazoknak, akik a templom, vagy a gyülekezet múltjára kíváncsiak. Minden évszám hiteles dokumentum alapján lett rögzítve, így azt hiszem a kutatók számára is meg fog felelni.

1892. 80 kg-os harangot öntetnek s ekkor történik a felszentelése is.

1893. 4 tagú presbitérium kezdi meg a gyülekezet szervezését.

1893. előkönyörgő kántort választanak. Császár Károly kántortanító végzi el ezt a feladatot

1899. Első istentiszteletet tart Kovács Károly fűzesgyarmati lelkész

1899. Előkönyörgőt választanak Császár Károly tanító személyében.

1902. Főgondnokot választanak Rákóczy Lajos személyében.

1903. Főgondnökká választják Egyed Ignác községi jegyzőt.

1903. Országos gyűjtés a templomépítésre

1904. Karcagi református egyházközség filiája lesz.

1904. Húsvét ünnepétől Joó András segédlelkész (1908-ig) szolgál kéthetente.

1904. április 3. Első anyakönyvi bejegyzés.

1904. november 13. Bucsatelepi leányegyház a karcagi anyaegyházhoz csatlakozik.

1905. Lelkészlakásnak és a felépülő templomnak vásárolnak telket.

- 1908.** Fekete János segédlelkész veszi át a gyülekezetet.
- 1909.** Varga Antal segédlelkész szolgálja a gyülekezetet
- 1911.** Mózes István segédlelkész áll munkába.
- 1912.** Fias Kálmán és Kónya Gábor jár ki Karcagról Bucsatelepre a református hívekhez
- 1914.** önálló egyházközséggé alakul.
- 1914. január 11.** Bucsai Lászlót beiktatja hivatalába Győry Lajos esperes.
- 1925. május 24.** A templom alapkőjének letétele.
- 1925. november 5.** Ezen a napon jelent meg a hír, hogy az elmúlt napokban tették fel épülő templomuk tornyára a gömböt és csillagot, amelynek költségeit az egyház főgondnoka Egyed Ignác községi főjegyző viselte
- 1926. április 20.** 10 Millió Korona támogatás megszavazása a Békés Vármegyei Törvényhatóság rendkívüli gyűlésén Gyulán.
- 1926.** Megjelenik Bucsai László: *Az Isten hajléka* című írása
- 1926. november 14. vasárnap:** Templomszentelés
- 1942.** A paplak újjáépítése (Tóth Kálmán) 20.000 pengős segéllyel
- 1943.** Gyülekezeti Ház megvásárlása (Tóth Kálmán) 10.000 pengős segéllyel
- 1951.** A Gyülekezeti Házat a TSZ elveszi
- 1952. július 1.** Békés megyéhez tartozik az egyház
- 1956. október 28-ra** tervezett 30 éves évforduló a forradalom és szabadságharc kitörése miatt elmarad.
- 1957. március 24.** Az elhalasztott 30 éves évforduló ünnepi megemlékezésén az immár nyugdíjas Bucsai László lelkész ige-hirdetése történhetett meg.

1958. Tatarozás (Befejezése október 27.)

1958. november 9. Hálaadó istentiszteletet Bucsei László nyugalmazott lelkész végzi.

1968. Lelkészlakás felújítása

1968. július 7. Vilmányi Sándor lelkész ünnepélyes beiktatása

1989. augusztus. Varga Róza segédlelkész áll szolgálatba.

1995. január. Kádár Margit lelkipásztor kezdi el szolgálatát.

2018. A templom felújítása

A felújított templom (2018.)

NÉHÁNY SZÓ MAGAMRÓL

1948-ban születtem Budapesten.

Gyermekkoromat Szigethalmon töltöttem. A Ráckevei Ady Endre Gimnáziumban érettségiztem.

A nyomdaiparban dolgoztam nyugdíjazásomig.

1989-ben megalakítottam a Biró family családi vállalkozást, könyvkiadói és nyomdai tevékenységgel. Kapcsoltba kerültem a művészvilággal, mely hatással volt munkámra, életemre. Ezt mutatják azok az elismerések, amelyekre nagyon büszke vagyok.

1995-ben Krúdy Gyula emlékérem (bronz),

2000-ben Szent István emlékérem,

2002-ben Krúdy Gyula emlékérem (ezüst),

2003-ban a Magyar Kultúra Lovagja,

2004-ben Uránusz Kiadó Nívódíja,

2004-ben a Nap Embere (Budapest TV).

2007-ben Krúdy Gyula emléklakett

2006-ban jelent meg első könyvem BUCSA címmel, s *Emberek, sorsok, dokumentumok* alcímmel.

Eddig megjelent könyveim, melyek megtalálhatók az Országos Széchényi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtár (mek.oszk.hu) oldalán:

BUCSA (2006.)

ÚJPEST, egy 100 éves város emlékei (2007.)

ÚJPEST, egy 100 éves város képei (2007.)

MONOSPETRI (2009.)

BUCSAI KRÓNIKA (2009.)

KARCAGI PILLANATOK – A VARRÓ CSALÁD (2010.)

SZIGETHALOM (2011.)

A 800 ÉVES MONOSPETRI ÍRÁSOS EMLÉKEI (2015.)

EGY SZÁZ ÉVES TEMPLOM EMLÉKEI (2017)

ÚJPEST, egy város építésze a kezdetektől napjainkig (2018.)

„ISTEN HAJLÉKA” (2018.)

Tíz évvel ezelőtt, 2008-ban kezdtem el gyűjteni Bucsá község tárgyi emlékeit, amelyek megtekinthetők a Helytörténeti Múzeumban.

2015-ben Monospetri díszpolgára lettem.

Munkáimmal szeretném emberközelbe hozni a múltat s készíteni az embereket arra, hogy legyenek büszkék elődeikre, múltjukra, településükre.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó.....	5
Koncz Tibor esperes bevezetője	7
Az egyház története.....	9
Templomépítés I.	23
Arnold Frauenfelder.....	28
Templomépítés II.	34
Adományok.....	41
Adományozók névsora.....	44
A templom felszentelése	48
Bucsatelepi Protestáns Kör	52
Cigány (Czinka) Panna	55
A Gyülekezeti Ház.....	60
Presbiteri jegyzőkönyv I.	72
Levelezés.....	88
Presbiteri jegyzőkönyv II.....	96
Pénzügyek	114
Klenódiumok.....	125
A harang	130
Úrasztala.....	133
Vallásos élet	138
A vallás gyakorlása	140
Beszámolók, jelentések.....	145
Lelkészek	147
A templom épülete.....	180
Adatok a templomról, az egyházzal.....	184
Néhány szó magamról.....	187

Bucsai László bucsatelepi református lelkész 1926-ban a templom felszentelése alkalmával megjelentetett egy kis füzetet „Isten hajléka” címmel.

Milyen kifejező s mennyire találó ez a cím egy templomra vonatkoztatva. Valóban az Isten és a hit állandó hajlékaként ismerhetjük ezeket az épületeket bárhol a világban. Isten hajlékának felépítése, megvalósítása bizony áldozatokkal jár. S nem kismértékű ez, hiszen itt Bucsatelepen kirívóan nagy számban éltek szegény sorsú emberek, szegény hívők. Az anyagi hátrányok azonban nem befolyásolták a lelki gazdagságot.

A jövő számára fontos, hogy a templom múltja teljes egészében fel legyen tárva. Minden olyan adatot felkutattam, amely bármilyen vonatkozásban utal a reformátusok itteni működésére, az egyházi élet küzdelmeire.

Immár közel száz éve, hogy megfelelő helyen végezheti a lelkész az Úr előtti szolgálatát. Bucsai László gondolatai éltetik tovább a református gyülekezetet, hiszen az általa szervezett és véghez vitt építkezés nyoma itt látható Bucsá főutcáján. Ez az épület nemcsak a vallást szolgálja, de tanúbizonysága annak az összefogásnak, annak a lendületnek, amely végül sok-sok áldozat után végre megvalósult.

*Biró Endre
a Magyar Kultúra Lovagja*

